

ความคิดเห็นต่อโครงการพักชำระหนี้เกษตรกร และขวัญกำลังใจ
ของเจ้าพนักงานสินเชื่อ ร.ก.ส. จังหวัดเชียงใหม่

OPINIONS ON THE FARMERS DEBT SUSPENSION PROJECT
AND MORALE OF THE BAAC OFFICERS IN CHIANGMAI

อัญชลี ธรรมชัย

ปัญหาพิเศษนี้เป็นส่วนหนึ่งของความสมบูรณ์ของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตร
โครงการบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยแม่โจ้

พ.ศ. 2549

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยแม่โจ้

ใบรับรองปัญหาพิเศษ

โครงการบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยแม่โจ้

ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตร

ชื่อเรื่อง

ความคิดเห็นต่อโครงการพักชำระหนี้เกษตรกร และขวัญกำลังใจ

ของเจ้าพนักงานสินเชื่อ ร.ก.ส. จังหวัดเชียงใหม่

OPINIONS ON THE FARMERS DEBT SUSPENSION PROJECT
AND MORALE OF THE BAAC OFFICERS IN CHIANGMAI

โดย

อัญชลี ธรรมชัย

พิจารณาเห็นชอบโดย

ประธานกรรมการที่ปรึกษา

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุญสม วราเอกศิริ)

วันที่ 24 เดือน 8.ค. พ.ศ. 2549

กรรมการที่ปรึกษา

(รองศาสตราจารย์ ดร.เฉลิมชัย ปัญญาดี)

วันที่ 24 เดือน 8.ค. พ.ศ. 2549

กรรมการที่ปรึกษา

(อาจารย์กิตติพงษ์ ไตรธิกุล)

วันที่ 25 เดือน 8.ค. พ.ศ. 2549

ประธานกรรมการประจำหลักสูตร

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุญสม วราเอกศิริ)

วันที่ 28 เดือน 8.ค. พ.ศ. 2549

โครงการบัณฑิตวิทยาลัยรับรองแล้ว

(รองศาสตราจารย์ ดร.เทพ พงษ์พานิช)

ประธานคณะกรรมการโครงการบัณฑิตวิทยาลัย

วันที่ 26 เดือน 8.ค. พ.ศ. 2549

ชื่อเรื่อง	ความคิดเห็นต่อโครงการพักชำระหนี้เกษตรกร และขวัญกำลังใจของเจ้าพนักงานสินเชื่อ ร.ก.ส. จังหวัดเชียงใหม่
ชื่อผู้เขียน	นางสาวอัญชลี ธรรมชัย
ชื่อปริญญา	วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตร
ประธานกรรมการที่ปรึกษา	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุญสม วราเอกศิริ

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความคิดเห็นต่อโครงการพักชำระหนี้เกษตรกร และขวัญกำลังใจของเจ้าพนักงานสินเชื่อธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร จังหวัดเชียงใหม่ ตลอดจนปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นในโครงการพักชำระหนี้เกษตรกร การศึกษาเป็นการวิจัยเชิงสำรวจ โดยใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเจ้าพนักงานสินเชื่อ ร.ก.ส. จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 143 ราย และนำมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพรรณนา

ผลการวิจัยเกี่ยวกับเจ้าพนักงานสินเชื่อมีความคิดเห็นต่อความสำเร็จของโครงการพักชำระหนี้เกษตรกรจังหวัดเชียงใหม่ ในด้านของเกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการนั้นพบว่าเจ้าพนักงานสินเชื่อมีความคิดเห็นว่าโครงการนี้ช่วยเพิ่มช่องทางในการจัดการเงินทุนให้แก่เกษตรกรเพิ่มขึ้น และการขยายระยะเวลาในการชำระหนี้ของเกษตรกรออกไปทำให้ เกษตรกรเกิดจิตสำนึกในการประหยัดและวางแผนการจัดการทุนเกิดขึ้น แต่ทั้งนี้เกษตรกรยังวางแผนในการจัดการทางด้านของ การผลิตของเกษตรกรได้ไม่มากนัก เกษตรกรผู้ที่เข้าร่วมโครงการยังคงต้องมีการปรับปรุงในส่วน ของทางด้านการผลิตให้มากขึ้นกว่าเดิม ส่วนความคิดเห็นทางด้านของขวัญกำลังใจของเจ้าพนักงานสินเชื่อ ที่ปฏิบัติงานในโครงการพักชำระหนี้ครั้งนี้พบว่า เจ้าพนักงานสินเชื่อมีความพึงพอใจในระดับปานกลาง ยังคงต้องมีการปรับปรุงทางด้านสวัสดิการในบางส่วนเพิ่มขึ้น

ปัญหาสำคัญที่พบเกี่ยวกับโครงการพักชำระหนี้เกษตรกร ได้แก่ ความชัดเจนในการชี้แจงเกี่ยวกับการแบ่งภาระหน้าที่ ขอบเขตของงาน และยานพาหนะในการออกพื้นที่ที่มีจำนวนจำกัดสำหรับการออกพื้นที่ ทำให้ต้องมีการผลัดเปลี่ยนกันออกพื้นที่เพื่อสำรวจงาน จึงควรดำเนินการจัดสรรยานพาหนะในการปฏิบัติงานให้เหมาะสมมากกว่านี้เพื่อให้การปฏิบัติงานมีความต่อเนื่องและไม่ขาดช่วง และควรสร้างแรงจูงใจของเกษตรกรที่จะมองหาอาชีพเสริมเพื่อเป็นการสร้างรายได้เพิ่มขึ้นอีกทางหนึ่งนอกเหนือจากรายได้หลักของเกษตรกรเพียงอย่างเดียว

Title: Opinions on the Farmers Debt Suspension Project and
Morale of the BAAC Credit Officers in Chiangmai

Author: Miss Anchalee Thammachai

Degree: Master of Science in Agricultural Extension

Advisory Committee Chairperson: Assistant Professor Doctor Boonsom Waraegsiri

ABSTRACT

This research aimed to examine the opinions on the Farmers Debt Suspension Project and morale of the credit officers of the BAAC in Chiangmai province and problems encountered in the Farmers Debt Suspension Project. The study was a survey research by using questionnaires to collect data from 143 credit officers of the BAAC Chiangmai province and descriptive statistic were used.

The research findings on the success of the Farmers Debt Suspension Project of the BAAC in Chiangmai showed that credit officers regarded the project as a great opportunity for farmers to manage their capital by further extending long-term payment period. The project also helped the farmers to realize on the importance of saving and capital planning. However, the farmers were still unable to appropriately manage the production plan. The farmers in the Farmers Debt Suspension Project needed to improve their production skill. The BAAC credit officers were moderately satisfied with current jobs, but the better welfare would help boosting their morale.

The major problems that credits officers had to cope with were lack of communications in the organization, especially in regards to job descriptions, and insufficient vehicles for field trips. Credit officers had to take turn in monitoring farmers' progress. Thus, the BAAC should allocate more resources to the project to ensure smooth operation. Furthermore, the BAAC should motivate farmers to earn additional income from other sources aside from farming.

กิตติกรรมประกาศ

ปัญหาพิเศษนี้สำเร็จลงได้ด้วยความกรุณาจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุญสม วราเอกศิริ ประธานกรรมการที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ ดร.เฉลิมชัย ปัญญาดี อาจารย์ กิตติพงษ์ ไตริรกุล กรรมการที่ปรึกษา ที่ได้กรุณาให้ความช่วยเหลือ ให้คำแนะนำ พร้อมข้อเสนอแนะ ตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ จนสำเร็จสมบูรณ์ซึ่งผู้เขียน ขอกราบขอบพระคุณไว้เป็นอย่างสูง ณ โอกาสนี้ด้วย

ขอขอบพระคุณ อาจารย์ ดร.วิลาวรรณ ศิริพลวิวัฒน์ และอาจารย์รัชนิยา บังเมฆ ที่สละเวลาให้คำปรึกษาและให้ความช่วยเหลือในการจัดทำปัญหาพิเศษ รวมทั้งเจ้าหน้าที่ภาควิชาส่งเสริมการเกษตร คณะผลิตกรรมการเกษตร มหาวิทยาลัยแม่โจ้ ทุกท่านที่สนับสนุน และอำนวยความสะดวกในการศึกษาเล่าเรียน ตลอดระยะเวลาในการศึกษาเล่าเรียนในสถาบันแห่งนี้

ขอขอบคุณ เจ้าพนักงานสินเชื้อ ธ.ก.ส. จังหวัดเชียงใหม่ ที่ให้ความช่วยเหลือ ร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล และกรุณาให้ข้อเสนอแนะสนับสนุนด้านข้อมูลทั่วไปเป็นอย่างดี ขอขอบคุณเพื่อนๆ นักศึกษาปริญญาโท สาขาเศรษฐศาสตร์การเกษตร ที่ให้ความช่วยเหลือ และให้กำลังใจจนทำให้ปัญหาพิเศษเล่มนี้สำเร็จลงด้วยความเรียบร้อย

ขอกราบและระลึกถึงพระคุณของ คุณพ่อเส้งยม ธรรมชัย คุณแม่ศรีนุช ธรรมชัย ที่กรุณาอบรมสั่งสอน ให้กำลังใจ และสนับสนุนการศึกษาด้วยดีมาโดยตลอด

อัญชลี ธรรมชัย

ธันวาคม 2549

สารบัญเรื่อง

	(6)
บทคัดย่อ	(3)
ABSTRACT	(4)
กิตติกรรมประกาศ	(5)
สารบัญเรื่อง	(6)
สารบัญตาราง	(8)
สารบัญภาพ	(11)
บทที่ 1 บทนำ	1
ปัญหาการวิจัย	2
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	3
ขอบเขตของการวิจัย	4
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	4
นิยามศัพท์เชิงปฏิบัติการ	5
บทที่ 2 การตรวจสอบเอกสารที่เกี่ยวข้อง	7
ลักษณะของสินเชื่อการเกษตรของประเทศไทย	7
นโยบายการพักร้างระยะ 3 ปี ของรัฐบาล	12
ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับกำลังขวัญ การจงใจในการทำงานของมนุษย์	29
ความหมายและความสำคัญของกำลังขวัญ	29
การเสริมสร้างขวัญในการปฏิบัติงาน	32
ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับแรงจงใจในการทำงานของมนุษย์	35
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	38
ภาคสรุป	48
บทที่ 3 วิธีการวิจัย	49
สถานที่ดำเนินการวิจัย	49
ประชากรและการสุ่มตัวอย่าง	50
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	52
การทดสอบแบบสอบถาม	53
วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล	54

สารบัญเรื่อง (ต่อ)

	หน้า
การวิเคราะห์ข้อมูล	55
บทที่ 4 ผลการวิจัยและวิจารณ์	56
สถานภาพส่วนบุคคล เศรษฐกิจและสังคม	56
สถานภาพส่วนบุคคลของผู้ให้ข้อมูล	56
สถานภาพทางเศรษฐกิจและ สังคมของผู้ให้ข้อมูล	59
ความคิดเห็นของเจ้าพนักงานสืบเชื้อในการปฏิบัติงาน โครงการพักชำระหนี้ของ	
ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร	61
ขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานในโครงการพักชำระหนี้เกษตรกรของ	
เจ้าพนักงานสืบเชื้อ	72
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	85
สรุปผลการวิจัย	85
ลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจและสังคมของเจ้าพนักงานสืบเชื้อ ธ.ก.ส.	
ที่ปฏิบัติงานในโครงการพักชำระหนี้เกษตรกร	85
ความคิดเห็นของเจ้าพนักงานสืบเชื้อ ธ.ก.ส. ที่มีต่อโครงการพักชำระหนี้	
เกษตรกร	85
สภาพขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของเจ้าพนักงานสืบเชื้อ ธ.ก.ส.	
ในโครงการพักชำระหนี้เกษตรกร	86
ปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานของเจ้าพนักงานสืบเชื้อ ธ.ก.ส.	
ในโครงการพักชำระหนี้เกษตรกร	86
อภิปรายผล	87
ข้อเสนอแนะ	89
ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป	89
ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย	89
บรรณานุกรม	90
ภาคผนวก	95
ภาคผนวก ก เครื่องมือในการวิจัย	96
ภาคผนวก ข พระราชบัญญัติธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร พ.ศ. 2509	105

สารบัญเรื่อง (ต่อ)

	หน้า
ภาคผนวก ข นโยบายของรัฐบาลที่เกี่ยวข้องกับการพักชำระหนี้	123
ภาคผนวก ค สรุปโครงการฟื้นฟูอาชีพเกษตรกรหลังการพักชำระหนี้ กรมส่งเสริม กรมส่งเสริมการเกษตร	130
ภาคผนวก ณ สรุปผลการดำเนินการโครงการพักชำระหนี้เกษตรกรรายย่อย ภาคเหนือ	158
ภาคผนวก ง โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองภาคเหนือ	164
ภาคผนวก จ โครงการธนาคารประชาชน	171
ภาคผนวก ฉ ประวัติผู้วิจัย	177

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1 ตัวอย่างวงเงินกู้ของลูกค้า ณ วันที่ 31 มีนาคม 2544	15
2 สิทธิประโยชน์ของผู้ขอพักชำระหนี้และผู้ลดภาระหนี้ในโครงการ ของ ธ.ก.ส	23
3 ผลการดำเนินงานสนับสนุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกรลูกค้าในระหว่าง พักชำระหนี้ตั้งวันที่ 1 เมษายน 2544-วันที่ 30 มิถุนายน 2546	26
4 ผลการดำเนินงานโครงการฟื้นฟูเกษตรกรการพักชำระหนี้ปี พ.ศ.2544-พ.ศ. 2546	27
5 รายงานผลการออมเงินลูกค้าโครงการพักชำระหนี้ ณ วันที่ 30 มิถุนายน พ.ศ.2546	28
6 สักส่วนประชากรในการวิจัย	51
7 จำนวนและร้อยละของพนักงานสินเชื่อของ ธ.ก.ส. จำแนกตามอายุ	57
8 จำนวนและร้อยละของพนักงานสินเชื่อของ ธ.ก.ส. จำแนกตาม สถานภาพครอบครัว	58
9 จำนวนและร้อยละของพนักงานสินเชื่อของ ธ.ก.ส. จำแนกตามระดับ การศึกษา	58
10 จำนวนร้อยละของเจ้าพนักงานสินเชื่อของ ธ.ก.ส. จำแนกตามระยะเวลาการ ทำงาน	59
11 จำนวนร้อยละของเจ้าพนักงานสินเชื่อ ธ.ก.ส. จำแนกตามอัตราเงินเดือน	60
12 ค่าเฉลี่ยและระดับความคิดเห็นในส่วน of เจ้าหน้าสินเชื่อ ธ.ก.ส. ที่ ปฏิบัติงานที่มีต่อเกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการพักชำระหนี้ในด้านการฟื้นฟู ตนเองของเกษตรกรจำแนกตามการประกอบอาชีพ และปรับปรุง ประสิทธิภาพการผลิต	63
13 ค่าเฉลี่ยและระดับความคิดเห็นในส่วน of เจ้าหน้าสินเชื่อ ธ.ก.ส. ที่ ปฏิบัติงานที่มีต่อเกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการพักชำระหนี้จำแนกตามด้าน การลดภาระหนี้สิน และการเพิ่มขีดความสามารถในการชำระหนี้	66

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า	
14	ค่าเฉลี่ยและระดับความคิดเห็นในส่วนของผู้เข้าหนี้เชื่อ ธ.ก.ส. ที่ปฏิบัติงานที่มีต่อเกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการพักชำระหนี้จำแนกตามด้านของรายได้ การบริการ การจัดการ การออม	69
15	ค่าเฉลี่ยและระดับความคิดเห็นในส่วนของผู้เข้าหนี้เชื่อ ธ.ก.ส. ที่ปฏิบัติงานที่มีต่อโครงการพักชำระหนี้เกษตรกรจำแนกตามด้านนโยบายและการบริหารงานองค์การ	71
16	ค่าเฉลี่ยและระดับขวัญกำลังใจในส่วนของผู้เข้าหนี้เชื่อ ธ.ก.ส. ในการปฏิบัติงานในโครงการพักชำระหนี้เกษตรกรจำแนกตามด้านของเงินเดือนและสวัสดิการ	74
17	ค่าเฉลี่ยและระดับขวัญกำลังใจของผู้เข้าหนี้เชื่อ ธ.ก.ส. ในการปฏิบัติงานในโครงการพักชำระหนี้เกษตรกรจำแนกตามด้านการปฏิบัติงานสิ่งแวดล้อม และความมั่นคงในการทำงาน	79
18	ค่าเฉลี่ยระดับขวัญกำลังใจในส่วนของผู้เข้าหนี้เชื่อ ธ.ก.ส. ในการปฏิบัติงานในโครงการพักชำระหนี้เกษตรกรจำแนกตามด้านการปกครองกับผู้บังคับบัญชา	84
19	สรุปงบประมาณการดำเนินการโครงการฟื้นฟูอาชีพเกษตรกรหลังการพักชำระหนี้	133
20	งบประมาณทั้งสิ้นจำแนกตามงบปกติ งบกระตุ้นเศรษฐกิจครั้งที่1และงบกระตุ้นเศรษฐกิจเพิ่มเติม โครงการฟื้นฟูอาชีพเกษตรกรหลังการพักชำระหนี้ ของกรมส่งเสริมการเกษตร ปี 2545	137
21	เป้าหมายและการจัดสรรงบประมาณ จำแนกตามการจัดสรรให้หน่วยเบิกจ่ายงบประมาณปกติโครงการฟื้นฟูอาชีพเกษตรกรหลังการพักชำระหนี้ ของกรมส่งเสริมการเกษตร ปี 2545	140
22	สรุปการจัดสรรงบประมาณ จำแนกตามการจัดสรรให้หน่วยเบิกจ่ายงบประมาณปกติ โครงการฟื้นฟูอาชีพเกษตรกรหลังการพักชำระหนี้ ของกรมส่งเสริมการเกษตร ปี 2545	149

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
23	เป้าหมายการจัดสรรงบประมาณจำแนกตามการจัดสรรหน่วยเบิกจ่าย ตัดยอด วันที่ 30 กันยายน 2544 150
24	สรุปการจัดสรรงบประมาณ จำแนกตามการจัดสรรให้หน่วยเบิกจ่าย กระตุ้น เศรษฐกิจ (ครั้งที่1)โครงการฟื้นฟูอาชีพเกษตรกรหลังการพักชำระหนี้ ของ กรมส่งเสริมการเกษตร ปี 2545 157
25	เปรียบเทียบโครงการพักชำระหนี้เกษตรกรรายย่อยของภาคเหนือ 160
26	ผลกระทบทางสังคมของโครงการพักชำระหนี้ของเกษตรกรรายย่อยของ ภาคเหนือ 162
27	เปรียบเทียบโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองของภาคเหนือ 166
28	ผลกระทบทางสังคมของโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองของ ภาคเหนือ 168
29	ตารางเปรียบเทียบโครงการธนาคารประชาชนของภาคเหนือ 173
30	ผลกระทบทางสังคมของโครงการธนาคารประชาชนของภาคเหนือ 175

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1	ขั้นตอนการดำเนินงานของโครงการพักชำระหนี้เกษตรกร	19
2	ขั้นตอนการปฏิบัติงานของพนักงานสินเชื่อในกรณีเกษตรกรพักชำระหนี้	21
3	รูปแบบทางเลือกอาชีพเพื่อการฟื้นฟูหลังการชำระหนี้	25
4	แนวทางแก้ไขปัญหาด้านสินเชื่อ (เงินทุน) เกษตรกร	129
5	ผังเปรียบเทียบโครงการพักชำระหนี้เกษตรกรรายย่อยของภาคเหนือ	161
6	ผังเปรียบเทียบโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองของภาคเหนือ	167
7	ผังเปรียบเทียบโครงการธนาคารประชาชนของภาคเหนือ	174

บทที่ 1

บทนำ

(INTRODUCTION)

ประเทศไทยในปัจจุบันยังคงเป็นประเทศที่มีพื้นฐานเกษตรกรรม ภาคการเกษตรก่อให้เกิดรายได้มากที่สุด การจ้างงานส่วนใหญ่เป็นการจ้างงานในภาคการเกษตรกรรม การส่งออกของไทยประกอบด้วยสินค้าเกษตรเป็นส่วนใหญ่ ภาคการเกษตรกรรมเป็นหัวใจของระบบเศรษฐกิจไทย และในบรรดาประเทศต่างๆ ในโลกมีความเจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจไม่เหมือนกันจึงมีการจัดชั้นระดับรายได้หรือระดับเศรษฐกิจเอาไว้ ซึ่งประเทศไทยเป็นประเทศที่ถูกจัดไว้ในลักษณะกลุ่มประเทศกำลังพัฒนา เนื่องจากรายได้ของประชากรอยู่ในระดับต่ำ การผลิตด้านอุตสาหกรรมซึ่งเป็นภาคที่มีรายได้สูงยังมีสัดส่วนที่ไม่สูงนัก ปัจจุบันประชาชนทุกระดับได้รับความเดือดร้อนอันเกิดมาจากรายได้ไม่เพียงพอจากรายจ่าย ซึ่งเป็นผลมาจากการภาวะการว่างงาน ราคาสินค้าเกษตรตกต่ำ กำลังซื้อของคนในประเทศลดลง รัฐบาลจึงตั้งเป้าหมายที่จะดำเนินนโยบายเพื่อลดความยากจนเพื่อนำไปสู่การสร้างงาน สร้างรายได้ และลดค่าใช้จ่ายให้แก่ประชาชน เพื่อให้ประชาชนมีรายได้เพียงพอจากรายจ่าย อันจะนำไปสู่การพอกพูนกิน และรายได้ส่วนที่เหลือจากนั้นจึงนำไปสู่การสร้างชีวิตใหม่ โดยใช้กลไกทุกส่วนของภาครัฐในการสร้างโอกาสให้ประชาชนได้ใช้ทุน ใช้ปัญญา ศักยภาพส่วนตัว และสินทรัพย์ที่มีอยู่ทำงานอย่างเต็มที่ เมื่อประชาชนมีรายได้มากขึ้นก็จะส่งผลต่อการลดภาระหนี้สินของประเทศในที่สุด รัฐบาลตระหนักดีว่าประชาชนกำลังประสบความลำบาก ทางภาคของสถาบันการเงินก็เช่นกัน พนักงานสินเชื่อในสถาบันการเงินต่างๆ ก็เสียขวัญและกำลังใจในการทำงาน อันเป็นผลมาจากภาวะวิกฤติที่ต้องมีการปิดสถาบันการเงินต่างๆ ในช่วงผ่านมานี้ เพราะฉะนั้นจึงจำเป็นต้องมีการปรับโครงสร้างหนี้ทั้งภาคประชาชนและภาคเอกชน ซึ่งจะเป็นยุทธศาสตร์เบื้องต้นก่อนนำไปสู่การสร้างงานและสร้างรายได้ ดังนั้นภารกิจเร่งด่วนสำคัญยิ่งของรัฐบาล คือการเร่งแก้ไขปัญหาระบบเศรษฐกิจ และปรับเปลี่ยนโครงสร้างการผลิตของระบบเศรษฐกิจ การบริหาร สังคมและการเมือง โดยจะต้องดำเนินการไปพร้อมๆ กันเพื่อให้สามารถแก้ปัญหาได้อย่างทันการณ์ ซึ่งรัฐบาลได้กำหนดนโยบายช่วยเหลือไว้หลายประการ

โครงการพักชำระหนี้ ถือได้ว่าเป็นนโยบายการใช้จ่ายภาครัฐที่สำคัญของรัฐบาลปี 2544 ที่มีความประสงค์ที่จะช่วยเหลือเกษตรกรให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น โดยเป็นการลดภาระของเกษตรกรในการที่จะต้องชำระหนี้ให้กับธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) Bank for Agriculture and Agricultural Cooperatives (BAAC) แนวทางแก้ไขปัญหาด้านสินเชื่อ (เงินทุน) เกษตรกรนั้น วัตถุประสงค์หลักของโครงการและการดำเนินนโยบายดังกล่าวเป็นการ

ส่งเสริมให้เกษตรกรมีงบประมาณในส่วนของการใช้จ่ายเพื่อการบริโภคและการลงทุนเพิ่มขึ้น โดยรัฐบาลจะเป็นผู้ชำระหนี้ให้กับ ธ.ก.ส. แทนเกษตรกร และได้เริ่มนำไปดำเนินการจนเสร็จสิ้นโครงการแล้วนั้น โครงการพักชำระหนี้มีระยะเวลาเริ่มตั้งแต่วันที่ 1 เมษายน พ.ศ. 2544 ถึง 31 มีนาคม พ.ศ. 2547 เพื่อแก้ปัญหาหนี้สินของเกษตรกรอย่างเร่งด่วน โดยวางระบบการฟื้นฟูและให้ความช่วยเหลือปรับโครงสร้างการผลิตอย่างครบวงจร และมีนโยบายพักชำระหนี้ให้กับเกษตรกรรายย่อย เป็นเวลา 3 ปี ซึ่งรัฐบาลได้มอบหมายให้ ธ.ก.ส. เป็นผู้รับผิดชอบดำเนินโครงการ ทั้งนี้เนื่องจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรนั้นเป็นสถาบันการเงินเพื่อการเกษตรที่ให้เกษตรกรกู้เงินเพื่อทำการเกษตร และมีจำนวนของผู้กู้ที่เป็นเกษตรกรจำนวนมาก

ปัญหาการวิจัย (Research Problem)

ปัจจุบันการแก้ไขปัญหาภาคเกษตรเป็นเรื่องสำคัญของรัฐบาลเพื่อช่วยเหลือปัญหาความเดือดร้อนของเกษตรกรของประเทศ โดยกำหนดนโยบายหรือมาตรการต่างๆ ออกมามากมาย เช่น โครงการพักชำระหนี้ให้แก่เกษตรกรรายย่อยตามนโยบายของรัฐบาล ผ่านระบบธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) เพื่อช่วยเหลือให้เกษตรกรมีเวลาพักฟื้นจากภาระหนี้สิน มีเงินออม เงินลงทุน และฟื้นฟูอาชีพ เป็นการสร้างรายได้ให้ครัวเรือนเกษตรกรเพิ่มขึ้น อันจะส่งผลต่อการฟื้นฟูเศรษฐกิจของประเทศให้ดีขึ้น ซึ่งโครงการดังกล่าวได้มอบหมายให้ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) ดำเนินการร่วมกับกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ โดยให้เกษตรกรได้รับการพักชำระหนี้เป็นเวลา 3 ปี ซึ่งเป็นการแก้ไขปัญหาภาคเกษตรตามโครงการฯ เป็นเวลา 3 ปี หากพ้นกำหนดตามโครงการแล้วเกษตรกรก็จะเข้าสู่ระบบสินเชื่อตามของสถาบันการเงินของเกษตรกร โครงการฯ นี้เป็นการแก้ไขปัญหาระยะสั้น และเป็นการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า ตลอดระยะเวลา 3 ปี ที่ ธ.ก.ส. ได้ดำเนินโครงการมานั้น ถึงแม้ว่ารัฐบาลจะเป็นผู้ชำระหนี้ให้แทนเกษตรกร แต่ก็อาจจะส่งผลกระทบต่อรายได้ของ ธ.ก.ส. โดยอาจจะทำให้รายได้ลดลงไม่ว่าจะเป็นทั้งทางด้านของดอกเบี้ยจากเงินกู้ยืม หรือรายได้รายอื่นๆ ที่ทาง ธ.ก.ส. พึ่งได้รับ ซึ่งอาจจะส่งผลกระทบต่อขวัญและกำลังใจของเจ้าหน้าที่ที่เชื่อถือในการปฏิบัติงาน และสำหรับการดำเนินงานของ ธ.ก.ส. ที่นอกจากจะต้องรับบทบาทการเป็นสถาบันการเงินที่ต้องปฏิบัติตาม พ.ร.บ. ธ.ก.ส. และกฎระเบียบของธนาคารแห่งประเทศไทยแล้ว ธนาคารแห่งนี้ยังต้องสนองต่อนโยบายของรัฐบาล

และความต้องการของลูกค้า ประการหลักคือการดำเนินงานที่สำคัญต้องได้รับความเห็นชอบจากกระทรวงการคลังที่เป็นผู้ถือหุ้นรายใหญ่เสียก่อน

นโยบายการพักชำระหนี้เกษตรกรรายย่อยที่รัฐบาลมอบหมายให้ ธ.ก.ส. ดำเนินงานครั้งนี้หากมองในทางปฏิบัติจะพบว่าเป็นเรื่องที่มีความละเอียดอ่อนมาก สิ่งที่เกิดขึ้นไม่เพียงแต่ทำให้เกษตรกรได้รับการพักชำระหนี้ และรัฐบาลลดเขยราชได้ที่ ธ.ก.ส. สูญเสียไปเท่านั้น แต่อาจจะส่งผลกระทบต่อการทำงานของพนักงาน ธ.ก.ส. ได้เพื่อที่จะทำให้ได้ข้อมูลอันเป็นประโยชน์แก่ผู้ที่เกี่ยวข้องและนำไปสู่การพัฒนาการดำเนินงานในโอกาสต่อไป จึงทำให้เกิดประเด็นที่น่าสนใจว่านโยบายพักชำระหนี้ที่ดำเนินการผ่านไปในนั้นประสบความสำเร็จมากน้อยเพียงใด ดังนั้นจึงต้องการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลจากบุคคลที่เกี่ยวข้องและปฏิบัติหน้าที่โดยตรงในโครงการพักชำระหนี้ ซึ่งได้แก่เจ้าพนักงานสินเชื่อธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรในจังหวัดเชียงใหม่ที่มีความคิดเห็นต่อการดำเนินโครงการพักชำระหนี้เกษตรกรอย่างไร ทั้งนี้ การศึกษานอกจากจะเป็นการสะท้อนความคิดเห็นจากมุมมองของผู้ปฏิบัติงาน โดยตรงที่มีต่อความสำเร็จรวมถึงปัญหา อุปสรรค ที่เกิดขึ้นในการดำเนินงานของโครงการพักชำระหนี้เกษตรกรแล้วยังสะท้อนให้เห็นว่าโครงการพักชำระหนี้ที่ดำเนินการผ่านไปในนั้นได้ส่งผลกระทบต่อปฏิบัติงานในด้านของทางด้านขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของเจ้าพนักงานสินเชื่อ ธ.ก.ส. อย่างไรบ้าง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

(Objective of the Research)

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึง

1. ลักษณะสถานภาพส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคม ของเจ้าพนักงานสินเชื่อที่ปฏิบัติงานโครงการพักชำระหนี้ให้เกษตรกร จังหวัดเชียงใหม่
2. ความคิดเห็นของเจ้าพนักงานสินเชื่อธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรในจังหวัดเชียงใหม่ที่มีต่อโครงการพักชำระหนี้เกษตรกร
3. สภาพขวัญ กำลังใจในการปฏิบัติงานของเจ้าพนักงานสินเชื่อ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรในโครงการพักชำระหนี้เกษตรกร จังหวัดเชียงใหม่
4. ปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติงานของเจ้าพนักงานสินเชื่อธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ต่อโครงการพักชำระหนี้เกษตรกร จังหวัดเชียงใหม่

ขอบเขตของการวิจัย (Scope of the Research)

ในการวิจัยเรื่องความคิดเห็นของเจ้าพนักงานสินเชื่อนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ต่อโครงการพักชำระหนี้ในจังหวัดเชียงใหม่

1. ผู้ให้ข้อมูลในครั้งนี้เป็นเจ้าพนักงานสินเชื่อนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 143 คนจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร จังหวัดเชียงใหม่ทั้งหมด 22 สาขา
2. การวิจัยในครั้งนี้ ศึกษาถึงความคิดเห็นต่อของโครงการพักชำระหนี้เกษตรกร และขวัญ กำลังใจของเจ้าพนักงานสินเชื่อนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร จังหวัดเชียงใหม่
3. การวิจัยในครั้งนี้เลือกกลุ่มตัวอย่างจากเจ้าพนักงานสินเชื่อนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ที่ปฏิบัติงานในโครงการพักชำระหนี้เกษตรกรในจังหวัดเชียงใหม่เพียงเท่านั้น

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ (Expected Results)

ผลการวิจัยครั้งนี้คาดว่าจะจะเป็นประโยชน์สำหรับบุคคลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ ดังนี้

1. ทราบความคิดเห็นต่อโครงการพักชำระหนี้เกษตรกร ของเจ้าพนักงานสินเชื่อนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรในจังหวัดเชียงใหม่ เพื่อให้ข้อมูลประกอบผลของการดำเนินการของโครงการพักชำระหนี้เกษตรกร
2. ทราบสภาพขวัญ กำลังใจของเจ้าพนักงานสินเชื่อนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรที่ปฏิบัติงานในโครงการพักชำระหนี้เกษตรกร เพื่อเป็นข้อมูลประกอบการเสริมสร้างประสิทธิภาพของโครงการในด้านการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่
3. ทราบปัญหา อุปสรรคในการปฏิบัติงานของเจ้าพนักงานสินเชื่อนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรในโครงการพักชำระหนี้เกษตรกรในจังหวัดเชียงใหม่

นิยามศัพท์เชิงปฏิบัติการ (Operational Definition of Terms)

ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร หมายถึง ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) มุ่งให้ความช่วยเหลือทางการเงิน เพื่อส่งเสริมอาชีพการเกษตร หรือการดำเนินงานของเกษตรกร กลุ่มเกษตรกร หรือสหกรณ์การเกษตรตลอดจนส่งเสริมให้ เกษตรกร กลุ่มเกษตรกร หรือ สหกรณ์การเกษตรสามารถประกอบอาชีพอย่างอื่นที่เกี่ยวข้องในการเกษตร เพื่อเพิ่มรายได้ให้แก่ครอบครัวเกษตรกรรวมทั้งให้บริการรับ-ฝากเงิน เช่นเดียวกับธนาคารพาณิชย์ทั่วไปอีกด้วย

โครงการพักชำระหนี้ หมายถึง นโยบายของรัฐบาลที่แก้ไขปัญหาภาคการเกษตรของเกษตรกรทางด้านสินเชื่อเพื่อการเกษตร เงินทุนของเกษตรกรและเริ่มดำเนินโครงการตั้งแต่วันที่ 1 เมษายน 2544 ถึงวันที่ 31 มีนาคม 2547

เจ้าพนักงานสินเชื่อ หมายถึง เจ้าพนักงานสินเชื่อธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรที่ปฏิบัติหน้าที่โครงการพักชำระหนี้ของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรในจังหวัดเชียงใหม่

ความคิดเห็นของเจ้าพนักงานสินเชื่อ หมายถึง ความคิดเห็นของเจ้าพนักงานสินเชื่อ ธ.ก.ส. ที่มีต่อการปฏิบัติงานโครงการพักชำระหนี้เกษตรกร และความคิดเห็นของเจ้าพนักงานสินเชื่อ ธ.ก.ส. ที่มีต่อโครงการพักชำระหนี้เกษตรกรในด้านของขวัญ กำลังใจ

สถานภาพส่วนบุคคล เศรษฐกิจและ สังคม หมายถึง ลักษณะต่างๆ ทางกายภาพ เศรษฐกิจ และสังคม ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพการสมรส การศึกษา เงินเดือน ระยะเวลาในการทำงานของเจ้าพนักงานสินเชื่อ ธ.ก.ส.

สวัสดิการในการทำงาน ตามข้อบังคับของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ซึ่งเป็นประโยชน์เพิ่มของพนักงาน ตามข้อบังคับ ดังนี้

ข้อบังคับ ฉบับที่ 3 ว่าด้วยอัตราตำแหน่งและ เงินเดือนสำหรับพนักงาน

ข้อบังคับ ฉบับที่ 4 ว่าด้วยการบรรจุ การแต่งตั้ง การเรียกประกัน การเลื่อนเงินเดือน และการถอดถอนสำหรับพนักงาน

ข้อบังคับ ฉบับที่ 8 ว่าด้วยพาหนะ เบี้ยเลี้ยง ค่าเช่าที่พัก ค่ารับรองและ เงินเพิ่มอย่างอื่นสำหรับพนักงาน

ข้อบังคับ ฉบับที่ 11 ว่าด้วยการช่วยเหลือพนักงานของธนาคารเกี่ยวกับการศึกษาของบุตร

ข้อบังคับ ฉบับที่ 13 ว่าด้วยเงินสงเคราะห์ในกรณีผู้จัดการ พนักงาน หรือลูกจ้างตาย

ข้อบังคับ ฉบับที่ 22 ว่าด้วยเงินช่วยเหลือบุตรของผู้จัดการและ พนักงานของธนาคาร

ข้อบังคับ ฉบับที่ 29 ว่าด้วยการบำเหน็จ

ข้อบังคับ ฉบับที่ 32 ว่าด้วยการช่วยเหลือพนักงาน เนื่องจากการขับขี่ยานพาหนะเกิดอุบัติเหตุทำให้บุคคลอื่นเสียหาย

ข้อบังคับ ฉบับที่ 33 ว่าด้วยการจ่ายค่าล่วงเวลาและ ค่าทำงานในวันหยุด

ข้อบังคับ ฉบับที่ 36 ว่าด้วยการทะเลาะวิวาท

ข้อบังคับ ฉบับที่ 38 ว่าด้วยการสงเคราะห์พนักงานและ ครอบครัวของพนักงานซึ่งประสบอันตรายเนื่องจากการปฏิบัติเสี่ยงอันตราย

ข้อบังคับ ฉบับที่ 39 ว่าด้วยค่าเช่าบ้านพนักงาน

สถานภาพการสมรส หมายถึง สถานภาพของเจ้าพนักงานสินเชื่อ ร.ก.ส. คือ โสด สมรส

การศึกษา หมายถึง ระดับการศึกษาที่เจ้าพนักงานสินเชื่อธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ได้รับการศึกษาจากสถาบันการศึกษา

ระยะเวลาการทำงาน หมายถึง ระยะเวลาในการเข้าทำงานที่ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรของเจ้าพนักงานสินเชื่อ

ความมั่นคงในการทำงาน หมายถึง สิ่งที่ทำให้เกิดความมั่นคงในการทำงาน ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ร่วมงาน การได้รับความเป็นธรรมจากผู้บังคับบัญชา ความมั่นคงและภาพพจน์ขององค์กร

โอกาสความก้าวหน้าในการทำงาน หมายถึง โอกาสที่จะได้เลื่อนตำแหน่งหน้าที่การงานให้สูงขึ้นเรื่อยๆ นอกจากนี้ยังรวมถึงการ ได้มีโอกาสศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม เพื่อให้มีคุณสมบัติที่สูงขึ้น ได้ใช้ความรู้ ความสามารถได้เต็มที่

การปฏิบัติงาน หมายถึง การปฏิบัติงานของพนักงานสินเชื่อที่มีประสิทธิภาพ เพื่อบริการลูกค้า และสามารถดำรงอยู่ในองค์กรให้นานที่สุดซึ่งการทำงานในองค์กรจะเกิดประสิทธิภาพสูงสุดและมีผลต่อความสำเร็จขององค์กรได้ก็ต่อเมื่อ มีสิ่งจูงใจในการปฏิบัติงานสอดคล้องกับระดับความพอใจของพนักงาน การประเมินขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของพนักงาน ร.ก.ส. ในการศึกษาครั้งนี้จะประเมินจากระดับของความคิดเห็นในการปฏิบัติงาน

บทที่ 2

การตรวจเอกสารที่เกี่ยวข้อง

(REVIEW OF RELATED LITERATURE)

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาเกี่ยวกับความคิดเห็นของเจ้าพนักงานสินเชื่อธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรต่อโครงการพักชำระหนี้เกษตรกรในจังหวัดเชียงใหม่ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดความกระจ่างในปัญหาและดำเนินการวิจัยได้อย่างถูกต้อง โดยมีเนื้อหา ดังนี้

1. ลักษณะของสินเชื่อการเกษตรของประเทศไทย
2. นโยบายของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการพักชำระหนี้
3. ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับกำลังขบวนการงูใจในการทำงาน
4. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ลักษณะของสินเชื่อการเกษตรของประเทศไทย

สินเชื่อ มีความหมายว่า การให้กู้ยืมกัน เพราะสินเชื่อจะต้องตั้งอยู่บนความซื่อสัตย์สุจริตและจริงใจของผู้ให้สินเชื่อและผู้ให้สินเชื่อคือ เชื้อถือไว้ใจซึ่งกันและกัน ประการต่อมาต้องพิจารณาว่าผู้ใช้สินเชื่อนำสินเชื่อที่ได้ไปใช้ดำเนินการและมีโอกาสประสบความสำเร็จหรือไม่ ซึ่งพิจารณาจากกิจกรรมที่ใช้สินเชื่อไปทำรวมทั้งความถูกต้องตามกฎหมาย ระเบียบข้อบังคับต่างๆ และพิจารณาถึงความสามารถมีรายได้ไปชำระสินเชื่อในช่วงระยะเวลาอันจำกัดแล้วจึงนำปัจจัยอื่นมาเสริมความเชื่อมั่นให้พอเพียง

ทองโรจน์ อ่อนจันทร์ (2529: 42) ได้ศึกษาถึงการให้สินเชื่อการเกษตร ปัญหาและแนวทางแก้ไขได้สรุปผลการศึกษาให้สินเชื่อว่าการให้สินเชื่อการเกษตร ต้องเน้นการจัดสินเชื่อแก่เกษตรกรขนาดเล็ก โดยเฉพาะสินเชื่อระยะยาว ซึ่งควรจะเป็นสัดส่วนของเนื้อที่เพาะปลูก ในขณะเดียวกันก็ให้เพิ่มสินเชื่อระยะสั้นแก่เกษตรกรขนาดเล็กด้วย สถาบันผู้ให้กู้หรือธนาคารต่างๆ จำเป็นจะต้องกวาดค้นเรื่องการให้เงินกู้ยืมแก่เกษตรกร และปัญหาอีกอย่างหนึ่งของสถาบันการเงินคือ การใช้เงินกู้ผิดวัตถุประสงค์ของเกษตรกรปัญหานี้มีมานานและเป็นเรื่องที่ป้องกันยาก โดยเฉพาะเมื่อพิจารณาว่าสินเชื่อที่เป็นไปนั้นโดยแท้จริงแล้วเกษตรกรอาจจำเป็นต้องใช้ในการบริโภคด้วย

จรินทร์ เทศวานิช (2528: 31) ได้กล่าวว่า แม้สินเชื่อเพื่อการเกษตรจะไม่ใช่งบจ่ายการผลิตโดยตรง แต่การปรับปรุงการผลิตเพื่อเพิ่มผลิตผลให้สูงขึ้นนั้น เงินลงทุนเป็นปัจจัยหนึ่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่ปัจจัยที่ดินมีอยู่จำกัด การเพิ่มผลิตผลจะกระทำได้อีกก็โดยการเพิ่มทุนเข้าไปในการผลิต การเพิ่มทุนอาจจะกระทำได้หลายวิธี เช่น การใช้ทุนไปในการปรับปรุงระดับพื้นที่ การใช้ทุนในการเกษตรกรรมเพิ่มขึ้น ยิ่งกว่านั้นเงินที่เกษตรกรจะหาเก็บจากผู้อื่นมาลงทุนก็ยังมีอัตราดอกเบี้ยสูง ทั้งนี้เนื่องจากสถาบันการเงินที่จะให้กู้ยืมแก่เกษตรกรในอัตราดอกเบี้ยต่ำมีจำนวนน้อยและมีปริมาณไม่เพียงพอ เกษตรกรจึงต้องพึ่งแหล่งการเงินนอกระบบ เช่น ญาติ พ่อค้า เจ้าของที่ดิน และนายทุนเงินกู้ ซึ่งแหล่งเงินทุนเหล่านี้เกษตรกรจะกู้ได้ในระยะเวลาสั้นจำนวนเงินกู้ค่อนข้างต่ำ แต่ต้องเสียดอกเบี้ยในอัตราสูง เมื่อนำไปลงทุนก็อาจไม่เพียงพอและต้องรีบใช้คืนอีกด้วย ดังนั้นรัฐบาลจึงควรจะได้ทางขยายแหล่งสินเชื่อที่มีอัตราดอกเบี้ยต่ำออกไปในชนบทและให้เครดิตแก่เกษตรกรโดยทั่วถึงกันนอกจากนี้ จรินทร์ เทศวานิช ยังได้กล่าวถึงวัตถุประสงค์และปัญหาทางด้านสินเชื่อการเกษตรดังนี้

วัตถุประสงค์ของสินเชื่อการเกษตร มีดังนี้

1. เพื่อให้เกษตรกรได้นำเงินทุนไปใช้ในการปรับปรุงฟาร์มของตนเอง
2. เพื่อให้เกษตรกรได้นำเงินทุนไปใช้ซื้อปัจจัยการผลิต เพื่อนำมาผลิตสินค้าเกษตร และสร้างประสิทธิภาพของการผลิตให้สูงขึ้น
3. เพื่อลดความแตกต่างทางด้านเศรษฐกิจและสังคมในหมู่ประชากรให้น้อยลงโดยเกษตรกรที่ยากจนสามารถกู้ยืมเงินทุนมาพัฒนาฟาร์มของตน ทำให้ผลิตและรายได้สูงขึ้น

สินเชื่อการเกษตรมีประโยชน์ดังนี้

1. ช่วยให้เกษตรกรมีเงินทุนที่จะนำไปใช้ในการปรับปรุงฟาร์ม และซื้อปัจจัยการผลิตเพื่อเพิ่มผลิตผล
2. สินเชื่อจะช่วยทำให้รายได้ของเกษตรกรสูงขึ้น แม้ว่าเกษตรกรจะผลิตในระดับเทคโนโลยีเดิมก็ตาม
3. สินเชื่อช่วยให้เกษตรกรสามารถซื้อที่ดินและเครื่องจักรเป็นของตนเองซึ่งเป็นการเพิ่มกำลังใจในด้านการผลิต มีความขยันขันแข็งเพื่อทำให้รายได้สูงขึ้น
4. ทำให้ความแตกต่างระหว่างรายได้ของเกษตรกรและกลุ่มอาชีพอื่นๆ ลดลง และทำให้เกิดความเป็นธรรมในสังคม

ปัญหาด้านสินเชื่อเพื่อการเกษตร สินเชื่อเพื่อการเกษตรมีปัญหาดังนี้

1. การกระจายสินเชื่อให้แก่เกษตรกรยังไม่ทั่วถึง เนื่องจากสถาบันการเงินในระบบยังมีน้อย สินเชื่อตกอยู่กับเกษตรกรบางกลุ่มและบางท้องถิ่น
2. สถาบันการเงินในระบบยังมีน้อยและไม่กระจายตัวไปสู่ชนบททุกท้องถิ่น นอกจากนั้นสถาบันการเงินในระบบยังมีวิธีการกู้ยืมยากและล่าช้า และมีเงินทุนให้กู้ยืมไม่เพียงพอ
3. เกษตรกรขาดหลักประกันเงินกู้ จึงต้องขี้มเงินจากแหล่งการเงินนอกระบบ ซึ่งคิดดอกเบี้ยในอัตราดอกเบี้ยสูงเป็นเหตุให้ต้นทุนการผลิตสินค้าเกษตรสูง
4. เกษตรกรใช้เงินกู้ไปในทางที่ไม่ได้ก่อให้เกิดประโยชน์ทางด้านผลิต หรือผลิตวัตถุประสงค์ เช่น นำไปใช้ในการบริโภค หรือเพื่อประกอบพิธีกรรมทางศาสนา เป็นต้น

สำนักเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (2536: 38) ได้อธิบายไว้ว่า แหล่งสินเชื่อการเกษตรที่เกษตรกรต้องการมาก คือ สินเชื่อจากสถาบันการเงิน ซึ่งประกอบด้วย ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ธนาคารพาณิชย์ต่างๆ สหกรณ์การเกษตรและกลุ่มเกษตรกรเป็นต้น ซึ่งแหล่งสินเชื่อเหล่านี้ อัตราดอกเบี้ยต่ำ ถึงแม้ว่าเกษตรกรต้องการสินเชื่อจากแหล่งนี้มากเพียงใดก็ตาม แต่เกษตรกรก็ไม่สามารถที่จะใช้บริการจากแหล่งสินเชื่อเหล่านี้ได้ทั้งหมด ทั้งนี้เพราะแหล่งสินเชื่อจากสถาบันการเงินเหล่านี้มีระเบียบวิธีการและข้อจำกัดในการให้สินเชื่อหลายวิธี ซึ่งเกษตรกรมักจะขาดคุณสมบัติ ไม่สามารถจะใช้บริการได้ทั่วถึง จึงต้องหันมาใช้แหล่งสินเชื่อจากนอกสถาบัน

คณะกรรมการการเกษตรและสหกรณ์ (2532: 76) จากการศึกษาเกษตรกรส่วนใหญ่ยากจนและมีหนี้สินมาก เกษตรกรเหล่านี้มักเป็นเกษตรกรรายย่อย ฐานะทางครอบครัวยากจนมีสมาชิกหลายคนในครัวเรือน โดยเฉลี่ย 5-6 คนขึ้นไป รัฐควรหาวิธีการช่วยเหลือเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของเกษตรกรให้ดีขึ้น โดยมีมาตรการช่วยเหลือ ซึ่งเป็นมาตรการเร่งด่วนควรพิจารณาจัดบัญชีเป็นหนี้สูญ และบางลักษณะเห็นควรให้ความช่วยเหลือโดยให้เปล่าได้แก่หนี้สินของเกษตรกร หนี้สินที่เกิดจากโครงการช่วยเหลือต่างๆ ของรัฐที่มีการตรวจสอบหนี้สินของเกษตรกรแล้วไม่สามารถทวงถามติดตามหนี้สินได้เพราะเกษตรกรยากจนจริงๆ และหนี้สินที่ขาดอายุความขาดหลักฐานที่จะฟ้องร้องได้ เช่น โครงการช่วยเหลือทำนาครั้งที่ 2 โครงการช่วยเหลือผู้ประสบอุทกภัยธรรมชาติ หนี้สินของเกษตรกรในโครงการพักชำระหนี้ดังกล่าว ของกรมส่งเสริมการเกษตร กรมการปกครองและกรมส่งเสริมสหกรณ์รวมเป็นเงิน 258.53 ล้านบาท เกษตรกรที่เป็นหนี้กับสถาบันการเงินในระบบ อาทิ ธ.ก.ส. สหกรณ์ธนาคารพาณิชย์อื่นๆ และ อ.ด.ก. รัฐก็ควรผ่อนอายุชำระหนี้ให้เป็นรายๆ ไป ตามความจำเป็นและไม่คิดดอกเบี้ย (ปลดดอกเบี้ย) แล้วให้สินเชื่อหรือปล่อยในฤดูกาลผลิตต่อไปเพื่อเปิดโอกาสให้เกษตรกรได้มีโอกาสประกอบอาชีพใหม่จะ

ได้มีการชำระหนี้เป็นรายๆ ไป ตามความจำเป็นและไม่คิดดอกเบี้ย (ปลดดอกเบี้ย) แล้วให้สินเชื่อหรือปล่อยในฤดูกาลผลิตปีต่อไป เพื่อเปิดโอกาสให้เกษตรกรได้มีโอกาสประกอบอาชีพการเกษตรใหม่ จะได้มีการชำระหนี้ได้ มิฉะนั้นเขาก็จะหันไปพึ่งสินเชื่อระบบที่ยากที่จะมีโอกาสปลดหนี้ให้หมดไปได้ ทั้งนี้ควรแต่งตั้งคณะกรรมการระดับจังหวัดพิจารณาด้วยความเป็นธรรมเป็นรายๆ ไป ในขณะที่เดียวกันควรมีเจ้าหน้าที่คอยเป็นที่เล็งเสนอแนะและกำกับการผลิตด้วย เพื่อให้การผลิตมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และคณะกรรมการการเกษตรและสหกรณ์ยังได้เสนอแนวทางการแก้ไขปัญหานี้สินของเกษตรกร โดยให้รัฐบาลสนับสนุนงบประมาณเพื่อการขยายสินเชื่อและลดอัตราดอกเบี้ยสินเชื่อ รัฐบาลควรให้การสนับสนุนงบประมาณแก่ ธ.ก.ส. เพื่อเป็นเงินทุนสมทบกับเงินทุนของ ธ.ก.ส. ให้เกษตรกรได้กู้ยืมได้อย่างทั่วถึงและเพียงพอ โดยให้กู้ยืมผ่านสถาบันการเกษตรและให้ ธ.ก.ส. แก้ไขหลักเกณฑ์ในการกำหนดวงเงินกู้ให้กับสถาบันเกษตรกร จากการพิจารณากำหนดวงเงินกู้ให้จากทุนของสถาบันเกษตรกรเป็นการพิจารณากำหนดวงเงินกู้ให้พอเพียงกับขนาดของการประกอบการทั้งหมดของมวลสมาชิกของสมาชิกของสถาบันเกษตรกรนั้นๆ ในแต่ละรอบปีทั้งนี้ให้พิจารณาให้สินเชื่อครอบคลุมถึงสมาชิกที่มีความยากจนจริงๆ ด้วย และ เพื่อให้ ธ.ก.ส. สามารถลดอัตราดอกเบี้ยเงินกู้จากที่เป็นอยู่ในปัจจุบันให้ต่ำลงสำหรับเกษตรกรลูกค้าทั้งหมดลูกค้าโดยตรงของ ธ.ก.ส. และสมาชิกสถาบันเกษตรกร โดยกำหนดเป้าหมายไว้ว่าดอกเบี้ยของ ธ.ก.ส. ไม่ควรเกินร้อยละ 4-5 ต่อปี

สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (2530: 55) ได้กล่าวไว้ว่า ตลาดสินเชื่อในประเทศค่อยพัฒนาโดยทั่วไปจะเป็นตลาดที่มีการแทรกแซงโดยภาคีรัฐบาลค่อนข้างมาก การแทรกแซงส่วนใหญ่มีจุดมุ่งหมายเพื่อรักษาเสถียรภาพของระบบการเงินของประเทศและเพื่อเป้าหมายในการจัดสรรทรัพยากรการเงิน ตัวอย่างเช่น การกำหนดเพดานอัตราดอกเบี้ยเงินฝากก็เพื่อลดการแข่งขันการระดมเงินฝากของสถาบันการเงิน โดยเล็งเห็นว่าการแข่งขันดังกล่าวถ้าไม่มีการควบคุมอาจจะก่อให้เกิดผลเสียต่อความมั่นคงของสถาบันการเงินได้ การกำหนดเพดานดอกเบี้ยเงินกู้ก็เพื่อลดการแข่งขันการระดมเงินฝากของสถาบันการเงิน โดยเล็งเห็นว่าการแข่งขันดังกล่าวถ้าไม่มีการควบคุมอาจจะก่อให้เกิดผลเสียต่อความมั่นคงของสถาบันการเงินได้ กำหนดเพดานดอกเบี้ยเงินกู้เพื่อคุ้มครองผู้กู้ให้สามารถใช้ทรัพยากรทางการเงินของประเทศในราคาที่เหมาะสมและการจัดสรรทรัพยากรทางการเงินในรูปแบบของการจัดสรรสินเชื่อก็เพื่อให้มีการถ่ายเททรัพยากรการเงินไปสู่ภาคเศรษฐกิจที่เห็นว่ามีสำคัญและเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศ

ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับภาคเกษตรการแทรกแซงตลาดสินเชื่อมีจุดมุ่งหมายที่จะเปิดโอกาสให้ภาคเกษตรสามารถใช้ประโยชน์ทรัพยากรการเงินของประเทศได้มากขึ้น เพื่อผลของการเพิ่มการผลิตและรายได้ของภาคเกษตรและเพื่อผลของความเสมอภาคของการขยายตัวทางเศรษฐกิจ

โดยทั่วไปการแทรกแซงจะปรากฏอยู่ในรูปแบบของการกำหนดอัตราดอกเบี้ยสูงสุดที่สถาบันการเงินสามารถจะปล่อยเงินกู้ให้กับเกษตรกร ซึ่งจะเป็นอัตราที่ต่ำกว่าอัตราเงินเชื่อทั่วไป หรือ กำหนดการจัดสรรปริมาณสินเชื่อเพื่อการเกษตร โดยเฉพาะ การดำเนินนโยบายเหล่านี้ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเข้าใจว่าปริมาณสินเชื่อที่เกษตรกรได้รับตามกลไกของตลาดนั้นอยู่ในระดับที่ต่ำเกินไปเมื่อเปรียบเทียบกับความต้องการสินเชื่อและความสำคัญของภาคเกษตรในระบบเศรษฐกิจ นอกจากนี้ลักษณะของตลาดสินเชื่อที่แบ่งแยกได้เปิดช่องทางให้ผู้กู้สามารถมีอำนาจผูกขาดในการจัดสรรสินเชื่อซึ่งทำให้เกษตรกรหรือผู้กู้ในภาคเกษตรต้องแบกรับภาระสินเชื่อที่มีต้นทุนสูง ปัญหาต้นทุนการผลิตสูงนี้สามารถส่งผลกระทบยาวไปถึงการขาดประสิทธิภาพในการผลิตเนื่องจากขาดสิ่งจูงใจในการขยายการผลิตหรือปรับใช้เทคโนโลยีใหม่เมื่อการผลิตในภาคเกษตรไม่สามารถจะขยายได้อย่างมีประสิทธิภาพรายได้ของภาคเกษตรจะขายตัวได้ในอัตราที่ต่ำซึ่งจะมีผลต่อเนื่องถึงการกระจายรายได้ของประเทศ ผลกระทบอีกประการหนึ่งก็คือ ภาคการเกษตรจะไม่สามารถดูดซับแรงงานในชนบทได้มากเท่าที่ควร การอพยพแรงงานชนบทสู่เมือง จะเพิ่มสูงขึ้น

ในกรณีของประเทศไทย รัฐบาลได้ดำเนินมาตรการที่สำคัญหลายๆ อย่าง เพื่อช่วยการผลิตในภาคเกษตร รูปแบบหนึ่งของการช่วยเหลือคือการดำเนินการนโยบายสินเชื่อเกษตรโดยให้มีการจัดสรรทรัพยากรการเงินผ่านสถาบันการเงินในประเทศไปสู่ภาคเกษตรมากขึ้น โดยเปรียบเทียบแล้วภาคเกษตรเป็นภาคที่การผลิตมีความเสี่ยงสูง สถาบันการเงินจึงไม่ยอมให้สินเชื่อแก่ภาคนี้มากนัก การดำเนินนโยบายเพื่อจัดสรรสินเชื่อให้แก่ภาคเกษตรโดยตรง จึงเป็นความพยายามที่จะให้เกษตรกรสามารถใช้ประโยชน์ทรัพยากรการเงินของประเทศได้มากขึ้น ที่ผ่านมาเป็นที่ยอมรับกันอย่างกว้างขวางว่าการขาดแคลนสินเชื่อของภาคเกษตรเป็นอุปสรรคสำคัญอันหนึ่งที่ทำให้การขยายตัวของการผลิตในภาคเกษตรเป็นไปได้ช้าและขาดประสิทธิภาพ

นโยบายการพักชำระหนี้ 3 ปี ของรัฐบาล

ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (2544: 38) นโยบายการพักชำระหนี้ เกษตรกรรายย่อยมีหลักการและเหตุผลดังต่อไปนี้

1. หลักการและเหตุผล

ปัจจุบันประชากรส่วนใหญ่ของประเทศมีฐานะยากจน โดยผู้ที่มีปัญหาที่สุด คือ เกษตรกรรายย่อย ดังนั้น รัฐบาลจึงกำหนดนโยบายให้มีโครงการพักชำระหนี้และลดภาระหนี้สิน แก่เกษตรกรรายย่อย โดยจะช่วยฟื้นฟูให้มีเงินออม และเงินทุน เพื่อใช้ในการประกอบอาชีพสร้าง รายได้ให้ครัวเรือน ปรับปรุงประสิทธิภาพการผลิต การพัฒนาคุณภาพชีวิต และความเป็นอยู่ของ เกษตรกรทั้งระบบตลอดจนช่วยฟื้นฟูเศรษฐกิจของประเทศโดยรวมให้ดีขึ้น

เนื่องจากเกษตรกรรายย่อยที่มีปัญหาความยากจนส่วนใหญ่กู้เงินจาก ธ.ก.ส. และเป็น ลูกค้าที่กู้เงินโดยไม่มีหลักทรัพย์ค้ำประกันเงินกู้วงเงินไม่เกิน 100,000 บาท ดังนั้น รัฐบาลจึง กำหนดเป็นหลักการช่วยเหลือเกษตรกรรายย่อยลูกค้า ธ.ก.ส. นี้ไม่มีความสามารถเพียงพอในการ ชำระหนี้แก่ ธ.ก.ส. อันเนื่องมาจากเหตุสุจริตและจำเป็นให้ได้รับการพักชำระหนี้ และลดภาระหนี้ เป็นเวลา 3 ปี ให้แก่เกษตรกรรายย่อยที่ยังพยายามรักษาวินัยในการชำระหนี้แก่ ธ.ก.ส. และยังมี ศักยภาพในการขยายการผลิตต่อไป การช่วยเหลือลูกค้านี้จะต้องเป็นไปภายใต้หลักการรักษา วินัยทางการเงินและการคลังเพื่อให้มีการใช้เงินของรัฐอย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นภาระกับผู้เสีย ภาษีน้อยที่สุด โดยให้ธนาคารงดเรียกดอกเบี้ยจากลูกค้าที่เข้าพักชำระหนี้ และลดดอกเบี้ยร้อยละ 3 ต่อปี แก่ผู้ที่ยังชำระหนี้กับธนาคารต่อไป ทั้งนี้รัฐบาลจะชดเชยรายได้ดอกเบี้ยร้อยละ 8 ต่อปี แก่ ธนาคารแทนผู้พักชำระหนี้ และชดเชยดอกเบี้ยร้อยละ 3 ต่อปี และดอกเบี้ยเงินฝากร้อยละ 1 ต่อปี แก่ธนาคารแทนผู้ที่ไม่ขอพักชำระหนี้แล้วแต่กรณี ทั้งนี้เมื่อรวมกับค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานตาม โครงการจะไม่เกินวงเงินปีละ 6,000 ล้านบาท

2. วัตถุประสงค์

2.1 เพื่อให้เกษตรกรรายย่อยได้มีโอกาสฟื้นฟูตนเองในการประกอบอาชีพ และปรับปรุงประสิทธิภาพการผลิตของครัวเรือนให้ดีขึ้น

2.2 เพื่อลดภาระหนี้สินของเกษตรกรรายย่อย และเพิ่มขีดความสามารถในการชำระหนี้เมื่อสิ้นสุดโครงการ

2.3 เพื่อเพิ่มรายได้ให้แก่เกษตรกรรายย่อยอันจะก่อให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นด้วยการฟื้นฟูอาชีพ การบริหารจัดการและการออมเงิน

3. ระยะเวลาของโครงการ

วันที่ 1 เมษายน 2544 ถึงวันที่ 31 มีนาคม 2547

4. หลักเกณฑ์ทั่วไป

ตามนโยบายของรัฐบาลได้กำหนดให้จัดทำโครงการแบ่งออกเป็น 2 ทางเลือก คือ การพักชำระหนี้ และการลดภาระหนี้ (ขดเชยดอกเบี้ย 3%) โดยให้เกษตรกรลูกค้าสามารถตัดสินใจเข้ารับความช่วยเหลือตามทางเลือกใดทางเลือกหนึ่งที่เหมาะสม โดยคำนึงถึงภาระหนี้และขีดความสามารถในการชำระหนี้ของตนเอง ทั้งนี้โดยใช้ที่ประชุมกลุ่มพิจารณาความเหมาะสมและลงมติให้ความเห็นชอบ ส่วนลูกค้าที่ไม่สังกัดกลุ่มให้สอบถามข้อมูลเกี่ยวกับความเหมาะสมของทางเลือกจากบุคคลที่น่าเชื่อถือซึ่งรู้จักลูกค้ารายนั้นดี

ทั้งนี้การประชุมกลุ่มลูกค้าสาขาต้องให้ความสำคัญในการทำความเข้าใจ โดยเฉพาะพื้นที่มีปัญหามวลชน ผู้บริหารสาขาดังแต่ผู้ช่วยผู้จัดการสาขาขึ้นไปควรไปชี้แจงในที่ประชุมด้วย

กรณีลูกค้าได้รับอนุมัติให้พักชำระหนี้แล้ว ลูกค้าจะต้องจัดทำแผนฟื้นฟูการประกอบอาชีพ และแผนการออมที่สม่ำเสมอตลอดระยะเวลา 3 ปี เพื่อให้สามารถพัฒนาขีดความสามารถในการชำระหนี้หลังจากสิ้นสุดการพักชำระหนี้แล้ว เช่น การเพิ่มความรู้ในการผลิต การตลาด หรือการประกอบอาชีพของคนในครัวเรือน การลดต้นทุนการผลิต การดำเนินกิจกรรมตามพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง หรือฟื้นฟูการบริหารจัดการในการผลิต การรู้จักประหยัดและมีแผนการฝากเงินเพื่อเก็บเงินไว้ชำระหนี้ในอนาคตหลังจากสิ้นสุดการพักชำระหนี้ โดยจัดทำแผนดังกล่าวให้เสร็จสิ้นภายในวันที่ 30 กันยายน 2544 และสาขาจะต้องติดตามผลการดำเนินงานของลูกค้าที่พักชำระหนี้เป็นประจำทุกปี อย่างน้อยปีละ 2 ครั้ง

5. หลักเกณฑ์การพักชำระหนี้

5.1 คุณสมบัติของลูกค้า

5.1.1 เป็นลูกค้าตามข้อบังคับของ ธ.ก.ส. ก่อนวันที่ 1 เมษายน 2544 ที่มีรหัสประเภทลูกค้า 0 1 2

5.1.2 เป็นเกษตรกรผู้รับใช้หนี้เงินกู้ของลูกค้าที่มีเหตุปกคิตตามสัญญารับใช้หนี้บุคคลอื่น (รหัสประเภทลูกค้า 5) อยู่ก่อนวันที่ 1 เมษายน 2544

5.1.3 ไม่เป็นผู้ที่ถูกธนาคารดำเนินคดีในฐานะผู้กู้

5.1.4 เป็นผู้ที่มีลักษณะหนี้เงินกู้ตามข้อ 5.2 ภาระหนักและไม่มีความสามารถในการชำระหนี้ได้เนื่องจากเหตุสุดวิสัยและจำเป็น

ข้อพึงระมัดระวัง ต้องไม่ปล่อยให้มีการรับลูกค้าและจ่ายเงินกู้โดยมีเจตนาทุจริตเพื่อหวังเพียงสิทธิหรือผลประโยชน์ในการเข้าพักชำระหนี้โดยไม่คำนึงเหตุผลที่สุจริตและจำเป็นในการพักชำระหนี้

5.2 ลักษณะหนี้เงินกู้

5.2.1 ลูกค้าตามข้อ 5.1.1 ที่มีหนี้เงินกู้ ณ สิ้นวันที่ 31 มีนาคม 2544 วงเงินกู้รวมกันทุกสัญญาไม่เกิน 100,000 บาท ไม่รวมหนี้เงินกู้ตามโครงการนโยบายรัฐแหล่งเงินทุนหนี้เงินกู้ตามสัญญารับใช้หนี้บุคคลอื่น หนี้เงินพิเศษ และหนี้เงินกู้ตามสัญญารวมดอกเบี้ยเงินกู้หนี้เงินกู้ตามสัญญารับใช้หนี้บุคคลอื่นของลูกค้าตามข้อ 5.1.2 ต้องมีวงเงินกู้รวมกันทุกสัญญาไม่เกิน 100,000 บาท

5.2.2 การคำนวณวงเงินกู้ให้นับวงเงินกู้ตามสัญญาเครดิตเงินสคมาวมกับวงเงินของสัญญาอื่นที่ยังมีหนี้ (ให้วงเงินกู้ที่ธนาคารอนุมัติ) ดังตารางที่ 1 ตัวอย่างวงเงินกู้ของลูกค้า ณ วันที่ 31 มีนาคม 2544

ตารางที่ 1 ตัวอย่างวงเงินกู้ของลูกค้า ณ วันที่ 31 มีนาคม 2544

ลูกค้า รายที่	สัญญาเครดิตเงินสด		สัญญาเพื่อการลงทุน		รวม วงเงิน	สิทธิโครงการ	
	วงเงินกู้	หนี้คงเหลือ	วงเงินกู้	หนี้คงเหลือ		พักชำระหนี้	ลดภาระหนี้
1	100,000	10,000	-	-	100,000	/	/
2	100,000	-	-	-	100,000	X	/
3	100,000	10,000	80,000	40,000	180,000	X	X
4	80,000	80,000	20,000	20,000	100,000	/	/
5	100,000	-	80,000	80,000	80,000	/	/
6	100,000	100,000	-	-	100,000	/	/
7	120,000	100,000	-	-	120,000	X	X

หมายเหตุ: เครื่องหมาย / หมายถึง ลูกค้าที่มีสิทธิเข้าพักชำระหนี้หรือลดภาระหนี้

เครื่องหมาย x หมายถึง ลูกค้าที่ไม่มีสิทธิเข้าพักชำระหนี้หรือลดภาระหนี้

ที่มา: ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์เพื่อการเกษตร (2544)

5.3 ข้อกำหนดหรือเงื่อนไข

5.3.1 เป็นลูกค้าที่มีรายชื่อตาม “ทะเบียนรายชื่อผู้มีสิทธิฯ” ยกเว้นลูกค้าประเภทรหัส 5 ต้องสอบสวนข้อมูลหากพบว่าไม่เป็นเกษตรกรไม่มีสิทธิเข้าพักชำระหนี้

5.3.2 ต้องแสดงความประสงค์ขอพักชำระหนี้ภายในวันที่ 30 มิถุนายน 2544

5.3.3 ต้องจัดทำแผนฟื้นฟูแผนการออมและข้อตกลงต่อท้ายหนังสือกู้เงินให้เสร็จภายในวันที่ 30 กันยายน 2544

5.3.4 ไม่มีสิทธิกู้เงินจากธนาคารตลอดระยะเวลาพักชำระหนี้ หากลูกค้ารายใดรับเงินกู้หรือกู้เงินตั้งแต่วันที่ 1 เมษายน 2544 เป็นต้นไปจะไม่มีสิทธิพักชำระหนี้

5.3.5 ต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขที่รัฐบาลกำหนดกล่าวคือ ลูกค้าพักชำระหนี้ต้องใส่ใจมุ่งมั่น และให้ความร่วมมือกับส่วนราชการที่เกี่ยวข้องในการฟื้นฟูการประกอบอาชีพและพัฒนาความรู้ของตนเอง

5.3.6 ดอกเบี้ยเงินกู้ของสัญญาเงินเดิมทุกสัญญาที่เกิดก่อนวันที่ 1 เมษายน 2544 (ดอกเบี้ยค้างชำระ) ผู้ขอพักชำระหนี้ต้องรับภาระชำระคืนธนาคารตามความสามารถและที่มาแหล่งรายได้ด้วยตนเอง

5.3.7 ต้องอยู่ในระยะพักชำระหนี้อย่างน้อย 1 ปี ยกเว้นขอชำระหนี้เงินกู้เสร็จสิ้นเพื่อขอออกจากการพักชำระหนี้ และต้องจัดทำคำขอเข้าลดภาระหนี้

5.3.8 กรณีมีเหตุผิดปกติกับตัวลูกค้าที่พักชำระหนี้และมีทายาทหรือบุคคลอื่นที่เป็นเกษตรกรเข้ารับใช้หนี้แทนลูกค้าจะได้รับสิทธิการพักชำระหนี้ตามระยะเวลาที่เหลือของโครงการ

5.4 สิทธิประโยชน์

5.4.1 ได้รับการเลื่อนกำหนดชำระคืนเงินกู้ออกไปเป็นเวลา 3 ปี

5.4.2 ดอกเบี้ยเงินกู้ที่เกิดขึ้นในระหว่างการพักชำระหนี้รัฐบาลผู้จ่ายให้ธนาคารแทนลูกค้า

5.4.3 ได้รับดอกเบี้ยเงินฝากเพิ่มขึ้นอีก 1% จากธนาคารสำหรับยอดเงินฝากไม่เกิน 50,000 บาท รายละเอียดวิธีปฏิบัติธนาคารจะแจ้งให้ทราบต่อไป

5.4.4 ลูกค้าที่เข้าพักชำระหนี้เดิมเป็นลูกค้าอยู่ในชั้นใด (ณ วันที่ 1 เมษายน 2544) ให้อยู่ในชั้นลูกค้าชั้นนั้น ตลอดระยะเวลาการพักชำระหนี้ (การพักชำระหนี้เวลา 3 ปี ไม่เป็นเหตุให้ตกชั้น)

5.4.5 มีสิทธิได้รับการสนับสนุนทางวิชาการ และหรือปัจจัยการผลิตจากรัฐบาลตามหลักเกณฑ์การฟื้นฟูการประกอบอาชีพของเกษตรกร

5.5 การพ้นจากการพักชำระหนี้

5.5.1 ไม่จัดทำหรือมิได้ปฏิบัติตามแผนการฟื้นฟูการประกอบอาชีพ และแผนการออมเงินที่จัดทำไว้กับธนาคาร

5.5.2 แสดงความประสงค์ขอออกจากการพักชำระหนี้หลังจากครบระยะเวลา 1 ปี

5.5.3 ถูกธนาคารดำเนินคดีในฐานะผู้กู้

5.5.4 พ้นจากการเป็นลูกค้าตามข้อบังคับของ ธ.ก.ส. ทั้งนี้หากลูกค้ารายใดที่พ้นจากการพักชำระหนี้ไม่มีสิทธิพักชำระหนี้อีก

6. หลักเกณฑ์การลดภาระหนี้ (ไม่พักชำระหนี้)

6.1 คุณสมบัติของลูกค้า

6.1.1 มีคุณสมบัติตามข้อ 5.1 หรือ

6.1.2 เป็นลูกค้าที่ขอยกเลิกจากการพักชำระหนี้เพื่อจะขอลดภาระหนี้

6.2 ลักษณะหนี้เงินกู้

6.2.1 มีหนี้เงินกู้ตามข้อ 5.2 และเป็นหนี้ปกติ ณ วันที่ 31 มีนาคม 2544

หรือ

6.2.2 ณ วันที่ 31 มีนาคม 2544 ไม่มีหนี้เงินกู้เนื่องจากได้ชำระหนี้ในรอบปีที่ผ่านมา (1 เมษายน 2543-31 มีนาคม 2544) เสร็จสิ้น

6.2.3 ได้รับการจัดชั้นลูกค้าตามหลักเกณฑ์ปกติของธนาคารทุกปี

6.3 ข้อกำหนดและเงื่อนไข

6.3.1 เป็นลูกค้าที่มีรายชื่อตาม “ทะเบียนรายชื่อผู้มีสิทธิฯ”

6.3.2 สามารถกู้เงินได้ตามปกติ รวมถึงมีสิทธิกู้เงินเพิ่มพิเศษตามหลักเกณฑ์ลูกค้าชั้นดีของธนาคาร

6.3.3 ได้รับการจัดชั้นลูกค้าตามหลักเกณฑ์ปกติของธนาคารทุกปี

6.4 การพ้นจากการลดภาระหนี้

6.4.1 ชำระหนี้ไม่ได้ตามกำหนด ยกเว้นได้รับการเปลี่ยนแปลงกำหนดชำระหนี้

6.4.2 มีวงเงินกู้เกิน 100,000 บาท (กรณีเป็นเงินลงทุน นับตั้งแต่วันรับเงินกู้ กรณีเป็นเงินค่าใช้จ่าย นับตั้งแต่วันที่บันทึกสัญญาเครดิตเงินสด)

6.4.3 พ้นจากการเป็นลูกค้าของธนาคารตามข้อบังคับของธนาคาร

6.4.4 ถูกธนาคารดำเนินคดีในฐานะผู้กู้ ทั้งนี้ ลูกค้ารายใดที่พ้นจากการลดภาระหนี้ ไม่มีสิทธิขอลดภาระหนี้อีก

6.5 สิทธิประโยชน์

6.5.1 ได้รับการลดอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ 3 % ตั้งแต่วันที่ 1 เมษายน 2544 หรือตั้งแต่วันที่ถัดจากวันรับเงินกู้จนถึงวันชำระหนี้ตลอดระยะเวลาการลดภาระหนี้

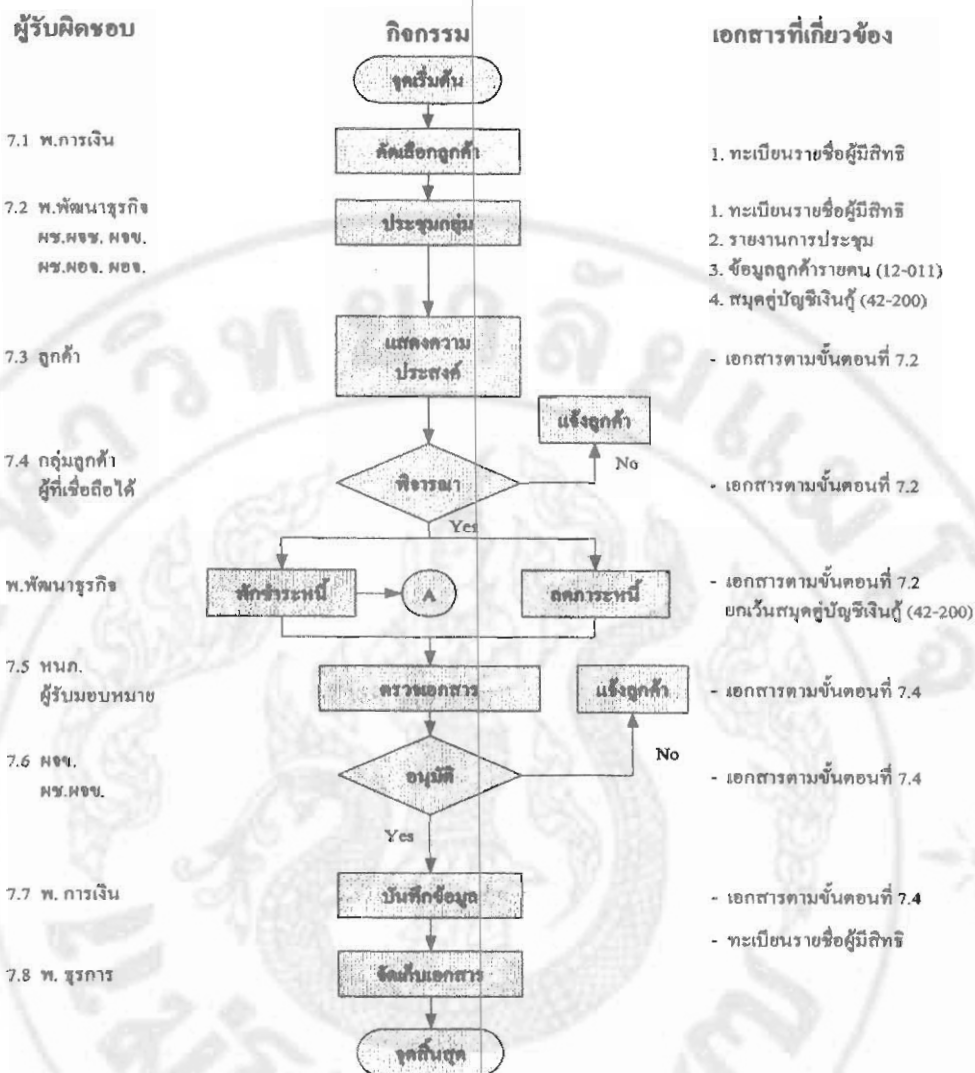
6.5.2 ได้รับดอกเบี้ยเงินฝากเพิ่มขึ้นอีก 1 % จากรัฐบาล สำหรับเงินฝากไม่เกิน 50,000 บาท สำหรับรายละเอียดวิธีปฏิบัติจะได้แจ้งให้ทราบต่อไป

6.5.3 สามารถกู้เงินได้ตามปกติ สำหรับลูกค้าชั้น AAA, AA และ A มีสิทธิกู้เงินเพิ่มพิเศษเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายได้อีกไม่เกิน 30,000 บาท

6.5.4 มีสิทธิได้รับบัตรเอกสิทธิและสิทธิประโยชน์ เช่น ทุนการศึกษา ประกันสุขภาพประกันชีวิต เป็นต้น

7. ขั้นตอนการดำเนินงานของโครงการพักชำระหนี้เกษตรกร

ภาพแสดงขั้นตอนในการดำเนินงานในส่วน of โครงการพักชำระหนี้เกษตรกร ในการดำเนินงานโครงการพักชำระหนี้เกษตรกรมีผู้รับผิดชอบตามกิจกรรมต่างๆ ประกอบด้วยเจ้าพนักงานธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรทั้งหมด 5 ฝ่าย โดยเริ่มจากกิจกรรมการคัดเลือกลูกค้ำของพนักงานการเงิน จากนั้นพนักงานพัฒนาธุรกิจ (เจ้าพนักงานสินเชื่อ) เป็นผู้พิจารณาเสนออนุมัติพักชำระหนี้ หรือลดภาระหนี้แก่เกษตรกร ที่มีคุณสมบัติเหมาะสมส่งมอบเอกสารให้หัวหน้าระดับภาคผู้รับมอบหมายตรวจสอบและเสนอขออนุมัติต่อผู้จัดการเขตหากได้รับการอนุมัติ พนักงานการเงินจะทำการบันทึกข้อมูล และพนักงานธุรการทำการจัดเก็บเอกสาร (ภาพที่ 1)

ภาพที่ 1 ขั้นตอนการดำเนินงานของโครงการพักชำระหนี้เกษตรกร

7.2 การประชุมกลุ่มลูกค้า

ให้หน่วยอำเภอวางแผนนัดประชุมกลุ่มลูกค้าโดยจัดหนังสือนัดประชุมตามวัน เวลา และสถานที่ตามความเหมาะสมให้เสร็จสิ้นภายในวันที่ 30 มิถุนายน 2544 โดยให้ลูกค้านำสมุดบัญชีเงินกู้มาในวันประชุมด้วย

7.2.1 ให้เตรียมทะเบียนรายชื่อลูกค้าผู้มีสิทธิฯ แบบพิมพ์รายงานการประชุมกลุ่ม ข้อมูลลูกค้ารายคน และจัดทำข้อมูลเปรียบเทียบข้อดีข้อเสียระหว่างการพักชำระหนี้และการลดภาระหนี้ให้ลูกค้าเห็นได้อย่างชัดเจนด้วย

7.2.2 องค์ประชุมกลุ่มลูกค้าให้ถือจำนวนลูกค้าที่มาประชุมเป็นองค์ประชุมกลุ่มลูกค้า (กรณีลูกค้าไม่สังกัดกลุ่ม ให้พนักงานสอบถามข้อมูลจากบุคคลที่เชื่อถือได้) การประชุมกลุ่มลูกค้าให้พนักงานชี้แจงหลักการและเหตุผล วัตถุประสงค์ตลอดจนหลักเกณฑ์วิธีการดำเนินการของโครงการ และให้บันทึกรายงานการประชุมกลุ่มลูกค้าทุกครั้ง โดยให้ลูกค้าทุกรายที่เข้าร่วมประชุมลงลายมือชื่อผู้เข้าร่วมประชุมไว้เป็นหลักฐาน กรณีผู้มาประชุมแทนให้ลงลายมือชื่อต่อท้ายโดยระบุว่ามาแทนผู้ใด ทั้งนี้สาขาต้องให้ความสำคัญในการชี้แจงให้ลูกค้าผู้มีสิทธิเข้าร่วมโครงการทราบข้อดี ข้อเสียหลักเกณฑ์ของโครงการก่อนจึงให้ลงลายมือชื่อแสดงความประสงค์ โดยผู้บริหารสาขาควรเข้าร่วมประชุมชี้แจงด้วยตนเองเนื่องจากความสำเร็จของโครงการมีได้อยู่กับจำนวนลูกค้าที่สมัครเข้าพักชำระหนี้เท่านั้น แต่อยู่ที่ลูกค้าสามารถฟื้นฟูการประกอบอาชีพของตนเองจนทำให้ความเป็นอยู่ของครัวเรือนดีขึ้นเมื่อสิ้นสุดหรือออกจากที่พักชำระหนี้

7.3 การแสดงความประสงค์

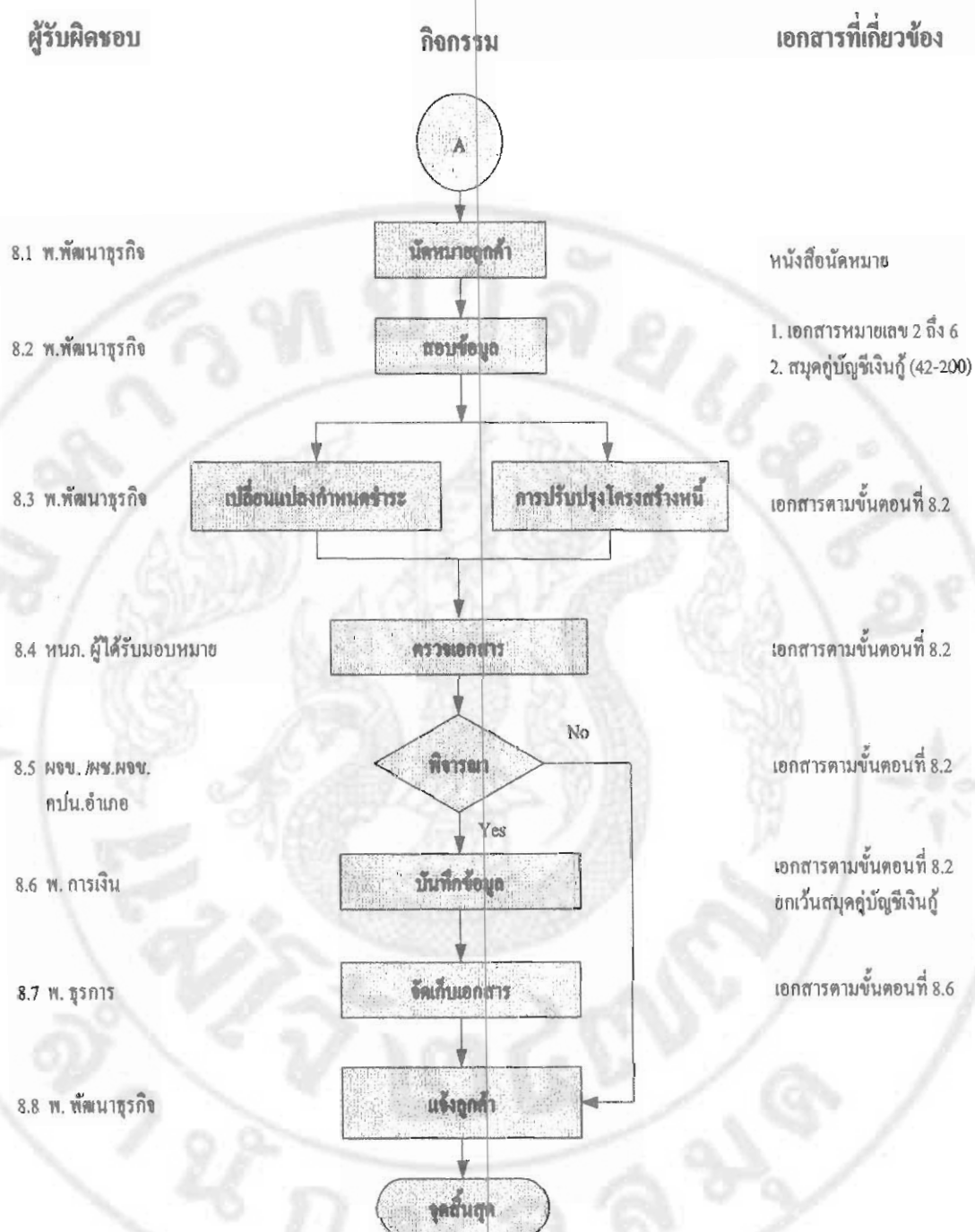
หลังจากประชุมชี้แจงจนลูกค้าเข้าใจดีแล้วให้ลูกค้าแสดงความประสงค์ว่าต้องการพักชำระหนี้หรือลดภาระหนี้ (ไม่ขอพักชำระหนี้)

7.4 การพิจารณา

กรณีขอพักชำระหนี้ให้กลุ่มลงมติรับรองลูกค้าทุกราย (แม้ผู้จำหน่ายประกันตนเองที่ขอพักชำระหนี้) ว่ามีเหตุสุจริตและจำเป็น (ไม่ใช่เป็นลูกค้าที่ขอขึ้นทะเบียนใหม่หรือกู้เงินใหม่หรือมีเจตนาไม่สุจริตในการขอกู้เงินเพื่อหวังผลประโยชน์ในการพักชำระหนี้) สมควรให้พักชำระหนี้ได้โดยถือเสียงเกินครึ่งหนึ่งของจำนวนลูกค้าที่มาประชุม และให้ลูกค้าลงลายมือชื่อในทะเบียนรายชื่อผู้มีสิทธิเข้าร่วมโครงการพักชำระหนี้และลดภาระหนี้ กรณีที่กลุ่มไม่รับรองให้ถือว่าลูกค้ารายนั้นไม่มีสิทธิพักชำระหนี้ส่วนลูกค้าไม่สังกัดกลุ่มให้ลงลายมือในแบบคำขอแสดงความประสงค์

8. ขั้นตอนปฏิบัติงานของพนักงานสินเชื่อในกรณีเกษตรกรพักชำระหนี้

ภาพที่ 2 แสดงขั้นตอนในการปฏิบัติงานของพนักงานสินเชื่อในกรณีที่เกษตรกรพักชำระหนี้ในโครงการพักชำระหนี้เกษตรกร การปฏิบัติงานในส่วนของผู้พนักงานสินเชื่อมีการนัดหมายลูกค้าเพื่อสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับขอพักชำระหนี้ เพื่อทำการพิจารณาว่าจะทำการเปลี่ยนแปลงกำหนดการชำระ หรือทำการปรับปรุงโครงสร้างหนี้ จากนั้นส่งมอบเอกสารให้ดำเนินการตรวจสอบเอกสาร จากนั้นส่งต่อเอกสารให้กับผู้จัดการเขตเพื่อทำการพิจารณาเพื่ออนุมัติ พนักงานการเงินทำการบันทึกข้อมูล แล้วส่งมอบให้กับพนักงานธุรการเพื่อจัดเก็บเอกสาร พนักงานพัฒนาธุรกิจ (เจ้าพนักงานสินเชื่อ) ทำการแจ้งข้อมูลให้กับลูกค้าเพื่อทราบผลการพิจารณา

ภาพที่ 2 ขั้นตอนการปฏิบัติงานของพนักงานสินเชื่อในกรณีเกษตรกรพักชำระหนี้

รัฐบาลได้มอบหมายให้ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ธ.ก.ส. รับผิดชอบ โครงการพักชำระหนี้ให้แก่เกษตรกร โดยถือเป็นนโยบายเร่งด่วน และมีวัตถุประสงค์ เพื่อแก้ปัญหาหนี้สินของเกษตรกรอย่างเร่งด่วนรวมทั้งวางระบบการฟื้นฟู และให้ความช่วยเหลือ ปรับปรุงโครงสร้างการผลิตอย่างครบวงจร

เกษตรกรรายย่อยมีจำนวนทั้งสิ้น 2,368,412 ราย สามารถเข้าร่วมตามทางเลือกที่กำหนดไว้ 2 ทาง คือ ขอพักชำระหนี้หรือลดภาระหนี้

ณ วันที่ 30 มิถุนายน พ.ศ. 2544 มีเกษตรกรรายย่อยลูกค้า ธ.ก.ส. สมัครเข้าร่วมโครงการแล้ว 2,254,792 ราย คิดเป็น ร้อยละ 95.2 ของเกษตรกรรายย่อย กลุ่มเป้าหมายที่มีสิทธิเข้าร่วมโครงการจำแนกเป็น

1. เกษตรกรรายย่อยที่ขอพักชำระหนี้ 1,155,360 ราย คิดเป็นร้อยละ 51.24 ของเกษตรกรรายย่อยที่สมัครใจเข้าร่วมโครงการมูลหนี้ 53,710 ล้านบาท
2. เกษตรกรรายย่อยที่ขอลดภาระหนี้ 1,099,432 ราย คิดเป็นร้อยละ 48.76 ของเกษตรกรรายย่อยที่สมัครใจเข้าร่วมโครงการมูลหนี้ 36.962 ล้านบาท

รัฐบาลมีเป้าหมาย 3 ข้อด้วยกัน คือ

1. ให้โอกาสแก่เกษตรกรรายย่อยทั้งหมดที่เป็นลูกค้าของ ธ.ก.ส. ได้ขอรับความช่วยเหลือโดยการพักชำระหนี้หรือลดภาระหนี้เป็นเวลา 3 ปี
2. เกษตรกรรายย่อยที่อยู่ในข่ายที่จะได้รับความช่วยเหลือและประสงค์จะขอรับความช่วยเหลือตามโครงการพักชำระหนี้จะต้องแสดงเจตจำนงที่จะเข้าร่วมโครงการกับ ธ.ก.ส.
3. เกษตรกรรายย่อยที่เข้าร่วมโครงการตามข้อ 2 จะไม่มีสิทธิขอกู้เงินใหม่จาก ธ.ก.ส. เพิ่มเติม แต่จะต้องเข้าสู่กระบวนการปรับปรุงการผลิตเพื่อฟื้นฟู และพัฒนาอาชีพตามที่รัฐบาล ธ.ก.ส. และหน่วยงานต่างๆ ร่วมกันเกษตรกรเป็นผู้กำหนดร่วมกัน

ระยะเวลาในการดำเนินการ

ระยะเวลาในการดำเนินการของโครงการพักชำระหนี้มีกำหนด 3 ปี คือเริ่มตั้งแต่วันที่ 1 เมษายน พ.ศ. 2544 ถึงวันที่ 31 มีนาคม พ.ศ. 2547

หลังจากที่เกษตรกรพักชำระหนี้เป็นเวลา 3 ปี แล้วจะต้องจ่ายชำระเงินต้นและดอกเบี้ยตามเกณฑ์ชั้นลูกค้าของ ธ.ก.ส. ส่วนดอกเบี้ยที่ค้างชำระก่อนเริ่มโครงการให้ ธ.ก.ส. พิจารณากำหนดแผนการผ่อนชำระตามความเหมาะสมเป็นรายๆ ไป และเพื่อเป็นการส่งเสริมและสนับสนุนเกษตรกรรายย่อยที่มีความตั้งใจในการชำระหนี้ตรงกำหนดให้มีกำลังใจและขยายการผลิตอย่าง

ต่อเนื่อง รัฐบาลจึงมีมาตรการจูงใจให้เกษตรกรดังกล่าวชำระหนี้ตรงตามกำหนดต่อไปด้วยการลดอัตราดอกเบี้ยลงจากอัตราพึงจ่ายอีกร้อยละ 3 ต่อปี เป็นเวลาปี 3 ปี นอกจากนี้ยังมีการส่งเสริมให้เกษตรกรทำการออมเงินตามความสามารถของตนด้วยการให้สิทธิประโยชน์เพิ่มเติมคือ เกษตรกรที่ฝากเงินกับ ธ.ก.ส. จะได้ดอกเบี้ยเงินฝากเพิ่มเติมจากอัตราปกติของ ธ.ก.ส. อีกร้อยละ 1 ต่อปี เป็นเวลา 3 ปี ในวงเงินฝาก ไม่เกินร้อยละ 50,000 บาท และเกษตรกรยังได้รับสิทธิกู้เงินเพิ่มสิทธิกู้เงินพิเศษ รวมทั้งประโยชน์ต่างๆ ที่ ธ.ก.ส. สามารถให้ได้ควบคู่กันไปด้วยดังตารางที่ 2 สิทธิประโยชน์ของผู้ขอพักชำระหนี้ และผู้ปลดภาระหนี้ในโครงการของ ธ.ก.ส. ต่อไปนี้ โดยรัฐบาลและ ธ.ก.ส. เป็นผู้รับภาระ (พรทิพย์ เชียรฉวีวิทย์, 2544: 24)

อย่างไรก็ตาม ธ.ก.ส. มีความจำเป็นต้องวางมาตรการเพื่อดูแลลูกค้าผู้กู้ ทั้งระบบ ประกอบด้วยเกษตรกรรายย่อยที่ขอพักชำระหนี้ ที่มีหนี้คงเหลือเกินกว่า 100,000 บาท (หนึ่งแสนบาทถ้วน) โดยดำเนินการอยู่บนหลักการที่จะเร่งรัดช่วยเหลือเกษตรกรลูกค้าที่ประสบปัญหาหนี้สินที่เป็นภาระหนัก และส่งเสริมเกษตรกรลูกค้าที่ดีให้มีกำลังใจในการประกอบอาชีพต่อไป

ตารางที่ 2 สิทธิประโยชน์ของผู้ขอพักชำระหนี้และผู้ปลดภาระหนี้ในโครงการของ ธ.ก.ส.

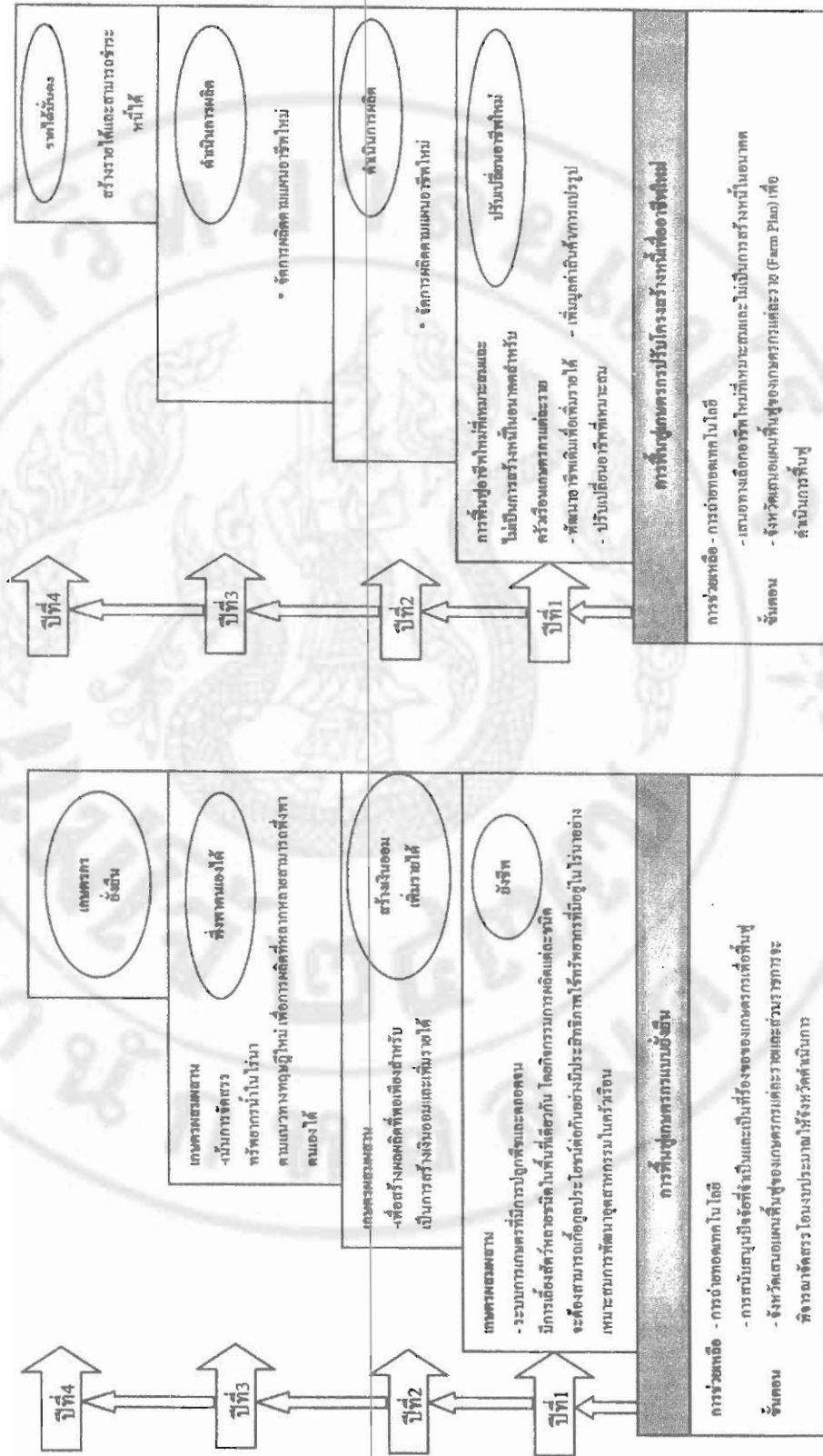
ผู้ขอพักชำระหนี้ สิทธิประโยชน์	ผู้รับภาระ	ผู้ปลดภาระหนี้ สิทธิประโยชน์	ผู้รับภาระ
1. ได้รับการพักชำระหนี้ต้นเงินกู้เป็นเวลา 3 ปี	-	1. ได้รับลดดอกเบี้ยจากรัฐบาล ในอัตราร้อยละ 3 ต่อปี เป็นเวลา 3 ปี ดังนี้ คือ - ลูกค้าชั้น AAA ดอกเบี้ยลดลง จากร้อยละ 8 ต่อปีเหลือ ร้อยละ 5 - ลูกค้าชั้น AA ดอกเบี้ยลดลง จากร้อยละ 9 ต่อปีเหลือ ร้อยละ 6 - ลูกค้าชั้น A ดอกเบี้ยลดลง จากร้อยละ 10 ต่อปี เหลือ ร้อยละ 7	รัฐบาล

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ผู้ขอพักชำระหนี้ สิทธิประโยชน์	ผู้รับภาระ	ผู้ขอลดภาระหนี้ สิทธิประโยชน์	ผู้รับภาระ
2. ไม่ต้องชำระดอกเบี้ยเงินกู้ ตามชั้นลูกค้าย่อยก่อนเข้า ร่วมโครงการเป็นเวลา 3 ปี	รัฐบาล	- ลูกค้าย่อย B ดอกเบี้ยลดลง จากร้อยละ 11 ต่อปีเหลือ ร้อยละ 8	
3. ได้รับสิทธิฟื้นฟูการประกอบ อาชีพตลอดระยะเวลาการ พักหนี้	รัฐบาล	2. ได้รับดอกเบี้ยฝากเพิ่มใน อัตราร้อยละ 1 ต่อปี จาก ปกติเป็นเวลา 3 ปี ในวงเงิน ไม่เกินรายละ 50,000 บาท	รัฐบาล
4. การออมเงินฝากได้รับดอกเบี้ย เพิ่มในอัตราร้อยละ 1 ต่อปี จาก อัตราปกติเป็นเวลา 3 ปี ใน วงเงินไม่เกินรายละ 50,000 บาท	ธ.ก.ส.	3. มีสิทธิกู้เงินฉุกเฉินพิเศษใน วงเงิน 30,000 บาท (ลูกค้าย่อย B ไม่ได้รับสิทธิ)	ธ.ก.ส.
5. เมื่อออกจากโครงการก่อนครบ กำหนด 3 ปี และชำระหนี้ได้ ครบถ้วนตามกำหนดจะได้รับ การเลื่อนชั้นคุณภาพ		4. มีสิทธิจับรางวัลทุนการศึกษา หรือทุนประกันชีวิตและ สุขภาพในวงเงินประกัน 100,000 บาท ทุนละ 3,000 บาท (ลูกค้าย่อย B ไม่ได้รับสิทธิ)	ธ.ก.ส.
6. หลังจากการพักชำระหนี้แล้ว ให้ชำระดอกเบี้ยตามเกณฑ์ ลูกค้าย่อยเดิมก่อนการพัก ชำระหนี้		5. มีสิทธิกู้เงินใช้จ่ายในการ ประกอบอาชีพ ณ เวลาใด เวลาหนึ่งในวงเงินรวมกันไม่ เกิน 100,000 บาท	ธ.ก.ส.
		6. ได้รับเกียรติบัตรและบัตรเอก สิทธิ์จาก ธ.ก.ส. (ลูกค้าย่อย B ไม่ได้รับสิทธิ)	

ที่มา: พรทิพย์ เขียวฉวีวิทย์ (2544)

รูปแบบทางเลือกอาชีพเพื่อการฟื้นฟูหลังการพักชำระหนี้

ภาพที่ 3 รูปแบบทางเลือกอาชีพเพื่อการฟื้นฟูหลังการพักชำระหนี้

ตารางที่ 3 ผลการดำเนินงานสนับสนุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกรลูกค้าในระหว่างพักชำระหนี้ตั้งแต่วันที่ 1 เมษายน พ.ศ. 2544 – วันที่ 30 มิถุนายน พ.ศ. 2546

ชื่อโครงการ	รวมผลการดำเนินงาน 44-46		ผลการดำเนินงานปี 46		รวมผลการดำเนินงาน 44-46	
	รุ่น	จำนวนผู้เข้าอบรม	รุ่น	จำนวนผู้เข้าอบรม	รุ่น	จำนวนผู้เข้าอบรม
1. โครงการพัฒนาผู้นำการเปลี่ยนแปลงสู่การพึ่งตนเอง	20	1,173	-	-	20	1,173
2. โครงการพัฒนาศักยภาพและคุณภาพชีวิตเกษตรกร	378	34,267	63	6,684	441	40,951
3. โครงการพัฒนาเกษตรกรผ่านศูนย์การเรียนรู้ชุมชน	55	2,496	132	10,192	187	12,688
4. โครงการจัดเวทีการเรียนรู้การจัดการทุนและหนี้สิน	836	84,501	-	-	836	84,501
5. โครงการอบรมวิทยากรกระบวนการเพื่อพัฒนาเกษตรกร	17	706	-	-	17	706
6. โครงการสนับสนุนการสร้างชุมชนเข้มแข็ง	12	786	-	-	12	786
7. โครงการพัฒนาอาชีพนอกภาคเกษตร	7	196	-	-	7	196
8. โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและการพัฒนาอาชีพ	19	2,710	8	204	27	2,914
รวม	1,344	126,835	203	17,080	1,547	143,915

ที่มา: ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (2544)

ตารางที่ 4 ผลการดำเนินงานโครงการฟื้นฟูเกษตรกรรมประจำปี พ.ศ. 2544-พ.ศ. 2546

หน่วยงาน	รวมปี 2544 และ 2545		ปี 2546		รวมปี 2544 และ 2546	
	ถ่ายทอดเทคโนโลยี (ราย)	ฟื้นฟูอาชีพ (ราย)	ถ่ายทอดเทคโนโลยี (ราย)	ฟื้นฟูอาชีพ (ราย)	ถ่ายทอดเทคโนโลยี (ราย)	ฟื้นฟูอาชีพ (ราย)
1. กรมส่งเสริมการเกษตร	335,347	224,099	115,452	25,159	450,799	249,258
2. กรมประมง	64,746	57,104	47,661	14,171	112,407	71,275
3. กรมปศุสัตว์	156,005	138,025	84,219	21,464	240,224	159,489
4. กรมวิชาการเกษตร	8,975	2,463	-	-	8,975	2,463
5. สำนักงานปศุสัตว์	4,919	4,299	-	-	4,919	4,299
6. ส.ก.ช.	2,530	1,768	-	-	2,530	1,768
7. กรมส่งเสริมสหกรณ์	7,657	7,573	-	-	7,657	7,573
8. กรมพัฒนาที่ดิน	41,792	31,759	-	-	41,792	31,759
รวม	621,971	467,090	247,332	60,794	869,303	527,884

ที่มา: ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (2544)

ตารางที่ 5 รายงานผลการออมเงินลูกค้าโครงการพักชำระหนี้ ณ วันที่ 30 มิถุนายน พ.ศ. 2546

รายการ	รวม		พักชำระหนี้		ลดภาระหนี้	
	เกษตรกร (ราย)	จำนวนเงิน	เกษตรกร (ราย)	จำนวนเงิน	เกษตรกร (ราย)	จำนวนเงิน
1. คงเหลือ ณ มีนาคม 2544	2,093,739	6,410	1,078,529	2,035	1,015,210	4,375
2. คงเหลือ ณ มีนาคม 2545	2,107,216	8,497	1,083,785	2,970	1,023,431	5,527
3. คงเหลือ ณ 31 มีนาคม 2546	2,001,238	10,220	1,063,229	4,632	965,009	5,588
4. คงเหลือ ณ 30 มิถุนายน 2546	2,032,055	9,636	1,067,584	4,556	964,471	5,080
5. เพิ่มขึ้นสะสม (4-1)	61,684	3,226	10,945	2,521	50,739	705
6. เพิ่มขึ้นระหว่างปี (4-3)	30,817	584	31,355	76	538	508

ที่มา: ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (2546)

ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับกำลังใจ การมุ่งใจในการทำงานของมนุษย์

ความหมายและความสำคัญของกำลังใจ

เรื่องกำลังใจของพนักงานนี้ เราจะพบว่าในการบริหารงานบุคคลแผนใหม่ทั้งขององค์การธุรกิจเอกชนและในการบริหารงานของรัฐบาล กำลังให้ความสนใจกับการเสริมสร้างกำลังใจของพนักงานในองค์กร ทั้งนี้เพื่อให้บุคคลได้ปฏิบัติงานด้วยความมั่นคงสบายใจ และได้รับการตอบสนองความต้องการธรรมชาติให้มากที่สุด ตลอดจนสร้างพลังร่วมในการปฏิบัติภาระหน้าที่ของบุคคลหลายฝ่ายให้ความร่วมมือสร้างสรรค์ประสานกัน อันเป็นปัจจัยที่จะช่วยให้การบริหารงานขององค์การบรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้ ซึ่งประเด็นนี้นักวิชาการบางท่านได้ให้ข้อคิดเห็นว่า นักบริหารส่วนใหญ่ทุกวันนี้ให้ความสนใจกำลังใจของผู้ปฏิบัติงานที่มีกำลังใจสูง (high morale) จะเป็นผู้ที่มีความกระตือรือร้นในการทำงาน และจะทำงานอย่างมีความสุข รวมทั้งตั้งใจทำงานอย่างดีในทางตรงกันข้าม ผู้ที่มีกำลังใจต่ำ (low morale) จะเป็นผู้ที่ไม่สนใจในการทำงานขาดความตั้งใจในการทำงาน เราจะพบว่าคุณภาพและผลผลิตของงานจะมีความสัมพันธ์ในทางเดียวกัน สำหรับความหมายของคำว่า กำลังใจ (morale) นี้ได้มีผู้ให้แนวคิดที่น่าสนใจไว้เป็นอันมาก ตัวอย่าง เช่น

Stahl (1971: 198) ให้คำจำกัดความไว้ว่า ขวัญ หมายถึง สภาพของจิตใจซึ่งแสดงออกในรูปของความจงรักภักดี ความกระตือรือร้น การให้ความร่วมมือ ความภูมิใจในงาน และการเสียสละต่อหน้าที่

Yoder (1954: 154) กล่าวว่า ขวัญในการทำงาน หมายถึง องค์ประกอบแห่งพฤติกรรมของผู้ปฏิบัติที่แสดงออกในรูปของความรู้สึก ซึ่งเมื่อร่วมกันแล้วจะแสดงให้เห็นถึงความรู้สึกของผู้ปฏิบัติงานที่มีต่อการทำงานนั้นๆ เช่น ความสัมพันธ์ในการทำงานของผู้บังคับบัญชากับผู้ใต้บังคับบัญชาหรือ ผู้ร่วมงานอื่นๆ เป็นต้น เพื่อให้ได้มาซึ่งผลงานร่วมกัน

บุญไชย สาร (2516: 192) ได้กล่าวว่า ความรู้สึกนึกคิด ทศนคติของบุคคลที่มีต่อสถานการณ์การทำงาน เป็นความสนใจของบุคคลในกลุ่มที่จะมุ่งหน้าทำงานในความรับผิดชอบของตนอย่างไม่ลดละเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กลุ่มวางไว้ ขวัญและกำลังใจมีความสำคัญต่อความสำเร็จของงานทุกอย่าง การทำงานจะต้องมีการสร้างขวัญ ปลูกปลอบขวัญของผู้ทำงานอย่าให้เกิดการเสียขวัญได้ คนเราถ้าขวัญเสีย ขวัญกระเจิงเสียแล้วการทำงานต่างๆ ก็มักจะล้มเหลว

วิจิตร อาวะกุล (2526: 213) ได้ให้ความหมายของ “ขวัญและกำลังใจ” ไว้หลายประการ เช่น “ขวัญและกำลังใจ” หมายถึง น้ำใจที่อยากจะทำงานให้ดีโดยสมัครใจและ มีความสุขกับการงาน เป็นเรื่องสำคัญที่ผู้บริหารจะละเลยไม่ได้

เสนาะ ดิเียว (2514: 160) กล่าวว่า ขวัญเป็นลักษณะอย่างหนึ่งของจิตใจ ซึ่งเกิดจากภายในตัวบุคคลหรือ กลุ่มคน แต่มีอิทธิพลภายนอกมาบังคับ

สมพงษ์ เกษมสิน (2526: 241) ได้กล่าวว่า ขวัญและกำลังใจเป็นนามธรรม ไม่มีรูปร่าง ขวัญที่ดีในการปฏิบัติงานคือ ความตั้งใจของคนที่จะอุทิศเวลาและ แรงกายของตน เพื่อสนองความต้องการและ วัตถุประสงค์ขององค์กรและ

จันทน์ สมประสงค์ (2518: 110) กล่าวพอสรุปได้ว่า ขวัญและกำลังใจเป็นองค์ประกอบแห่งคุณภาพของบุคคลอย่างหนึ่งซึ่งมองด้วยสายตาไม่เห็น เพราะเป็นเรื่องของจิตใจภายในของแต่ละบุคคล

ความหมายของขวัญในลักษณะที่เกี่ยวกับการปฏิบัติงานของบุคคลในองค์กรนี้ ยังมีผู้ให้คำนิยามหรือความหมายไว้อีกเป็นอันมาก ซึ่งจะแตกต่างกันออกไปในข้อย่อยแต่เมื่อรวมความแล้วพอจะทำให้เรามองเห็น “กำลังใจขวัญ” เป็นเรื่องของนามธรรมที่ไม่สามารถจะสัมผัสได้แต่สามารถสังเกตเห็นได้จากการแสดงออกในรูปแบบต่างๆ กัน โดยทั่วไปพอจะกล่าวได้ว่า กำลังขวัญเป็นสภาวะของจิตใจหรือความรู้สึกนึกคิดที่บุคคลมีต่องาน สภาพการทำงาน เพื่อนร่วมงานและ ลักษณะการบังคับบัญชา เป็นต้น ซึ่งบางท่านให้ความเห็นเพิ่มเติมว่า เรื่องกำลังใจขวัญและความพึงพอใจในงานนั้น บางครั้งสามารถใช้แทนกันได้ แต่เรื่องกำลังใจขวัญเป็นแนวความคิดเกี่ยวกับความพึงพอใจในงานของกลุ่มมากกว่าของแต่ละปัจเจกบุคคล

อย่างไรก็ตาม เราอาจจะพิจารณาขวัญได้ทั้งในแง่ที่เป็นทัศนคติของปัจเจกบุคคล และที่เป็นทัศนคติของกลุ่ม ในแง่ของปัจเจกบุคคล กำลังขวัญอาจมีการขึ้นและลงไม่บ่อยๆ ขวัญจะสูงขึ้นเมื่อบุคคลมีโอกาสแสดงความสามารถและได้รับการยอมรับ หรือเมื่อบุคคลเห็นว่างานที่เขาทำอยู่นั้นหนทางที่จะเจริญเติบโตก้าวหน้าไปได้อีก แต่จะต่ำลงเมื่อเห็นว่ามีความหวังในการเจริญเติบโตก้าวหน้าน้อย หรือไม่ได้รับการยอมรับในความสามารถหรือเมื่อความขบถของสรรเสริญไปตกอยู่กับคนอื่น แต่สำหรับขวัญกลุ่มจะไม่มีลักษณะแปรปรวนเช่นนั้น ในองค์กรที่สามารถรักษาสัมพันธภาพที่ดีกับพนักงานลูกจ้างในองค์กรมาได้เป็นเวลานาน ก็จะมีภาพพจน์ที่ดีที่ได้สะสมมาคอยประดับประดา และช่วยสนับสนุนกำลังใจของกลุ่มในช่วงเวลาที่เกิดความยากลำบากเล็กน้อย หรือมีความบกพร่องชั่วคราว กำลังขวัญจะมีลักษณะเป็นแรงถ่วง (momentum) ที่จะช่วยป้องกันไม่ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทางตรงกันข้าม จากผลกระทบของการกระทำขององค์กรนั้นแต่ละครั้ง ถ้ากำลังใจขวัญมีแนวโน้มที่พุ่งสูงขึ้นอยู่เสมอ ก็จะมีแรงต้านทานต่อการ

กระทบกระเทือนเล็กน้อยได้ เมื่อเกิดความตึงเครียดเกิดขึ้นและสามารถกลับเข้าสู่สภาพเดิมได้ ถ้าฝ่ายบริหารพยายามหาทางแก้ไขได้ทันเวลา และ ไม่สร้างปัญหาที่จะทำให้เกิดผลกระทบต่อขวัญเพิ่มขึ้นอีก

ความสำคัญของกำลังขวัญในการปฏิบัติงานสามารถกล่าวได้ว่า กำลังขวัญที่ดีของบุคคลในองค์การจะช่วยให้เกิดผลที่ดีทั้งแก่ตัวพนักงานเองและแก่องค์การด้วยดังที่จะชี้แจงต่อไปนี้คือ

ขวัญและกำลังใจ

1. ก่อให้เกิดกำลังใจแก่ผู้ปฏิบัติงานที่จะให้ความร่วมมือในงานขององค์การเป็นไปตามเป้าหมายที่วางไว้
2. สร้างความจงรักภักดีให้แก่หมู่คณะและองค์การ
3. ทำให้การทำงานมีระเบียบวินัย ไม่มีการฝ่าฝืนคำสั่งกฎเกณฑ์และข้อบังคับ
4. ส่งเสริมให้ผู้ปฏิบัติงานอุทิศสติปัญญา รวมทั้งกำลังความสามารถให้แก่องค์การในยามที่ประสบกับภาวะคับขันหรือเมื่อองค์การต้องการความช่วยเหลือ
5. ทำให้ผู้ปฏิบัติงานมีความพอใจในงานและกิจกรรมต่างๆ ขององค์การ
6. ส่งเสริมให้ผู้ปฏิบัติงานมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
7. ก่อให้เกิดความภาคภูมิใจแก่ผู้ปฏิบัติงานในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งขององค์การ

ปัจจุบันนี้กำลังขวัญของผู้ปฏิบัติงานได้รับการคำนึงถึงมากยิ่งขึ้น และมีผู้ได้ทำการวิจัยค้นคว้ากันอย่างกว้างขวาง เพื่อหาทางที่จะเสริมสร้างขวัญและกำลังใจในการทำงานของผู้ปฏิบัติงานรวมทั้งพยายามหาวิธีทางที่จะรักษาและปรับปรุงให้กำลังขวัญในการทำงานสูงขึ้น ประเด็นต่างๆ ที่น่าจะเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่มีอิทธิพลหรือก่อให้เกิดกำลังใจขวัญที่ดี มีหลายประการด้วยกันเช่น

1. ลักษณะท่าทีและบทบาทของผู้นำ หรือหัวหน้างานที่มีต่อผู้ใต้บังคับบัญชา และผู้ร่วมงานเนื่องจากผู้นำคือ ผู้ที่เป็นเสมือนสะพานที่เชื่อมโยงความเข้าใจอันดีระหว่างองค์การกับผู้ปฏิบัติงานและระหว่างผู้ปฏิบัติงานด้วยกันเองอีกด้วย
2. ความพึงพอใจในหน้าที่การงานที่ปฏิบัติอยู่ เพราะในการปฏิบัติงานนั้นถ้าได้ทำงานที่ตนพึงพอใจย่อมจะได้ผลมากกว่าที่จะต้องจำใจปฏิบัติงานที่ไม่พึงพอใจ
3. ความพึงพอใจต่อวัตถุประสงค์หลัก และนโยบายดำเนินงานขององค์การและระบบงานที่มีประสิทธิภาพขององค์การ

4. การให้บำเหน็จรางวัล การเลื่อนขั้นเลื่อนตำแหน่งแก่ผู้ปฏิบัติงานดี ย่อมเป็นเครื่องจูงใจให้บรรดาผู้ได้บังคับบัญชา หรือผู้ปฏิบัติงานมีความกระตือรือร้นต่อการปฏิบัติหน้าที่การงานอย่างขยันขันแข็ง มีกำลังใจ มั่นใจและมีขวัญที่ดี

5. สภาพการปฏิบัติงานที่ถูกต้องตามสุขลักษณะ มีเครื่องมือเครื่องใช้ และอุปกรณ์ในการปฏิบัติงานครบถ้วน มีประสิทธิภาพเหมาะสมแก่การปฏิบัติงาน

6. สุขภาพของผู้ปฏิบัติงาน ซึ่งรวมทั้งสภาพกายและจิตใจที่ดี เพราะหากเมื่อใดที่ผู้ปฏิบัติงานมีปัญหาเกี่ยวกับสุขภาพ หรือสุขภาพใจแล้ว เขาย่อมจะไม่สามารถอุทิศกำลังกายและเวลาให้แก่การปฏิบัติงานให้เต็มที่ได้ซึ่งจะก่อให้เกิดผลเสียกับการปฏิบัติงาน

การเสริมสร้างขวัญในการปฏิบัติงาน

ขวัญ เป็นสภาวะแห่งจิตใจของสมาชิกในหมู่คณะหรือองค์การที่แต่ละคนแสดงออกด้วยความสนใจหรือความกระตือรือร้นในการทำงาน ขวัญเป็นเสมือนแกนกลางของปัจจัยบุคคลในอันที่จะอุทิศกายและใจในการทำงานให้แก่องค์การ และแน่วแน่เดียวหากองค์การใดมีสมาชิกที่มีขวัญในการทำงานต่ำก็เป็นที่ยกตำหนิได้ว่า กิจกรรมงานขององค์การนั้นๆ ย่อมไม่บรรลุผลและอาจเจลาหลายในที่สุด วิธีการจะเสริมสร้างขวัญและบำรุงขวัญในการทำงาน มีวิธีการสำคัญๆ ดังนี้คือ

1. สร้างทัศนคติที่ดีในการทำงาน เพราะขวัญที่ดีนั้นย่อมเกิดจากทัศนคติที่ดีต่อการทำงานของผู้ร่วมงานและผู้ได้บังคับบัญชา ทัศนคติโดยทั่วไปหมายถึงความรู้สึกหรืออารมณ์ที่จะกระทำในทางรับ หรือปฏิเสธต่อบุคคล กลุ่มชน สถานการณ์หรือคำนิยมใดๆ ดังนั้น ทัศนคติจึงเป็นสิ่งสำคัญประการแรกที่จะได้รับการเสริมสร้างให้มีขึ้นแก่บุคคลทุกคน หน่วยงานทุกหน่วยงานในองค์การ

2. วางมาตรฐานและสร้างเครื่องมือ สำหรับวัดผลสำเร็จของการปฏิบัติงาน เช่น จัดให้มีระบบการประเมินผลงาน (job evaluation) เพื่อประโยชน์ในการพิจารณาเลื่อนขั้นเงินเดือน สับเปลี่ยนโยกย้ายตำแหน่งหน้าที่การงาน ฯลฯ ที่ดี เพราะการจัดสร้างมาตรฐานที่เชื่อถือได้ไว้ใช้ในองค์การเพื่อประโยชน์ดังกล่าวนี้ ย่อมจะสามารถป้องกันความลำเอียงและข้อครหา อันจะเป็นทางนำไปสู่การเลื่อนขวัญในการปฏิบัติงานของบุคคลในองค์การได้

3. เงินเดือนและค่าจ้าง คนทำงานก็เพราะมีความประสงค์จะได้ค่าตอบแทนเพื่อการยังชีพและยกมาตรฐานการครองชีพของตน ซึ่งหมายความว่า เงิน มีความสัมพันธ์กับการทำงานของคนโดยตรง หลายท่านคงได้ยินเสมอถึงข่าวคนงานต้องการรายได้ที่เหมาะสมกับค่าครองชีพ ความสัมพันธ์ที่ไม่ได้สัดส่วนกันระหว่างแรงงานกับค่าจ้าง จะทำให้เกิดความไม่พอใจค่าจ้างที่เป็น

ธรรมนั้นหาใช่เครื่องประกันว่าจะได้ขวัญที่ดีของคนงานเสมอไป เพราะยังมีเหตุอื่นที่ทำให้ขวัญเสื่อมทรามลงไปได้อีกหลายเหตุ เงินเดือน ค่าจ้างที่เป็นธรรม เป็นสิ่งจำเป็นและเป็นเครื่องช่วยให้เกิดขวัญดี แต่การบริหารงานบุคคลที่ดีมีประโยชน์ที่แก้กำหนดอัตราเงินเดือนค่าจ้างให้เป็นธรรมเท่านั้น หากเป็นปัจจัยที่สำคัญยิ่งประการหนึ่ง ซึ่งควรได้รับความสนใจ แต่ถ้าขวัญตกต่ำด้วยเหตุอื่น การขึ้นอัตราเงินเดือน ค่าจ้าง หากทำให้การทำงานกลับฟื้นคืนสู่สภาพที่ดีได้ไม่

4. ความพึงพอใจในงานที่ทำ ขวัญเกิดขึ้นด้วยความรู้สึกละพอใจในงานที่ทำ ถ้าอสังงานนั้นเปิดโอกาสให้คนได้ใช้ความชำนาญและความคิดริเริ่มของตนเอง คนงานพอใจในงานที่ตนทำ ดังนั้น จึงอาจตั้งข้อสังเกตได้ว่า ผลงานที่คนทำด้วยใจรักนั้น ย่อมดีกว่าผลงานที่ทำโดยคนไม่รักงาน เมื่อเราหวังจะได้งานที่มีประสิทธิภาพ งานที่จะมอบหมายให้คนคนหนึ่งทำนั้นจึงควรเป็นงานที่เขาพึงพอใจ เพื่อจะได้ผลผลิตอย่างมีประสิทธิภาพ

5. ความเป็นหน่วยหนึ่งของงานในองค์การหนึ่งๆ ย่อมมีกลุ่มสังคม (social group) เกิดขึ้นภายในองค์การนั้น เช่น กลุ่มสนใจในงานอดิเรกต่างๆ ข้าราชการคนหนึ่งอาจเข้าสังกัดในกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งด้วยมีความสนใจในเรื่องเดียวกับสมาชิกอื่นๆ ในกลุ่ม เขาต้องการเป็นหน่วยหนึ่งเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มต้องการได้รับการยอมรับเข้าเป็นสมาชิกกลุ่ม แม้บางทีเขาจะไม่สนใจในหน้าที่การงานที่เขาทำมากนักเขาก็อาจมีขวัญดีได้ ถ้าหากเขาได้รับการยกย่องนับถือจากคนที่เขารู้จักพวกเดียวกัน เมื่อคนในกลุ่มสามารถรวมกันได้ เราจะเห็นว่าขวัญของกลุ่มโดยทั่วไปดีขึ้นถ้าแต่ละกลุ่มย่อยๆ เหล่านั้นรวมตัวกันได้ ก็จะทำให้ขวัญของกลุ่มใหญ่ขึ้นอีกด้วย และส่งผลไปถึงขวัญโดยส่วนรวมขององค์การทั้งองค์การได้

6. สัมพันธภาพระหว่างผู้บังคับบัญชากับผู้ใต้บังคับบัญชา ความสัมพันธ์ระหว่างผู้บังคับบัญชากับผู้ใต้บังคับบัญชาที่จะทำให้เกิดขวัญดีขึ้นนั้น ควรจะเป็นความสัมพันธ์ที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานแห่งความเคารพนับถือซึ่งกันและกัน ผู้บังคับบัญชาไม่เพียงเห็นลูกน้องเป็นเครื่องจักรหรือเป็นคนขี้เกียจต้องจ้ำจี้จ้ำไช คอยจับผิดบังคับ ลงโทษ แต่เป็นหน้าที่ที่ผู้บังคับบัญชาจะต้องหาทางกระตุ้นให้เกิดการทำงานด้วยความสมัครใจในการปฏิบัติงานของผู้ใต้บังคับบัญชาเอง

7. การจัดสวัสดิการที่ดี การที่จะให้ขวัญของคนทำงานดีขึ้นอีกวิธีหนึ่งคือ การให้สวัสดิการหรือประโยชน์เกื้อกูลต่างๆ แก่คนทำงาน ซึ่งหมายความว่าให้ประโยชน์นอกเหนือจากรายได้ เงินเดือนค่าจ้างธรรมดา เช่น การจัดให้มีที่พักอาศัย สหกรณ์ออมทรัพย์ ช่วยเหลือค่าเล่าเรียนบุตร มีวันหยุดพิเศษ ฯลฯ การให้สวัสดิการจะช่วยให้คนงานมีความรู้สึกมั่นคง ปลอดภัยเพราะเมื่อเกิดปัญหาที่ต้องการความช่วยเหลือบุคคลแรกที่เขาคงหันเข้าพึ่งก็คือ คนที่อยู่ใกล้ชิดที่สุด ซึ่งองค์การก็คือคนที่อยู่ใกล้ชิดที่สุดของเขา น่าจะเป็นผู้ที่ให้ความช่วยเหลือได้ดีที่สุด องค์การจะต้องถือเป็นหน้าที่ที่จะต้องปิดเป่าความทุกข์ร้อนของบุคคลในองค์การ เพื่อเป็นการสร้างขวัญ

และขณะเดียวกันก็จะทำให้เขารู้สึกกดดันต่องานที่เขาทำอยู่ ซึ่งจะช่วยเสริมสร้างความผูกพันระหว่างองค์การกับคนงานอีกทางหนึ่ง คนงานที่จะมีขวัญดีขึ้น เมื่อความต้องการของเขาได้รับการตอบสนองจากองค์การที่เขาสังกัดอย่างเหมาะสม

8. สภาพแวดล้อมในการทำงานนั้น ได้พบว่าสิ่งแวดล้อมในการทำงานทางกายภาพมิใช่เป็นสิ่งเดียวของการทำให้เกิดขวัญดี แต่อาจจะถือว่าสิ่งแวดล้อมในการทำงานทางกายภาพไม่มีความสำคัญต่อการทำงานเสียก็อาจจะผิดไป เพราะคนทำงานก็ต้องการความสะดวกสบายในการทำงานด้วยกันทั้งนั้น ถ้ามั่นใจว่าคนทำงานขวัญดีแล้วไม่น่าพาต่อการปรับปรุงสิ่งแวดล้อมในการทำงาน ก็จะเป็นการไม่รอบคอบอยู่สักหน่อย ฉะนั้นการที่ได้สำรวจดูสภาพแวดล้อมในการทำงานต่างๆ เช่น เครื่องมือป้องกันอันตรายจากการทำงานให้ปลอดภัย การอนามัย การจัดหาเครื่องมือทุนแรงมาช่วยในการปฏิบัติงาน ก็จะช่วยให้ขวัญของผู้ปฏิบัติงานดีขึ้นกว่าที่จะปล่อยให้สภาพการทำงานเป็นไปอย่างหย่อนยาน ไม่มีการปรับปรุง

สิ่งที่ผู้บริหารจะสามารถใช้ในการสังเกตหรือวัดขวัญและกำลังใจของผู้ปฏิบัติงานในองค์การอาจดูได้จากสิ่งต่างๆ ดังต่อไปนี้

1. ระดับความสม่ำเสมอของผลงาน การที่ผลงานในความรับผิดชอบของหน่วยงานหรือองค์การลดลงอย่างรวดเร็ว หรือลดลงแล้วไม่ยอมขึ้นสู่ภาวะปกติอีกเป็นเวลานาน หรือมีการผิดพลาดบ่อยๆ ย่อมไม่สมเหตุผล ย่อมเป็นสัญญาณหรือเครื่องชี้ให้เห็นความบกพร่องของการทำงาน ซึ่งอาจเนื่องมาจากขวัญของผู้ปฏิบัติงานที่ได้รับความกระทบกระเทือนก็ได้
2. การขาดงานหรือความเฉื่อยชา ขวัญที่ดีย่อมแสดงออกโดยการกระตือรือร้นในงานที่ทำและความตั้งใจในการทำงาน การขาดงานหรือลางานบ่อยๆ ของคนในองค์การควรได้รับความสนใจ ทั้งนี้เพราะว่าเหตุผลในการลาหรือพฤติกรรมที่เฉื่อยชา อาจชี้ให้เห็นสภาวะอันแท้จริงของขวัญของคนงานได้ดีว่ามีกำลังใจเป็นเช่นไร มีอะไรมากระทบกระเทือนขวัญอยู่หรือไม่
3. การลาออกจากงานหรือขอย้ายงาน แม้ว่าองค์การจะได้จัดสวัสดิการต่างๆ ไว้ให้หรือจัดระบบเงินเดือนค่าจ้างให้อย่างเป็นธรรม รวมทั้งมีสภาพแวดล้อมในงานที่ดี และเหมาะสมอยู่แล้วก็ตามแต่ยังมีคนงานลาออกหรือขอย้ายมากๆ ก็พอจะอาศัยเป็นเครื่องชี้ให้เห็นระดับขวัญของผู้ปฏิบัติงานได้ว่ามีบางสิ่งบางอย่างผิดปกติไปเสียแล้ว เพราะถ้าสิ่งที่มีมาดึงดูดขวัญดังกล่าวทั้งหลายไม่มีอะไรบกพร่อง ก็เป็นที่น่าสังเกตและน่าจะเป็นสิ่งที่ต้องน่านำวิเคราะห์ว่าอะไรเป็นเหตุทำให้ขวัญเสื่อมลงไป และจะต้องหาทางแก้ไขปรับปรุงขวัญอย่างไร

4. คำร้องทุกข์หรือบัตรสนเท่ห์ การร้องทุกข์ของพนักงานก็ดี หรือบัตรสนเท่ห์กล่าวโทษการทำงานของคนในองค์กรก็ดี หากมีบ่อยๆ ก็น่าจะเป็นเครื่องชี้วัดให้เห็นว่าเกิดความบกพร่องในการทำงานขึ้นแล้ว

การที่บุคคลในองค์กรหนึ่งองค์กรใด จะเกิดความพึงพอใจในงานของเขาหรือไม่ย่อมขึ้นอยู่กับดุลพินิจของเขาเองว่างานที่ทำอยู่ได้สนองตอบต่อความต้องการในด้านต่างๆ ของเขาเพียงไรซึ่งได้แก่

1. ความมั่นคงในงาน
2. โอกาสก้าวหน้าในงาน
3. บริษัทและการจัดการ
4. ค่าจ้าง
5. ลักษณะของงานที่ทำ
6. การบังคับบัญชา
7. ลักษณะทางสังคมของงานที่ทำอยู่
8. การติดต่อสื่อสาร
9. สภาพทำงาน
10. ผลประโยชน์ตอบแทน

ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับแรงจูงใจในการทำงานของมนุษย์

การจูงใจ (motivation) คือการที่จะทำให้คนงานมีความเต็มใจที่จะปฏิบัติงาน และสิ่งจูงใจนั้นอาจแบ่งออกได้เป็น 2 ประการ คือ สิ่งจูงใจที่เป็นเงิน และสิ่งจูงใจที่ไม่ใช่เงิน

แนวความคิดเกี่ยวกับการจูงใจยุคคลาสสิก ทฤษฎีเกี่ยวกับการจูงใจยุคแรกคือยุค Federick W. Taylor นั้นได้มีข้อสมมติฐานเบื้องต้นเกี่ยวกับการจูงใจไว้ดังนี้ (Luthans, 1973: 482-483)

1. ผู้ร่วมงานหรือลูกจ้างคนงาน ในการทำงานจะได้รับการจูงใจหรือแรงจูงใจเบื้องต้นจากเงินและความต้องการในเรื่องความมั่นคง ปลอดภัย และสภาพการทำงานที่ดี
2. การจัดผลตอบแทนหรือรางวัลต่อผู้ร่วมงานดังกล่าวจะมีผลต่อขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน

3. การมีความสัมพันธ์ระหว่างขวัญ กำลังใจ และประสิทธิภาพในการผลิตหรืออีกนัยหนึ่งก็คือ ถ้าคนงานมี ขวัญ กำลังใจดี คนงานก็จะผลิตมากขึ้นหรือประสิทธิภาพในการผลิตก็จะมากขึ้นด้วย

ดังนั้นนักวิชาการในยุคแรกๆ จึงมีความเชื่อว่าวิธีการสร้างแรงจูงใจให้กับคนงานในอันที่จะนำไปสู่การเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิต หรือบริการไปสู่ประชาชน ก็คือการทำให้อุปจ้างหรือคนงานที่ความสุขมีขวัญและกำลังใจด้วยการให้ผลตอบแทนที่เป็นตัวเงินมากกว่าสิ่งอื่น

1. ความต้องการของมนุษย์มีความต้องการสิ่งต่างๆ อยู่ได้ตลอดเวลาไม่มีสิ้นสุด และความต้องการของคนจะมีลักษณะความสำคัญเป็นลำดับขั้นที่เรียกว่า Hierarchy of needs โดยได้แบ่งความต้องการของมนุษย์เป็น 5 ลำดับขั้น ดังนี้

2. ความต้องการทางด้านร่างกาย (physical needs) คือ ความต้องการขั้นพื้นฐานของมนุษย์ ได้แก่ อาหาร น้ำ อุณหภูมิที่พอเหมาะ ยารักษาโรค และความต้องการทางเพศเป็นต้น เมื่อมนุษย์ได้รับการตอบสนองในด้านความจำเป็นพื้นฐานจนเป็นที่พอใจแล้ว มนุษย์จะมีความต้องการในระดับสูงขึ้นไปอีก และความต้องการดังกล่าวจะเป็นเครื่องกระตุ้นพฤติกรรมของความต้องการในระดับสูงขึ้นไปอีก และความต้องการดังกล่าวจะเป็นเครื่องกระตุ้นพฤติกรรมของมนุษย์ต่อไป จะเห็นได้ว่าปัจจัยขั้นพื้นฐานที่มนุษย์จะสามารถแสวงหามาได้ก็ต้องอาศัยเงินเป็นสำคัญ

3. ความต้องการความมั่นคงปลอดภัย (safety needs) กล่าวคือ เมื่อความต้องการด้านร่างกายได้รับการตอบสนองแล้ว ความต้องการด้านปลอดภัยก็จะเกิดขึ้น ความปลอดภัยดังกล่าวมี 2 แบบคือ ความต้องการด้านร่างกายและความต้องการทางเศรษฐกิจ ซึ่งได้แก่การมีสุขภาพดี มีความปลอดภัยจากโจรผู้ร้าย อุบัติเหตุ มีความมั่นคงในการทำงานที่จะไม่ถูกออกจางานได้โดยง่าย หรือเมื่อออกก็จะมีบำนาญหรือได้เงินชดเชย มีหลักประกันต่างๆ ในการทำงานอย่างเพียงพอ มีที่อยู่อาศัยเป็นของตนเอง เป็นต้น ความมั่นคงจึงมีผลต่อการตัดสินใจที่อยู่ทำงานต่อไป หรือจะออกไปหางานที่มีความมั่นคงมากกว่า

4. ความต้องการเกียรติยศชื่อเสียง (esteem or recognition) คือ ความต้องการให้ผู้อื่นยอมรับนับถือ ต้องการเป็นบุคคลที่มีคุณค่า มีความมั่นใจในตนเอง ต้องการเป็นผู้มีความสามารถ ต้องการให้ผู้อื่นยอมรับความสามารถ ความต้องการในเรื่องทักษะหรือความชำนาญ และความ ต้องการในเรื่องความเป็นอิสระ ตัดสินใจ และการปฏิบัติงาน เหล่านี้เป็นความรู้สึกภายในที่จะเป็นเครื่องชี้การมีชื่อเสียงเกียรติยศของตนเอง (self-esteem)

5. ความต้องการความสำเร้จสมหวังในชีวิต (self actualization needs) คือ ความต้องการขั้นสุดของมนุษย์ จะเกิดขึ้นกับบุคคลต่อเมื่อเขาได้รับการตอบสนองขั้นต้นๆ แล้วเป็น

อย่างดี บุคคลใดบุคคลหนึ่งที่บรรลุความต้องการนี้ จะรู้สึกยอมรับตนเองและผู้อื่น ความต้องการขั้นที่ 5 นี้ เป็นความต้องการที่จะประสบความสำเร็จในทุกสิ่งทุกอย่างตามความใฝ่ฝันของตนเอง จะทำอะไรตามที่ตนต้องการกระทำ และมีความสุขอยู่กับสิ่งที่ตนเองต้องการทำ

ปัจจัยที่มีส่วนช่วยให้เกิดความพึงพอใจและไม่พึงพอใจในการทำงาน โดยเฉพาะเรื่องของสภาพขวัญสูงและต่ำมีอยู่หลายปัจจัยสามารถแยกได้เป็น 2 กลุ่มใหญ่ๆ คือ

กลุ่มที่ 1 เป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ที่ดีและมีผลต่อความพอใจในงานที่ทำเกี่ยวกับงานที่ทำโดยตรง เกี่ยวเนื่องกับเนื้อหาของงานหรือเรียกว่า “ปัจจัยที่ใช้จูงใจ” (motivators factor) ประกอบด้วย

- ความสำเร็จของงาน
- การได้รับการยอมรับนับถือ
- ลักษณะของงานที่ทำ หรือตัวงานเอง
- ความรับผิดชอบ
- ความก้าวหน้าในงาน

กลุ่มที่ 2 เป็นปัจจัยที่มีแนวโน้มเป็นผลดีไม่ดีที่มักเกิดขึ้นภายใต้เหตุการณ์ของงานที่ทำอยู่เกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อมไม่ใช่เนื้อหาของงานโดยตรง แต่ปัจจัยเหล่านี้ไม่ได้เป็นปัจจัยเพียงพอที่จะให้ผู้ที่ทำงานสามารถทำงานมากขึ้น จะเป็นเพียงแต่ข้อกำหนดเบื้องต้นที่จะป้องกันมิให้ความไม่พอใจในงานที่ทำอยู่ หรือถึงขั้นลาออกงานเพื่อไปทำงานที่อื่นที่สภาพดังกล่าวดีกว่าปัจจัยนี้เรียกว่า “ปัจจัยที่เกี่ยวกับการบำรุงรักษาจิตใจ” (hygiene or maintenance factors) ประกอบด้วย

- สภาพแวดล้อมในการทำงาน
- นโยบายและการบริหารงานขององค์กร
- ความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชาและผู้ร่วมงาน
- เทคนิคการบังคับบัญชา
- เงินเดือนและสิ่งตอบแทนหรือสวัสดิการ
- สถานภาพหรือฐานะในที่ทำงาน
- ความมั่นคงของงาน
- เรื่องราวส่วนตัวที่ถูกกระทบโดยสภาพของงาน

กล่าวโดยสรุปก็คือ

1. ปัจจัย hygiene factors หรือปัจจัยที่ใช้บำรุงจิตใญ่น้อยางดีที่สุคก็คือ ถ้าได้มีการจัดปัจจัยต่างๆ ให้เพียงพอเหมาะสมกับความต้องการของพนักงานแล้วก็จะช่วยขจัดความไม่พอใจได้แต่จะไม่สามารถใช้สร้างควมพอใจได้ ถ้าต้องการที่จะจูงใจหรือกระตุ้นให้ผู้ร่วมงานทำงานอย่างเต็มที่แล้ว ก็จะต้องใช้ร่วมกับ motivator factors ซึ่งประกอบด้วย ความสำเร็จในต้งงาน ตลอดจนความก้าวหน้าในงาน ความยอมรับนับถือ ดังนั้นในกระบวนการจูงใจที่ต้องการจะสร้างให้เกิดแรงจูงใจที่คืบนั้นจึงจะต้องมีการจัดและกำหนดปัจจัยต่างๆ ทั้งสองกลุ่มคือกลุ่มปัจจัยที่ใช้บำรุงจิตใจ (สภาพแวดล้อม) และปัจจัยที่ใช้จูงใจ (งานที่ทา) ทั้งสองอย่างพร้อมกัน

2. แนวคิดนี้มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดและคล้ายกับทฤษฎีจูงใจของ maslow เป็นอันมาก และได้ขยายแนวความคิดของ maslow ซึ่งทำให้การนำไปใช้สามารถทำได้อย่างกว้างขวางยิ่งขึ้น โดยเฉพาะทฤษฎีทั้งสองเป็นความจริงและ ใช้ได้กับกลุ่มอาชีพที่มีฐานะตำแหน่งสูง เช่น วิศวกรหรือนักบัญชี

การบริหารงานทุกแห่งไม่ว่าจะเป็นราชการ รัฐวิสาหกิจหรือเอกชน สิ่งที่เป็นปัญหาในการบริหารคือ การจูงใจให้พนักงานปฏิบัติหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล การจูงใจอาจทำได้ดี ขึ้นอยู่กับโอกาสและตัวบุคคล อย่างไรก็ตาม ค่าจ้างและเงินเดือนก็เป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติงานของพนักงาน ทฤษฎีค่าจ้างเป็นแนวความคิดในการพิจารณาให้ค่าตอบแทนแก่พนักงานทางด้านวัตถุ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 ได้มีนโยบายให้มีการฝึกอบรมความรู้ด้านการบริหารการจัดการทั้งด้านการผลิต การพัฒนาคุณภาพสินค้าและการตลาด รวมทั้งการสนับสนุนด้านสินเชื่อแก่เกษตรกร ผู้นำเกษตรกร เพื่อให้ทุกฝ่ายรับภาระและผลประโยชน์จากการดำเนินงานร่วมกันโดยมีนโยบายครอบคลุมการพักชำระหนี้ 3 ปี ของรัฐบาล เป็นการดำเนินงานที่เพ่งผ่านพ้นไปได้ไม่นาน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2546ก)

จากการศึกษาการเปลี่ยนแปลงตลาดสินเชื่อในชนบท (สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, 2530: 12) วัตถุประสงค์ที่หนึ่ง คือ ศึกษาลักษณะของตลาดการออม วัตถุประสงค์ที่สอง คือ ประเมินผลกระทบนโยบายของรัฐ ต่อฐานะความมั่นคงในการดำเนินงานของ ธ.ก.ส. และให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาท ธ.ก.ส. ในอนาคต

ปัญหาสำคัญบางประการในการดำเนินงานของ ธ.ก.ส.

1. รัฐบาลนายบรรหาร ศิลปอาชา กำหนดให้ ธ.ก.ส. ลดอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ สำหรับวงเงินกู้ต่ำกว่า 60,000 บาทให้เหลือเพียง 9% ต่อปี ทั้งๆ ที่ต้นทุนแท้จริงของ ธ.ก.ส. สูงกว่านั้น ผลที่ตามมาคือ ธ.ก.ส. ต้องปรับตัวโดยลดสัดส่วนวงเงินกู้ที่น้อยกว่า 30,000 บาทต่อราย สนับสนุนให้เกษตรกรบางรายเพิ่มวงเงินกู้ 60,000 บาท ฯลฯ

2. โครงการให้เงินกู้พิเศษนโยบายของรัฐบาลมักจะประสบปัญหาความล้มเหลว เพราะขาดการศึกษาความเป็นไปได้ เพราะนอกจากรัฐจะจ่ายเงินค่าบริหารโครงการให้แล้ว รัฐยังจ่ายเงินชดเชยการขาดทุนจากโครงการให้แก่ ธ.ก.ส.

ผลการศึกษาเรื่องการออมพบว่า ชาชนชนบทมีเงินออมค่อนข้างสูง ซึ่งผิดจากความเชื่อโดยทั่วไปกล่าวคือ อัตราการออมในจังหวัดนครราชสีมา เฉลี่ยร้อยละ 5.3 และร้อยละ 7 ของรายได้สุทธิของครัวเรือนชนบท อัตราส่วนนี้ต่ำกว่าอัตราการออมของครัวเรือนทั่วประเทศ (8%) เล็กน้อย เหตุผลที่ครัวเรือนชนบทมีการออมในระดับสูงเพราะอาชีพเกษตรกรมีรายได้ไม่แน่นอน ทำให้ต้องมีเงินออมจำนวนมากไว้เป็นหลักประกัน

ในระยะหลัง ธ.ก.ส. เริ่มมีบทบาทในการระดมเงินออมมากขึ้น ทำให้มีส่วนแบ่งในตลาดเงินฝากเป็นอันดับที่สาม ส่วนสถาบันการเงินอื่นๆ รวมทั้งกลุ่มออมทรัพย์ในหมู่บ้านมีบทบาทค่อนข้างน้อย ในการระดมเงินฝากทั้งนี้ ด้วยเหตุผลหลายประการ เช่น ปัญหาการบริหาร ปัญหาความเชื่อถือของชาวบ้านเป็นต้น

การศึกษารังนี้มีข้อเสนอแนะ 2 ประการ คือ

1. ข้อเสนอแนะต่อ ธ.ก.ส. มีดังนี้

1.1 ธ.ก.ส. มีความจำเป็นต้องปรับบทบาทของตนใหม่ โดยการขยายขอบเขตการให้บริการเป็น “ธนาคารเพื่อการพัฒนาชนบท” โดยขยายบริการสินเชื่อให้ครอบคลุมกิจกรรมนอกภาคเกษตร เพราะในปัจจุบันลูกค้าส่วนใหญ่ของ ธ.ก.ส. มีรายได้นอกภาคเกษตร

1.2 ธ.ก.ส. ควรปรับปรุงสินเชื่อบางรายการให้มีประสิทธิภาพขึ้น เช่น บริการสินเชื่อเงินผ่อนเพื่อซื้อสินค้าถาวร และเพิ่มความระมัดระวังในการให้สินเชื่อเพื่อซื้อยานพาหนะซึ่งก่อให้เกิดปัญหาสารเคมีตกค้างในพืช สัตว์ ดิน และน้ำ

1.3 การระดมเงินออมจะประสบความสำเร็จมากขึ้น หากมีการเพิ่มหน่วยงานรับฝากถอนเงิน การปรับปรุงบริการให้สะดวกและรวดเร็ว การเพิ่มบริการของธนาคารให้หลากหลายขึ้นและการเป็นพันธมิตรกับการสื่อสารแห่งประเทศไทย

1.4 นอกจากนี้ ธ.ก.ส. ควรปรับปรุงความสัมพันธ์กับสหกรณ์การเกษตร โดยจูงจูงหมายให้สหกรณ์การเกษตรสามารถระดมเงินทุนของตนเองได้ โดยไม่จำเป็นต้องพึ่งเงินทุนจาก ธ.ก.ส. เพียงแห่งเดียว

2. ข้อเสนอแนะต่อรัฐบาลเกี่ยวกับการกำหนดบทบาทของ ธ.ก.ส. มีดังนี้

2.1 รัฐควรเปลี่ยนทัศนคติต่อ ธ.ก.ส. ใหม่จากเดิมที่มองว่า ธ.ก.ส. เป็นเครื่องมือในการให้สินเชื่อแก่ภาคเกษตรสู่การให้บริการแก่ชาวชนบทในลักษณะของธนาคารเพื่อการพัฒนาชนบท

2.2 ในการดำเนินการโครงการพัฒนาภาคเกษตรรัฐสมควรยกเลิกการกำกับเงินกู้ของโครงการให้แก่ ธ.ก.ส. และกำหนดให้มีการประเมินโครงการอย่างเคร่งครัด โดยเน้นการประเมินความเสี่ยงต่างๆ ของโครงการ

2.3 รัฐควรยกเลิกนโยบายอัตราดอกเบี้ยต่ำเป็นพิเศษ แต่หันมาสนับสนุนให้ ธ.ก.ส. ให้กู้ในอัตราดอกเบี้ยที่คุ้มกับต้นทุนของสังคม นโยบายอัตราดอกเบี้ยเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ ธ.ก.ส. ไม่สามารถสร้างความมั่นคงทางการเงินได้ในระยะยาวในภาวะที่อัตราเงินเฟ้อสูงการคุมดอกเบี้ยเงินกู้แต่ปล่อยให้ดอกเบี้ยเงินฝากลอยตัว จะทำให้อัตราส่วนของทุนต่อทรัพย์สินเสี่ยง (equity-risk asset ratio) มีค่าต่ำจนกระทบต่ออนาคตทางการเงินของ ธ.ก.ส. ยิ่งกว่านั้นนโยบายนี้จะทำให้เกษตรกรขาดความระมัดระวังในการใช้เงินกู้ หากรัฐต้องการช่วยเหลือเกษตรกรที่ยากจนควรใช้นโยบายกระจายรายได้โดยตรง

2.4 สนับสนุนให้องค์กรของชาวบ้านและสหกรณ์การเกษตรมีอิสระในการดำเนินงานและ แข่งขันกับ ธ.ก.ส. ได้ทั้งในตลาดสินเชื่อและตลาดการออม (อัมมาร สยามวาลา, 2534: 30)

ความหมายการดำเนินงานด้านสินเชื่อการเกษตรของธนาคารแห่งประเทศไทย สินเชื่อการเกษตรหมายถึง การให้กู้ยืมและให้เครดิตแก่เกษตรกรผู้ประกอบการอาชีพการกสิกรรม การประมง และการเลี้ยงสัตว์ โดยกำหนดผู้ที่จะได้รับสินเชื่อคือเกษตรกรทั้งที่เป็นเอกชน และนิติบุคคล กลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์ที่มีสมาชิกทั้งหมดเป็นเกษตรกรตลอดจนการให้สินเชื่อการเกษตรมีความหมายรวมไปถึงธุรกิจเกษตรด้วย

พิชญ์ นิตย์เสมอ (2538: 24) ได้ทำการศึกษาสภาพหนี้ (ไม่เป็นหนี้) ของเกษตรกรในรอบปีมีการเคลื่อนไหวตามฤดูกาล ซึ่งการเคลื่อนไหวของหนี้สินจะขึ้นอยู่กับข้อมูลรายละเอียดและปัญหาของเกษตรกรเป็นหลัก จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องข้อมูลทั้งนี้เพื่อใช้ในการวินิจฉัยสภาพหนี้ของเกษตรกรย้อนหลัง เพื่อพัฒนาการชำระหนี้หลังจากนั้นจึงวิเคราะห์ถึงสาเหตุที่เกษตรกรมีหนี้สินเพิ่มมากขึ้น จนยากที่จะแก้ปัญหานานการนี้ด้วยตนเอง สาเหตุของการมีหนี้สิน (ถ้าสมมติว่า

เกษตรกรซื้อสัตว์) พอจำแนกได้ 3 ประการ คือ ด้านการผลิตเป็นเรื่องประสิทธิภาพในการผลิตของเกษตรกรแต่ละราย ด้านการตลาด (เกี่ยวข้องกับความเสี่ยงและความไม่แน่นอน นอกเหนือการควบคุมของเกษตรกร) เป็นความผันผวนของราคา (ตกต่ำ) และการแทรกแซงของรัฐบาลอื่น เนื่องมาจากโครงการที่รัฐบาลส่งเสริมประสบความล้มเหลว ทำให้เกษตรกรมีหนี้พอกพูนขึ้นจนเกินกำลังที่จะแก้ไขได้ด้วยตนเอง

หนี้สินของเกษตรกรอาจจำแนกตามแหล่งที่มาได้เป็น 3 แหล่งคือ หนี้สินในระบบตลาดการเงิน (organized money market) เป็นหนี้สินในตลาดการเงิน ที่เจ้าหน้าที่ทางการเงินของรัฐบาลมีอำนาจในการกำกับดูแล ได้แก่ หนี้สินของเกษตรกรที่มีต่อ ธ.ก.ส. หนี้สินของเกษตรกรที่กับธนาคารพาณิชย์ หนี้สินของเกษตรกรที่มีกับสถาบันเกษตรกร (สหกรณ์การเกษตรและกลุ่มเกษตรกร) และหนี้สินของเกษตรกรที่มีกับหน่วยงานของรัฐบาล (ที่มีใช่เป็นสถาบันการเงิน) ส่วนหนี้สินนอกระบบตลาดการเงิน (unorganized money market) เป็นหนี้สินนอกตลาดการเงินที่เจ้าหน้าที่ทางการเงินของรัฐบาลไม่มีอำนาจเข้าไปกำกับดูแล ได้แก่ หนี้สินของเกษตรกรที่มีกับเจ้าของโรงสี นายทุนในท้องถิ่น พ่อค้าคนกลาง ญาติพี่น้อง เพื่อนบ้าน

สามารถ นิตยเสมอ (2535: 34) ได้ศึกษาภาวะหนี้สินของเกษตรกรที่มีต่อสถาบันการเงินและนอกสถาบันการเงิน อาจจำแนกตามแหล่งที่มาของเงินกู้ได้ ดังนี้

1. หนี้สินของเกษตรกรที่มีกับ ธ.ก.ส. เมื่อสิ้นปีบัญชี 2534 (31 มีนาคม พ.ศ. 2535) ธ.ก.ส. ได้จ่ายเงินกู้ให้แก่เกษตรกรลูกค้าโดยตรงประมาณ 42,705 ล้านบาท หรือร้อยละ 83.76 ของเงินกู้ให้แก่เกษตรกรลูกค้าโดยตรงประมาณ 42,705 ล้านบาท หรือประมาณร้อยละ 16.24 ของเงินกู้ทั้งหมด

ผลการชำระหนี้คือ ณ สิ้นเดือนมีนาคม พ.ศ. 2535 ปรากฏว่าเกษตรกรสามารถชำระคืนเงินกู้ได้ถึงร้อยละ 87.85 สหกรณ์การเกษตรสามารถชำระคืนเงินกู้ได้ร้อยละ 68.38 และกลุ่มเกษตรกรชำระคืนเงินกู้ได้ร้อยละ 71.45 นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2509 ถึงปัจจุบันผู้กู้ได้พยายามชำระคืนหนี้ส่วนที่ค้างอยู่ในปีถัดไปจนหมดสิ้น ซึ่งถ้านับตั้งแต่ ธ.ก.ส. ได้ดำเนินงานเป็นระยะเวลา 26 ปี (พ.ศ. 2509-พ.ศ. 2535) ธ.ก.ส. ได้ตัดหนี้สูญไปเป็นจำนวนเงินเพียง 19.53 ล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ 0.04 ของต้นเงินกู้คงเป็นหนี้ทั้งหมด

2. หนี้สินของเกษตรกรที่มีกับธนาคารพาณิชย์ รายงานเศรษฐกิจธนาคารแห่งประเทศไทยเดือนเมษายน พ.ศ. 2535 ระบุว่ายอดเงินกู้คงเป็นหนี้สินเชื่อการเกษตร เมื่อสิ้นปีบัญชี พ.ศ. 2534 (ธันวาคม พ.ศ. 2534) ของธนาคารพาณิชย์คิดเป็นเงินรวม 98,826 ล้านบาท ทั้งนี้เป็นไปตามนโยบายการเงินด้านการเกษตรของธนาคารแห่งประเทศไทย ที่จะให้ธนาคารพาณิชย์ให้สินเชื่อแก่ภาคเกษตรกรในแต่ละปีอัตราร้อยละ 14 ของยอดเงินฝากธนาคารพาณิชย์ทั้งระบบในปีที่ผ่านมา

3. หนี้สินของเกษตรกรที่มีกับสถาบันเกษตรกร เมื่อสิ้นเดือนมีนาคม พ.ศ. 2535 เกษตรกรสมาชิกมีหนี้สินอยู่กับสถาบันการเงินเป็นจำนวน 5,073 ล้านบาท เป็นหนี้ของสมาชิกสหกรณ์ การเกษตรต่อสหกรณ์การเกษตร 4,870 ล้านบาท และหนี้ของสมาชิกกลุ่มเกษตรกรต่อกลุ่ม เกษตรกร 203 ล้านบาท

4. หนี้สินของเกษตรกรที่มีกับหน่วยงานของรัฐบาล หน่วยงานของรัฐบาลที่กล่าวถึง ข้างล่างนี้มิได้เป็นสถาบันการเงินแต่ได้ให้สินเชื่อแก่เกษตรกร จากรายงานการศึกษาปัญหาหนี้สิน ของเกษตรกรสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร พ.ศ. 2534 พบว่า ยอดรวมที่เกษตรกรเป็นหนี้กับ หน่วยงานของรัฐบาล 6 หน่วยงาน คือ กรมส่งเสริมการเกษตร กรมส่งเสริมสหกรณ์ องค์การตลาด เพื่อเกษตรกร องค์การสะพานปลา ซึ่งเป็นหน่วยงานในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์กรมการ ปกครอง กระทรวงมหาดไทย และชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทยมีจำนวน 1,930.2 ล้าน บาท โดยเฉพาะอย่างยิ่งองค์การตลาดเพื่อเกษตรกรเป็นเจ้าหนี้รายใหญ่มียอดเงินที่เกษตรกรเป็นหนี้ อยู่ถึง 1,320 ล้านบาท

นอกจากนี้ในปัจจุบันยังมีการเกษตรกรจำนวนหนึ่งที่เป็นหนี้จากการเข้าร่วมโครงการ ตามนโยบายของรัฐบาล ซึ่งมอบหมายให้ ธ.ก.ส. ดำเนินการให้กู้ยืมแก่เกษตรกรในโครงการที่ รัฐบาลมีความประสงค์จะแก้ไขปัญหาบางเรื่องบางคราวอย่างเร่งด่วน โครงการเหล่านี้ได้ดำเนินการ มานานแล้ว แต่ไม่ประสบผลดี จึงเป็นสาเหตุที่ทำให้เกษตรกรไม่สามารถชำระหนี้เงินกู้ได้ ถึงแม้ว่า ธ.ก.ส. จะได้ติดตามทวงถามอย่างใกล้ชิดแล้วก็ตาม ปัจจุบัน ธ.ก.ส. ยังต้องดำเนินงานโครงการตาม นโยบายของรัฐบาลในลักษณะนี้อยู่รวม 5 โครงการ ซึ่งเกษตรกรยังมีหนี้ค้างชำระต่อ ธ.ก.ส. อยู่ ประมาณ 25 ล้านบาท

5. หนี้สินของเกษตรกรที่มาจากนอกสถาบันการเงินนั้นส่วนใหญ่แล้วเกษตรกรมีหนี้ กับเจ้าของโรงสี นายทุนให้กู้ยืมในท้องถิ่น พ่อค้าคนกลาง ญาติพี่น้อง และเพื่อนบ้าน ซึ่งมักเข้า ลักษณะการกู้ยืมธรรมดา การจำนำ การจำนอง และการขายฝาก จากรายงานของสำนักงานสถิติ แห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี พ.ศ. 2531 พบว่า เกษตรกรในชนบทมีหนี้สินอยู่ประมาณ 8,234 ล้าน บาท ในจำนวนนี้เป็นหนี้ที่เกิดจากการจำนำ การจำนอง และขายฝากที่ดินและอสังหาริมทรัพย์เป็น เงินรวมประมาณ 507.00 ล้านบาท

สาเหตุของการค้างชำระ

สามารถ นิตย์เสมอ (2535: 34) ได้ทำการศึกษาสาเหตุที่เกษตรกรมีหนี้สินค้างชำระ โดยให้ได้ประมวลผลข้อมูลหนี้สินค้างชำระของเกษตรกรที่มีอยู่กับส่วนราชการ และ ธ.ก.ส. สามารถสรุปสาเหตุได้ดังต่อไปนี้

1. ปัญหาเกิดจากส่วนราชการ เช่น การเร่งรัดดำเนินงานเพื่อสนองนโยบายของรัฐบาลขาดงบประมาณสนับสนุนด้านอื่นๆ ที่จำเป็น ขาดการประสานงานที่ดี มีการให้สินเชื่อซ้ำซ้อนหรือพนักงานไม่สนใจในการให้สินเชื่อการเกษตร
2. ปัญหาเกิดจากโครงการไม่เหมาะสมในทางปฏิบัติ เช่น สภาพพื้นที่ขาดความอุดมสมบูรณ์ไม่เหมาะสมที่จะทำการเกษตร สินเชื่อที่จัดให้ไม่เพียงพอ ปัจจัยการผลิตที่จัดหาให้ไม่เหมาะสม
3. ปัญหาจากสาเหตุสุ่วติสัย เช่น ภัยธรรมชาติ ภัยพิบัติ หรือผลผลิตการเกษตรตกต่ำเกินกว่าความคาดหมาย
4. ปัญหาเกิดจากเหตุสุ่วติสัยในตัวเกษตรกร เช่น ตาย วิกลจริต
5. ปัญหาเกิดจากความรู้ความเข้าใจของเกษตรกร และการอธิบายให้ความกระจ่างในสาระสำคัญของโครงการของเจ้าหน้าที่ที่ให้แก่เกษตรกร เช่น เกษตรกรเข้าใจวัตถุประสงค์ของโครงการคลาดเคลื่อน โดยคิดว่าวัสดุอุปกรณ์หรือเครื่องมือเครื่องใช้ที่ได้รับตามโครงการเป็นสิ่งของซึ่งรัฐบาลให้ฟรีไม่ต้องชำระคืน และก็มีเกษตรกรเป็นจำนวนมากที่ใช้เงินกู้ผิดวัตถุประสงค์โดยจงใจบิดพลิ้ว

กองวิจัยเศรษฐกิจการเกษตร (2546: 4-5) ในการสำรวจภาวะเศรษฐกิจสังคมครัวเรือนเกษตรกรประมาณ 3.64 ล้านครัวเรือน และได้เพิ่มขึ้นเป็น 5.11 ล้าน ในปีเพาะปลูก 2534/35 คิดเป็นอัตราเพิ่มร้อยละ 4.26 เป็นอัตราเพิ่มมากกว่าอัตราเพิ่มของประชากรเกษตรซึ่งมีอัตราแสดงให้เห็นถึงแนวโน้มของขนาดครัวเรือนที่เปลี่ยนแปลงไปสู่ขนาดเล็กลงมากขึ้น แม้ว่าจำนวนครัวเรือนเกษตรกรจะเพิ่มขึ้นแต่ผลการสำรวจพบว่าจำนวนครัวเรือนที่มีภาระหนี้สินติดพันและต่อเนื่องกันมาเมื่อสิ้นปี แต่ผลการสำรวจพบว่าจำนวนครัวเรือนที่มีภาระหนี้สินติดพันและต่อเนื่องกันมาเมื่อสิ้นปีการเพาะปลูกประมาณว่ามีกว่าล้านครัวเรือน จำนวนนี้ไม่เปลี่ยนแปลงมากนักโดยปลายปีเพาะปลูกปี 2534/35 นั้นมี 1.7 ล้านครัวเรือน ที่มีหนี้ชำระค้างอยู่ ครัวเรือนที่เป็นหนี้ดังกล่าวนี้เป็นครัวเรือนที่กู้ยืมมาจากปีก่อน และยังไม่อาจชำระหนี้ได้หมดรวมทั้งครัวเรือนที่กู้ระหว่างปี และยังไม่อาจส่งคืนเงินกู้เมื่อสิ้นปี ดังนั้นจะเห็นว่าล้านกว่าครัวเรือนมีขีดความสามารถชำระหนี้ต่ำ หรือเป็นครัวเรือนที่ยังคงมีภาระในการชำระหนี้สินต่อไป

อัมมาร สยามวาลา (2534: 41) ศึกษาสินเชื่อในชนบทไทย พบว่าการลงทุนในภาคชนบทโดยเฉพาะในภาคเกษตรนั้นมีความเสี่ยงสูง เพราะความเสี่ยงจากการลงทุนของผู้กู้ ผู้กู้จะเป็นผู้รับภาระการเสี่ยงในการลงทุนแต่เพียงผู้เดียว อันเนื่องมาจากปัจจัยทางการตลาดหรือตลาดผลผลิต ความเสี่ยงอันเกิดจากสภาพดินฟ้าอากาศ และความแปรปรวนของราคาผลผลิตการเกษตร

นิกร มาตุพรหม (2542: 45) ได้ทำการวิจัยปัจจัยที่มีผลต่อการชำระคืนสินเชื่อเพื่อการประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องเนื่องในการเกษตร สาขาอำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ ความสัมพันธ์กับการชำระคืนสินเชื่อที่พบว่าประชาชนใช้เงินกู้ ธ.ก.ส. หรือแหล่งเงินกู้อื่นๆ ที่เป็นตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับการชำระคืนสินเชื่อของเกษตรกรแสดงว่าการนำสินเชื่อไปใช้ให้ตรงกับวัตถุประสงค์ที่มีความสำคัญต่อความสามารถในการชำระคืนสินเชื่อของเกษตรกร

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (2544: 86) สรุปปัญหาและอุปสรรคการประกอบอาชีพการเกษตรไว้ดังนี้

1. การประกอบอาชีพการเกษตรของเกษตรกรยังขาดความรู้พื้นฐานจนไม่สามารถนำความรู้ และวิทยาการสมัยใหม่มาใช้ในการเกษตรและในชีวิตประจำวัน
2. ขาดแคลนระบบชลประทานเพื่อนำไปใช้ในการเกษตรและชีวิตประจำวัน
3. ผลผลิตมีราคาไม่แน่นอน
4. การเกษตรยังต้องเผชิญกับภัยธรรมชาติ และปัญหาหนี้ในระบบกับนายทุนท้องถิ่น

5. ต้นทุนการผลิตทางการเกษตรนับวันจะมีปริมาณสูงขึ้น โดยเฉพาะต้นทุนที่เป็นเงินสดเพราะต้องจ้างแรงงาน ต้องซื้อปัจจัยการผลิตทั้งนี้เนื่องจากความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติทำให้เกษตรกรมีรายได้เพิ่มเติม ผู้ที่ได้รับผลกระทบโดยตรง คือเกษตรกรรายย่อยที่ยากจนเพราะเกษตรกรกลัวที่จะขาดแคลนทุนทรัพย์และค่อยโอกาสที่จะได้รับบริการสินเชื่อจากสถาบันการเงินในระบบ ซึ่งแหล่งเงินกู้ในระบบจะมีค่าใช้จ่ายสูงเป็นผลให้ต้นทุนการผลิตสูงขึ้นตามไปด้วย

6. เกษตรกรได้สินเชื่อในการบริโภคมากกว่าใช้เพื่อผลิตสูงตามไปด้วย

อุทัย สายเนตร (2537: 36) ได้ทำการวิจัยเรื่อง พฤติกรรมการออมของเกษตรกรพบว่า การกู้ยืมเงินจากแหล่งเงินทุนอื่นๆ หรือสถาบันการเงินนอกระบบนั้นก็เพื่อไปชำระหนี้เดิมบ้างกู้ไปทำธุรกิจอื่นๆ บ้าง มีบ่อยครั้งที่กู้เพื่อใช้จ่ายในครัวเรือน ซึ่งได้แก่การศึกษาบุตร ค่ารักษาพยาบาล ค่าใช้จ่ายพิธีกรรมต่างๆ การลงทุนค้าขายเล็กๆ น้อยๆ ซึ่งการยืมประเภทเหล่านี้ ธ.ก.ส. ไม่สามารถให้สินเชื่อได้ เกษตรกรต้องไปพึ่งพาจากแหล่งเงินทุนนอกระบบ

วราวุฒ บุญธิมา (2542: 41) ได้ทำการศึกษาความต้องการสินเชื่อของลูกค้าธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรเพื่อประกอบอาชีพอย่างอื่นที่เกี่ยวข้องเนื่องในการเกษตรของลูกค้า ธ.ก.ส. ในเขตอำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า เพศ อายุ การศึกษา รายได้รวมในฟาร์ม รายได้รวมนอกฟาร์ม สภาพการถือครองที่ดิน หนี้เงินกู้ การติดต่อกับพนักงานสินเชื่อ ประเภท

อาชีพอย่างอื่นที่เกี่ยวข้องเนื่องในการเกษตรมีความสัมพันธ์กับความต้องการสินเชื่อการประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องเนื่องในการเกษตร

จกกลนี ศรีประเสริฐ (2544: 48) การวิเคราะห์ผลกระทบทางการเงินของสหกรณ์ภาคการเกษตร: กรณีศึกษานโยบายพักชำระหนี้แก่เกษตรกรของรัฐบาล โดยมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญเพื่อศึกษาผลกระทบจากนโยบายดังกล่าวของรัฐบาลต่อการดำเนินงานของสหกรณ์ในภาคการเกษตรและเกษตรกรสมาชิกสหกรณ์ เพราะแม้ว่านโยบายของรัฐบาลนี้จะประโยชน์โดยตรงแก่เกษตรกรทั่วไป โดยเฉพาะเกษตรกรรายย่อยผู้มีหนี้สินไม่เกิน 100,000 บาท ที่ประสบปัญหาการประกอบอาชีพและการส่งชำระหนี้ในภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจในปัจจุบัน แต่โดยเหตุที่รัฐบาลได้เลือกดำเนินการตามนโยบายดังกล่าวผ่านทางระบบธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) เกษตรกรรายย่อยกลุ่มที่ได้รับประโยชน์มากที่สุดคือ เกษตรกรรายย่อยที่เป็นลูกค้าของ ธ.ก.ส. ซึ่งกู้เงินจาก ธ.ก.ส. โดยตรง ในขณะที่เกษตรกรรายย่อยที่สังกัดองค์กรอื่น เช่น สหกรณ์การเกษตร หรือกลุ่มเกษตรกรซึ่งกู้เงินจากองค์กรที่ตนสังกัดอยู่ อาจไม่ได้รับประโยชน์จากนโยบายนี้มากนัก เนื่องจากรัฐบาลยังไม่ได้มีนโยบายพักชำระหนี้ให้แก่สหกรณ์ในภาคการเกษตรหรือกลุ่มเกษตรกรเหล่านี้ด้วย สหกรณ์การเกษตรต่างๆ จึงยังไม่อาจดำเนินการพักชำระหนี้ให้แก่สมาชิกของตนได้ทำนองเดียวกันกับเกษตรกรลูกค้าของ ธ.ก.ส.

จากการศึกษาพบว่า การดำเนินงานของ ธ.ก.ส. และสหกรณ์ในภาคการเกษตรในด้านการให้เงินกู้แก่เกษตรกรไม่มีความแตกต่างกันมากนัก แต่ต้นทุนเงินกู้ของสหกรณ์ในภาคการเกษตรสูงกว่าต้นทุนเงินกู้ของ ธ.ก.ส. เนื่องจากเงินทุนดำเนินการของสหกรณ์ส่วนใหญ่มาจากเงินรับฝากจากสมาชิกที่มีจำนวนจำกัด ทำให้ต้องกู้ยืมเงินจากภายนอกซึ่งต้องเสียดอกเบี้ยในอัตราที่ค่อนข้างสูง ในขณะที่ (ธ.ก.ส.) มีสาขาการดำเนินการอยู่กว้างขวางทั่วประเทศที่สามารถระดมเงินฝากจากเกษตรกรลูกค้าได้อย่างกว้าง รวมทั้งยังมีการสนับสนุนทุนดำเนินการส่วนหนึ่งมาจากงบประมาณของรัฐบาลด้วย แม้ว่านโยบายการพักชำระหนี้จะเป็นนโยบายที่ดีและมีประโยชน์แก่เกษตรกรโดยทั่วไป แต่ในความเห็นของคณะกรรมการและพนักงานของสหกรณ์การเกษตรที่ทำการศึกษานักคิดเหล่านี้ยังมองว่า ถ้าจะมีการนำเอานโยบายด้านนี้มาใช้กับสหกรณ์การเกษตรแล้ว การพักชำระหนี้อาจมีผลกระทบในทางลบต่อสหกรณ์หลายประการ เพราะสมาชิกกว่าร้อยละ 90 เป็นผู้กู้รายย่อยที่มีวงเงินไม่เกิน 100,000 บาท จะกระทบต่อสภาพคล่องทางการเงินของสหกรณ์การเกษตร เนื่องจากมีเงินทุนหมุนเวียนของตนเองน้อย

วิทยา บุญบำรุง (2544: 38) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการวิเคราะห์ผลการดำเนินการพักชำระหนี้และลดภาระหนี้ให้แก่เกษตรกรรายย่อย ธ.ก.ส. สันป่าตอง พบว่าโครงการพักชำระหนี้และลดภาระหนี้ให้แก่เกษตรกรลูกค้ารายย่อย เป็นนโยบายของรัฐบาลที่มุ่งที่จะช่วยเหลือเกษตรกรรายเล็ก

ซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่ของประเทศ โดยเป็นการช่วยฟื้นฟูให้เกษตรกรมีเงินออมและเงินลงทุน เพื่อใช้ในการประกอบอาชีพสร้างรายได้ให้ครัวเรือน โดยปรับปรุงประสิทธิภาพการผลิต การพัฒนาคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ของเกษตรกรทั้งระบบตลอดจนช่วยฟื้นฟูเศรษฐกิจของประเทศ โดยรวมให้ดีขึ้นด้วยซึ่งในการดำเนินงานนั้น รัฐบาลยังคงให้ความสำคัญในเรื่องของการมีวินัยทางการเงิน เพราะได้มีการแยกโครงการออกเป็น 2 ลักษณะ คือ มีทั้งการพักชำระหนี้และลดภาระหนี้ (ลดดอกเบี้ย 3%) โดยผู้ที่เข้าร่วมพักชำระหนี้ต้องทำแผนฟื้นฟูการผลิตและแผนการออม ซึ่งเป็นเงื่อนไขที่สำคัญที่จะทำให้หลังจากสิ้นสุดโครงการแล้วเกษตรกรสามารถมีเงินมาชำระหนี้ให้กับธนาคารและมีเงินออมส่วนหนึ่งไว้เพื่อใช้ในการบริโภคและการลงทุนในอนาคตอีกด้วย ส่วนเกษตรกรที่เข้าโครงการลดภาระหนี้จะได้ลดอัตราดอกเบี้ยลงจากเดิม 3% ทำให้เกษตรกรมีความสามารถและมีแรงจูงใจในการที่จะชำระหนี้ให้กับธนาคารได้เพิ่มขึ้น

จากผลการดำเนินงานของ ธ.ก.ส. สาขาสุพรรณบุรี พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ของอำเภอสุพรรณบุรีที่เป็นลูกค้าของธนาคาร เป็นลูกค้ารายย่อยที่มีสิทธิเข้าร่วมโครงการพักชำระหนี้เป็นจำนวนมากถึง 52.37% เกษตรกรส่วนใหญ่ต่างให้ความสำคัญและคาดหวังที่จะได้รับสิทธิประโยชน์จากการเข้าร่วมโครงการ ทั้งทางด้านการผลิตและการออม โดยเกษตรกรอำเภอสุพรรณบุรีเลือกเข้าโครงการพักชำระหนี้มากกว่าโครงการลดภาระหนี้ แสดงให้เห็นถึงการดำเนินการในขั้นต้นได้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของรัฐบาล เพราะรัฐบาลมีความประสงค์ที่จะให้เกษตรกรรายย่อยที่มีกำลังการผลิตต่ำ รวมทั้งมีภาระหนี้สินมากลดภาระหนี้ลง และปรับปรุงสภาพการผลิต ซึ่งรัฐบาลจะเข้ามาช่วยในการวางแผนและสนับสนุนปัจจัยการผลิต รวมทั้งส่งเสริมให้เกษตรกรรู้จักการออม เพื่อให้ผลผลิตที่ดีและมีรายได้ที่สูงขึ้น เกษตรกรสามารถพึ่งตนเองในการจัดการด้านต่างๆ อย่างยั่งยืนตามทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับกระบวนการผลิตนั้นเกษตรกรเองก็ต้องมีวิธีคิดใหม่เพื่อปรับปรุงและพัฒนาผลผลิตของตนเอง มิใช่เข้าร่วมโครงการแล้วยังยึดกระบวนการผลิตในรูปแบบเดิมๆ วงจรเดิม การช่วยเหลือของรัฐก็คงจะมีบรรลุวัตถุประสงค์ที่ได้ตั้งไว้

วิโรจน์ กุลตรรก์สุภกิจ (2528: 48) ได้ศึกษาเรื่องขวัญและความพึงพอใจในการปฏิบัติงานเปรียบเทียบระหว่าง พนักงานธนาคารกรุงเทพ จำกัด ซึ่งเป็นธนาคารของเอกชน กับ พนักงานธนาคารออมสิน ซึ่งเป็นธนาคารของรัฐ ผลปรากฏว่า พนักงานของธนาคารกรุงเทพ จำกัด มีสภาพขวัญและความพึงพอใจสูงกว่าพนักงานธนาคารออมสินในด้านลักษณะงานที่รับผิดชอบ และสภาพแวดล้อมในการทำงาน ส่วนพนักงานธนาคารออมสินมีขวัญและความพึงพอใจในการปฏิบัติงานด้านเงินเดือนและสวัสดิการสูงกว่าพนักงานธนาคารกรุงเทพ จำกัด

ทิพมาพันธ์ สังขะพงษ์ (2521: 35) ได้ศึกษาขวัญพยาบาลประจำการโรงพยาบาลศิริราช พบว่าระดับขวัญโดยส่วนรวมอยู่ในระดับปานกลางโดยเฉพาะ ความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่ง ความรู้สึกประสบความสำเร็จ ความรู้สึกมั่นคงในการทำงาน และความรู้สึกพึงพอใจในการทำงานที่ทำ แต่ระดับขวัญสูงในเรื่องความรับผิดชอบและความสัมพันธ์ในหน่วยงาน และพยาบาลที่มีอายุน้อยมีระดับขวัญสูงกว่าพยาบาลที่มีอายุมาก

นันทวิทย์ เทียมบุญธง (2535: 45) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องกำลังขวัญของตำรวจชั้นสัญญาบัตรในสังกัดตำรวจภูธรจังหวัดเชียงใหม่ เขต 4 ผลการวิจัยพบว่าโดยภาพรวมแล้ว ทั้งเรื่องของสภาพของงาน ผู้บังคับบัญชา เพื่อนร่วมงาน โอกาสก้าวหน้า ศักดิ์ศรีของอาชีพ ความยุติธรรม รายได้และสวัสดิการ สภาพขวัญในการปฏิบัติงานของนายตำรวจชั้นสัญญาบัตรในสังกัดตำรวจภูธรจังหวัดเชียงใหม่ เขต 4 อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนในด้านความมั่นคงในหน้าที่การงานนั้นอยู่ในระดับต่ำ

ศุภวุฒิ สังข์อ่อง (2522: 51) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อขวัญนายตำรวจระดับบังคับหมวดในสถานการศึกษาของกรมตำรวจ พบว่าขวัญของนายตำรวจส่วนรวมอยู่ในระดับปานกลาง และจากการตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างขวัญกับปัจจัยด้านความรู้สึกของตนไม่เกี่ยวกับความพึงพอใจของรายได้แต่อย่างใด ส่วนปัจจัยด้านความรู้สึกของตนเกี่ยวกับโอกาสก้าวหน้า ศักดิ์ศรีของอาชีพ เพื่อนร่วมงาน และโอกาสที่จะใช้ความรู้ความสามารถ ความสัมพันธ์กับขวัญทั้งสิ้น

สมพร สังข์น้อม (2523: 1-2) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องขวัญและ กำลังใจในการปฏิบัติงานของพัฒนาการ ซึ่งเป็นข้าราชการกรมการพัฒนาชุมชนทุกจังหวัด พบว่าการที่พัฒนาการมีขวัญและ กำลังใจในการทำงานต่ำ มีสาเหตุสำคัญเนื่องมาจากไม่ได้รับการยกย่องและ ยอมรับว่าเป็นตำแหน่งที่มีเกียรติในสังคม ทั้งยังเป็นงานที่ไม่มีอำนาจและ พัฒนาการส่วนใหญ่จะรู้สึกว่าได้ไม่ได้รับความก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่การงานเท่าที่ควร ขาดความร่วมมืออย่างเต็มที่จากเพื่อนร่วมงาน ภายในหน่วยงานเดียวกันและ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพราะบุคคลทั่วไปมักไม่เห็นความสำคัญของงานในลักษณะนี้ นอกจากนี้ยังพบว่าสวัสดิการและ สิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ในการปฏิบัติงานยังไม่เพียงพอในการที่จะทำงานเพื่อช่วยสร้างขวัญและ กำลังใจในการทำงาน

ภาคสรุป (Overview)

ในด้านของการแก้ไขปัญหาภาคเกษตรเป็นเรื่องสำคัญที่รัฐบาลช่วยเหลือปัญหาความเดือดร้อนของเกษตรกรของประเทศ ทั้งนี้รัฐบาลได้กำหนดนโยบายมาตรการต่างๆ ออกมามากมาย อาทิเช่น โครงการพักชำระหนี้ให้แก่เกษตรกรรายย่อยตามนโยบายของรัฐบาล ผ่านระบบธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) เพื่อช่วยเหลือให้เกษตรกรมีเวลาพักฟื้นจากภาระหนี้สิน มีเงินออม เงินลงทุน และฟื้นฟูอาชีพ เป็นการสร้างรายได้ให้ครัวเรือนเกษตรกรเพิ่มขึ้น อันจะส่งผลต่อการฟื้นฟูเศรษฐกิจของประเทศให้ดีขึ้น ซึ่งโครงการดังกล่าวได้มอบหมายให้ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) ดำเนินการร่วมกับกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ โดยให้เกษตรกรได้รับการพักชำระหนี้เป็นเวลา 3 ปี ซึ่งเป็นการแก้ไขปัญหาภาคเกษตรตามโครงการฯ เป็นเวลา 3 ปี หากพ้นกำหนดตามโครงการแล้วเกษตรกรก็จะเข้าสู่ระบบสินเชื่อตามของสถาบันการเงินของเกษตรกร

การดำเนินนโยบายสินเชื่อการเกษตรของรัฐบาลเป็นการดำเนินมาตรการที่สำคัญมาตรการหนึ่งเพื่อช่วยเหลือการผลิตในภาคเกษตร ซึ่งที่ผ่านมาเป็นที่ยอมรับกันอย่างกว้างขวางว่าในภาคเกษตรมีการขยายตัวไปได้ช้าและขาดประสิทธิภาพ อีกทั้งสถาบันการเงินส่วนใหญ่ไม่ต้องการให้สินเชื่อภาคนี้มากนัก ดังนั้น โครงการพักชำระหนี้ของรัฐบาลจึงเกิดขึ้น โดยรัฐบาลได้ทำการมอบหมายให้ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ดำเนินการร่วมกับกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ซึ่งโครงการนี้เป็นโครงการเพื่อแก้ไขปัญหาระยะสั้น และได้ดำเนินโครงการเสร็จสิ้นแล้วในปัจจุบัน แต่เนื่องจากเป็นโครงการระยะสั้น มาตรการต่างๆ ที่นำมาใช้อาจจะส่งผลต่อการดำเนินงานของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร และก็อาจจะส่งผลต่อการลดรายได้ของ ธ.ก.ส. โดยอาจจะทำให้รายได้ลดลงไม่ว่าจะเป็นทั้งทางด้านของดอกเบี้ยจากเงินกู้ยืม หรือรายได้รายอื่นๆ ที่ทาง ธ.ก.ส. พึ่งได้รับ ซึ่งอาจจะส่งผลต่อขวัญและกำลังใจของเจ้าหน้าที่สินเชื่อในการปฏิบัติงาน

จากเหตุผลดังกล่าวจึงเป็นสิ่งที่น่าศึกษาว่าโครงการพักชำระหนี้ได้ดำเนินการเสร็จสิ้นไปแล้วนั้นเกษตรกรสามารถพัฒนาศักยภาพของตนเองได้มากน้อยเพียงใดโดยศึกษาจากความคิดเห็นของเจ้าพนักงานสินเชื่อธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร และโครงการพักชำระหนี้ครั้งนี้มีผลต่อขวัญและกำลังใจของพนักงานสินเชื่อในการปฏิบัติงานอย่างไรบ้าง ตลอดจนปัญหาและอุปสรรคใดบ้างที่เกิดขึ้น ในช่วงระหว่างดำเนินการโครงการพักชำระหนี้ในครั้งนี้

บทที่ 3 วิธีการวิจัย

(RESEARCH METHODOLOGY)

การวิจัยเรื่องความคิดเห็นของเจ้าพนักงานสินเชื่อนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์
การเกษตรต่อโครงการพักชำระหนี้เกษตรกรในจังหวัดเชียงใหม่ ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีวิจัยไว้ดังนี้

1. สถานที่ดำเนินการวิจัย
2. ประชากรและการสุ่มตัวอย่าง
3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
4. การทดสอบแบบสอบถาม
5. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล
6. การวิเคราะห์ข้อมูล
7. ระยะเวลาในการปฏิบัติงาน

สถานที่ดำเนินการวิจัย (Locale of the Research)

การดำเนินการวิจัยครั้งนี้ได้ดำเนินการในเขตพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ โดยเลือก
เจ้าหน้าที่สินเชื่ของ ธ.ก.ส. ในจังหวัดเชียงใหม่ที่ปฏิบัติงานในโครงการพักชำระหนี้แก่เกษตรกร
ในจังหวัดเชียงใหม่แต่ละอำเภอของจังหวัดเชียงใหม่ ทั้งนี้เนื่องจากจังหวัดเชียงใหม่เป็นจังหวัดที่
ใหญ่ในเขตภาคเหนือตอนบน และมีจำนวนหน่วยของสำนักงาน ธ.ก.ส. และเจ้าหน้าที่สินเชื่อ
จำนวนมากที่สุดในภาคเหนือตอนบน

ประชากรและการสุ่มตัวอย่าง (The Population and Sampling Procedures)

ประชากรในการศึกษาครั้งนี้คือ เจ้าหน้าที่สิ้นเชื่อนาคารเพื่อการเกษตร และสหกรณ์การเกษตรในจังหวัดเชียงใหม่จำนวน 220 คน โดยแบ่งเป็นอำเภอต่างๆ จำนวน 22 อำเภอ (ตารางที่ 6) แล้วนำประชากรตัวอย่างมาทำการศึกษา โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. กำหนดพื้นที่ในการทำการศึกษาโดยเจาะจงในการเลือกกลุ่มตัวอย่างจากทั้งหมด 22 อำเภอ
2. วิธีการสุ่มตัวอย่างจากเจ้าหน้าที่สิ้นเชื่อ ร.ก.ส. ที่ปฏิบัติงานโครงการพักชำระหนี้ คำนวณจากจำนวนเจ้าหน้าที่สิ้นเชื่อของ ร.ก.ส. จังหวัดเชียงใหม่ที่ปฏิบัติงานโครงการพักชำระหนี้ โดยใช้สูตรขนาดของกลุ่มตัวอย่าง (sample size) ได้คำนวณทางสถิติตามแบบของ Yamane, Taro ในพวงรัตน์ ทวีรัตน์ (2540: 284) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95 เปอร์เซนต์

	สูตร	$n = \frac{N}{1 + N(e)^2}$
เมื่อ	n	= ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง
	N	= จำนวนประชากรทั้งหมด
	e	= ความคลาดเคลื่อนที่ยอมให้เกิดขึ้น
ในที่นี้	N	= 220
	e	= 0.05
	n	$= \frac{220}{1 + 220(0.05)^2}$
		= 142

ขั้นตอนที่ 2 ในแต่ละสาขาของ ธ.ก.ส. จำนวนเจ้าหน้าที่แต่ละสาขาไม่เท่ากัน ดังนั้นขนาดของกลุ่มตัวอย่างของแต่ละกลุ่ม ต้องคำนวณสัดส่วนที่เหมาะสมต่อประชากรในแต่ละกลุ่มด้วย โดยใช้สูตร

$$n_i = \frac{nN_i}{N}$$

ซึ่ง	n	=	ขนาดของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด
	N	=	จำนวนประชากรทั้งหมด
	N _i	=	จำนวนประชากรในแต่ละกลุ่ม
	n _i	=	จำนวนตัวอย่างที่สุ่มจากกลุ่มตัวอย่างแต่ละกลุ่ม

ตารางที่ 6 สัดส่วนประชากรในการวิจัย

กลุ่มที่	อำเภอ	อำเภอ	จำนวนประชากร	จำนวนตัวอย่างที่สุ่ม
1	เมือง	เมือง	4	3
2	สารภี	สารภี	8	5
3	สันป่าตอง	สันป่าตอง 1	9	6
		สันป่าตอง 2	9	6
4	สันกำแพง	สันกำแพง 1	8	5
		สันกำแพง 2	8	5
5	จอมทอง	จอมทอง 1	9	6
		จอมทอง 2	9	6
6	แม่ริม	แม่ริม	8	5
7	สะเมิง	สะเมิง	6	4
8	แม่แตง	แม่แตง	16	10
9	เชียงดาว	เชียงดาว	10	6
10	กิ่ง อ.เวียงแหง	กิ่ง อ.เวียงแหง	6	4
11	สันทราย	สันทราย	13	8
12	ฝาง	ฝาง	11	7

ตารางที่ 6 (ต่อ)

กลุ่มที่	อำเภอ	อำเภอ	จำนวนประชากร	จำนวนตัวอย่างที่สุ่ม
13	แม่อาข	แม่อาข	11	7
14	ไชยปราการ	ไชยปราการ	9	6
15	หางดง	หางดง	9	6
16	คอยหล่อ	คอยหล่อ	7	4
17	พร้าว	พร้าว	10	6
18	ฮอด	ฮอด	11	7
19	อมก๋อย	อมก๋อย	6	4
20	คอยเต่า	คอยเต่า	6	4
21	คอยสะเก็ด	คอยสะเก็ด	11	7
22	แม่วาง	แม่วาง	9	6
รวม			220	143

ขั้นตอนที่ 3 เมื่อได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างตามสัดส่วนแล้วทำการสุ่มตัวอย่างแบบง่ายเพื่อหาผู้ให้ข้อมูลในการกรอกแบบสอบถามโดยการติดต่อประสานงานกับหัวหน้าฝ่ายสินเชื่อของ ธ.ก.ส. แต่ละสาขาเพื่อทำการจัดส่งเอกสารแบบสอบถามโดยที่ผู้ตอบแบบสอบถามนั้นขึ้นอยู่กับ การพิจารณาของหัวหน้าพนักงานสินเชื่อแต่ละสาขา

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

(Instrument of the Research)

การศึกษานี้ใช้แบบสอบถาม (interview schedule) ซึ่งเป็นเครื่องมือที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามแนวทางของวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ โดยเป็นคำถามทั้งแบบปลายเปิด (open-ended question) และคำถามแบบปลายปิด (closed-ended question) โดยในแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ตอนคือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปเกี่ยวกับลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคมของเจ้าหน้าที่สินเชื่อการเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ได้แก่ ชื่อ สกุล เพศ การศึกษา สถานภาพการสมรส อัตราเงินเดือน ระยะเวลาการทำงาน การได้รับความดีความชอบเป็นพิเศษ

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นต่อโครงการพักชำระหนี้ของเจ้าพนักงานสินเชื่อธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร

ตอนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นของเจ้าพนักงานสินเชื่อในการปฏิบัติงานโครงการพักชำระหนี้ทางด้านขวัญ กำลังใจ ปัญหา และอุปสรรค

การทดสอบแบบสอบถาม

(Pre-testing of the Instruments)

ผู้วิจัยจะนำแบบสอบถามเสนอคณะกรรมการที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงในเนื้อหา (content validity) และความเที่ยงตรงตามโครงสร้าง (construct validity) ให้สอดคล้องกับเนื้อหาในแง่มุมต่างๆ อย่างครอบคลุม และนำไปปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่อง ขั้นตอนต่อไปจะนำเอาแบบสัมภาษณ์ไปทดสอบความเที่ยงตรง หรือความเชื่อมั่น (reliability) โดยนำแบบสัมภาษณ์ไปทดสอบกับสมาชิกกลุ่มหัตถกรรมพื้นบ้าน ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 20 คน แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นโดยการคำนวณจากค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (coefficient of alpha) ตามแบบของ Cronbach ในพวงรัตน์ ทวีรัตน์ (2540: 15) ซึ่งมีสูตรดังนี้

$$\alpha = \frac{n}{n - 1} \left[1 - \frac{\sum s_i^2}{s_x^2} \right]$$

โดย α = ความเชื่อมั่น

n = จำนวนคำถามในแบบทดสอบ

s_x^2 = ความแปรปรวนของคะแนนแต่ละข้อ

s_i^2 = ความแปรปรวนของคะแนนผู้ถูกทดสอบทั้งหมด

โดยผู้วิจัยเลือกข้อความในแบบสอบถามที่มีค่าตั้งแต่ 0.70 ขึ้นไปเป็นเครื่องมือในการวัด หากข้อความ หรือคำถามใดมีค่าความเชื่อมั่นต่ำกว่า 0.70 จะต้องนำไปแก้ไขปรับปรุงใหม่ แล้วนำมาทดสอบอีกครั้ง

ผลจากการทดสอบแบบสอบถามในส่วนของการคิดเห็นเจ้าพนักงานสินเชื่อ ข.ก.ส. ที่มีต่อเกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการพักชำระหนี้

- ด้านของการฟื้นฟูตนเองของเกษตรกรในการประกอบอาชีพ และปรับปรุงประสิทธิภาพการผลิตมีค่าเชื่อมั่นเท่ากับ 0.82
- ด้านการลดภาระหนี้สิน และการเพิ่มขีดความสามารถในการชำระหนี้มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.83
- ด้านของรายได้ การบริหาร การจัดการ การออมเงินมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.86
- ด้านนโยบาย และการบริหารงานองค์กร 0.86

ผลจากการทดสอบแบบสอบถามในส่วนของผู้ถูกกล่าวถึงในการปฏิบัติงานในโครงการพักชำระหนี้เกษตรกรของเจ้าพนักงานสินเชื่อ

- ด้านเงินเดือน และสวัสดิการมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.89
- การปฏิบัติงาน สิ่งแวดล้อม และความมั่นคงในการทำงานมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.95
- การปกครองกับผู้บังคับบัญชามีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.86

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

(Data Collection Procedure)

การเก็บข้อมูลในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ใช้แบบสอบถามที่สร้างขึ้นในการเก็บข้อมูลโดยผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยมีขั้นตอนในการดำเนินการดังนี้

1. ประสานงานโดยตรงกับหัวหน้าเจ้าหน้าที่สินเชื่อธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรจังหวัดเชียงใหม่ และแจ้งกำหนดการเก็บรวบรวมข้อมูล
2. เก็บรวบรวมข้อมูล โดยในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามในครั้งนี้ผู้วิจัยจะทำการจัดส่งเอกสารแบบสอบถามไปยังผู้ตอบแบบสอบถามที่ได้ทำการติดต่อประสานงานไว้แล้ว โดยจัดส่งไปทางไปรษณีย์ และให้ทางผู้ตอบแบบสอบถามส่งแบบสอบถามกลับมายังผู้วิจัยทางไปรษณีย์ด้วยเช่นกัน ทั้งนี้ทางผู้วิจัยได้ส่งซองเอกสารเปล่าพร้อมติดแสตมป์เพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามใช้ในการจัดส่งแบบสอบถามกลับมายังผู้วิจัยไปพร้อมกันด้วย
3. นำข้อมูลกลุ่มตัวอย่างมาวิเคราะห์ แปลความ ทำสรุปรายงานผลการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล

(Analysis of Data)

ผู้จะวิจัยนำข้อมูลที่ได้จากแบบสัมภาษณ์ทั้งหมดมาทำการตรวจสอบ และรวบรวมข้อมูลต่างๆ เข้าสู่การถอดรหัสด้วยคอมพิวเตอร์ เพื่อวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ ซึ่งค่าสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ประกอบไปด้วยค่าสถิติดังนี้

1. ค่าความถี่ (frequency) และค่าร้อยละ (percentage) เพื่อแจกแจงความถี่จัดลำดับชั้นของลักษณะส่วนบุคคลทางเศรษฐกิจและสังคมของเจ้าพนักงานสินเชื่อต่อการดำเนินงานของโครงการพักชำระหนี้ จังหวัดเชียงใหม่
2. ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (arithmetic mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) เพื่อวัดแนวโน้มสู่ศูนย์กลาง และการกระจายของลักษณะบุคคล เศรษฐกิจ และสังคม จากความคิดเห็นของผู้ให้ข้อมูล

บทที่ 4

ผลการวิจัยและวิจารณ์

(RESULTS AND DISCUSSION)

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาถึงความคิดเห็นของเจ้าพนักงานสินเชื่อนาคารเพื่อการเกษตร และสหกรณ์การเกษตรต่อโครงการพักชำระหนี้ และขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของเจ้าพนักงานสินเชื่อในโครงการพักชำระหนี้เกษตรกร จังหวัดเชียงใหม่ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากจำนวนตัวอย่างเจ้าพนักงานสินเชื่อนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร จังหวัดเชียงใหม่ 143 คน ผลจากการศึกษานำเสนอในรูปของคำบรรยายและวิจารณ์ผลการวิจัยในขอบเขตของข้อมูลที่รวบรวมมาดังนี้

ตอนที่ 1 ทำการศึกษาสถานภาพส่วนบุคคล เศรษฐกิจและสังคมของผู้ให้ข้อมูลเพื่อเป็นข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับผู้ให้ข้อมูล

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นของพนักงานสินเชื่อนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรที่มีต่อโครงการพักชำระหนี้เกษตรกรจังหวัดเชียงใหม่ และขวัญกำลังใจของพนักงานสินเชื่อที่ปฏิบัติงาน

สถานภาพส่วนบุคคล เศรษฐกิจและสังคม

สถานภาพส่วนบุคคลของผู้ให้ข้อมูล

อายุ

ผลการวิจัยพบว่าเจ้าพนักงานสินเชื่อของ ธ.ก.ส. ในจังหวัดเชียงใหม่มากกว่าครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 58.04) มีอายุระหว่าง 31-40 ปี รองลงมาประมาณหนึ่งในสาม (ร้อยละ 34.97) มีอายุระหว่าง 21-30 ปี มีเพียงร้อยละ 1.40 เท่านั้นที่มีอายุระหว่าง 51-60 ปี โดยผู้มีอายุน้อยที่สุดคือ 28 ปี และมากที่สุด 57 ปี อายุเฉลี่ย 36.69 ปี (ตารางที่ 7)

แสดงให้เห็นว่าเจ้าพนักงานสินเชื่อส่วนใหญ่ (93.01%) มีอายุไม่เกิน 40 ปี มีเพียงเล็กน้อยเท่านั้นที่มีอายุสูงกว่า 40 ปี แสดงว่าเป็นเจ้าพนักงานสินเชื่อส่วนใหญ่ยังมีอายุไม่มากนักเมื่อเจ้าพนักงานสินเชื่อมีอายุมากขึ้นประสบการณ์ และระยะเวลาในการทำงานก็มากขึ้นตามไปด้วย มีการปรับเปลี่ยนตำแหน่งที่สูงขึ้นตามลำดับขั้นของอายุการทำงาน และประสบการณ์ในการทำงาน

ตารางที่ 7 จำนวนและร้อยละของเจ้าพนักงานสินเชื่อของ ธ.ก.ส. จำแนกตามอายุ

อายุ (ปี)	จำนวนพนักงาน (คน)	ร้อยละ
21-30	50	34.97
31-40	83	58.04
41-50	8	5.59
51-60	2	1.40
รวม	143	100.00

อายุเฉลี่ยของเจ้าพนักงานสินเชื่อ	=	36.69	ปี
SD	=	4.83	ปี
อายุต่ำสุด	=	28	ปี
อายุสูงสุด	=	57	ปี

สถานการณ์การสมรส

จากผลการศึกษาเจ้าพนักงานสินเชื่อ ธ.ก.ส. จังหวัดเชียงใหม่ มากกว่าครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 52.45) เป็นโสด และร้อยละ 47.55 สมรสแล้ว (ตารางที่ 8)

การที่เจ้าพนักงานสินเชื่อของ ธ.ก.ส. จังหวัดเชียงใหม่ส่วนใหญ่ยังไม่แต่งงานนั้น เนื่องจากส่วนใหญ่แล้วยังมีอายุไม่มากนัก โดยคุณสมบัติของพนักงานสินเชื่อของ ธ.ก.ส. นั้นระบุว่า จะต้องเป็นเพศชาย และโดยธรรมชาติแล้วซึ่งมักจะแต่งงานช้ากว่าเพศหญิง

ตารางที่ 8 จำนวนและร้อยละของเจ้าพนักงานสินเชื้อของ ธ.ก.ส. จำแนกตามสถานภาพการสมรส

สถานภาพการสมรส	จำนวนพนักงาน (คน)	ร้อยละ
โสด	75	52.45
สมรส	68	47.55
รวม	143	100.00

ระดับการศึกษา

จากการศึกษาพบว่าเจ้าพนักงานสินเชื้อของ ธ.ก.ส. จังหวัดเชียงใหม่เกือบทั้งหมด (97.90%) จบการศึกษาระดับปริญญาตรี และมีเพียงร้อยละ 2.10 เท่านั้นอยู่ในระดับสูงกว่าปริญญาตรี (ตารางที่ 9)

ในสมัยอดีตที่ผ่านมาคุณสมบัติของเจ้าพนักงานสินเชื้อ ธ.ก.ส. นั้นไม่จำเป็นต้องจบระดับปริญญาตรีก็ได้ แต่ในปัจจุบันคุณสมบัติของเจ้าพนักงานสินเชื้อของ ธ.ก.ส. ด้านการศึกษาต้องจบปริญญาตรีเป็นอย่างต่ำ ในกรณีของผู้ที่มีคุณวุฒิสูงกว่าปริญญาตรี เนื่องจากได้มีการศึกษาเพิ่มเติมในภายหลังในระหว่างการทำงานแล้วและมีอีกบางส่วนที่กำลังอยู่ในระหว่างการศึกษาต่อ

ตารางที่ 9 จำนวนและร้อยละของเจ้าพนักงานสินเชื้อของ ธ.ก.ส. จำแนกตามระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	จำนวนพนักงาน (คน)	ร้อยละ
ปริญญาตรี	140	97.90
สูงกว่าปริญญาตรี	3	2.10
รวม	143	100.00

สถานภาพทางเศรษฐกิจและ สังคมของผู้ให้ข้อมูล

ระยะเวลาในการทำงาน

เจ้าพนักงานสินเชื่อนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรมากกว่าครึ่งหนึ่ง (55.94%) มีระยะเวลาการทำงานไม่เกิน 1-5 ปี รองลงมาประมาณหนึ่งในสี่ (25.87%) มีระยะเวลาการทำงานระหว่าง 6-10 ปี ร้อยละ 13.99 มีระยะเวลาในการทำงานระหว่าง 1-15 ปี ร้อยละ 2.80 มีระยะเวลาในการทำงานระหว่าง 16-20 ปี และมีเพียงร้อยละ 1.40 เท่านั้นที่มีระยะเวลาในการทำงานระหว่าง 21-35 ปี (ตารางที่ 10)

จากผลการศึกษาผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ปฏิบัติงานมาแล้วไม่เกิน 5 ปี และอีกเป็นจำนวนมากที่มีอายุการทำงานไม่เกิน 10 ปี (ร้อยละ 25.87) ซึ่งเมื่อเราพิจารณากับอายุของผู้ให้ข้อมูลแล้วจะเห็นได้ว่ามีความสอดคล้องกันกับทางด้านของอายุของผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่จะมีอายุไม่เกิน 40 ปี

ตารางที่ 10 จำนวนร้อยละของเจ้าพนักงานสินเชื่อนาคาร ร.ก.ส. จำแนกตามระยะเวลาการทำงาน

ระยะเวลาการทำงาน (ปี)	จำนวนพนักงาน (คน)	ร้อยละ
1-5	80	55.94
6-10	37	25.87
11-15	20	13.99
16-20	4	2.80
21 และมากกว่า	2	1.40
รวม	143	100.00

ระยะเวลาในการทำงานเฉลี่ยของเจ้าพนักงานสินเชื่อนาคาร = 7.34 ปี

SD = 4.51 ปี

ระยะเวลาในการทำงานต่ำสุด = 1 ปี

ระยะเวลาในการทำงานสูงสุด = 31 ปี

อัตราเงินเดือน

เจ้าพนักงานสินเชื่อนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร มากกว่าครึ่งหนึ่ง (55.24%) มีอัตราเงินเดือนระหว่าง 10,001-15,000 บาท รองลงมาร้อยละ 38.46 มีอัตราเงินเดือนระหว่าง 15,001-20,000 บาท ร้อยละ 4.20 มีอัตราเงินเดือนระหว่าง 20,001-30,000 บาท และผู้มีอัตราเงินเดือนอยู่ระหว่าง 30,001-60,000 บาท มีเพียงร้อยละ 1.40 เท่านั้น ทั้งนี้อัตราเงินเดือนเฉลี่ยของพนักงานสินเชื่อ ธ.ก.ส. เท่ากับ 15,300 บาท (ตารางที่ 11)

จากผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าเจ้าพนักงานสินเชื่อ ธ.ก.ส. ส่วนใหญ่จะมีอัตราเงินเดือนไม่เกิน 15,000 บาท เนื่องจากอัตราเงินตำแหน่งพนักงานสินเชื่อ ธ.ก.ส. เริ่มต้นที่ 8,000 บาท และพนักงานสินเชื่อ ธ.ก.ส. จังหวัดเชียงใหม่เป็นกลุ่มของผู้ที่ส่วนใหญ่มีระยะเวลาในการทำงานไม่เกิน 5 ปี (ตารางที่ 11) และเมื่ออายุการทำงานเพิ่มมากขึ้นอัตราเงินเดือนจะสูงขึ้นตามไปด้วย ตามหลักแล้วอาจจะไม่ใช่คนๆ เดียวกันก็ได้

ตารางที่ 11 จำนวนร้อยละของเจ้าพนักงานสินเชื่อ ธ.ก.ส. จำแนกตามอัตราเงินเดือน

อัตราเงินเดือน (บาท)	จำนวนพนักงาน (คน)	ร้อยละ
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 10,000	1	0.70
10,001-15,000	79	55.24
15,001-20,000	55	38.46
20,001-25,000	2	1.40
25,001-30,000	4	2.80
30,001 และมากกว่า	2	1.40
รวม	143	100.00

อัตราเงินเดือนเฉลี่ยของเจ้าพนักงานสินเชื่อ	=	15,360.36	บาท
SD	=	6,252.43	บาท
อัตราเงินเดือนต่ำสุด	=	8,000.00	บาท
อัตราเงินเดือนสูงสุด	=	57,280.00	บาท

ความคิดเห็นของเจ้าพนักงานสินเชื่อในการปฏิบัติงานโครงการพักชำระหนี้ของ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร

ความคิดเห็นที่มีต่อเกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการพักชำระหนี้ของเจ้าหน้าที่สินเชื่อ
ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรนั้นประกอบด้วย

1. ด้านการฟื้นฟูตนเองของเกษตรกรในการประกอบอาชีพ และปรับปรุงประสิทธิภาพการผลิต

ผลการศึกษาใน ตารางที่ 12 แสดงให้เห็นว่าเจ้าพนักงานสินเชื่อ ธ.ก.ส. เกือบทั้งหมดเห็นด้วยในระดับปานกลาง กับการฟื้นฟูตนเองของเกษตรกรจำแนกตามการประกอบอาชีพ และปรับปรุงประสิทธิภาพการผลิต เพียงด้านเดียวคือ การปรับเปลี่ยนวิถีชีวิต วิธีคิด โดยใช้หลักการ เศรษฐกิจพอเพียงเพื่อพึ่งพาตนเอง นอกจากนั้นผู้ให้ข้อมูลมีความเห็นด้วยในระดับน้อยตามประเด็น ต่างๆ ดังนี้ เกษตรกรสามารถวางแผนการจัดการระบบน้ำได้ดี เกษตรกรสามารถพึ่งพาตนเองใน การดำรงชีวิต หรือการประกอบอาชีพ เกษตรกรสามารถถ่ายทอด ให้คำปรึกษาแก่เกษตรกรใน ชุมชนในด้านต่างๆ ได้ เกษตรกรสามารถจัดสรรพื้นที่ดินทำกินและ วางแผนการทำการเกษตรได้ดี เกษตรกรสามารถปรับเปลี่ยนวิถีชีวิต และวิธีคิดในการใช้เศรษฐกิจพอเพียงในการเพาะปลูกพืช แบบไร้สารพิษได้เป็นอย่างดี

จากข้อมูลนี้จะเห็นได้ว่าผู้ให้ข้อมูลแสดงความคิดเห็นว่าเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ พักชำระหนี้เกษตรกรส่วนใหญ่ดำเนินการปฏิบัติตามวัตถุประสงค์ของทาง ธ.ก.ส. ได้น้อย เนื่องจากเกษตรกรยังคงคิดและวางแผนการจัดการได้ไม่มากนักจึงมีเพียงส่วนน้อยที่จะสามารถ เข้าใจ และวางแผนการจัดการได้แต่ก็ยังไม่ถึงกับเชี่ยวชาญ หรือเข้าใจอย่างแท้จริงซึ่งมีสาเหตุ จากการได้รับการศึกษาน้อย (บุญสม วราเอกศิริ, 2539: 3) ด้านของการวางแผนระบบการจัดการ ระบบน้ำ และทรัพยากรน้ำในไร่นาพบว่าเกษตรกรมีข้อจำกัดหลายประการในการปรับปรุงการ จัดการระบบน้ำ ในบางพื้นที่ของการเกษตร เกษตรกรบางส่วนมีพื้นที่ดินทำกินอยู่ห่างจากแหล่งน้ำ พอสมควร จึงทำให้ลำบากต่อการใช้น้ำ และแหล่งน้ำสำหรับการเกษตรส่วนใหญ่จะมาจากแหล่งน้ำ ที่เดียวกัน แต่ขาดการจัดการระบบการใช้น้ำอย่างเหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นิกร มาตุพรหม (2542: 40) ที่พบว่าปัญหาในการดำเนินกิจกรรมทางเกษตรของเกษตรกรส่วน หนึ่งมาจากข้อจำกัดของพื้นที่ทำการเกษตรของเกษตรกรที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่นอกเขตชลประทาน หรืออยู่ไกลจากแหล่งน้ำ ส่วนทางด้านของการพึ่งพาตนเองในการดำรงชีวิต หรือการประกอบ อาชีพของเกษตรกรก็เช่นเดียวกัน เกษตรกรยังไม่สามารถที่จะพึ่งพาตนเองได้เนื่องจากไม่สามารถ

ปฏิบัติตามคำแนะนำจากเจ้าหน้าที่ของธนาคารได้อย่างต่อเนื่อง แม้ว่าเกษตรกรบางส่วน นำไปใช้ปฏิบัติได้ในระยะหนึ่งแต่หลังจากนั้นก็เริ่มกลับเข้าสู่วิถีชีวิตแบบเดิมด้วยความเคยชิน หากไม่มีเจ้าหน้าที่คอยติดตามการปฏิบัติงานของเกษตรกรอย่างสม่ำเสมอเมื่อมีปัญหาเกิดขึ้น เจ้าหน้าที่ธนาคารจึงต้องเข้ามาให้คำปรึกษา และช่วยแก้ไขปัญหา

ในด้านของการถ่ายทอดความรู้ต่างๆ ที่ได้รับการอบรมจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือทางธนาคารนั้น ผู้ให้ข้อมูลระบุว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ไม่มีการถ่ายทอดความรู้ต่างๆ ให้แก่ชุมชน หรือภายในกลุ่มของตนเองได้ เนื่องจากเกษตรกรส่วนใหญ่มีการศึกษาน้อยจึงไม่ทราบวิธีการถ่ายทอดความรู้ที่เหมาะสม และขาดแรงจูงใจในการปฏิบัติ ซึ่งแตกต่างกับ โครงการบูรณาการแผนชุมชน เพื่อความเข้มแข็งของชุมชนและเอาชนะความยากจน ที่จัดตั้งขึ้นมาเพื่อแก้ไขปัญหาสาธารณสุขเพิ่มศักยภาพของ (อสม.) ให้สามารถถ่ายทอดความรู้และ ทักษะที่จำเป็นในการดูแลและครอบครัวเพื่อพัฒนาหมู่บ้าน และรักษาหมู่บ้านให้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง พัฒนาความรู้ความสามารถของ (อสม.) ให้ปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพ โดยที่ทางโครงการได้มีการติดตามและประเมินผลของผู้นำชุมชน (อสม.) ว่ามีการดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง มีการให้รางวัลแก่หมู่บ้านและผู้นำชุมชนดีเด่นในการเข้าร่วมกิจกรรม จึงทำให้เกิดแรงจูงใจในการเข้าร่วมกิจกรรมหมู่บ้านและผู้นำชุมชนอย่างต่อเนื่อง (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2548ก) ทางด้านของปรับเปลี่ยนวิถีชีวิต วิธีคิดในการใช้เศรษฐกิจพอเพียงในการเพาะปลูกแบบไร้สารพิษนั้น เจ้าหน้าที่สินเชื่ ช.ก.ส. ร้อยละ 41.96 (ตารางที่ 12) แสดงความคิดเห็นว่าเกษตรกรสามารถปรับปรุงประสิทธิภาพในการผลิตได้ในระดับปานกลาง เนื่องจากมีแรงจูงใจในด้านของผลตอบแทน แต่ทั้งนี้ผลผลิตที่เพาะปลูกในรูปแบบไร้สารพิษนั้นจะราคาค่อนข้างสูงกว่าผลผลิตที่ที่เพาะปลูกแบบใช้สารเคมีต่างๆ และขั้นตอนในการเพาะปลูกแบบไร้สารพิษค่อนข้างที่จะต้องดูแลเป็นพิเศษมากกว่าการเพาะปลูกแบบใช้สารเคมี จึงทำให้ราคาของผลผลิตที่เป็นแบบไร้สารพิษมีราคาสูง แต่ปริมาณของผลผลิตที่ได้น้อยและ วิธีการดูแลค่อนข้างยุ่งยากและ จะต้องเอาใจใส่เป็นพิเศษ จึงทำให้ยังไม่เป็นที่นิยมในหมู่เกษตรกรมากนัก

ตารางที่ 12 ค่าเฉลี่ยและระดับความคิดเห็นในส่วนของผู้ให้สัมภาษณ์ ร.ก.ส. ที่ปฏิบัติงานที่มีต่อเกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการพักชำระหนี้ในด้านการฟื้นฟูตนเองของเกษตรกรจำแนกตามการประกอบอาชีพ และปรับปรุงประสิทธิภาพการผลิต

หัวข้อเรื่อง	ความคิดเห็นของผู้ให้สัมภาษณ์เชิงลึก ร.ก.ส.										รวม	ค่าเฉลี่ย	SD	ระดับความคิดเห็น/เห็นด้วย
	เห็นด้วยน้อยที่สุด		เห็นด้วยน้อย		เห็นด้วยปานกลาง		เห็นด้วยมาก		เห็นด้วยมากที่สุด					
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)				
- เกษตรกรสามารถปรับเปลี่ยนวิถีชีวิต วิถีคิดในการใช้เศรษฐกิจพอเพียงในการเพาะปลูกแบบ ไร้สารพิษ ได้เป็นอย่างดี	12 (8.39)	55 (38.46)	60 (41.96)	16 (11.19)	-						143 (100.00)	2.56	0.80	น้อย
- เกษตรกรสามารถจัดสรรพื้นที่ดินทำกิน และวางแผนการทำเกษตรบนพื้นที่ทำกินของตนเองได้ดี	8 (5.59)	69 (48.25)	45 (31.47)	21 (14.69)	-						143 (100.00)	2.55	0.81	น้อย
- เกษตรกรสามารถพึ่งพาตนเองได้ไม่จำเป็นต้องดำรงชีวิต หรือการประกอบอาชีพของเกษตรกร ได้ดี	8 (5.59)	91 (63.64)	23 (16.08)	21 (14.69)	-						143 (100.00)	2.40	0.81	น้อย
- เกษตรกรสามารถวางแผนบริหารจัดการระบบน้ำ และทรัพยากรน้ำในไร่นาของตนเองได้ดี	8 (5.59)	91 (63.64)	29 (20.28)	15 (10.49)	-						143 (100.00)	2.36	0.74	น้อย
- เกษตรกรสามารถถ่ายทอด หรือให้คำปรึกษากับเกษตรกรในชุมชนในการจัดสรรที่ดิน,การจัดการจัดการระบบน้ำ,การพึ่งพาตนเองได้เป็นอย่างดี	21 (14.68)	76 (53.15)	31 (21.68)	15 (10.49)	-						143 (100.00)	2.28	0.84	น้อย
- เกษตรกรสามารถปรับเปลี่ยนวิถีชีวิต วิถีคิด โดยให้หลักการเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อพึ่งตนเองได้เป็นอย่างดี	1 (0.70)	74 (51.75)	47 (32.87)	21 (14.68)	-						143 (100.00)	2.61	0.74	ปานกลาง
รวม												2.46	0.79	น้อย

หมายเหตุ :	ค่าคะแนนเฉลี่ย	4.21 – 5.00	หมายถึง	เห็นด้วยมากที่สุด
	ค่าคะแนนเฉลี่ย	3.41 – 4.20	หมายถึง	เห็นด้วยมาก
	ค่าคะแนนเฉลี่ย	2.61 – 3.40	หมายถึง	เห็นด้วยปานกลาง
	ค่าคะแนนเฉลี่ย	1.81 – 2.60	หมายถึง	เห็นด้วยน้อย
	ค่าคะแนนเฉลี่ย	1.00 – 1.80	หมายถึง	เห็นด้วยน้อยที่สุด

2. ด้านการลดภาระหนี้สิน และการเพิ่มขีดความสามารถในการชำระหนี้

ผลการศึกษาในตารางที่ 13 แสดงให้เห็นว่าความคิดเห็นของเจ้าพนักงานสินเชื่อ ร.ก.ศ. มีว่าความคิดเห็นด้วยในด้านการลดภาระหนี้สิน และการเพิ่มขีดความสามารถในการชำระหนี้ของเกษตรกรโดยรวมอยู่ในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย 2.58) ผู้ให้ข้อมูลประมาณ 1-90 ราย มีความคิดเห็นร้อยละ 0.70-63.64 ได้ระบุว่าเห็นด้วยน้อย และเห็นด้วยน้อยที่สุด ในประเด็น เกษตรกรมีวิธีการและศักยภาพในการชำระหนี้ได้ดีและยั่งยืน เกษตรกรสามารถหาวิธีแก้ไขและแนวทางการปลอดหนี้ได้ เกษตรกรสามารถปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตและวิถีคิดในการพัฒนาคุณภาพชีวิตโดยการไม่ก่อหนี้เพิ่ม ซึ่งจะเห็นได้ว่าเจ้าหน้าที่สินเชื่อ ร.ก.ศ. ประมาณ 1-90 ราย มีความคิดเห็นซึ่งค้านกับการลดภาระหนี้สินและการเพิ่มขีดความสามารถในการชำระหนี้แต่ยังมีผู้ให้ข้อมูลที่มีความเห็นด้วยอยู่ในระดับ มาก ปานกลาง น้อย อีกจำนวนหนึ่ง ในประเด็น เกษตรกรมีความสามารถฟื้นฟูศักยภาพในการจัดการทุนและ เกษตรกรมีศักยภาพในการจัดการหนี้สินมากขึ้น

การที่เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการพักชำระหนี้ส่วนใหญ่มีความสามารถปฏิบัติได้และส่วนน้อยในด้านของความสามารถในการลดภาระหนี้ และเพิ่มขีดความสามารถในการชำระหนี้ของเกษตรกรได้น้อย อาจเนื่องมาจากเกษตรกรไทยไม่สามารถรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วได้ ดังนั้นทาง ร.ก.ศ. ควรจะดำเนินการปรับปรุงระบบการจัดการเพิ่มเติม และประเมินผลงานคอยติดตามงานอยู่ตลอดเวลา ไม่เช่นนั้นเกษตรกรมักจะละเลยและไม่ปฏิบัติตามคำแนะนำของเจ้าหน้าที่ นอกจากนี้พบว่าเกษตรกรส่วนมากยังคงไม่สามารถแก้ไขปัญหาหนี้สินหรือหาแนวทางการปลอดหนี้ได้เอง ดังจะเห็นได้จากการแก้ปัญหาหรือหาอาชีพเสริม ต้องรอคอยความช่วยเหลือจากหน่วยงานของรัฐ หรือเจ้าหน้าที่ ร.ก.ศ. เป็นส่วนใหญ่ จึงนำไปสู่การไม่สัมฤทธิ์ผลในการฟื้นฟูให้เกษตรกรพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน และไม่สามารถปรับปรุงคุณภาพชีวิตของเกษตรกรโดยไม่ก่อหนี้เพิ่มได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ บุญยืน กาชัย (2545: 81) ที่พบว่าปัญหาของเกษตรกรรายย่อยที่เข้าร่วมโครงการพักชำระหนี้ นั่นคือ สินค้าเกษตรประสบปัญหาาราคาต่ำ ปัจจัยการผลิตมีราคาสูงขึ้น ปริมาณผลผลิตน้อยลง เกษตรกรมีรายได้ไม่เพียงพอจากรายจ่าย ทำให้สามารถชำระหนี้ได้บางส่วน หรือไม่สามารถชำระหนี้ได้และ เกษตรกรส่วนใหญ่อยากให้รัฐบาลขยายเวลาโครงการพักชำระหนี้เป็น 5 ปี ให้รัฐบาลสนับสนุนปัจจัยการผลิตทางการเกษตร การจัดฝึกอบรมความรู้ด้านการเกษตร เจ้าหน้าที่ราชการที่เกี่ยวข้องควรพบปะเกษตรกรเพิ่มขึ้น ภาครัฐควรจัดหาตลาดรองรับผลผลิตทางการเกษตร รวมถึงการประกันราคาผลผลิต แต่ถึงอย่างไรก็ตาม ยังมีเกษตรกรส่วนหนึ่งประมาณ 15 คนที่มีความกระตือรือร้นในการช่วยเหลือตนเองให้ได้มากที่สุด ถึงแม้จะมีจำนวนเกษตรกรในกลุ่มนี้ไม่มากนัก แต่เจ้าหน้าที่ ร.ก.ศ. ร้อยละ 10.49 เห็นด้วยในระดับมากกว่า เกษตรกร

อื่นๆ และเป็นแรงจูงใจให้ปฏิบัติตาม สอดคล้องกับทฤษฎีพฤติกรรมนิยม (the behaviorist view) ที่เชื่อว่าพฤติกรรมนั้นจะเกิดขึ้นได้เมื่อมีสิ่งเร้ามาเป็นเครื่องชักนำและ ทำให้เกิดการตอบสนองในรูปของพฤติกรรม ทฤษฎีนี้นำสิ่งเร้าที่เกิดจากภายนอกแม้แต่ความต้องการหรือแรงขับที่เกิดขึ้นก็ถือเอาเฉพาะที่สังเกตเห็นได้ เช่น เมื่อเกษตรกรเห็นเพื่อนบ้านมีการเปลี่ยนแปลง มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ก็เป็นแรงขับให้กับตัวเองว่าอยากมีชีวิตที่ดีขึ้นแบบเพื่อนบ้านบ้าง จึงเกิดเป็นแรงขับให้ปฏิบัติเพื่อจะได้มีชีวิตความเป็นอยู่ดีขึ้น

ตารางที่ 13 ค่าเฉลี่ยและระดับความคิดเห็นในส่วนของผู้บริหารระดับสูงของสำนักงานส่งเสริมการค้าในต่างประเทศที่กรุงเทพฯ ซึ่งได้ดำเนินการสำรวจความคิดเห็นจากผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับโครงการพัฒนาระบบการให้บริการลูกค้า

ความคิดเห็นของเจ้าพนักงานเงินเชื่อ ธ.ก.ส.									
หัวข้อเรื่อง	เห็นด้วย น้อยที่สุด	เห็นด้วย น้อย	เห็นด้วย ปานกลาง	เห็นด้วย มาก	เห็นด้วย มากที่สุด	รวม	ค่าเฉลี่ย	SD	ระดับ ความคิดเห็น
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)				
- เกษตรกรมีวิธีการ และศักยภาพในการชำระหนี้ได้ และ ยั่งยืน	33 (23.08)	63 (44.05)	4 (2.80)	43 (30.07)	-	143 (100.00)	2.40	1.14	น้อย
- เกษตรกรสามารถหาวิธีแก้ไข และแนวทางวิธีการปลดหนี้ได้ มากขึ้น	23 (16.09)	68 (47.55)	13 (9.09)	39 (27.27)	-	143 (100.00)	2.47	1.06	น้อย
- เกษตรกรสามารถปรับเปลี่ยนวิถีชีวิต วิธีการในการพัฒนา คุณภาพชีวิต โดยการไม่ก่อหนี้เพิ่มได้เป็นอย่างดี	1 (0.70)	90 (62.94)	37 (25.87)	15 (10.49)	-	143 (100.00)	2.46	0.69	น้อย
- เกษตรกรมีความสามารถฟื้นฟูศักยภาพในการจัดการทุน	-	44 (30.77)	78 (54.54)	21 (14.69)	-	143 (100.00)	2.84	0.66	ปานกลาง
- เกษตรกรมีศักยภาพในการจัดการหนี้สินมากขึ้น	-	77 (53.85)	24 (16.78)	42 (29.37)	-	143 (100.00)	2.75	0.88	ปานกลาง
รวม							2.58	0.87	น้อย

หมายเหตุ :	ค่าคะแนนเฉลี่ย	4.21 – 5.00	เห็นด้วยมากที่สุด
	ค่าคะแนนเฉลี่ย	3.41 – 4.20	เห็นด้วยมาก
	ค่าคะแนนเฉลี่ย	2.61 – 3.40	เห็นด้วยปานกลาง
	ค่าคะแนนเฉลี่ย	1.81 – 2.60	เห็นด้วยน้อย
	ค่าคะแนนเฉลี่ย	1.00 – 1.80	เห็นด้วยน้อยที่สุด

3. ด้านของรายได้ การบริหาร การจัดการ การออมเงิน

ความคิดเห็นเกี่ยวกับด้านของรายได้ การบริหาร การจัดการ การออมเงิน ของเจ้าหน้าที่สินเชื่อ ธ.ก.ส. เกือบทั้งหมดเห็นด้วยในระดับมาก ปานกลางและ น้อยที่สุด ทุกประเด็น ไม่ว่าจะเป็นทางด้านการวางแผนเงินทุนและการออมเงิน การค้นหาทรัพยากรและใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อเพิ่มคุณภาพชีวิตของตนเองเป็นอย่งดี การจัดการสร้างจิตสำนึกในการประหยัด การฟื้นฟูสร้างเสริมสุขภาพให้แข็งแรง สามารถหลีกเลี่ยงอบายมุขมีการออมเกิดขึ้นและ ลดค่าใช้จ่าย ให้เศรษฐกิจดีขึ้น แต่อย่างไรก็ตามยังมีผู้ให้ข้อมูลส่วนหนึ่งประมาณร้อยละ 0.07-5.59 ระบุว่าเห็นด้วยน้อยที่สุดเกี่ยวกับการวางแผนการจัดการเงินทุนและการออมเงิน การหลีกเลี่ยงอบายมุขและ ลดค่าใช้จ่าย ฟื้นฟูสร้างจิตสำนึกในการประหยัด และการสร้างเสริมสุขภาพให้แข็งแรง ซึ่งหากพิจารณาจากจำนวนของเจ้าหน้าที่สินเชื่อที่ระบุความคิดเห็นดังกล่าวแล้ว จะเห็นได้ว่ามีจำนวนหนึ่งในห้าที่มีความคิดเห็นแตกต่างไปจากส่วนใหญ่ (ตารางที่ 14)

จากการศึกษาทางด้านของการค้นหาศักยภาพ และทรัพยากรของตนเองรวมทั้งใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อเพิ่มคุณภาพชีวิตของตนเองนั้น ผู้ให้ข้อมูลมีความเห็นว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ปฏิบัติได้ระดับน้อย ยังคงจะต้องได้รับคำแนะนำ และกระตุ้นให้ปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง สำหรับด้านการฟื้นฟูศักยภาพในการจัดการวิธีการสร้างจิตสำนึกในการประหยัด เกษตรกรเริ่มมีการปรับตัว โดยลดการใช้ของฟุ่มเฟือยในชีวิตประจำวันลง เช่นเดียวกันทางด้านการฟื้นฟูการสร้างเสริมสุขภาพให้แข็งแรงเกษตรกรเริ่มมีการใส่ใจในเรื่องของสุขภาพเพิ่มมากขึ้นซึ่งในปัจจุบันเกษตรกรเริ่มที่จะเข้ารับการปรึกษาอาการเจ็บป่วย และการรักษากับแพทย์แผนปัจจุบันเพิ่มมากขึ้น ในส่วนของการออมนั้นเกษตรกรยังไม่สามารถเก็บออมได้ เนื่องจากเกษตรกรพยายามจะพัฒนาศักยภาพของตนเองให้พอเพียงกับการประกอบอาชีพ แต่ยังไม่สามารถมีเงินเก็บออมได้ ดังนั้นเกษตรกรจะสามารถเก็บออมได้ถ้าเกษตรกรพึงพาตนเองให้ได้ก่อนที่จะเกิดการออม เพราะในปัจจุบันนั้นเกษตรกรยังไม่สามารถที่จะพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืนและถาวร จะเห็นได้ว่าถ้าหากเกษตรกรมีการนำหลัก “เศรษฐกิจพอเพียง” ปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำรัสชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทยมาโดยตลอดนานกว่า 25 ปี ตั้งแต่ก่อนวิกฤติการณ์ทางเศรษฐกิจ และเมื่อภายหลังได้ทรงเน้นย้ำแนวทางการแก้ไขเพื่อให้รอดพ้น และสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และความเปลี่ยนแปลงต่างๆ ทรงชี้แนะถึงแนวการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชนจนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผลรวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการมีผลกระทบ

ใดๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่างๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอน และขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎีและนักธุรกิจในทุกระดับให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติ ปัญญา และความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2546ข)

ตารางที่ 14 ค่าเฉลี่ยและระดับความคิดเห็นในส่วนของการเข้าหน้าสินค้า ร.ก.ส. ที่ปฏิบัติงานที่มีต่อเกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการพักชำระหนี้จำแนกตามด้านของรายได้ การบริการ การจัดการ การออม

หัวข้อเรื่อง	ความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่งานสินเชื่อ ร.ก.ส.					รวม	ค่าเฉลี่ย	SD	ระดับความคิดเห็น/เห็นด้วย
	เห็นด้วยมากที่สุด	เห็นด้วยน้อย	เห็นด้วยปานกลาง	เห็นด้วยมาก	เห็นด้วยมากที่สุด				
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)				
- เกษตรกรสามารถวางแผนการจัดการเงินทุน และการออมเงินได้ดี	8 (5.59)	79 (55.25)	32 (22.38)	24 (16.78)	-	143 (100.00)	2.50	0.84	น้อย
- เกษตรกรสามารถหลีกเลี่ยงอุปสรรค มีการออมเกิดขึ้น และลดค่าใช้จ่ายทำให้เศรษฐกิจดีขึ้นได้เป็นอย่างดี	2 (1.40)	78 (54.54)	56 (39.16)	6 (4.20)	1 (0.70)	143 (100.00)	2.48	0.64	น้อย
- เกษตรกรมีการเพิ่มพูนศักยภาพในการจัดการสร้างจิตสำนึกในการประหยัดได้เป็นอย่างดี	1 (0.70)	73 (51.05)	30 (20.98)	39 (27.27)	-	143 (100.00)	2.75	0.87	ปานกลาง
- เกษตรกรสามารถค้นหาศักยภาพ และทรัพยากรของตนเองรวมทั้งใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อเพิ่มคุณภาพชีวิตของตนเอง ได้เป็นอย่างดี	-	71 (49.65)	60 (41.96)	12 (8.39)	-	143 (100.00)	2.59	0.64	น้อย
- เกษตรกรมีการเพิ่มพูนการสร้างเสริมสุขภาพให้แข็งแรง ได้เป็นอย่างดี	1 (0.07)	53 (37.06)	62 (43.36)	27 (18.88)	-	143 (100.00)	2.80	0.74	ปานกลาง
รวม							2.62	0.60	ปานกลาง

หมายเหตุ :	ค่าคะแนนเฉลี่ย	4.21 – 5.00	หมายถึง	เห็นด้วยมากที่สุด
	ค่าคะแนนเฉลี่ย	3.41 – 4.20	หมายถึง	เห็นด้วยมาก
	ค่าคะแนนเฉลี่ย	2.61 – 3.40	หมายถึง	เห็นด้วยปานกลาง
	ค่าคะแนนเฉลี่ย	1.81 – 2.60	หมายถึง	เห็นด้วยน้อย
	ค่าคะแนนเฉลี่ย	1.00 – 1.80	หมายถึง	เห็นด้วยน้อยที่สุด

4. ด้านนโยบาย และการบริหารงานองค์การ

ผลการศึกษาความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่สินเชื่อ ธ.ก.ส. ที่มีต่อนโยบาย และการบริหารงานองค์การของโครงการพักชำระหนี้พบว่ามีความเห็นด้วยในระดับปานกลางทุกประเด็น (ตารางที่ 5) ได้แก่ มีวิธีการมอบหมายงานให้ปฏิบัติ มีความชัดเจนและเป็นระบบ มีการรับทราบนโยบายระเบียบข้อบังคับและวิธีปฏิบัติงานเป็นอย่างดี มีความชัดเจนในการแบ่งหน้าที่และความรับผิดชอบอย่างเป็นระบบ เจ้าหน้าที่มีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายแผนงานและแนวทางปฏิบัติงาน แต่ในขณะที่เจ้าหน้าที่สินเชื่อ ธ.ก.ส. จำนวน 1 ราย ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 0.70 ได้ระบุว่าเห็นด้วยน้อยที่สุด ในประเด็นวิธีการมอบหมายงานให้ปฏิบัติมีความชัดเจนและเป็นระบบ

วิรัช วิรัชนิภาวรรณ (2548: 5) ได้กล่าวถึงการบริหารการพัฒนาขององค์กร กล่าวคือ สืบเนื่องจากมนุษย์เป็นสัตว์สังคม ซึ่งหมายถึง มนุษย์โดยธรรมชาติย่อมอยู่รวมกันเป็นกลุ่ม ไม่อยู่อย่างโดดเดี่ยว แต่อาจมีข้อบกพร่องเล็กน้อยที่มนุษย์อยู่โดดเดี่ยวตามลำพัง เช่น ฤๅษี การอยู่รวมกันเป็นกลุ่มของมนุษย์อาจมีได้หลายลักษณะและเรียกต่างกัน เป็นต้นว่า ครอบครัว (family) เผ่าพันธุ์ (tribe) ชุมชน (community) สังคม (society) และประเทศ (country) เมื่อมนุษย์อยู่รวมกันเป็นกลุ่ม ย่อมเป็นธรรมชาติอีกทีในแต่ละกลุ่มจะต้องมี “ผู้นำกลุ่ม” รวมทั้งมี “การควบคุมดูแลกันภายในกลุ่ม” เพื่อให้เกิดความสุขและความสงบเรียบร้อย สภาพเช่นนี้ได้มีวิวัฒนาการตลอดมา โดยผู้นำกลุ่มขนาดใหญ่ เช่น ในระดับประเทศของภาครัฐ ในปัจจุบันอาจเรียกว่า “ผู้บริหาร” ขณะที่การควบคุมดูแลกันภายในกลุ่มนั้น เรียกว่า การบริหาร (administration) หรือการบริหารราชการ (public administration) ด้วยเหตุผลเช่นนี้ มนุษย์จึงไม่อาจหลีกเลี่ยงจากการบริหาร

ผลการศึกษาจะเห็นได้ว่าผู้ให้ข้อมูลเห็นด้วยในระดับปานกลางในทุกด้าน ในการปฏิบัติงานในโครงการพักชำระหนี้ นั้น มิได้มีเพียงแต่เจ้าพนักงานสินเชื่อเพียงฝ่ายเดียวเท่านั้นที่ปฏิบัติงานของส่วนของโครงการนี้ แต่เนื่องด้วยหน้าที่ที่รับผิดชอบนั้นเจ้าพนักงานสินเชื่อจึงเป็นตำแหน่งที่ติดต่อสัมพันธ์กับเกษตรกรมากกว่าหน้าที่งานอื่น จึงจะต้องมีการรับทราบนโยบาย ระเบียบข้อบังคับกฎเกณฑ์ต่างๆ ให้เข้าใจอย่างละเอียดเพื่อจะได้ไม่เกิดการผิดพลาดในขั้นตอนของการดำเนินการปฏิบัติงาน รวมทั้งในส่วนของความชัดเจนในการแบ่งหน้าที่ และความรับผิดชอบอย่างเป็นระบบเพื่อไม่ให้เกิดปัญหาในระหว่างการทำงานด้วยเช่นกัน ทั้งนี้เจ้าพนักงานสินเชื่อมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายแผนงานและแนวทางในการปฏิบัติงานไม่มากนัก เนื่องจากความคิดเห็นใน เรื่องการมอบหมายงาน ขี้ประเด็นนี้เพราะไม่มีใคร “เห็นด้วยมากที่สุด” และยังมีเจ้าหน้าที่สินเชื่อบางคนที่ไม่เห็นด้วยในระดับน้อยที่สุดด้วย แสดงให้เห็นว่าในการมอบหมายงานนั้น ยังไม่มีความชัดเจนและเป็นระบบที่เพียงพอ ต้องมีการปรับปรุงพัฒนาและแก้ไขวิธีการจัดสัดส่วนงานให้ดีกว่านี้

ตารางที่ 15 ค่าเฉลี่ยและระดับความคิดเห็นในส่วนของผู้ให้คะแนนนโยบายและแผนงานโครงการพัฒนาระบบการให้บริการประชาชน

นโยบายและการให้บริการ	ความคิดเห็นของผู้ให้คะแนนนโยบายและแผนงานโครงการพัฒนาระบบการให้บริการประชาชน					รวม	ค่าเฉลี่ย	SD	ระดับ ความคิดเห็น/ เห็นด้วย
	เห็นด้วย น้อยที่สุด	เห็นด้วย น้อย	เห็นด้วย ปานกลาง	เห็นด้วย มาก	เห็นด้วย มากที่สุด				
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)				
- เจ้าหน้าที่มีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและแผนงาน ปฏิบัติงาน	-	61 (42.65)	44 (30.77)	30 (20.98)	8 (5.60)	143 (100.00)	2.89	0.92	ปานกลาง
- มีการรับทราบนโยบายระเบียบข้อบังคับ และวิธีปฏิบัติงานเป็นอย่างดี	-	41 (28.67)	48 (33.57)	45 (31.47)	9 (6.29)	143 (100.00)	3.15	0.91	ปานกลาง
- มีความชัดเจนในการแบ่งหน้าที่ และความรับผิดชอบอย่างเป็นระบบ	-	44 (30.77)	46 (32.17)	45 (31.47)	8 (5.60)	143 (100.00)	3.12	0.91	ปานกลาง
- วิธีการมอบหมายงานให้ปฏิบัติมีความชัดเจน และเป็นระบบ	1 (0.70)	26 (19.98)	61 (42.66)	55 (38.46)	-	143 (100.00)	3.19	0.75	ปานกลาง
รวม							3.09	0.87	ปานกลาง

หมายเหตุ :	ค่าคะแนนเฉลี่ย	4.21 – 5.00	หมายถึง	เห็นด้วยมากที่สุด
	ค่าคะแนนเฉลี่ย	3.41 – 4.20	หมายถึง	เห็นด้วยมาก
	ค่าคะแนนเฉลี่ย	2.61 – 3.40	หมายถึง	เห็นด้วยปานกลาง
	ค่าคะแนนเฉลี่ย	1.81 – 2.60	หมายถึง	เห็นด้วยน้อย
	ค่าคะแนนเฉลี่ย	1.00 – 1.80	หมายถึง	เห็นด้วยน้อยที่สุด

ขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานในโครงการพักชำระหนี้เกษตรกรของเจ้าพนักงานสินเชื่อ

1. ด้านเงินเดือน และสวัสดิการ

ผลการศึกษาพบว่าเจ้าพนักงานสินเชื่อ ร.ก.ส. มีความคิดเห็นในด้านของขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานในโครงการพักชำระหนี้เกษตรกรของเจ้าพนักงานสินเชื่อขวัญกำลังใจเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.33) โดยสามารถจำแนกระดับมากได้ 3 ประการ ได้แก่ ด้านเงินช่วยเหลือเกี่ยวกับการรักษาพยาบาล มีเงินกองทุนสำรองเลี้ยงชีพ และมีการจ่ายเงินโบนัสอย่างเหมาะสม นอกนั้นยังมีเจ้าหน้าที่สินเชื่อจำนวนหนึ่งที่มีขวัญกำลังใจอยู่ในระดับปานกลางในด้านต่อไปนี้ ด้านการพิจารณาเลื่อนขั้นเงินเดือนด้วยความยุติธรรม มีเงินค่าช่วยเหลือบุตร การสนับสนุนการเคหะสงเคราะห์ ค่าพาหนะและเบี้ยเลี้ยงเดินทางในการปฏิบัติงานอย่างพอเพียงและเหมาะสม (ตารางที่ 16)

จากข้อมูลนี้จะเห็นได้ว่าเจ้าหน้าที่สินเชื่อมีความคิดเห็นเกี่ยวกับขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานในแต่ละด้านนั้นส่วนใหญ่จะอยู่ในระดับปานกลาง และระดับมาก ในส่วนของการพิจารณาเลื่อนขั้นเงินเดือนด้วยความยุติธรรมก็ยังถือว่าอยู่ในระดับปานกลางอยู่ ทางด้านของผู้ให้ข้อมูลมีความคิดเห็นว่าการพิจารณาเลื่อนขั้นเงินเดือนนั้นมีตัวชี้วัดในการให้คะแนนเกณฑ์การตัดสินใจในการเลื่อนขั้นเงินเดือนที่ชัดเจน และคนที่จะให้คะแนนในการพิจารณาเลื่อนขั้นเงินเดือนนั้นก็คือหัวหน้างาน เพราะฉะนั้นก็จะมีบ้างในส่วนของงานให้คะแนนในส่วนของการจัดที่พักที่ผู้ให้ข้อมูลมองว่ายังไม่ยุติธรรมเพียงพอ ทางด้านของเงินเดือนที่ได้รับจากผู้ให้ข้อมูลมีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลางเป็นส่วนใหญ่จะมีความพึงพอใจในอัตราเงินเดือนที่ได้รับ เพราะในระบบงานของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรนั้นจะมีการปรับเงินเดือน และการพิจารณาขึ้นเงินเดือนต่อปีอยู่แล้ว ส่วนทางด้านของการจ่ายเงินค่าล่วงเวลานั้น ผู้ให้ข้อมูลเห็นด้วยในระดับปานกลางและมาก บางครั้งเจ้าพนักงานสินเชื่อจะต้องมีการออกพื้นที่นอกเหนือจากเวลาการทำงาน เพราะในช่วงของเวลาการทำงานส่วนใหญ่เกษตรกรก็จะต้องออกไปทำงานข้างนอกบ้าน หรือไปทำงานในไร่นาของเกษตรกรเองจึงทำให้ไม่สะดวกที่ทางเจ้าหน้าที่จะออกไปพบเกษตรกรตามที่ทำงานของเกษตรกร เนื่องจากสถานที่ไม่อำนวยความสะดวกและซักถามเกษตรกร และเกษตรกรจะต้องทำงานของตนเองด้วย จึงจะต้องออกไปพบเกษตรกรนอกเวลางาน หรือหลังจากเวลาที่เกษตรกรทำงานเสร็จ และเป็นเวลาที่เกษตรกรกลับมาถึงที่บ้านแล้ว

ทางด้านของการรักษาพยาบาลนั้น ผู้ให้ข้อมูลมีความพอใจในการให้สวัสดิการในส่วนของการให้การรักษาพยาบาลในหน่วยงาน และยังสามารถเบิกค่ารักษาพยาบาลให้กับตนเองและครอบครัวได้ ด้านกองทุนสำรองเลี้ยงชีพ ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่มีความพึงพอใจในส่วน

เงินกองทุนสำรองเลี้ยงชีพมาก ด้านของการจ่ายเงินโบนัสผู้ให้ข้อมูลมีความเห็นด้วยในระดับปานกลางและมาก มีความพึงพอใจในการจ่ายเงินโบนัสในแต่ละปีของหน่วยงาน เงินค่าช่วยเหลือบุตร ในส่วนนี้ผู้ให้ข้อมูลมีความเห็นด้วยในระดับมากและปานกลาง ผู้ให้ข้อมูลมีความพอใจในส่วน ของค่าช่วยเหลือบุตร การสนับสนุนการเคหะสงเคราะห์ จากข้อมูลที่ผู้ให้ข้อมูลมีความคิดเห็นอยู่ ในระดับปานกลางยังคงมีความต้องการให้ทางหน่วยงานสนับสนุนเรื่องการเคหะเพิ่มมากขึ้นกว่านี้

ส่วนค่าพาหนะและเบี้ยเลี้ยงเดินทางในการปฏิบัติงานนั้นผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่มีความเห็นด้วยระดับปานกลาง การที่ส่วนใหญ่มีความพึงพอใจในระดับปานกลางเนื่องจากการออกไปพบเกษตรกรในแต่ละครั้งนั้น บางครั้งเกษตรกรที่เข้าพนักงานสินเชื่อกออกไปพบอยู่ไกลจากตัวเมืองหรือตัวของสำนักงานเป็นอย่างมาก จึงจำเป็นที่จะต้องมียานพาหนะในการเดินทางมีค่าการเดินทางหรือค่าการออกพื้นที่และสวัสดิการในการเดินทางเช่น มียานพาหนะในการเดินทางออกพื้นที่ให้และค่าน้ำมันรถ และเบี้ยเลี้ยงในการปฏิบัติงาน ในส่วนนี้ผู้ให้ข้อมูลกล่าวว่าแต่ถ้าจะให้ดีกว่านี้ควรจะเพิ่มยานพาหนะ ในการออกไปพบเกษตรกรเพิ่ม เพราะบางครั้งจะออกพร้อมกันก็ไม่ได้เพราะเนื่องจากยานพาหนะมีจำกัด ต้องออกได้ครั้งละคน หรือสองคน แต่ในกรณีที่จะต้องออกคนละพื้นที่ยานพาหนะก็จะไม่พอเพียง จึงต้องมีการสับเปลี่ยนกันออกไปหาเกษตรกร บางครั้งก็ทำให้งานล่าช้า แต่ก็ไม่ถึงกับขั้นปฏิบัติการดำเนินการต่อไปไม่ได้ หากถ้าได้มาเพิ่มก็จะทำให้ดีขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ บุญเลิศ เกื้ออนันต์ (2544: 66) ที่กล่าวว่าพนักงานของ ธ.ก.ส. ไม่มีความเชื่อมั่นในระบบการเลื่อนตำแหน่งอย่างยุติธรรมของธนาคาร ขาดความมั่นใจในการขึ้นเงินเดือนขึ้นพิเศษประจำปี รวมไปถึงการได้รับการสนับสนุนส่งเสริมให้ศึกษาต่อ ซึ่งทำให้พนักงานขาดความกระตือรือร้นในการสอบเลื่อนตำแหน่ง ในขณะที่เดียวกันเมื่อสอบเลื่อนตำแหน่งได้ จำเป็นต้องมีการโยกย้าย ทำให้ห่างไกลครอบครัว เพิ่มภาระค่าใช้จ่ายให้กับตัวพนักงาน จึงทำให้เกิดความคิด ไม่สร้างสรรค์กับธนาคาร แต่พนักงานมีความมั่นใจในชื่อเสียงของธนาคาร จะหยิ่งในศักดิ์ศรีและอาชีพเป็นอย่างมาก เพราะความมั่นใจในความมั่นคงของธนาคาร ส่วนของหัวหน้างานบางคนได้ขึ้นพิเศษติดต่อกันเป็นเวลา 3 ปี ถ้าเป็นไปได้ควรให้ผู้อื่นได้บ้างเพื่อเป็นขวัญและกำลังใจในการทำงาน นอกจากนั้นผู้บริหารยังยึดถือสถาบันการศึกษามาใช้ในการทำงาน โดยส่งเสริมผู้ที่จบสถาบันการศึกษาเดียวกันให้ได้รับตำแหน่งที่ไว้วางใจจากผู้บริหาร หรือขึ้นพิเศษหรือโยกย้ายส่วนงาน ส่วนทางด้านปัจจัยต่างๆ ต่อไปนี้พนักงานมีความเห็นว่าควรเพิ่มให้สูงขึ้นกว่าสภาพปัจจุบัน ได้แก่ ค่าพาหนะและเบี้ยเลี้ยงเดินทาง ค่าเช่าที่พัก ค่ารับรองประจำตำแหน่ง เงินสงเคราะห์ศพ เงินช่วยเหลือค่าเครื่องแบบ ค่าล่วงเวลา เงินกองทุนสำรองเลี้ยงชีพ เบี้ยกันดาร ค่าเช่าบ้านหรือเช่าซื้อ เงินช่วยเหลือบุตร และการเคหะสงเคราะห์

ตารางที่ 16 ค่าเฉลี่ยและระดับขวัญกำลังใจในส่วนของผู้จ้างงานด้านสินเชื่อและสวัสดิการ

เงินเดือนและสวัสดิการ	ขวัญกำลังใจของผู้จ้างงานสินเชื่อ ร.ก.ส.										ระดับขวัญกำลังใจ
	ขวัญกำลังใจน้อยที่สุด		ขวัญกำลังใจปานกลาง		ขวัญกำลังใจมาก		ขวัญกำลังใจมากที่สุด		รวม	ค่าเฉลี่ย	SD
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)			
- มีระบบเงินช่วยเหลือเกี่ยวกับการรักษาพยาบาลเป็นอย่างดี	-	1	59	55	28				143	3.77	0.77
		(0.70)	(41.26)	(38.46)	(19.58)				(100.00)		
- มีเงินกองทุนสำรองเลี้ยงชีพให้เป็นอย่างดี	-	15	44	64	20				143		
		(0.50)	(30.77)	(44.80)	(13.98)				(100.00)	3.62	0.85
- มีการจ่ายเงินโบนัสให้เหมาะสม	1	20	49	49	24				143		
	(0.70)	(13.99)	(34.26)	(34.26)	(16.79)				(100.00)	3.52	0.95
- มีค่าพาหนะ และเบี้ยเลี้ยงเดินทางในการปฏิบัติงานอย่างเพียงพอ และเหมาะสม	-	7	96	19	21				143	3.38	0.79
		(4.90)	(67.3)	(13.29)	(14.68)				(100.00)		
- มีการสนับสนุนการเคารพสิทธิเป็นอย่างดี	1	20	79	23	20				143		
	(0.70)	(13.99)	(55.24)	(16.08)	(13.99)				(100.00)	3.29	0.90
- มีเงินค่าช่วยเหลือบุตรเป็นอย่างดี	1	33	84	5	20				143		
	(0.70)	(23.07)	(58.74)	(3.50)	(13.99)				(100.00)	3.29	0.92

หมายเหตุ :	ค่าคะแนนเฉลี่ย	4.21 – 5.00	หมายถึง	มีขวัญกำลังใจมากที่สุด
	ค่าคะแนนเฉลี่ย	3.41 – 4.20	หมายถึง	มีขวัญกำลังใจมาก
	ค่าคะแนนเฉลี่ย	2.61 – 3.40	หมายถึง	มีขวัญกำลังใจปานกลาง
	ค่าคะแนนเฉลี่ย	1.81 – 2.60	หมายถึง	มีขวัญกำลังใจน้อย
	ค่าคะแนนเฉลี่ย	1.00 – 1.80	หมายถึง	มีขวัญกำลังใจน้อยที่สุด

ตารางที่ 16 (ต่อ)

เงินเดือนและสวัสดิการ	ขวัญกำลังใจของเจ้าพนักงานสืบเชื้อ ร.ก.ส.					รวม	ค่าเฉลี่ย	SD	ระดับ ขวัญกำลังใจ
	ขวัญกำลังใจ น้อยที่สุด	ขวัญกำลังใจ น้อย	ขวัญกำลังใจ ปานกลาง	ขวัญกำลังใจ มาก	ขวัญกำลังใจ มากที่สุด				
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)				
- มีการพิจารณาเลื่อนขั้นเงินเดือนด้วยความยุติธรรม	-	61 (42.66)	53 (37.06)	29 (20.28)	-	143 (100.00)	2.78	0.76	ปานกลาง
- เงินเดือนที่ได้รับมีความเหมาะสมกับตำแหน่งหน้าที่ที่ภาระความรับผิดชอบ	-	5 (3.50)	107 (74.82)	29 (20.28)	2 (1.40)	143 (100.00)	3.19	0.50	ปานกลาง
- มีการจ่ายค่าล่วงเวลาอย่างเหมาะสม	1 (0.70)	36 (25.17)	65 (45.45)	21 (14.69)	20 (13.99)	143 (100.00)	3.16	0.98	ปานกลาง
รวม							3.33	0.82	ปานกลาง

หมายเหตุ :	ค่าคะแนนเฉลี่ย	4.21 – 5.00	หมายถึง	มีขวัญกำลังใจมากที่สุด
	ค่าคะแนนเฉลี่ย	3.41 – 4.20	หมายถึง	มีขวัญกำลังใจมาก
	ค่าคะแนนเฉลี่ย	2.61 – 3.40	หมายถึง	มีขวัญกำลังใจปานกลาง
	ค่าคะแนนเฉลี่ย	1.81 – 2.60	หมายถึง	มีขวัญกำลังใจน้อย
	ค่าคะแนนเฉลี่ย	1.00 – 1.80	หมายถึง	มีขวัญกำลังใจน้อยที่สุด

2. การปฏิบัติงาน สิ่งแวดล้อม และความมั่นคงในการทำงาน

ผลการศึกษาพบว่าเจ้าพนักงานสินเชื่อ ธ.ก.ส. มีขวัญกำลังใจในด้านการปฏิบัติงาน สิ่งแวดล้อม และความมั่นคงในการทำงาน โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.22) โดยเจ้าหน้าที่สินเชื่อจำนวนประมาณ 1-43 รายมีขวัญกำลังใจร้อยละ 0.70-30.07 ได้ระบุว่ามีความกังวลน้อยและน้อยที่สุดในประเด็นของอำนาจในการตัดสินใจได้ตามความเหมาะสมในการปฏิบัติงาน มีโอกาสนำความรู้มาใช้ในการปฏิบัติงานเป็นอย่างมาก สัดส่วนภาระงานมีความเหมาะสมกับจำนวนพนักงาน มีความภาคภูมิใจที่เป็นส่วนหนึ่งที่ทำงานสำเร็จ มีความรักใคร่สนิทสนมกับเพื่อนร่วมงานเป็นอย่างดี สถานที่ทำงานมีความปลอดภัยเป็นอย่างดี มีการช่วยเหลือกันในการปฏิบัติระหว่างเพื่อนร่วมงานเป็นอย่างดี งานที่ได้รับมอบหมายมีความสำเร็จเป็นที่น่าพอใจ เพื่อนร่วมงานยอมรับผลงานของท่าน มีความรู้สึกภูมิใจในงานที่ทำงานที่ปฏิบัติตรงกับความรู้และความถนัด มีความรู้สึกมั่นคงในงานที่ทำ ห้องทำงานสะอาด สะดวก ได้รับความเชื่อถือและไว้วางใจจากผู้บังคับบัญชา ผู้บังคับบัญชา หรือเพื่อนร่วมงานมากขึ้น พอใจในตำแหน่งงานที่ได้รับในปัจจุบัน ลักษณะงานที่ทำมีความท้าทายและหลากหลาย และผู้บังคับบัญชายอมรับผลงาน (ตารางที่ 17)

จากข้อมูลนี้จะเห็นได้ว่าเจ้าพนักงานสินเชื่อมีความรู้สึกว่าการที่ตำแหน่งหน้าที่การงานที่ตนเองทำอยู่นั้นมีความมั่นคงอยู่ในระดับปานกลาง และมีส่วนน้อยมากที่มีความคิดเห็นที่เห็นว่าไม่มั่นคง แต่โดยรวมแล้วทุกคนมีความพอใจในตำแหน่งหน้าที่การงานที่ทำอยู่ในปัจจุบันพอสมควร ผู้ให้ข้อมูลมีความรู้สึกภูมิใจในงานที่ทำงานอยู่ในระดับปานกลาง และมีส่วนน้อยมากที่มีความรู้สึกไม่พอใจในส่วนงานที่ทำ สัดส่วนระหว่างพนักงานกับปริมาณงานมีความเหมาะสมและเพียงพอ ผู้ให้ข้อมูลกล่าวว่าสัดส่วนของการทำงานก็อยู่ในระดับปานกลางที่สามารถพอจะทำได้ และไม่ได้คิดขัดอะไรมากมาย ระบบของงานสามารถดำเนินไปตามกลไกของการทำงานได้โดยที่ไม่จำเป็นต้องเพิ่มอัตราค่าจ้าง ณ ปัจจุบัน แต่ถ้าในอนาคตมีการขยายขอบเขตของการทำงานมากขึ้น หรือมีนโยบายในการปฏิบัติงานเพิ่มขึ้นก็อาจจะต้องทบทวนถึงอัตราค่าจ้าง และปริมาณงานที่เพิ่มมากขึ้น และการจัดสัดส่วนงานกันใหม่อีกครั้ง งานที่ปฏิบัติตรงกับความรู้ และความถนัดจากผู้ให้ข้อมูลกล่าวว่าสายงานที่ปฏิบัติอยู่นี้มีความเกี่ยวข้องกับสาขาที่จบการศึกษา แต่ทั้งนี้ในการปฏิบัตินั้นก็จะต้องนำมาประยุกต์ให้เข้ากับการทำงานจริงๆ ได้ด้วย แต่ในบางครั้งทฤษฎีและการปฏิบัติก็ย่อมต้องปรับให้เข้ากันให้อยู่ในความพอดี พอเหมาะจึงจะทำให้การปฏิบัติงานนั้นเป็นไปได้อย่างเรียบร้อย ลักษณะงานที่ทำมีความท้าทายและหลากหลายจากผู้ให้ข้อมูลกล่าวว่าส่วนของงานของเจ้าพนักงานสินเชื่อนั้นจะว่ามีความหลากหลายก็ว่าได้ เพราะว่าเนื่องจากจะต้องเจอกับเหตุการณ์สถานการณ์ที่แตกต่างกันออกไป เกษตรกรที่เข้าโครงการแต่ละคนนั้นก็มีความคิดและการปฏิบัติที่

แตกต่างกันออกไป เจ้าพนักงานสินเชื่อก็จะต้องเข้าใจในความตัวเองของเกษตรกรเองด้วย ว่าเกษตรกรกลุ่มใดเหมาะสมแก่การปฏิบัติในรูปแบบใดเพื่อให้ง่ายแก่ความเข้าใจถูกต้องแก่เกษตรกร และเพื่อประโยชน์ต่อการทำงานของเจ้าหน้าที่เองและแก่เกษตรกรด้วยเช่นกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ บุญเลิศ เกื้ออินขันธ์ (2544: 64) ที่กล่าวว่า พนักงาน ธ.ก.ส. มีความรู้สึกพอใจในระดับปานกลางถึงมากที่สุดในด้านของความมั่นคงปลอดภัยในการทำงาน มีการเอาใจใส่และคุ้มครองเมื่อเกิดปัญหาในการปฏิบัติงาน มีความรู้สึกมั่นคงในตำแหน่งหน้าที่การงานที่ได้รับในปัจจุบันของ ธ.ก.ส. ด้วยชื่อเสียงและภาพพจน์ของธนาคารเอง ด้านสภาพของการทำงานพนักงานมีความพอใจในระดับปานกลางถึงระดับมาก ถึงสัดส่วนของปริมาณงานกับจำนวนพนักงานและ มีความรู้สึกพอใจต่อปริมาณงานที่ได้รับในปัจจุบัน พอใจในลักษณะของงานที่ทำเนื่องจากมีความท้าทายและหลากหลาย

ในด้านสภาพสิ่งแวดล้อมในการทำงานนั้นส่วนใหญ่มีขวัญกำลังใจในสถานที่ทำงานระดับปานกลาง เพราะในปัจจุบันห้องทำงานและสถานที่ทำงานก็มีบรรยากาศที่ดีอยู่ในระดับหนึ่งแล้ว แต่ถ้าอนาคตมีการเพิ่มอัตรากำลังคนมากขึ้น ภาระงานนโยบายในการปฏิบัติงานเพิ่มมากขึ้น ก็น่าจะมีการขยายห้องทำงานสถานที่ทำงานให้กว้างขวาง เนื่องจากต้องรองรับกับการปฏิบัติงานเพิ่มในส่วนต่างๆ ของหน่วยงานไม่จำเป็นแต่เพียงส่วนของเจ้าพนักงานสินเชื่อแต่เพียงเท่านั้น สภาพสิ่งแวดล้อมโดยรวมและมีความปลอดภัยในการทำงานผู้ให้ข้อมูลมีขวัญกำลังใจในระดับปานกลางแต่ก็ไม่ถึงกับขั้นที่จะต้องมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงอะไรมากมาย รวมทั้งระบบรักษาความปลอดภัยเช่นกันที่อยู่ในระดับปานกลางไม่ถึงกับทำให้ปฏิบัติงานไม่ได้เลย ในส่วนของเพื่อนร่วมงานได้รับการช่วยเหลือเต็มที่จากเพื่อนร่วมงาน แต่ในบางครั้งก็อาจจะไม่ได้รับความช่วยเหลือเท่าที่ควรแต่ทุกครั้งขอความช่วยเหลือก็จะได้รับการช่วยเหลือเล็กน้อยแล้วแต่ตามโอกาส เพราะแต่ละคนก็ต้องมีภาระหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติของตัวเองอยู่แล้วไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่แทนบุคคลอื่นได้อย่างเต็มที่ มีความรักใคร่ สนิทสนมเป็นส่วนตัวกับเพื่อนร่วมงานเป็นอย่างดี ในส่วนนี้ผู้ให้ข้อมูลกล่าวว่าทุกคนในหน่วยงานมีความรักใคร่สนิมสนมกันเป็นอย่างดีในระดับหนึ่ง แต่ไม่ถึงกับสนิทในเรื่องของส่วนตัวมากนัก เพราะเนื่องจากทุกคนย่อมต้องมีเรื่องส่วนตัวของตนเอง และอีกทั้งคนที่มีการครบถ้วนแล้วก็จะสนิทกันอีกระดับหนึ่งเพราะ ก็ต้องมีเวลาให้กับครอบครัวด้วย ไม่ได้ให้เวลากับเพื่อนและ ที่ทำงานอย่างเดียว แต่โดยรวมแล้วเวลามีกิจกรรมอะไร ก็จะให้ความร่วมมือกันเป็นอย่างดี ร่วมกันทำกิจกรรมเป็นอย่างดี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อาริลักษณ์ แก้ววิเศษ (2538: 72) ที่กล่าวว่า สภาพแวดล้อมการทำงานของพนักงานธนาคารไทยทุน จำกัด พนักงานมีความเห็นว่าสถานที่ทำงานนั้นกว้างขวาง สะดวกสบาย ไม่คับแคบ เพียงพอต่อการปฏิบัติงาน ณ ปัจจุบัน แต่ถ้าในอนาคตมีการขยายขอบเขตของงานและ ปริมาณภาระงานเพิ่ม

มากขึ้น อัตราค่าจ้างของพนักงานเพิ่มมากขึ้นก็จะต้องมีการขยายสถานที่ทำงานเพื่อให้เพียงพอต่อปริมาณงานและบุคลากรที่จะเพิ่มขึ้นในอนาคต ทางด้านของ บุญเลิศ เกื้ออินขันธ์ (2544: 63) ก็ได้กล่าวเช่นกันว่าพนักงาน ร.ก.ส. มีความพอใจในสถานที่สิ่งแวดล้อมในการทำงานอยู่ในปัจจุบัน กล่าวว่ามีเพียงพอและ สะดวกสบาย ต่อจำนวนปริมาณพนักงานที่มีอยู่ ณ ปัจจุบัน ด้านความสัมพันธ์ในการทำงานมีการช่วยเหลือเกื้อกูลกันในการปฏิบัติงานระหว่างผู้ร่วมงานเป็นอย่างดี มีการปรึกษาหารือกันในที่ทีมงาน ได้รับความเอื้ออาทรจากผู้บังคับบัญชาเป็นอย่างดี

โอกาสในการนำความรู้มาใช้ในการปฏิบัติงานที่ทำอยู่นั้น ส่วนของทางด้านเจ้าพนักงานสินเชื่อบางคนจบการศึกษาทางด้านการเงิน บางคนก็จบการศึกษาทางด้านเศรษฐศาสตร์ บางคนก็จบการศึกษาทางด้านเกษตร เพราะฉะนั้นแต่ละคนจะนำความรู้มาประยุกต์ใช้กับงานที่ทำนั้นได้มากน้อยเท่าใดนั้นขึ้นอยู่กับความรู้และความสามารถของแต่ละบุคคล ในภาพรวมที่ทำการศึกษามานั้นยังมีข้อกังวลใจในการทำงานด้านการนำความรู้มาประยุกต์ใช้ในการทำงานนั้นอยู่ในระดับปานกลาง ในส่วนของเรื่องของการตัดสินใจในการทำงานนั้นจากข้อมูลที่ทำการศึกษาอยู่ในระดับปานกลาง ในการตัดสินใจบางอย่างก็สามารถตัดสินใจได้ในระดับเบื้องต้นเพียงเท่านั้น แต่ส่วนใหญ่แล้วในการตัดสินใจจะต้องส่งผ่านไปให้หัวหน้าหน่วยงานเป็นผู้พิจารณาซ้ำอีกครั้งหนึ่งแต่ก็ไม่ได้มีผลกระทบต่อขวัญกำลังใจหรือเป็นอุปสรรคในการทำงานอย่างใด งานที่ได้รับมอบหมายมีความสำเร็จเป็นที่น่าพอใจจากเจ้าหน้าที่สินเชื่อที่ให้ข้อมูลกล่าวว่างานทุกอย่างที่ได้รับมอบหมายจะต้องสำเร็จและถูกต้อง แต่จะสำเร็จมากน้อยแค่ไหนก็ต้องดูที่คุณภาพของงานและปริมาณงานที่ได้รับมอบหมายรวมถึงระยะเวลาในการปฏิบัติงาน พนักงาน ร.ก.ส. ส่วนใหญ่รู้สึกภูมิใจเป็นอย่างมากที่เป็นส่วนหนึ่งที่ทำงานให้สำเร็จในส่วนนี้ขวัญกำลังใจของเจ้าพนักงานอยู่ในระดับปานกลาง งานที่ได้รับมอบหมายมีเป้าหมายที่แน่นอนและค่อนข้างชัดเจนว่าจะต้องปฏิบัติไปในทิศทางใดบ้างและ ดำเนินการอย่างไรบ้าง ผู้บังคับบัญชายอมรับผลงาน หรือหัวหน้าหน่วยงานพอใจในงานที่ปฏิบัติในระดับหนึ่ง แต่ถ้าจะมีการพัฒนาให้มากกว่านี้ก็ต้องมาพัฒนากันทั้งระบบ การทำงานจะต้องมีการพัฒนาในทุกด้านไปพร้อมๆ กันมิใช่พัฒนาแต่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเท่านั้น

ตารางที่ 17 ค่าเฉลี่ยและระดับขวัญกำลังใจของเจ้าหน้าที่สำนักงาน ร.ก.ส. ในการปฏิบัติงานในโครงการพักรับทราบความคิดเห็นด้านการปฏิบัติงาน สิ่งแวดล้อม และความมั่นคงในการทำงาน

การปฏิบัติงาน สิ่งแวดล้อมและความมั่นคงในการทำงาน	ขวัญกำลังใจของเจ้าพนักงานเดินเรือ ร.ก.ส.					รวม	ค่าเฉลี่ย	SD	ระดับ ขวัญกำลังใจ
	ขวัญกำลังใจ น้อยที่สุด	ขวัญกำลังใจ น้อย	ขวัญกำลังใจ ปานกลาง	ขวัญกำลังใจ มาก	ขวัญกำลังใจ มากที่สุด				
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)				
- มีความรู้สึกภูมิใจในงานที่ทำ	2 (1.40)	5 (3.50)	66 (46.15)	33 (23.08)	37 (25.87)	143 (100.00)	3.68	0.94	มาก
- มีความรู้สึกมั่นคงในงานที่ทำ	-	3 (2.10)	72 (50.35)	46 (32.17)	22 (15.28)	143 (100.00)	3.61	0.77	มาก
- มีความพอใจในตำแหน่งงานที่ได้รับในปัจจุบัน	-	1 (0.70)	70 (48.95)	64 (44.76)	8 (5.59)	143 (100.00)	3.55	0.61	มาก
- ลักษณะงานที่ทำมีความท้าทาย และหลากหลาย	-	1 (0.70)	100 (69.93)	33 (23.08)	9 (6.29)	143 (100.00)	3.35	0.61	ปานกลาง
- งานที่ปฏิบัติตรงกับความรู้ และความถนัด	-	6 (4.20)	92 (64.33)	42 (29.37)	3 (2.10)	143 (100.00)	3.29	0.58	ปานกลาง
- เพื่อนร่วมงานยอมรับผลงานของท่าน	-	8 (5.60)	109 (76.22)	17 (11.89)	9 (6.29)	143 (100.00)	3.24	0.63	ปานกลาง

หมายเหตุ :	ค่าคะแนนเฉลี่ย	4.21 – 5.00	หมายถึง	มีขวัญกำลังใจมากที่สุด
	ค่าคะแนนเฉลี่ย	3.41 – 4.20	หมายถึง	มีขวัญกำลังใจมาก
	ค่าคะแนนเฉลี่ย	2.61 – 3.40	หมายถึง	มีขวัญกำลังใจปานกลาง
	ค่าคะแนนเฉลี่ย	1.81 – 2.60	หมายถึง	มีขวัญกำลังใจน้อย
	ค่าคะแนนเฉลี่ย	1.00 – 1.80	หมายถึง	มีขวัญกำลังใจน้อยที่สุด

ตารางที่ 17 (ต่อ)

การปฏิบัติงาน สิ่งแวดล้อมและ ความมั่นคงในการทำงาน	ขวัญกำลังใจของเจ้าพนักงานคืนเพื่อ ร.ก.ส.					รวม	ค่าเฉลี่ย	SD	ระดับ ขวัญกำลังใจ
	ขวัญกำลังใจ น้อยที่สุด	ขวัญกำลังใจ น้อย	ขวัญกำลังใจ ปานกลาง	ขวัญกำลังใจ มาก	ขวัญกำลังใจ มากที่สุด				
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)				
- มีความรู้สึกภาคภูมิใจเป็นอย่างมากที่เป็นส่วนหนึ่งที่ทำงานให้สำเร็จ	-	23 (16.08)	86 (60.14)	17 (11.89)	17 (11.89)	143 (100.00)	3.21	0.85	ปานกลาง
- มีโอกาสนำความรู้มาใช้ในการปฏิบัติงานของท่านเป็นอย่างมาก	1 (0.70)	39 (27.27)	79 (55.24)	23 (16.09)	1 (0.70)	143 (100.00)	3.20	0.69	ปานกลาง
- ผู้บังคับบัญชาคอยรับผลงานเป็นอย่างดี	-	1 (0.70)	117 (81.82)	14 (9.79)	11 (7.69)	143 (100.00)	3.19	0.59	ปานกลาง
- ได้รับความเชื่อถือ และไว้วางใจจากผู้บังคับบัญชา ผู้บังคับกับบัญชา หรือเพื่อนร่วมงานมากขึ้น	1 (0.70)	1 (0.70)	98 (68.53)	34 (23.78)	9 (6.29)	143 (100.00)	3.18	0.64	ปานกลาง
- มีความรักใคร่ สนับสนุนเป็นส่วนตัวกับเพื่อนร่วมงานเป็นอย่างดี	-	9 (6.29)	99 (69.23)	32 (22.38)	3 (2.10)	143 (100.00)	3.17	0.58	ปานกลาง
- ห้องทำงานสะอาด สบาย สว่าง มีการถ่ายเทอากาศ และมีแสง สว่างเพียงพอ	2 (1.40)	1 (0.70)	114 (79.83)	24 (16.78)	2 (1.40)	143 (100.00)	3.16	0.51	ปานกลาง

หมายเหตุ :	ค่าคะแนนเฉลี่ย	4.21 - 5.00	หมายถึง	มีขวัญกำลังใจมากที่สุด
	ค่าคะแนนเฉลี่ย	3.41 - 4.20	หมายถึง	มีขวัญกำลังใจมาก
	ค่าคะแนนเฉลี่ย	2.61 - 3.40	หมายถึง	มีขวัญกำลังใจปานกลาง
	ค่าคะแนนเฉลี่ย	1.81 - 2.60	หมายถึง	มีขวัญกำลังใจน้อย
	ค่าคะแนนเฉลี่ย	1.00 - 1.80	หมายถึง	มีขวัญกำลังใจน้อยที่สุด

ตารางที่ 17 (ต่อ)

การปฏิบัติงาน สิ่งแวดล้อมและ ความมั่นคงในการทำงาน	ขวัญกำลังใจของเจ้าพนักงานสืบเชื้อ ๖.ก.ส.						รวม	ค่าเฉลี่ย	SD	ระดับ ขวัญกำลังใจ
	ขวัญกำลังใจ น้อยที่สุด	ขวัญกำลังใจ น้อย	ขวัญกำลังใจ ปานกลาง	ขวัญกำลังใจ มาก	ขวัญกำลังใจ มากที่สุด					
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)					
- สภาพสิ่งแวดล้อมโดยรอบสถานที่ทำงานมีความปลอดภัยในการ ทำงานเป็นอย่างดี	-	8 (5.59)	107 (79.83)	24 (16.78)	4 (2.80)	143 (100.00)	143	3.16	0.53	ปานกลาง
- มีการช่วยเหลือเกื้อกูลในการปฏิบัติงานระหว่างเพื่อนร่วมงานเป็น อย่างดี	-	8 (5.59)	107 (74.83)	24 (16.78)	4 (5.59)	143 (100.00)	143	3.16	0.53	ปานกลาง
- สัมพันธ์ระหว่างพนักงานกับปริมาณงานมีความเหมาะสม และ เพียงพอ	1 (0.70)	29 (20.28)	93 (65.03)	19 (13.29)	1 (0.70)	143 (100.00)	143	2.93	0.62	ปานกลาง
- มีอำนาจในการตัดสินใจได้ตามความเหมาะสมเป็นอย่างดีในการ ปฏิบัติงาน	2 (1.40)	43 (30.07)	78 (55.24)	19 (13.29)	1 (0.70)	143 (100.00)	143	2.88	0.70	ปานกลาง
- งานที่ได้รับมอบหมายมีความสำเร็จเป็นที่น่าพอใจเป็นอย่างมาก	-	8 (5.59)	97 (67.83)	37 (25.88)	1 (0.70)	143 (100.00)	143	2.81	0.54	ปานกลาง
รวม								3.22	0.64	ปานกลาง

หมายเหตุ :	ค่าคะแนนเฉลี่ย	4.21 - 5.00	หมายถึง	มีขวัญกำลังใจมากที่สุด
	ค่าคะแนนเฉลี่ย	3.41 - 4.20	หมายถึง	มีขวัญกำลังใจมาก
	ค่าคะแนนเฉลี่ย	2.61 - 3.40	หมายถึง	มีขวัญกำลังใจปานกลาง
	ค่าคะแนนเฉลี่ย	1.81 - 2.60	หมายถึง	มีขวัญกำลังใจน้อย
	ค่าคะแนนเฉลี่ย	1.00 - 1.80	หมายถึง	มีขวัญกำลังใจน้อยที่สุด

3. การปกครองกับผู้บังคับบัญชา

ผลการศึกษาความคิดเห็นด้านขวัญกำลังใจของพนักงานสินเชื่อ ธ.ก.ส. พบว่าในด้านการปกครองกับผู้บังคับบัญชา ในการทำงานของพนักงานสินเชื่อ ธ.ก.ส. โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.00) โดยเจ้าหน้าที่สินเชื่อประมาณ 1-42 ราย มีขวัญกำลังใจร้อยละ 0.70-29.37 ได้ระบุว่าขวัญกำลังใจน้อยและน้อยที่สุดในประเด็นเกี่ยวกับผู้บังคับบัญชามีมนุษยสัมพันธ์ต่อผู้ใต้บังคับบัญชา การได้รับการเลื่อนระดับตำแหน่งที่สูงขึ้นด้วยความยุติธรรม มีการประเมินผลงานที่เป็นธรรม ได้รับการสนับสนุนส่งเสริมให้ไปศึกษา ดูงาน ฝึกอบรมเพิ่มพูนความรู้ (ตารางที่ 18)

จากข้อมูลนี้เห็นได้ว่าเจ้าหน้าที่สินเชื่อมีขวัญกำลังใจการทำงานในส่วนของการเอื้ออาทรระหว่างผู้บังคับบัญชากับผู้ใต้บังคับบัญชานั้นยังเห็นว่าเป็นไปอย่างไม่มากนักซึ่งในทางปฏิบัติแล้วนั้น ถ้าหากผู้บังคับบัญชาไม่เคียดขาด หรือ ไม่มีภาวะการเป็นผู้นำก็จะขาดความน่าเชื่อถือจากผู้ใต้บังคับบัญชา การมีมนุษยสัมพันธ์ที่เช่นเดียวกันควรจะมียู่ในขอบเขตที่เหมาะสม ไม่มากเกินไป หรือมากเกินไป ถ้ามีมากเกินไปก็จะทำให้เสียดุลการปกครอง ขาดการยำเกรง ส่วนการเปิดโอกาสให้ผู้ใต้บังคับบัญชาได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็นนั้นในบางครั้งจะได้แนวความคิดใหม่ๆ ในหลายๆ มุมมองมากขึ้น เพื่อที่จะได้นำมาปรับปรุงเปลี่ยนแปลงพัฒนาวิธีการปฏิบัติงานให้ดียิ่งขึ้น การจัดสรรภาระงานตามตำแหน่งหน้าที่และปริมาณงานนั้นควรจะมีการจัดสรรภาระงานให้อยู่ในกรอบของความพอดีต่อการปฏิบัติงานและตรงกับความสามารถและตำแหน่งของผู้ปฏิบัติงานในสายงานนั้นๆ เพื่อไม่ให้เกิดความผิดพลาด หรือเกิดความผิดพลาดให้น้อยที่สุดในการปฏิบัติงาน เมื่อมีการจัดสรรภาระหน้าที่ให้พอดีและตรงกับความสามารถ และหน่วยงานแล้วนั้น ทางด้านของการประเมินผลงาน และการปรับตำแหน่งงานนั้น ควรจะมองด้วยความยุติธรรม เพื่อประโยชน์ของหน่วยงาน และสร้างขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานให้แก่ผู้ใต้บังคับบัญชาในหน่วยงาน และควรสนับสนุนให้ผู้ใต้บังคับบัญชาในหน่วยงาน ได้มีโอกาสแสวงหาความรู้เพิ่มเติม และเพื่อเป็นการพัฒนาศักยภาพในการปฏิบัติงานของผู้ใต้บังคับบัญชาในหน่วยงาน ควรจะเปิดโอกาสให้ผู้ใต้บังคับบัญชาได้มีโอกาส ไปฝึกอบรมเพื่อหาความรู้มาพัฒนาระบบการปฏิบัติงานในหน่วยงาน ซึ่งในส่วนต่างๆ ที่กล่าวว่ามันเจ้าหน้าที่สินเชื่อให้ความเห็นว่าส่งผลต่อขวัญกำลังใจในระดับปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ บุญเลิศ เกื้ออนันตย์ (2544: 61) ที่พบว่าในด้านการปกครองบังคับบัญชา ความสามารถในการบังคับบัญชาของผู้บริหารในหน่วยงานมีความสำคัญมากไม่ว่าจะด้วยเรื่องของการใช้หลักความยุติธรรมในการประเมินผลงาน การสนใจในการพัฒนาตนเองของผู้บังคับบัญชาเอง การใส่ใจในสวัสดิการของผู้ใต้บังคับบัญชา ผู้บังคับบัญชารับฟังข้อเสนอแนะของผู้ใต้บังคับบัญชา ให้โอกาสผู้ใต้บังคับบัญชาเสนอแนะความคิดเห็นในงานที่ปฏิบัติหรือมอบหมายให้ ให้การสนับสนุนในการพัฒนาศักยภาพของตนเองของผู้ใต้บังคับบัญชา

การจัดสรรภาระงานผู้บังคับบัญชาไม่ควรเห็นแก่พวกพ้อง หรือเห็นแก่สถาบันการศึกษาเดียวกันมากเกินไป ควรให้ความยุติธรรมและ ความสำคัญกับผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างเท่าเทียมกัน สิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่สามารถจูงใจให้พนักงาน ธ.ก.ส. มีขวัญกำลังใจในการทำงานมากขึ้น

ตารางที่ 18 ค่าเฉลี่ยระดับขวัญกำลังใจในส่วนของผู้ให้สัมภาษณ์ชื่อ ร.ก.ส. ในการปฏิบัติงานในโครงการพัฒนาระบบเศรษฐกิจตามแผนการปกครองกับผู้บริหาร

การปกครองกับตัวบังคับบัญชา	ขวัญกำลังใจของเจ้าพนักงานชั้น ร.ก.ส.								รวม	ค่าเฉลี่ย	SD	ระดับ ขวัญกำลังใจ		
	ขวัญกำลังใจ น้อยที่สุด	ขวัญกำลังใจ น้อย	ขวัญกำลังใจ ปานกลาง	ขวัญกำลังใจ มาก	ขวัญกำลังใจ มากที่สุด									
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)									
- ผู้บังคับบัญชามีความเอื้ออาทรต่อผู้ใต้บังคับบัญชาเป็นอย่างดี	-	32 (22.38)	91 (63.64)	19 (13.28)	1 (0.70)	143 (100.00)			3.34	0.62	ปานกลาง			
- การมอบหมายการปฏิบัติงานให้กับผู้ใต้บังคับบัญชาที่เหมาะสมและเป็นธรรม	-	18 (12.59)	95 (66.43)	29 (20.28)	1 (0.70)	143 (100.00)			3.09	0.59	ปานกลาง			
- มีการให้โอกาสผู้ใต้บังคับบัญชาแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับงานที่ทำได้	-	18 (12.59)	103 (72.03)	14.70 (10.46)	1 (0.70)	143 (100.00)			3.03	0.55	ปานกลาง			
- มีการประเมินผลงานที่เป็นธรรม	1 (0.70)	21 (14.68)	102 (71.33)	18 (12.59)	1 (0.70)	143 (100.00)			2.96	0.57	ปานกลาง			
- ได้รับการเลื่อนระดับตำแหน่งที่สูงขึ้นด้วยความยุติธรรม	1 (0.70)	17 (11.89)	110 (76.92)	15 (10.49)	-	143 (100.00)			2.97	0.50	ปานกลาง			
- ผู้ใต้บังคับบัญชามีมุมมองอันดีต่อผู้ใต้บังคับบัญชาเป็นอย่างดี	1 (0.70)	11 (7.69)	112 (78.32)	18 (12.59)	1 (0.70)	143 (100.00)			2.92	0.51	ปานกลาง			
- ได้รับการสนับสนุนส่งเสริมให้ไปศึกษา ดูงาน ศึกษาอบรมเพิ่มความรู้	2 (1.40)	42 (29.37)	94 (65.73)	5 (3.50)	-	143 (100.00)			2.71	0.55	ปานกลาง			
รวม												3.00	0.55	ปานกลาง

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

(SUMMARY, IMPLICATIONS AND RECOMMENDATIONS)

สรุปผลการวิจัย

(Summary)

การวิจัยครั้งนี้ ได้ศึกษาถึงความคิดเห็นต่อโครงการพักชำระหนี้เกษตรกรและ ขวัญกำลังใจของเจ้าพนักงานสินเชื่อธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สรุปได้ดังนี้

ลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจและสังคมของเจ้าพนักงานสินเชื่อ ธ.ก.ส. ที่ปฏิบัติงานในโครงการพักชำระหนี้เกษตรกร

เจ้าพนักงานสินเชื่อ ธ.ก.ส. ที่ตอบแบบสอบถามในการศึกษาครั้งนี้มีอายุเฉลี่ย 36.69 ปี โดยมีอายุน้อยที่สุดคือ 28 ปี และอายุมากที่สุดคือ 57 ปี มีสถานภาพโสดและสมรสแล้วในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน เกือบทั้งหมดมีระดับการศึกษาในระดับปริญญาตรี อัตราเงินเดือนเฉลี่ย 15,360.36 บาท เนื่องจากเจ้าพนักงานสินเชื่อส่วนใหญ่นั้นอายุไม่มากและอายุงานในตำแหน่งปัจจุบันไม่เกิน 15 ปี

ความคิดเห็นของเจ้าพนักงานสินเชื่อ ธ.ก.ส. ที่มีต่อโครงการพักชำระหนี้เกษตรกร

ผู้ให้ข้อมูล โดยภาพรวมมีความเห็นด้วยว่า เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการพักชำระหนี้สามารถปฏิบัติตามวัตถุประสงค์ของโครงการได้ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.69) โดยโครงการนี้สามารถช่วยให้เกษตรกรพัฒนาศักยภาพของตนเองในด้านการจัดการเงินทุน เปิดโอกาสให้เกษตรกรสามารถนำเงินที่ไม่ต้องไปชำระหนี้คืนให้แก่ ธ.ก.ส. กลับมาใช้เป็นเงินทุนในการจัดหาปัจจัยการผลิต เกษตรกรมีศักยภาพมากขึ้นในการจัดการภาระหนี้สินของครัวเรือน ช่วยสร้างจิตสำนึกของเกษตรกรให้ตระหนักถึงความสำคัญของการประหยัดและใส่ใจดูแลสุขภาพร่างกายมากขึ้น ทำให้เริ่มมีการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตและวิถีคิดโดยใช้หลักการเกษตรพอเพียงเพื่อพึ่งตนเอง

อย่างไรก็ตาม เจ้าพนักงานสินเชื่อ ธ.ก.ส. แสดงความคิดเห็นว่า โครงการนี้ยังไม่สัมฤทธิ์ผลในการฟื้นฟูให้เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการวางแผนในการจัดการที่ดินทำกินและแหล่งน้ำใช้ในการเกษตร รวมถึงการใช้ประโยชน์จากภูมิปัญญาท้องถิ่น ตลอดจนยังไม่มีความสามารถในการลดภาระหนี้สิน และพัฒนาคุณภาพชีวิตโดยไม่ก่อหนี้เพิ่มได้ เนื่องจากเกษตรกรส่วนใหญ่ขาดการวางแผนการใช้จ่ายเงินอย่างเป็นระบบ จึงไม่สามารถลดค่าใช้จ่ายและเก็บออมได้ เมื่อพิจารณาโดยรวมแล้วเจ้าพนักงานสินเชื่อ ธ.ก.ส. มีความเห็นว่า เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการยังไม่สามารถถ่ายทอดความรู้เพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพการผลิตให้แก่ชุมชน และยังไม่สามารถพึ่งพาตนเองได้โดยใช้หลักการของเศรษฐกิจพอเพียง

สภาพปัญหาสำคัญในการปฏิบัติงานของเจ้าพนักงานสินเชื่อ ธ.ก.ส.

ในโครงการพักชำระหนี้เกษตรกร

เจ้าพนักงานสินเชื่อ ธ.ก.ส. โดยรวมมีข้อกังวลใจอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.18) ในการปฏิบัติงานในโครงการพักชำระหนี้เกษตรกร แม้ว่าจะแสดงความพึงพอใจต่อสวัสดิการและค่าตอบแทนที่ได้รับ ทั้งด้านการรักษาพยาบาล การจัดการกองทุนดำรงเลี้ยงชีพ และเงินโบนัสจากการทำงาน แต่ต้องการให้มีการปรับปรุงสวัสดิการด้านเงินช่วยเหลือบุตร การสนับสนุนการเคหะสงเคราะห์ และการจัดหายานพาหนะในการออกท้องที่ให้เพียงพอ นอกจากนี้ทางหน่วยงานควรพิจารณาระบบเงินเดือนและการเลื่อนขั้นเงินเดือน เงินเบี้ยเลี้ยง เงินค่าล่วงเวลาให้มีความเหมาะสมและยุติธรรม สำหรับบรรยากาศในการทำงาน เจ้าพนักงานสินเชื่อ ธ.ก.ส. ก่อนข้าง พึงพอใจต่อสถานที่ทำงาน เพื่อนร่วมงาน งานที่ได้รับมอบหมายและ การปกครองของผู้บังคับบัญชา โดยเฉพาะอย่างยิ่งส่วนใหญ่มีความภูมิใจในงานที่ทำและเห็นว่า ตำแหน่งงานที่ได้รับในปัจจุบันมีความมั่นคง

ปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานของเจ้าพนักงานสินเชื่อ ธ.ก.ส.

ในโครงการพักชำระหนี้เกษตรกร

เจ้าพนักงานสินเชื่อ ธ.ก.ส. โดยส่วนใหญ่เห็นว่า การปฏิบัติงานในโครงการขาดความชัดเจนในการแบ่งหน้าที่ การมอบหมายงาน การชี้แจงเกี่ยวกับนโยบายระเบียบข้อบังคับและวิธีการปฏิบัติงาน นอกจากนี้ ยังขาดการสนับสนุนยานพาหนะสำหรับการออกไปพบเกษตรกร และปัญหาการเบิกจ่ายเบี้ยเลี้ยงและค่าล่วงเวลา

อภิปรายผล (Implications)

จากผลการศึกษาความคิดเห็นของเจ้าพนักงานสินเชื่อ ธ.ก.ส. ทำให้ทราบถึงปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการพักชำระหนี้เกษตรกรในจังหวัดเชียงใหม่ ปัญหาที่สำคัญ ได้แก่ พื้นฐานการศึกษาและ วิถีชีวิตของเกษตรกรไทยที่ยังไม่ได้รับการปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับระบบเศรษฐกิจในปัจจุบัน เมื่อได้รับโอกาสจากการพักชำระหนี้ของ ธ.ก.ส. จึงไม่สามารถจัดการกับปัญหานี้สินได้อย่างยั่งยืนประกอบกับยังขาดความชัดเจนในนโยบายและ ข้อปฏิบัติที่เกี่ยวกับโครงการพักชำระหนี้

จากปัญหาดังกล่าวหากต้องการเพิ่มผลสัมฤทธิ์ของโครงการพักชำระหนี้เกษตรกร รัฐบาลควรส่งเสริมการศึกษาภาคชีวิตให้แก่เกษตรกร ตามแนวคิดในการพัฒนาชุมชน (ยูวันน์ วุฒิเมธิ, 2534: 82-83) ด้วยวิธีการถ่ายทอดความรู้ใหม่บนพื้นฐานของวัฒนธรรมท้องถิ่นและ สร้างแรงจูงใจให้คนรุ่นใหม่ที่มีการศึกษาในระดับสูงได้กลับมาช่วยภูมิลำเนา เช่น โครงการสำนักกรักบ้านเกิดเพื่อพัฒนาผู้นำชุมชนโดยมูลนิธิสำนักกรักบ้านเกิดร่วมกับกระทรวงศึกษาธิการ (มูลนิธิสำนักกรักบ้านเกิด, 2546) เพื่อที่จะได้นำความรู้จากการศึกษาเล่าเรียนมาพัฒนาถิ่นบ้านเกิด และช่วยฟื้นฟูให้เกษตรกรพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน ในการถ่ายทอดความรู้ให้แก่เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการพักชำระหนี้ เจ้าพนักงานควรปฏิบัติตามหลักการส่งเสริมการเกษตรในประเด็นเรื่องการแพร่กระจายของนวัตกรรมหรือการเปลี่ยนแปลงใหม่ๆ ซึ่งเกี่ยวข้องกับความคิด วิธีการ หรือสิ่งประดิษฐ์ใหม่ ซึ่งบุคคลหรือหน่วยงานพิจารณาเห็นว่าสิ่งนั้นเป็นของใหม่ มีลักษณะที่สำคัญต่อการยอมรับหรือไม่ยอมรับนวัตกรรม คือ 1) การได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบ (relative advantage) คือการที่ผู้ยอมรับคิดว่านวัตกรรมนั้นดีกว่า มีประโยชน์มากกว่าความเสียเปรียบ วิธีการแบบเก่า หรือสามารถให้ผลตอบแทนทางเศรษฐกิจอย่างเห็นได้ชัด หรือให้ความมีค่าเป็นเกียรติในสังคมตอบสนองต่อความพึงพอใจของผู้รับ 2) ความเข้ากันได้ (compatibility) คือ การที่นวัตกรรมสามารถเข้ากันได้กับค่านิยม ประสพการณ์ในอดีตและความต้องการของผู้รับ 3) ความซับซ้อน (complexity) คือ การที่ผู้รับเห็นว่านวัตกรรมนั้นยากแก่การเข้าใจนวัตกรรมที่ยอมรับได้ง่ายคือนวัตกรรมที่มีความซับซ้อนน้อย 4) ความสามารถทดลองได้ (trialability) คือ การที่ผู้ยอมรับสามารถนำเอานวัตกรรมมาทดลองที่ละน้อยได้โดยไม่เกิดความเสียหายและ 5) ความสามารถสังเกตได้ (observability) คือ ผู้ยอมรับสามารถมองเห็นนวัตกรรมและเข้าใจได้ นวัตกรรมที่เกษตรกรยอมรับมีลักษณะ มีความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบสูง มีความเข้าใจได้ง่ายมีความซับซ้อนน้อย นำไปทดลองใช้ได้ง่ายและสังเกตเห็นผลได้ง่ายโดยเกษตรกรจะยอมรับในระยะเวลารวดเร็วกว่านวัตกรรมที่มีลักษณะตรงข้าม

(Mosher, 1978: 97) ซึ่งจำแนกกลุ่มเกษตรกรตามการยอมรับคำแนะนำของเจ้าหน้าที่เป็น 5 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มรับเร็ว-ทันสมัย กลุ่มไม่รีรอ กลุ่มขอให้แน่ใจ กลุ่มไปทีหลัง และกลุ่มรังเกียจ โดยเจ้าพนักงานสินเชื่อ ธ.ก.ส. ควรเลือกถ่ายทอดวิทยาการหรือแนวความคิดใหม่ให้แก่เกษตรกรที่อยู่ในกลุ่มรับเร็ว-ทันสมัยหรือกลุ่มที่ไม่รีรอในชุมชนนั้นๆ ก่อน เพื่อสร้างผู้นำกลุ่มในการถ่ายทอดความรู้ที่ได้รับให้แก่เกษตรกรในชุมชนของตนต่อไป

สำหรับการเสริมสร้างขวัญ กำลังใจ ในการปฏิบัติงานของเจ้าพนักงานสินเชื่อ ธ.ก.ส. ผู้บริหารของ ธ.ก.ส. อาจจะใช้ตัวเสริมแรงทางบวก เพื่อกระตุ้นพฤติกรรมที่องค์การต้องการ (มัลลิกา ดันสอน, 2544: 26) เช่น การให้โบนัสแก่เจ้าพนักงานอย่างเหมาะสม พิจารณาปรับปรุงระบบการเลื่อนขั้นเงินเดือนที่โปร่งใส และยุติธรรม ซึ่งแจ้งเกี่ยวกับนโยบายระเบียบข้อบังคับและวิธีการปฏิบัติงานที่ชัดเจนให้แก่ผู้ได้บังคับบัญชาทราบ โดยมีการติดต่อสื่อสารภายในองค์การ สอดแทรกในทุกกิจกรรมตามแนวคิดของ Chester I. Barnard (มัลลิกา ดันสอน, 2544: 101-121) จัดหาวันหยุดสำหรับการออกไปพบเกษตรกรให้เพียงพอเพื่อความสะดวกและคล่องตัวในการปฏิบัติงาน และจัดการระบบการเบิกจ่ายเบี้ยเลี้ยงและค่าล่วงเวลาให้เหมาะสมและรวดเร็ว

นอกจากนี้ ธ.ก.ส. ควรให้ความสำคัญในการประสานงานกับหน่วยงานอื่นทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อให้สร้างแนวทางในการพัฒนาอาชีพเสริมให้แก่ครอบครัวของเกษตรกร เช่น การผลิตงานหัตถกรรมโดยใช้ประโยชน์จากวัสดุในท้องถิ่น ประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ หรือผลิตภัณฑ์ที่คงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ของชุมชน เป็นการสร้างรายได้เสริมเพื่อสนับสนุนในการฟื้นฟูด้านรายได้ของเกษตรกร เพิ่มขีดความสามารถในการชำระหนี้ สร้างทางเลือกในการพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืน โดยการไม่ก่อหนี้เพิ่ม เนื่องจากลักษณะโครงสร้างพนักงานของ ธ.ก.ส. กำหนดให้เจ้าพนักงานสินเชื่อเป็นเพศชาย จึงอาจละเลยหรือมองข้ามความสำคัญบางประเด็นที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มสตรีในชุมชนซึ่งจะเป็นกำลังสำคัญในการผลักดันให้เกิดอาชีพเสริมเพื่อสร้างรายได้เพิ่ม สร้างโอกาสในการออมให้แก่ครอบครัวเกษตรกร

ข้อเสนอแนะ (Recommendations)

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

จากการวิจัยจะเห็นว่าเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการพักชำระหนี้ 3 ปี ของรัฐบาลนั้น พบว่าในช่วงระยะเวลา 3 ปี นั้น เกษตรยังไม่สามารถที่จะมีการเปลี่ยนแปลงในด้านของการออม และการชำระหนี้ได้เท่าที่ควร การที่จะเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตที่เคยปฏิบัติมาช้านานนั้นจะต้องใช้ระยะเวลา ในช่วงระยะเวลาของโครงการ 3 ปี นั้น ยังไม่เพียงพอต่อการปรับตัวของเกษตรกรควรจะเพิ่มระยะเวลาของโครงการให้มากกว่า 3 ปี และมีการติดตามประเมินผลงานทุกระยะของการดำเนินงาน เพื่อเป็นแรงผลักดันกระตุ้นให้เกษตรกรมีการตื่นตัวในการทำกิจกรรมต่างๆ ที่อยู่ในระหว่างการเข้าร่วมโครงการ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

การศึกษาครั้งนี้ใช้ข้อมูลจากการตอบแบบสอบถามความคิดเห็นของเจ้าพนักงานสินเชื่อที่มีต่อโครงการพักชำระหนี้เกษตรกร ข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้จึงสะท้อนจากมุมมองของเจ้าพนักงานสินเชื่อเพียงด้านเดียว ซึ่งหากต้องการวัดถึงผลสัมฤทธิ์ที่แท้จริงควรกำหนดตัวชี้วัดที่เป็นรูปธรรมจากข้อมูลการดำเนินงานของ ธ.ก.ส. และข้อมูลการเปลี่ยนแปลงสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกรที่เข้าร่วม โครงการพักชำระหนี้

การใช้ข้อมูลปฐมภูมิจากการสัมภาษณ์เกษตรกรและเจ้าพนักงาน ธ.ก.ส. โดยตรง อาจให้ข้อมูลเพิ่มเติมที่ช่วยแจกแจงปัญหาและอุปสรรคที่มีผลกระทบที่เกิดขึ้นจากโครงการพักชำระหนี้ เกษตรกรได้ชัดเจนขึ้นและ ยังส่งผลให้ได้ทราบรวมไปถึงโครงการต่างๆ ที่มีความเกี่ยวเนื่องกัน เช่น โครงการหนึ่งตำบลหนึ่งล้านบาท

เนื่องจากโครงการพักชำระหนี้เกษตรกรใช้เงินงบประมาณจำนวนมาก ดังจะเห็นได้จากโครงการฟื้นฟูอาชีพเกษตรกรหลังการพักชำระหนี้เพียงโครงการเดียว ใช้งบประมาณสูงถึง 20.98 ล้านบาท ดังนั้น การวัดผลสัมฤทธิ์ของโครงการเป็นสิ่งที่ต้องดำเนินการอย่างเคร่งครัดและถูกต้อง การขยายผลการศึกษาเพื่อให้สามารถอ้างอิงถึงโครงการพักชำระหนี้เกษตรกรโดยภาพรวมทั้งประเทศจึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งขอ ทิ้งนี้ตัวอย่างที่ศึกษาจึงควรได้รับการสุ่มเลือกมาจากประชากรทั้งหมดเพื่อให้ได้ข้อมูลจากตัวแทนจากประชากรที่ไม่ลำเอียง ในทั้งในด้านเศรษฐกิจและสังคม

บรรณานุกรม (BIBLIOGRAPHY)

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. 2544. **จากปมสู่ภูมิปัญญาแห่งเกษตรกรรมไทย**. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.

กองวิจัยเศรษฐกิจการเกษตร. 2546. **การค้าสินค้าเกษตร**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองวิจัยเศรษฐกิจการเกษตร.

คณะกรรมการการเกษตรและสหกรณ์. 2532. **รายงานการศึกษาปัญหาหนี้สินเกษตรกร**. กรุงเทพมหานคร: คณะกรรมการการเกษตรและสหกรณ์.

จ่านงค์ สมประสงค์. 2518. **หลักการปกครองของหัวหน้างาน**. กรุงเทพมหานคร: มิตรเจริญการ.

จงกลนี ศรีประเสริฐ. 2544. **วิเคราะห์ผลกระทบทางด้านการเงินของสหกรณ์ภาคการเกษตร กรณีศึกษานโยบายพักชำระหนี้ของรัฐบาล**. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.

จรินทร์ เทศวานิช. 2528. **เศรษฐศาสตร์เกษตรและสหกรณ์**. เอกสารการสอนชุดวิชานโยบายเกษตร. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

ทองโรจน์ อ่อนจันทร์. 2529. **หลักเศรษฐศาสตร์และบริหารธุรกิจ**. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ทศไนย ทรทรานนท์. 2544. **ปัจจัยที่มีผลต่อความสามารถชำระเงินกู้การเกษตร: กรณีศึกษาธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สาขาหางดง จังหวัดเชียงใหม่**. เชียงใหม่: วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยแม่โจ้.

ทิพมาพันธ์ สังชะพงษ์. 2521. **ขวัญของพยาบาลประจำ ณ โรงพยาบาลศิริราช**. กรุงเทพมหานคร: วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.

ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร. 2544. นโยบายการพักชำระหนี้เกษตรกรรายย่อย.
เชียงใหม่: ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร.

_____. 2546. นโยบายการพักชำระหนี้เกษตรกรรายย่อย. เชียงใหม่: ธนาคารเพื่อ
การเกษตรและสหกรณ์การเกษตร.

นิกร มาตุพรหม. 2542. ปัจจัยที่มีผลต่อการชำระหนี้สินเชื่อการเกษตรของเกษตรกรลูกค้าธนาคาร
เพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สาขาฝาง อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่.
เชียงใหม่: วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

นันทวิทย์ เทียมบุญธง, พ.ต.ต. 2535. กำลังขวัญของตำรวจชั้นสัญญาบัตรในสังกัดตำรวจภูธร
จังหวัดเชียงใหม่ เขต 4. เชียงใหม่: การค้นคว้าแบบอิสระปริญญาโท,
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

บุญยืน กาชัย. 2545. ปัจจัยที่มีผลต่อการชำระหนี้สินเชื่อการเกษตรของเกษตรกรลูกค้าธนาคาร
เพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรต่อโครงการพักชำระหนี้ 3 ปี ของรัฐบาล กรณีศึกษา
ในเขตอำเภอป่าแดด จังหวัดเชียงราย. เชียงใหม่: วิทยานิพนธ์ปริญญาโท,
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

บุญเลิศ เดือนฮินขงค์. 2544. สิ่งงูใจในการปฏิบัติงานของพนักงานธนาคารเพื่อการเกษตรและ
สหกรณ์การเกษตร จังหวัดเชียงใหม่. เชียงใหม่: วิทยานิพนธ์ปริญญาโท,
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

บุญสม วราเอกศิริ. 2539. หลักและวิธีการส่งเสริมการเกษตร. (พิมพ์ครั้งที่ 4). เชียงใหม่:
มหาวิทยาลัยแม่โจ้.

พรทิพย์ เรียรณวิทย์. 2544. การเงินและการธนาคาร. เชียงใหม่: เอกสารการสอนชุดวิชาการเงิน
และการธนาคาร, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

พวงรัตน์ ทวีรัตน์. 2540. **วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์**. (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพมหานคร: สำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.

พิชญ์ นิตย์เสมอ. 2538. “บทบาทธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรกับปัญหาหนี้สินเกษตรกร”. **วารสารธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร**. ปีที่ 17, ฉบับที่ 4 (เม.ย.-ก.ค. 2538): น. 20-29.

ภิญโญ สาร. 2516. **หลักการบริหารการศึกษา**. กรุงเทพมหานคร: วัฒนาพานิช.

มัลลิกา ต้นสอน. 2544. **พฤติกรรมองค์กร**. กรุงเทพมหานคร: บริษัทเอ็กซ์เปอร์เน็ท จำกัด.

มูลนิธิสำนักกรักบ้านเกิด. 2546. “โครงการสีกนึกรักบ้านเกิดเพื่อพัฒนาชุมชน”. [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา <http://www.rakbankerd.com/>. (20 ตุลาคม 2549).

ยุวัฒน์ วุฒิเมธี. 2534. **การพัฒนาชุมชน: จากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ**. กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วน จำกัด บางกอกบล็อก.

วฏุพนธ์ บุญริมา. 2542. **ความต้องการสินเชื่อของลูกค้านาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรเพื่อการประกอบอาชีพอื่นที่เกี่ยวข้องเนื่องในการเกษตร**. เชียงใหม่: วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

วิจิตร อาวะกุล. 2526. **เทคนิคมนุษยสัมพันธ์**. กรุงเทพมหานคร: เจริญผล.

วิชา บุญบำรุง. 2544. **วิเคราะห์การจำแนกผู้กู้สินเชื่อการเกษตร: กรณีศึกษาอำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่**. เชียงใหม่: ปัญหาพิเศษปริญญาตรี, มหาวิทยาลัยแม่โจ้.

วิโรจน์ กุลสรรค์สุกกิจ. 2528. **ขวัญและความพึงพอใจในการปฏิบัติงานเปรียบเทียบระหว่างพนักงานธนาคารกรุงเทพ จำกัด กับพนักงานธนาคารออมสิน**. กรุงเทพมหานคร: วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วิรัช วิรัชนิภาวรรณ. 2548. การบริหารจัดการและการบริหารการพัฒนาขององค์กรตาม
รัฐธรรมนูญและหน่วยงานของรัฐ. กรุงเทพมหานคร: นิติธรรม.

ศุภวุฒิ สังข์อ่อน, ร.ต.อ. 2522. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อขวัญของนายตำรวจระดับผู้บังคับหมวดใน
สถาบันการศึกษาของกรมตำรวจ. กรุงเทพมหานคร: วิทยานิพนธ์ปริญญาโท
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. 2530. รายงานการวิจัยเรื่องผลกระทบของนโยบายสินเชื่อ
ในระดับมหภาค. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สมพงษ์ เกษมสิน. 2526. การบริหารงานบุคคลแผนใหม่. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพมหานคร:
ไทยวัฒนาพาณิช.

สมพร สังข์นิม. 2523. ขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของพัฒนากร. กรุงเทพมหานคร:
วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, บัณฑิตวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สามารถ นิตย์เสมอ. 2535. “เป้าหมาย วิธีการ มาตรการทางการเกษตร”. วารสารธนาคารเพื่อ
การเกษตรและสหกรณ์การเกษตร. ปีที่ 14, ฉบับที่ 3 (มีนาคม): 100-111.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2546ก. “แผนพัฒนาเศรษฐกิจ
และสังคมแห่งชาติฉบับที่ 7”. [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา:
www.nesdb.go.th/econSocia/devCom/bottombar_copy7.htm. (12 พฤศจิกายน 2547).

_____. 2546ข. “เศรษฐกิจพอเพียง”. [ระบบออนไลน์] แหล่งที่มา:
<http://www.doae.go.th/report/SE/>. (20 พฤศจิกายน 2549).

_____. 2548ก. “โครงการบูรณาการแผนชุมชนเพื่อความเข้มแข็งของชุมชนและ
เอาชนะความยากจน”. [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา:
http://pattanaathai.nesdb.go.th/Community_ppr/. (7 ธันวาคม 2549).

_____. 2548ข. “ผลการดำเนินการโครงการพักรับภาระหนี้เกษตรกรรายย่อย ภาคเหนือ”.
[ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา:

http://ie.nesdb.go.th/gd/html/FORMS/ABOUT/select_form.htm. (20 พฤศจิกายน 2549).

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. 2536. สถิติการเกษตรชาวไทย ปีเพาะปลูก 2528/29.

กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร.

เสนาะ ดิยาวี. 2514. การบริหารงานบุคคล. พระนคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

อารีลักษณ์ แก้ววิเศษ. 2538. ขวัญในการทำงานของพนักงานระดับปฏิบัติงานของ ธนาคาร
ไทยท努 จำกัด (มหาชน) สาขาภาคเหนือ เชียงใหม่. เชียงใหม่: วิทยานิพนธ์ปริญญาโท,
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

อัมมาร สยามวาลา. 2534. สันเขื่อนชนบทประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิสถาบันเพื่อ
การพัฒนาประเทศไทย.

อุทัย สายเนตร. 2537. “ความสำเร็จของเกษตรกรแบบมีส่วนร่วมของการรวมกลุ่ม: สมาชิก
สหกรณ์กองทุนสวนยางพัฒนาบ้านท่าเสา จำกัด จังหวัดระยอง”. วารสารธนาคารเพื่อ
การเกษตรและสหกรณ์การเกษตร. ปีที่ 16, ฉบับที่ 8 (สิงหาคม): 69-79.

Luthans, Fred. 1973. **Organizational Behavior: A Modern Behavioral Approach to
Management**. New York: McGraw-Hill.

Mosher, A.T. 1978. **An Introduction to Agricultural Extension**. แปลโดย ชูพเทพ พงศ์
สร้อยเพชร. กรุงเทพมหานคร: อรุณสภาลาดพร้าว.

Stahl, O. Glenn. 1971. **Public Personnel Management Process**. Boston: Houghton Mifflin.

Yoder, Dale. 1954. **Personnel: Principles and Policies**. New Jersey: Prentice-Hall.

ภาคผนวก

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง ความคิดเห็นของเจ้าพนักงานสินเชื่อนาการเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรต่อ
โครงการพักชำระหนี้เกษตรกรจังหวัดเชียงใหม่

คำชี้แจงในการตอบแบบสอบถาม

1. แบบสอบถามนี้เป็นการหาข้อมูลเพื่อการวิจัยสำหรับการทำปัญหาพิเศษของนักศึกษาปริญญาโท สาขาส่งเสริมการเกษตร ภาควิชาส่งเสริมการเกษตร คณะธุรกิจการเกษตร มหาวิทยาลัยแม่โจ้ จังหวัดเชียงใหม่
2. แบบสอบถามนี้แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ
ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของพนักงานสินเชื่อนาการเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร
ส่วนที่ 2 ความคิดเห็นของพนักงาน ธ.ก.ส. ที่มีต่อความสำเร็จของโครงการพักชำระหนี้เกษตรกรจังหวัดเชียงใหม่ และขวัญกำลังใจของพนักงานสินเชื่อที่ปฏิบัติงาน
3. แบบสอบถามนี้ไม่มีคำตอบข้อใดถูกหรือผิด และไม่มีผลกระทบใดๆ ต่อผู้ตอบแบบสอบถาม ดังนั้นจึงขอได้โปรดตอบความคิดเห็น ความรู้สึกที่เป็นจริงมากที่สุดทุกข้อ คำตอบทุกข้อของท่านจะไม่มีผลกระทบต่อการปฏิบัติงานหรือหน่วยงานของท่านแต่ประการใดทั้งนี้ ข้อมูลที่ได้รับจะถูกนำมาวิเคราะห์โดยรวม จึงขอให้ท่านได้โปรดตอบแบบสอบถามด้วยความจริงใจ ข้อมูลที่ได้จากท่าน ผู้วิจัยจะเก็บไว้เป็นความลับ และ ขอขอบคุณทุกท่านที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามครั้งนี้

() () ()

เลขที่แบบสอบถาม

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล เศรษฐกิจและสังคม

โปรดเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงใน () หน้าข้อความที่เลือก

เจ้าพนักงานสินเชื่อประจำ ธ.ก.ส. สาขา.....

1. เพศ

() 1. ชาย

() 2. หญิง

2. อายุ ปี

3. สถานภาพครอบครัว

() 1. โสด

() 2. สมรส

() 3. หม้าย

() 4. อื่นๆ (โปรดระบุ).....

4. ระดับการศึกษา

() 1. มัธยมศึกษา

() 2. ปวช.-อนุปริญญาหรือเทียบเท่า

() 3. ปริญญาตรี

() 4. สูงกว่าปริญญาตรี

5. อัตราเงินเดือน (ไม่รวมค่าล่วงเวลาและเงินพิเศษอื่นๆ).....บาท

6. ระยะเวลาในการทำงาน.....ปี

ส่วนที่ 2 ความคิดเห็นของพนักงาน ช.ก.ส. ที่มีต่อความสำเร็จของโครงการพักชำระหนี้เกษตรกร
จังหวัดเชียงใหม่ และขวัญกำลังใจของพนักงานสินเชื่อที่ปฏิบัติงาน

โครงการพักชำระหนี้เกษตรกรมีแนวทางวัตถุประสงค์ในการดำเนินการอยู่ 3 ด้าน ดังนี้

1. ด้านของการฟื้นฟูตนเองในการประกอบอาชีพ และปรับปรุงประสิทธิภาพการผลิตของครัวเรือน
2. ด้านการลดภาระหนี้สิน และการเพิ่มขีดความสามารถในการชำระหนี้
3. ด้านของรายได้ การบริหารจัดการ การออมเงิน

ในฐานะที่ท่านเป็นผู้ปฏิบัติงานของ ช.ก.ส. ท่านมีความคิดเห็นในการดำเนินงานในด้านต่างๆ ของโครงการพักชำระหนี้ของ ช.ก.ส. อย่างไร

โปรดเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงใน () หน้าข้อความที่เลือก เลือกคำตอบที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุดเพียง 1 คำตอบ

1. การฟื้นฟูตนเองของเกษตรกรในการประกอบอาชีพ และปรับปรุงประสิทธิภาพการผลิต

ความคิดเห็นในการปฏิบัติงาน	เห็นด้วย				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. เกษตรกรสามารถจัดสรรพื้นที่ดินทำกิน และวางแผนการทำการเกษตรในพื้นที่ทำกินของตนเองได้ดี					
2. เกษตรกรสามารถวางแผนระบบการจัดการระบบน้ำ และทรัพยากรน้ำในไร่นาของตนเองได้ดี					
3. เกษตรกรสามารถพึ่งพาตนเองได้ไม่จำเป็นต้องเป็นการดำรงชีวิต หรือการประกอบอาชีพของเกษตรกรได้ดี					
4. เกษตรกรสามารถที่จะถ่ายทอด หรือให้คำปรึกษาแก่เกษตรกรในชุมชนในด้านการจัดสรรที่ดิน, การจัดการระบบน้ำ, การพึ่งพาตนเองได้เป็นอย่างดี					

ความคิดเห็นในการปฏิบัติงาน	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
5. เกษตรกรสามารถปรับเปลี่ยนวิถีชีวิต วิถีคิด โดยใช้หลักการเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อพึ่งพาตนเองได้เป็นอย่างดี					
6. เกษตรกรสามารถปรับเปลี่ยนวิถีชีวิต วิถีคิดในการใช้เศรษฐกิจพอเพียงในการ เพาะปลูกแบบไร้สารพิษได้เป็นอย่างดี และยั่งยืน					

2. การลดภาระหนี้สิน และการเพิ่มขีดความสามารถในการชำระหนี้

ความคิดเห็นในการปฏิบัติงาน	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. เกษตรกรมีความสามารถฟื้นฟูศักยภาพ ในการจัดการทุน					
2. เกษตรกรมีศักยภาพในการจัดการ หนี้สินมากขึ้น					
3. เกษตรกรสามารถหาวิธีการแก้ไข และ แนวทางวิธีการปลดหนี้ได้มากขึ้น					
4. เกษตรกรมีวิธีการ และศักยภาพในการ ชำระหนี้ได้ดี และยั่งยืน					
5. เกษตรกรสามารถปรับเปลี่ยนวิถีชีวิต วิถีคิดในการพัฒนาคุณภาพชีวิต โดย การไม่ก่อหนี้เพิ่มได้เป็นอย่างดี					

3. รายได้ การบริหาร การจัดการ การออมเงิน

ความคิดเห็นในการปฏิบัติงาน	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. เกษตรกรสามารถวางแผนการจัดการ เงินทุน และการออมเงิน ได้ดี					
2. เกษตรกรสามารถค้นหาศักยภาพ และ ทรัพยากรของตนเองรวมทั้งใช้ภูมิ ปัญญา ท้องถิ่นเพื่อเพิ่มคุณภาพชีวิตของ ตนเองได้เป็นอย่างดี					
3. เกษตรกรมีการฟื้นฟูศักยภาพในการ จัดการวิธีการสร้างจิตสำนึกในการ ประหยัดได้เป็นอย่างดี					
4. เกษตรกรมีการฟื้นฟูการสร้างสุขภาพ ให้แข็งแรงได้เป็นอย่างดี					
5. เกษตรกรสามารถหลีกเลี่ยงอบายมุข มี การออมเกิดขึ้น และลดค่าใช้จ่ายทำให้ เศรษฐกิจดีขึ้นได้เป็นอย่างดี					

ความคิดเห็นของพนักงานดินเชื้อ ธ.ก.ส. ที่มีต่อขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานโครงการพักชำระหนี้

ความคิดเห็นในการปฏิบัติงาน	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
นโยบายและการบริหารงานองค์กร					
1. มีการรับทราบนโยบาย ระเบียบ ข้อบังคับ และวิธีปฏิบัติงานเป็นอย่างดี					
2. มีความชัดเจนในการแบ่งหน้าที่และ ความรับผิดชอบอย่างเป็นระบบ					
3. เจ้าหน้าที่มีส่วนร่วมในการกำหนด นโยบายแผนงาน และแนวทาง ปฏิบัติงาน					

ความคิดเห็นในการปฏิบัติงาน	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
4. วิธีการมอบหมายงานให้ปฏิบัติมีความชัดเจนและเป็นระบบ					
เงินเดือนและสวัสดิการ					
1. มีการพิจารณาเลื่อนขั้นเงินเดือนด้วยความยุติธรรม					
2. เงินเดือนที่ได้รับมีความเหมาะสมกับตำแหน่งหน้าที่ภาระความรับผิดชอบ					
3. มีการจ่ายเงินล่วงเวลาอย่างเหมาะสม					
4. มีระบบการเงินช่วยเหลือเกี่ยวกับการรักษาพยาบาลเป็นอย่างดี					
5. มีเงินกองทุนสำรองเลี้ยงชีพให้เป็นอย่างดี					
6. มีการจ่ายเงินโบนัสให้เหมาะสม					
7. มีเงินค่าช่วยเหลือบุตรเป็นอย่างดี					
8. มีการสนับสนุนการเกษียณสละภาระเป็นอย่างดี					
9. มีค่าพาหนะและค่าเบี้ยเลี้ยงเดินทางในการปฏิบัติงานอย่างเพียงพอและเหมาะสม					
การปฏิบัติงาน สิ่งแวดล้อม และความมั่นคงในการทำงาน					
1. มีความรู้สึกมั่นคงในงานที่ทำ					
2. มีความพอใจในตำแหน่งงานที่ได้รับในปัจจุบัน					
3. มีความรู้สึกภูมิใจในงานที่ทำ					
4. สัดส่วนระหว่างพนักงานกับปริมาณงานมีความเหมาะสมและเพียงพอดี					
5. งานที่ปฏิบัติตรงกับความรู้และถนัด					

ความคิดเห็นในการปฏิบัติงาน	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
6. ลักษณะงานที่ทำให้มีความท้าทายและหลากหลาย					
7. ห้องทำงานสะดวก สะอาด สบายงาม มีการถ่ายเทอากาศและมีแสงสว่างอย่างเพียงพอ					
8. สภาพแวดล้อมโดยรอบสถานที่ทำงานมีความปลอดภัยในการทำงานเป็นอย่างดี					
9. มีการช่วยเหลือเกื้อกูลในการปฏิบัติงานระหว่างเพื่อนร่วมงานเป็นอย่างดี					
10. มีความรักใคร่ สนับสนุนเป็นส่วนตัวกับเพื่อนร่วมงานเป็นอย่างดี					
11. มีโอกาสนำความรู้มาใช้ในการปฏิบัติงานของท่านเป็นอย่างมาก					
12. มีอำนาจในการตัดสินใจได้ตามความเหมาะสมเป็นอย่างดีในการปฏิบัติงาน					
13. งานที่ได้รับมอบหมายมีความสำเร็จเป็นที่น่าพอใจเป็นอย่างมาก					
14. มีความรู้สึกภาคภูมิใจเป็นอย่างมากที่เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้งานสำเร็จ					
15. ผู้บังคับบัญชายอมรับผลงานเป็นอย่างดี					
16. เพื่อนร่วมงานยอมรับผลงานของท่าน					
17. ได้รับความเชื่อถือและไว้วางใจจากผู้บังคับบัญชา ผู้ใต้บังคับหรือเพื่อนร่วมงานมากขึ้น					
การปกครองกับผู้บังคับบัญชา					
1. ผู้บังคับบัญชามีความเอื้ออาทรต่อผู้ใต้บังคับบัญชาเป็นอย่างดี					
2. ผู้บังคับบัญชามีมนุษยสัมพันธ์ต่อผู้ใต้บังคับบัญชาเป็นอย่างดี					

ความคิดเห็นในการปฏิบัติงาน	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
3. มีการให้โอกาสผู้ได้บังคับบัญชาแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับงานที่ทำได้					
4. การมอบหมายการปฏิบัติงานให้กับผู้ได้บังคับบัญชาที่เหมาะสมและเป็นธรรม					
5. มีการประเมินผลงานที่เป็นธรรม					
6. ได้รับการเลื่อนระดับตำแหน่งที่สูงขึ้นด้วยความยุติธรรม					
7. ได้รับการสนับสนุนส่งเสริมให้ไปศึกษาต่อ ดูงาน ฝึกอบรมเพิ่มพูนความรู้					

ภาคผนวก ข

พระราชบัญญัติธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร พ.ศ. ๒๕๐๘

พระราชบัญญัติ

ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร

พ.ศ. ๒๕๐๕

ภูมิพลอดุลยเดช ป.ร.

ให้ไว้ ณ วันที่ ๑๓ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๐๕

เป็นปีที่ ๒๑ ในรัชกาลปัจจุบัน

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศว่า

โดยที่เป็นการสมควรจัดตั้งธนาคารเพื่อการเกษตรและ สหกรณ์การเกษตรเพื่อให้ ความช่วยเหลือทางการเงินแก่เกษตรกร กลุ่มเกษตรกร หรือสหกรณ์การเกษตร

จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติขึ้นไว้โดยคำแนะนำและยินยอมของสภาร่างรัฐธรรมนูญในฐานะรัฐสภาดังต่อไปนี้

มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร พ.ศ. ๒๕๐๕”

มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

มาตรา ๓ ในพระราชบัญญัตินี้

“ธนาคาร” หมายความว่า ธนาคารเพื่อการเกษตรและ สหกรณ์การเกษตร

“คณะกรรมการ” หมายความว่า คณะกรรมการธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร

“กรรมการ” หมายความว่า กรรมการธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร

“ผู้จัดการ” หมายความว่า ผู้จัดการธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร

“เกษตรกร” หมายความว่า ผู้ประกอบอาชีพในการทำนา การทำไร่ การทำสวน การเลี้ยงสัตว์ การประมง การเลี้ยงไหมและสาวไหม การทำนาเกลือ การปลูกกล้วยไม้หรือไม้ดอก การปลูกไม้สน การปลูกสวนป่า การเลี้ยงผึ้ง การเลี้ยงกุ้ง การเพาะเห็ด หรืออาชีพการเกษตรอื่นตามที่คณะกรรมการกำหนด โดยให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาและ ให้ความหมายรวมถึงเกษตรกรตามกฎหมายว่าด้วยการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม

“กลุ่มเกษตรกร” หมายความว่า เกษตรกรซึ่งรวมกันเป็นกลุ่มโดยมีกฎหมายรับรองให้เป็นนิติบุคคลและมีวัตถุประสงค์ดำเนินการทางธุรกิจเพื่อประโยชน์ในการประกอบอาชีพของเกษตรกร

“สหกรณ์การเกษตร” หมายความว่า สหกรณ์ที่ประกอบด้วยสมาชิกทั้งหมดเป็นเกษตรกรและได้จดทะเบียนตามกฎหมายว่าด้วยสหกรณ์ กับให้ความหมายรวมถึงสหกรณ์ดังกล่าวที่ได้รวมกันเป็นชุมนุมสหกรณ์ตามกฎหมายว่าด้วยสหกรณ์

“รัฐมนตรี” หมายความว่า รัฐมนตรีผู้รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๔ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้และให้มีอำนาจออกกฎกระทรวงเพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

กฎกระทรวงนั้น เมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว ให้ใช้บังคับได้

หมวด ๑

การจัดตั้ง

มาตรา ๕ ให้จัดตั้งธนาคารขึ้นเรียกว่า “ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร” และ ให้ธนาคารนี้เป็นนิติบุคคล

มาตรา ๖ ให้ธนาคารมีสำนักงานใหญ่ในกรุงเทพมหานครหรือจังหวัดอื่นและ จะตั้งสาขาหรือตัวแทน ณ ที่อื่นใดภายในและภายนอกราชอาณาจักรก็ได้ แต่การจะตั้งสาขาหรือตัวแทนภายนอกราชอาณาจักรต้องได้รับอนุมัติจากรัฐมนตรีก่อน

¹ บทนิยามคำว่า “เกษตรกร” ในมาตรา ๓ ถูกแก้ไขเพิ่มเติมใหม่โดยมาตรา ๓ แห่ง พ.ร.บ. ร.ก.ส. (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๒๕ และใช้บังคับตั้งแต่ ๕ เม.ย. ๒๕๓๕

² ความในมาตรา ๔ ถูกแก้ไขเพิ่มเติมใหม่โดยมาตรา ๔ แห่ง พ.ร.บ. ร.ก.ส. (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๒๕ และใช้บังคับตั้งแต่ ๒๘ ธ.ค. ๒๕๒๕

มาตรา ๑ ให้กำหนดทุนเรือนหุ้นของธนาคารไว้สี่พันล้านบาท แบ่งเป็นสี่สิบล้านหุ้น มีมูลค่าหุ้นละหนึ่งร้อยบาท โดยให้ธนาคารขายหุ้นให้แก่กระทรวงการคลัง เกษตรกร กลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตร สหกรณ์สถาบันการเงิน หรือบุคคลอื่นและ กองทุนด้านการเกษตร หรือกองทุนอื่นของรัฐตามที่รัฐมนตรีประกาศกำหนดทั้งนี้ ตามที่กำหนดไว้ในข้อบังคับของธนาคาร

ให้กระทรวงการคลังถือหุ้นของธนาคารไม่น้อยกว่าร้อยละเจ็ดสิบห้าของจำนวนหุ้นที่จำหน่ายได้แล้วทั้งหมด

ในกรณีที่มิหุ้นเหลือจากการถือหุ้นของกระทรวงการคลัง ให้ธนาคารขายหุ้นแก่ผู้อื่นตามวรรคหนึ่งได้ แต่ถ้าเป็นสถาบันการเงินที่มีใช่เป็นสถาบันการเงินของรัฐหรือบุคคลอื่นที่มีใช่เป็นหน่วยงานของรัฐจะขายหุ้นในจำนวนที่นับรวมกันแล้วเกินกว่าร้อยละห้าของจำนวนหุ้นที่จำหน่ายได้แล้วทั้งหมดมิได้

ภายใต้บังคับวรรคสองและ วรรคสาม บุคคลใดจะถือหุ้นธนาคารเกินร้อยละห้าของจำนวนหุ้นที่จำหน่ายได้แล้วทั้งหมดมิได้

หุ้นของธนาคารที่บุคคล ห้างหุ้นส่วน หรือบริษัทดังต่อไปนี้ถืออยู่ ให้นับรวมเป็นหุ้นของบุคคลตามวรรคที่สี่ด้วย

- (๑) คู่สมรสของบุคคลตามวรรคสี่
- (๒) บุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะของบุคคลตามวรรคสี่
- (๓) ห้างหุ้นส่วนสามัญที่บุคคลตามวรรคสี่หรือบุคคลตาม (๑) หรือ (๒) เป็นหุ้นส่วน
- (๔) ห้างหุ้นส่วนจำกัดที่บุคคลตามวรรคสี่หรือบุคคลตาม (๑) หรือ (๒) เป็นหุ้นส่วน จำพวกไม่จำกัดความรับผิดชอบ หรือเป็นหุ้นส่วนจำกัดความรับผิดชอบที่มีหุ้นรวมกันเกินอัตราที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด
- (๕) บริษัทจำกัดหรือบริษัทมหาชนจำกัดที่บุคคลตามวรรคสี่หรือบุคคลตาม (๑) หรือ (๒) หรือห้างหุ้นส่วนตาม (๓) หรือ (๔) ถือหุ้นรวมกันเกินอัตราที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด

³ ความในมาตรา ๖ ถูกแก้ไขเพิ่มเติมใหม่โดยมาตรา ๓ แห่ง พ.ร.บ. ร.ก.ส. (ฉบับที่ ๖) พ.ศ.๒๕๔๕ และใช้บังคับ ตั้งแต่ ๑๕ มี.ค. ๒๕๔๕

⁴ ความในมาตรา ๗ ถูกแก้ไขเพิ่มเติมใหม่โดยมาตรา ๔ แห่ง พ.ร.บ. ร.ก.ส. (ฉบับที่ ๖) พ.ศ.๒๕๔๕ และใช้บังคับ ตั้งแต่ ๑๕ มี.ค. ๒๕๔๕

(๖) บริษัทจำกัดหรือบริษัทมหาชนจำกัดที่บุคคลตามที่บุคคลตามวรรคสี่หรือบุคคลตาม (๑) หรือ (๒) หรือห้างหุ้นส่วนตาม (๓) หรือ (๔) หรือบริษัทจำกัดหรือบริษัทมหาชนจำกัดตาม (๕) ถือหุ้นรวมกันเกินอัตราที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด

เมื่อปรากฏว่าการได้มาซึ่งหุ้นของธนาคารเป็นเหตุให้บุคคลหนึ่งบุคคลใดถือหุ้นเกินจำนวนที่จะถือได้ตามวรรคสี่ บุคคลนั้นจะยกเลิกการถือหุ้นในส่วนที่เกินจำนวนดังกล่าวขึ้นยืนต่อธนาคารมิได้และธนาคารจะจ่ายเงินปันผลหรือเงินตอบแทนอย่างอื่นให้แก่บุคคลนั้น หรือให้บุคคลนั้นออกเสียงลงคะแนนในที่ประชุมของผู้ถือหุ้นตามจำนวนในส่วนที่เกินมิได้

เพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติตามวรรคสี่และ วรรคหกให้ธนาคารตรวจสอบทะเบียนผู้ถือหุ้นทุกรายก่อนการประชุมผู้ถือหุ้นและก่อนจ่ายเงินปันผลหรือเงินตอบแทนอื่นใด แล้วแจ้งผลการตรวจสอบต่อรัฐมนตรีตามรายการและภายในเวลาที่รัฐมนตรีกำหนดและ ในกรณีที่พบว่าผู้ถือหุ้นรายใดถือหุ้นเกินจำนวนที่กำหนดตามวรรคสี่ ให้ธนาคารแจ้งให้ผู้นั้นทราบเพื่อดำเนินการจำหน่ายหุ้นที่เกินนั้นเสีย

มาตรา ๑๑ ห้ามมิให้ธนาคารกระทำการดังต่อไปนี้

(๑) ให้กรรมการหรือผู้จัดการ หรือภริยาหรือสามีของกรรมการหรือผู้จัดการกู้ยืมเงิน

(๒) รับหุ้นของธนาคารเองเป็นประกัน

(๓) จ่ายเงินหรือทรัพย์สินให้แก่กรรมการ ผู้จัดการ พนักงานหรือลูกจ้างของธนาคาร เป็นค่านายหน้าหรือค่าตอบแทนสำหรับหรือเนื่องแต่การกระทำหรือการประกอบธุรกิจใด ๆ ของธนาคาร ทั้งนี้ นอกจากเงินเดือนและเงินอื่น ๆ ซึ่งพึงจ่ายตามมาตรา ๒๐ มาตรา ๒๖ และตามข้อบังคับของธนาคารที่ออกตามมาตรา ๑๘ (๖) และ (๘)

^๕(๔) ซื้อหรือมีไว้ซึ่งอสังหาริมทรัพย์ เว้นแต่

(ก) เพื่อใช้เป็นสถานที่สำหรับดำเนินธุรกิจหรือ สำหรับผู้จัดการ พนักงานและลูกจ้างของธนาคารใช้ประโยชน์ตามสมควร

(ข) เป็นการได้มาจากการชำระหนี้ หรือจากการประกันค้ำเงินที่จ่ายให้กู้ยืมไปหรือจากการซื้ออสังหาริมทรัพย์ที่จำนองไว้แก่ธนาคารจากการขายทอดตลาด โดยคำสั่งศาล

บรรดาอสังหาริมทรัพย์ที่ตกเป็นของธนาคารเนื่องจากการชำระหนี้ การประกันค้ำเงินที่จ่ายให้กู้ยืมไป หรือเนื่องจากการที่ธนาคารได้ซื้ออสังหาริมทรัพย์ที่จำนองไว้แก่ธนาคารจากการขายทอดตลาดโดยคำสั่งของศาล จะต้องจำหน่ายภายในเก้าปีนับแต่วันที่ซื้ออสังหาริมทรัพย์นั้นตกเป็นของธนาคาร หรือภายในกำหนดเวลากว่านั้น ตามที่ได้รับอนุญาตจากรัฐมนตรี ทั้งนี้ เว้นแต่รัฐมนตรี

^๕ ความในวรรคแรก (๔) ของมาตรา ๑๑ ถูกแก้ไขเพิ่มเติมใหม่โดยมาตรา ๖ แห่ง พ.ร.บ. ธ.ก.ส. (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๒๕ และใช้บังคับตั้งแต่ ๒๘ ต.ค. ๒๕๒๕

จะอนุญาตให้ใช้เป็นสถานที่สำหรับดำเนินธุรกิจหรือสำหรับผู้จัดการ พนักงานหรือลูกจ้างของธนาคารใช้ประโยชน์

การจำหน่ายของสังหาริมทรัพย์ดังกล่าวในวรรคก่อน ให้กระทำโดยวิธีขายทอดตลาด หรือโดยวิธีอื่นใดตามที่คณะกรรมการเห็นสมควรและได้รับความเห็นชอบของรัฐมนตรี

หมวด ๓

การกำกับ การควบคุม และการจัดการ

มาตรา ๑๒ รัฐมนตรีมีอำนาจหน้าที่กำกับโดยทั่วไปซึ่งกิจการของธนาคารเพื่อประโยชน์ในการนี้รัฐมนตรีมีอำนาจสั่งให้ธนาคารชี้แจงข้อเท็จจริง แสดงความคิดเห็นหรือทำรายงานเกี่ยวกับกิจการของธนาคาร และมีอำนาจตั้งบุคคลเพื่อตรวจสอบและ รายงานกิจการและทรัพย์สินของธนาคาร แต่ไม่ว่าในกรณีใด รัฐมนตรีจะสั่งให้ตรวจสอบหรือรายงานเพื่อทราบกิจการหรือทรัพย์สินของเอกชนคนหนึ่งคนใดโดยเฉพาที่มีหรือปรากฏอยู่ในธนาคารมิได้

เมื่อรัฐมนตรีได้รับรายงานจากผู้ตรวจสอบแล้ว ถ้าเห็นว่าการดำเนินงานของธนาคารขัดต่อมติคณะรัฐมนตรี หรืออยู่ในลักษณะอันจะเป็นเหตุให้เกิดความเสียหายอย่างร้ายแรงแก่ธนาคารหรือแก่ประโยชน์ของประชาชน รัฐมนตรีมีอำนาจยับยั้งหรือสั่งแก้ไขการดำเนินงานของธนาคารได้

มาตรา ๑๒/๑ ให้ธนาคารดำรงเงินกองทุนเป็นอัตราส่วนกับสินทรัพย์ หนี้สินหรือภาระผูกพัน และ ให้ธนาคารดำรงเงินสดสำรองและดำรงสินทรัพย์สภาพคล่องเป็นอัตราส่วนกับเงินฝากและ เงินกู้ยืม ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ วิธีการและ เงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา ๑๓ ในกรณีที่ธนาคารจะต้องเสนอเรื่องไปยังคณะรัฐมนตรีตามความในพระราชบัญญัตินี้ ให้คณะกรรมการนำเรื่องเสนอรัฐมนตรีเพื่อเสนอต่อไปยังคณะรัฐมนตรี

มาตรา ๑๔ ให้มีคณะกรรมการธนาคารเพื่อการเกษตรและ สหกรณ์การเกษตร ประกอบด้วยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง เป็นประธานกรรมการ รองประธานกรรมการหนึ่งคนและกรรมการอื่นอีกไม่เกินสิบสองคน ซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งและ ให้ผู้จัดการเป็นกรรมการและเลขานุการ

^๖ ความในมาตรา ๑๒/๑ เป็นการเพิ่มความโดยมาตรา ๑๓ แห่ง พ.ร.บ. ธ.ก.ส. (ฉบับที่ ๖) พ.ศ. ๒๕๔๕ และใช้บังคับตั้งแต่ ๑๕ มี.ค. ๒๕๔๕

^๗ ความในวรรคหนึ่งของมาตรา ๑๔ ถูกแก้ไขเพิ่มเติมใหม่โดยมาตรา ๔ แห่ง พ.ร.บ. ธ.ก.ส. (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๔๒ และใช้บังคับตั้งแต่ ๒๕ ก.พ. ๒๕๔๒

กรรมการซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งอย่างน้อยต้องมีผู้แทนกระทรวงการคลังหนึ่งคน ผู้แทนกระทรวงเกษตรและสหกรณ์หนึ่งคน ผู้แทนกรมส่งเสริมสหกรณ์หนึ่งคน ผู้แทนสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมหนึ่งคน ผู้แทนธนาคารแห่งประเทศไทยหนึ่งคนและ ผู้แทนสหกรณ์การเกษตรผู้ถือหุ้นหนึ่งคน

รองประธานกรรมการหรือกรรมการซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งอยู่ในตำแหน่งคราวละสามปี ผู้พ้นจากตำแหน่งตามวาระจะแต่งตั้งให้เป็นรองประธานกรรมการหรือกรรมการอีกก็ได้

มาตรา ๑๕ ผู้มีลักษณะอย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้ ต้องห้ามมิให้เป็นประธานกรรมการ รองประธานกรรมการ หรือกรรมการ

- (๑) เป็นพนักงานหรือลูกจ้างของธนาคาร
- (๒) เป็นหรือเคยเป็นบุคคลล้มละลาย
- (๓) ได้รับโทษจำคุก โดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่ความผิดฐานลหุโทษ หรือความผิดอันได้กระทำโดยประมาท
- (๔) เป็นคนไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถ

มาตรา ๑๖ นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระตามมาตรา ๑๔ รองประธานกรรมการและ กรรมการซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้ง พ้นจากตำแหน่งเมื่อ

- (๑) ตาย
- (๒) ลาออก
- (๓) มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๑๕

¹⁰(๔) คณะรัฐมนตรีให้ออกเพราะบกพร่องต่อหน้าที่ มีความประพฤติเสื่อมเสียหรือหย่อนความสามารถ

เมื่อรองประธานกรรมการ หรือกรรมการซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งพ้นจากตำแหน่งก่อนวาระ คณะรัฐมนตรีอาจแต่งตั้งผู้อื่นเป็นรองประธานกรรมการหรือกรรมการแทน ผู้ซึ่งได้รับแต่งตั้งแทนนี้ให้อยู่ในตำแหน่งตามวาระของผู้ซึ่งตนแทน

มาตรา ๑๗ การประชุมคณะกรรมการ ต้องมีกรรมการมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งจำนวนของกรรมการทั้งหมดจึงเป็นองค์ประชุม ถ้าในการประชุมครั้งใด ประธานกรรมการไม่อยู่

⁸ ความในวรรคสองของมาตรา ๑๔ ถูกแก้ไขเพิ่มเติมใหม่โดยมาตรา ๑๔ แห่ง พ.ร.บ. ร.ก.ส. (ฉบับที่ ๖) พ.ศ. ๒๕๔๕ และใช้บังคับตั้งแต่ ๑๕ มี.ค. ๒๕๔๕

⁹ ความในมาตรา ๑๖ ถูกแก้ไขเพิ่มเติมใหม่โดยมาตรา ๖ แห่ง พ.ร.บ. ร.ก.ส. (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๑๕ และใช้บังคับตั้งแต่ ๑ ม.ค. ๒๕๒๐

¹⁰ ความใน (๔) ของมาตรา ๑๖ เป็นการเพิ่มความโดยมาตรา ๑๕ แห่ง พ.ร.บ. ร.ก.ส. (ฉบับที่ ๖) พ.ศ. ๒๕๔๕ และใช้บังคับตั้งแต่ ๑๕ มี.ค. ๒๕๔๕

ในที่ประชุมให้รองประธานกรรมการเป็นประธานในที่ประชุม ถ้าประธานกรรมการและรองประธานกรรมการไม่อยู่ในที่ประชุม ให้กรรมการที่มาประชุมเลือกกรรมการคนหนึ่งเป็นประธานในที่ประชุม

ภายใต้บังคับมาตรา ๒๑(๔) มติของที่ประชุมคณะกรรมการให้ถือเสียงข้างมาก กรรมการคนหนึ่งมีเสียงหนึ่งในการลงคะแนน ถ้าคะแนนเสียงเท่ากัน ให้ประธานในที่ประชุมออกเสียงเพิ่มขึ้นอีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด

มาตรา ๑๘ ให้คณะกรรมการมีอำนาจหน้าที่วางนโยบายและควบคุมดูแลทั่วไป ซึ่งกิจการของธนาคาร อำนาจหน้าที่เช่นนี้ให้รวมถึง

- (๑) การออกข้อบังคับว่าด้วยหุ้นของธนาคาร
- (๒) การออกข้อบังคับว่าด้วยการค้ำประกันเงินกู้ตามมาตรา ๑๐(๒)
- (๓) การออกข้อบังคับว่าด้วย การมอบอำนาจของผู้จัดการให้แก่พนักงานของธนาคารตามมาตรา ๒๓

^๑(๔) การออกข้อบังคับว่าด้วยการให้กู้เงินตามมาตรา ๓๑

(๕) การออกข้อบังคับว่าด้วยการขายหรือขาดช่วงตัวเงินแก่สถาบันการเงินต่างๆ ตามมาตรา ๓๓

(๖) การออกข้อบังคับกำหนดอัตราตำแหน่ง เงินเดือน ค่าจ้าง ค่าพาหนะ เบี้ยเลี้ยง ค่าเช่าที่พัก ค่ารับรองและ เงินเพิ่มอย่างอื่น สำหรับพนักงานและ ลูกจ้างธนาคาร

(๗) การออกข้อบังคับว่าด้วยการบรรจุ การแต่งตั้ง การเรียกประกัน การเลื่อนเงินเดือน การถอดถอน วินัย การสอบสวนและ การลงโทษ สำหรับพนักงานและ ลูกจ้างของธนาคาร

(๘) การออกข้อบังคับว่าด้วยการสงเคราะห์ผู้จัดการ พนักงาน ลูกจ้าง หรือผู้ซึ่งพ้นจากการเป็นผู้จัดการ พนักงานหรือลูกจ้างของธนาคารและ ครอบครัวของบุคคลดังกล่าว

(๙) การตั้งสาขาหรือตัวแทนของธนาคาร

(๑๐) การออกข้อบังคับเกี่ยวกับธุรกิจอื่นๆ ของธนาคาร

^๒มาตรา ๑๘/๑ คณะกรรมการอาจแต่งตั้งคณะกรรมการบริหารคณะหนึ่งประกอบด้วยประธานกรรมการบริหารและกรรมการบริหารอื่นอีกไม่เกินสามคนและ ให้ผู้จัดการเป็นกรรมการบริหารโดยตำแหน่ง

^๑ ความในมาตรา ๑๘ (๔) ถูกแก้ไขเพิ่มเติมใหม่โดยมาตรา ๕ แห่ง พ.ร.บ. ธ.ก.ส. (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๔๒ และใช้บังคับตั้งแต่วันที่ ๒๕ ก.พ. ๒๕๔๒

ให้คณะกรรมการบริหารแต่งตั้งรองผู้จัดการหรือผู้ช่วยผู้จัดการคนหนึ่งเป็นเลขานุการของคณะกรรมการบริหาร

ให้กรรมการบริหารซึ่งคณะกรรมการแต่งตั้งมีวาระการดำรงตำแหน่งสองปีและให้นำบทบัญญัติมาตรา ๑๕ มาตรา ๑๖ และมาตรา ๑๗ มาใช้บังคับแก่ลักษณะต้องห้ามการดำรงตำแหน่งการพ้นจากตำแหน่งและ การประชุมของคณะกรรมการบริหารด้วยโดยอนุโลม

ให้กรรมการบริหารได้รับประโยชน์ตอบแทนตามที่คณะกรรมการกำหนด

¹²มาตรา ๑๘/๒ ให้คณะกรรมการบริหารมีอำนาจหน้าที่ปฏิบัติการใดๆ อันเป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการ ตามที่คณะกรรมการกำหนด

มาตรา ๑๙ ให้คณะกรรมการมีอำนาจแต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อพิจารณาเรื่องต่างๆ ตามที่คณะกรรมการมอบหมาย

มาตรา ๒๐ ให้ธนาคารมีผู้จัดการหนึ่งคน

ผู้จัดการต้องมีสัญชาติไทย ไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๑๕ มีความรู้หรือความเจตนาเพียงพอเกี่ยวกับการธนาคาร การเศรษฐกิจ การเกษตร การสหกรณ์ หรือกฎหมายและสามารถทำงานให้แก่ธนาคารได้เต็มเวลา

ให้คณะกรรมการแต่งตั้งผู้จัดการและกำหนดอัตราเงินเดือนของผู้จัดการด้วยความเห็นชอบของรัฐมนตรี

ผู้จัดการได้รับเงินเดือน ค่าพาหนะ เบี้ยเลี้ยง ค่าเช่าที่พัก ค่ารับรอง หรือเงินเพิ่มอย่างอื่นตามที่คณะกรรมการกำหนด

มาตรา ๒๑ ผู้จัดการขอยกพ้นจากตำแหน่งเมื่อ

(๑) ตาย

(๒) ลาออก

(๓) ขาดจากสัญชาติไทยหรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๑๕ หรือ

(๔) คณะกรรมการให้ออก เพราะห่อนความสามารถหรือบกพร่องต่อหน้าที่ มีมลทินมัวหมองหรือทุจริตในการปฏิบัติหน้าที่ มติให้ผู้จัดการออกต้องประกอบด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสามในสี่ของจำนวนกรรมการทั้งหมดนอกจากผู้จัดการ

การให้ผู้จัดการออกตาม (๔) ต้องได้รับความเห็นชอบของรัฐมนตรี

¹² ความในมาตรา ๑๘/๑ เป็นการเพิ่มความโดยมาตรา ๑๖ แห่ง พ.ร.บ. ธ.ก.ส. (ฉบับที่ ๖) พ.ศ. ๒๕๔๕ และใช้บังคับตั้งแต่ ๑๕ มี.ค. ๒๕๔๕

¹³ ความในมาตรา ๑๘/๒ เป็นการเพิ่มความโดยมาตรา ๑๖ แห่ง พ.ร.บ. ธ.ก.ส. (ฉบับที่ ๖) พ.ศ. ๒๕๔๕ และใช้บังคับตั้งแต่ ๑๕ มี.ค. ๒๕๔๕

มาตรา ๒๒ ผู้จัดการมีหน้าที่บริหารกิจการของธนาคารให้เป็นไปตามนโยบายและข้อบังคับของธนาคารและมีอำนาจบังคับบัญชาพนักงานและลูกจ้างของธนาคารทุกตำแหน่ง

ผู้จัดการต้องรับผิดชอบต่อคณะกรรมการในการบริหารกิจการของธนาคาร

มาตรา ๒๓ ในกิจการที่เกี่ยวกับบุคคลภายนอก ผู้จัดการเป็นผู้แทนธนาคาร เพื่อการนี้ผู้จัดการจะมอบอำนาจให้พนักงานของธนาคารผู้ใดปฏิบัติกิจการใดแทนก็ได้ แต่ทั้งนี้ต้องเป็นไปตามข้อบังคับของธนาคาร

มาตรา ๒๔ ผู้จัดการมีอำนาจ

(๑) บรรจุ แต่งตั้ง เลื่อนตำแหน่งหรือเงินเดือน ลงโทษทางวินัย หรือถอดถอนพนักงานและลูกจ้างของธนาคาร ทั้งนี้ ต้องเป็นไปตามข้อบังคับของธนาคาร แต่ถ้าเป็นพนักงานตำแหน่งรองผู้จัดการ ที่ปรึกษา หัวหน้าฝ่าย หรือตำแหน่งซึ่งเทียบเท่า ต้องได้รับความเห็นชอบของคณะกรรมการก่อน

(๒) วางระเบียบเกี่ยวกับวิธิดำเนินการของธนาคารและ การปฏิบัติงานของพนักงานและลูกจ้างของธนาคาร ทั้งนี้ โดยไม่ขัดหรือแย้งกับนโยบายหรือข้อบังคับของธนาคาร

มาตรา ๒๕ เมื่อตำแหน่งผู้จัดการว่างลง หรือผู้จัดการไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้เป็นครั้งคราว ให้รองผู้จัดการเป็นผู้รักษาการแทนหรือทำการแทนผู้จัดการ แต่ถ้าที่มีรองผู้จัดการ หรือรองผู้จัดการไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้คณะกรรมการแต่งตั้งพนักงานของธนาคารคนหนึ่งเป็นผู้รักษาการแทนหรือทำการแทนผู้จัดการ แล้วแต่กรณี

ให้ผู้รักษาการแทนหรือทำการแทนผู้จัดการ มีอำนาจหน้าที่อย่างเดียวกับผู้จัดการ

มาตรา ๒๖ ประธานกรรมการ รองประธานกรรมการและ กรรมการย่อมได้รับประโยชน์ตอบแทนตามที่คณะกรรมการกำหนด

ประธานกรรมการ รองประธานกรรมการ กรรมการ ผู้จัดการ พนักงานและ ลูกจ้างอาจได้รับโบนัสตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด

หมวด ๔ การประชุมใหญ่

¹⁴มาตรา ๒๗ ให้มีการประชุมใหญ่สามัญของผู้ถือหุ้นปีละหนึ่งครั้งภายในหนึ่งร้อยห้าสิบวัน นับแต่วันสิ้นปีบัญชีของแต่ละปี เพื่อกิจการดังต่อไปนี้

- (๑) พิจารณาอนุมัติงบดุล บัญชีกำไรและขาดทุน
- (๒) พิจารณาอนุมัติการจัดสรรกำไรสุทธิในปีหนึ่งๆ ของธนาคารตามที่

คณะกรรมการเสนอ

- (๓) พิจารณารายงานกิจการประจำปีของธนาคาร
- (๔) พิจารณาคัดผู้สอบบัญชีประจำปี
- (๕) พิจารณาเรื่องอื่นๆ

มาตรา ๒๘ คณะกรรมการจะเรียกประชุมใหญ่วิสามัญเมื่อใดก็ได้สุดแต่จะเห็นสมควร

มาตรา ๒๙ องค์ประชุมใหญ่สามัญและวิสามัญจะต้องประกอบด้วยผู้ถือหุ้นหรือผู้แทนของผู้ถือหุ้นไม่น้อยกว่ายี่สิบคนและมีจำนวนหุ้นรวมกันไม่น้อยกว่าหนึ่งในสี่ของจำนวนหุ้นที่มีผู้ถือแล้ว

มาตรา ๓๐ ในการประชุมใหญ่ของผู้ถือหุ้นให้นำทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยการประชุมใหญ่ของผู้ถือหุ้น ในบริษัทจำกัดที่เกี่ยวกับระเบียบการประชุม การลงคะแนนและ สิทธิในการออกเสียงลงคะแนนมาใช้บังคับโดยอนุโลม

หมวด ๕ การให้กู้เงิน

¹⁵มาตรา ๓๑ การให้กู้เงินหรือการให้สินเชื่อตามมาตรา ๑๐ (๑) (๖) (๖/๑) และ (๑๖/๒) ให้เป็นไปตามข้อบังคับของธนาคาร

¹⁴ ความในมาตรา ๒๗ ถูกแก้ไขเพิ่มเติมโดยมาตรา ๘ แห่ง พ.ร.บ. ธ.ก.ส. (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๒๕ และใช้บังคับตั้งแต่ ๒๘ ต.ค. ๒๕๒๕

¹⁵ ความในวรรคหนึ่งของมาตรา ๓๑ ถูกแก้ไขเพิ่มเติมใหม่โดยมาตรา ๑๖ แห่ง พ.ร.บ. ธ.ก.ส. (ฉบับที่ ๖) พ.ศ. ๒๕๔๕ และใช้บังคับตั้งแต่ ๑๕ มี.ค. ๒๕๔๕

¹⁶ การให้กู้เงินเพื่อพัฒนาความรู้ในด้านเกษตรกรรมหรืออาชีพอย่างอื่นเพื่อเพิ่มรายได้ และเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของเกษตรกรหรือครอบครัวของเกษตรกร ตามมาตรา ๕ (๑) (ค) และเพื่อใช้สำหรับการดำเนินกิจการตามโครงการที่เป็นการส่งเสริมหรือสนับสนุนการประกอบเกษตรกรรมตามมาตรา ๕ (๑) (ง) รวมกันแล้วต้องไม่เกินร้อยละสิบของเงินที่ให้กู้ในแต่ละรอบปีบัญชี

มาตรา ๓๒ สหกรณ์ทรัพย์หรือสหกรณ์ทรัพย์ที่ผู้กู้ได้กรรมสิทธิ์มาโดยใช้เงินกู้จากธนาคารและ ในเอกสารการกู้ยืมได้ระบุห้ามการโอน จำนอง หรือนำไป ผู้กู้จะโอน จำนอง หรือนำทรัพย์สินนั้น ไม่ได้ เว้นแต่จะได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจากธนาคาร

หมวด ๖ การจัดหาเงินทุน

¹⁷ มาตรา ๓๓ ในการจัดหาเงินทุนเพื่อดำเนินงานของธนาคารให้ธนาคารมีอำนาจ

- (๑) กู้ยืมเงินตามที่คณะกรรมการเห็นสมควร
- (๒) ออกพันธบัตรหรือตราสารอื่นใดเพื่อการลงทุน
- (๓) ขายหรือขายลดช่วงตั๋วเงินแก่สถาบันการเงินต่าง ตามข้อบังคับของธนาคาร
- (๔) รับเงินอุดหนุนจากรัฐบาลหรือบุคคลอื่น

¹⁸ (๕) ออกสลากออมทรัพย์ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา ๓๔ จำนวนหนี้สินทั้งหมดของธนาคารตามมาตรา ๓๓ (๑) และ (๒) ต้องไม่เกินยี่สิบเท่าของจำนวนเงินมูลค่าหุ้นที่ชำระแล้ว เงินสำรองและ กำไรสะสม

ในการคำนวณหนี้สินตามความในวรรคก่อน ถ้าเป็นหนี้สินที่เป็นเงินตราต่างประเทศ ให้คำนวณเป็นเงินตราไทย โดยเทียบจากค่าเสมอภาคของเงินตราสกุลนั้นในวันใช้บังคับสัญญากู้ยืมเงินที่ก่อให้เกิดหนี้สินนั้น

¹⁶ ความในวรรคสองของมาตรา ๓๑ ถูกแก้ไขเพิ่มเติมใหม่โดยมาตรา ๖ แห่ง พ.ร.บ. ธ.ก.ส. (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๔๒ และใช้บังคับตั้งแต่ ๒๕ ก.พ. ๒๕๔๒

¹⁷ ความในมาตรา ๓๓ ถูกแก้ไขเพิ่มเติมใหม่โดยมาตรา ๘ แห่ง พ.ร.บ. ธ.ก.ส. (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๑๕ และใช้บังคับตั้งแต่ ๑ ม.ค. ๒๕๒๐

¹⁸ ความใน (๕) ของมาตรา ๓๓ เป็นการเพิ่มความโดยมาตรา ๗ แห่ง พ.ร.บ. ธ.ก.ส. (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๔๒ และใช้บังคับตั้งแต่ ๒๕ ก.พ. ๒๕๔๒

¹⁹มาตรา ๓๔ ทวิ ให้มีกองทุนขึ้นกองทุนหนึ่งในธนาคาร เรียกว่า “กองทุนที่ดิน” เพื่อให้ความช่วยเหลือในด้านการให้กู้เงินแก่เกษตรกรเพื่อนำไปจัดหาที่ดินทำกินพัฒนาที่ดินและประกอบอาชีพเกษตรกรรมของคนตามกฎหมายว่าด้วยการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม กองทุนที่ดินประกอบด้วย เงินที่ได้รับจากกองทุนรวมเพื่อช่วยเหลือเกษตรกร ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยกองทุนรวมเพื่อช่วยเหลือเกษตรกรที่กระทรวงเกษตรและสหกรณ์นำมาฝากไว้กับธนาคาร รายได้จากการดำเนินการและเงินจากแหล่งอื่นๆ

เงินจากกองทุนที่ดินให้ใช้จ่ายเพื่อวัตถุประสงค์ตามวรรคหนึ่งและ เป็นค่าใช้จ่ายในการบริหารงานกองทุนที่ดิน ทั้งนี้ให้เป็นไปตามระเบียบ ข้อบังคับหรือมติที่คณะกรรมการกองทุนที่ดินซึ่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์แต่งตั้งกำหนดโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการ

ผู้จัดการมีอำนาจหน้าที่บริหารกองทุนที่ดินให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ ตามวรรคหนึ่ง และตามระเบียบ ข้อบังคับ หรือมติที่คณะกรรมการกองทุนที่ดินกำหนดตามวรรคสองและให้นำมาตรา ๒๓ และมาตรา ๒๕ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ผู้จัดการต้องแยกบัญชีและเอกสารเกี่ยวกับการเงินหรือทรัพย์สินอื่นของกองทุนที่ดินออกจากบัญชีและเอกสารเกี่ยวกับการเงินหรือทรัพย์สินอื่นของธนาคาร

²⁰มาตรา ๓๔ ตี ในกรณีที่ธนาคารขอให้รัฐบาลค้ำประกันเงินกู้ที่ธนาคารกู้ยืมจากแหล่งให้กู้ยืมในต่างประเทศหรือภายในประเทศ ให้รัฐบาลมีอำนาจค้ำประกันเงินกู้ยืมได้ แต่ยอดรวมของเงินกู้ที่จะค้ำประกันเมื่อรวมกับต้นเงินที่การค้ำประกันของรัฐบาลยังค้างอยู่ต้องไม่เกินสิบสองเท่าของจำนวนมูลค่าหุ้นที่ชำระแล้ว เงินสำรองและกำไรสะสมของธนาคารเมื่อคำนวณเป็นเงินบาท ทั้งนี้ ไม่ว่าจะเป็นการค้ำประกันตามอำนาจที่มีอยู่ในกฎหมายใด

การคำนวณเงินตราต่างประเทศเป็นเงินบาทเพื่อทราบยอดรวมของเงินกู้ตามวรรคหนึ่งให้ใช้อัตราแลกเปลี่ยนเงินตราตามอัตราอ้างอิงประจำวันที่ธนาคารแห่งประเทศไทยกำหนดไว้ในวันทำสัญญา

¹⁹ ความในมาตรา ๓๔ ทวิ ถูกแก้ไขเพิ่มเติมใหม่โดยมาตรา ๘ แห่ง พ.ร.บ. ร.ก.ส. (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๓๕ และใช้บังคับตั้งแต่ ๕ เม.ย. ๒๕๓๕

²⁰ ความในมาตรา ๓๔ ตี เป็นการเพิ่มความโดยมาตรา ๘ แห่ง พ.ร.บ. ร.ก.ส. (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๔๒ และใช้บังคับตั้งแต่ ๒๕ ก.พ. ๒๕๔๒

หมวด ๗ การจัดสรรกำไร

มาตรา ๓๕ กำไรสุทธิประจำปีที่เหลือจากการจัดสรรเพื่อจ่ายโบนัสตามมาตรา ๒๖ ให้โอนเข้าบัญชีกำไรสะสม

มาตรา ๓๖ ห้ามมิให้ธนาคารจ่ายเงินปันผลแก่ผู้ถือหุ้นจากเงินประเภทอื่น นอกจากเงินกำไรสะสม

มาตรา ๓๗ ทุกคราวที่ธนาคารจ่ายเงินปันผล ให้ธนาคารจัดสรรกำไรสะสมไว้เป็นเงินสำรอง ไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของเงินปันผลที่จ่าย

เมื่อเงินสำรองตามวรรคก่อนมีจำนวนเท่ากับจำนวนเงินมูลค่าหุ้นที่ชำระแล้วหรือมากกว่านั้น ธนาคารจะงดการจัดสรรหรือลดจำนวนเงินที่จะต้องจัดสรรเป็นเงินสำรองก็ได้

หมวด ๘ การสอบบัญชีและรายงาน

มาตรา ๓๘ ให้คณะกรรมการจัดให้มีการสอบบัญชีของธนาคารอย่างน้อยปีละหนึ่งครั้ง

ภายในหกสิบวันนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ให้คณะกรรมการตั้งผู้สอบบัญชีของธนาคารประจำปีปฏิทินแรก

²¹มาตรา ๓๙ ภายในหนึ่งร้อยห้าสิบวัน นับแต่วันสิ้นปีบัญชีของแต่ละปี ให้คณะกรรมการเสนองบดุล บัญชีกำไรและขาดทุน ซึ่งผู้สอบบัญชีได้รับรองแล้วต่อที่ประชุมใหญ่เพื่อพิจารณาและ ให้คณะกรรมการเสนอรายงานกิจการประจำปีของธนาคารต่อที่ประชุมใหญ่พร้อมกันด้วย

²²มาตรา ๔๐ ให้ธนาคารรายงานกิจการประจำปี งบดุล บัญชีกำไรและขาดทุนที่ได้รับอนุมัติจากที่ประชุมใหญ่แล้วต่อคณะรัฐมนตรีภายในหนึ่งร้อยแปดสิบวัน นับแต่วันสิ้นปีบัญชีของ

²¹ ความในมาตรา ๓๙ ถูกแก้ไขเพิ่มเติมใหม่โดยมาตรา ๕ แห่ง พ.ร.บ. ร.ก.ส. (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๒๕ และใช้บังคับตั้งแต่ ๒๘ ต.ค. ๒๕๒๕

²² ความในมาตรา ๔๐ ถูกแก้ไขเพิ่มเติมใหม่โดยมาตรา ๕ แห่ง พ.ร.บ. ร.ก.ส. (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๒๕ และใช้บังคับตั้งแต่ ๒๘ ต.ค. ๒๕๒๕

แต่ละปี รายงานนั้นให้กล่าวถึงผลงานของธนาคารในปีที่ล่วงมาแล้ว คำชี้แจงเกี่ยวกับนโยบายของธนาคารและแผนงานที่จะจัดทำในปีต่อไป

หมวด ๕

บทเปิดเสร็จ

มาตรา ๔๑ ให้ธนาคารได้รับการยกเว้นการเสียภาษีอากรตามประมวลรัษฎากร

²³ถ้าธนาคารเกี่ยวข้องกับกิจการใดที่กฎหมายกำหนดให้มีการจดทะเบียนสิทธิและนิติกรรม ในการจดทะเบียนสิทธิและ นิติกรรมเช่นว่านั้นให้ธนาคารได้รับยกเว้นไม่ต้องเสียค่าธรรมเนียมเพื่อการดังกล่าวตามกฎหมายว่าด้วยกรณันั้น

มาตรา ๔๒ ในการชำระบัญชีธนาคาร ให้จ่ายคืนค่าหุ้นแก่ผู้ถือหุ้นอื่นก่อนกระทรวงการคลัง

หมวด ๑๐

บทกำหนดโทษ

²⁴มาตรา ๔๓ ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๓๒ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองพันบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ

ความผิดตามมาตรานี้เป็นความผิดอันยอมความได้

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

จอมพล ถนอม กิตติขจร

นายกรัฐมนตรี

²³ ความในวรรคสองของมาตรา ๔๑ เป็นการเพิ่มความโดยมาตรา ๑๐ แห่ง พ.ร.บ. ธ.ก.ส. (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๒๕ และใช้บังคับตั้งแต่ ๒๙ ธ.ค. ๒๕๒๕

²⁴ ความในมาตรา ๔๓ ถูกแก้ไขเพิ่มเติมใหม่โดยมาตรา ๑๐ แห่ง พ.ร.บ. ธ.ก.ส. (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๑๕ และใช้บังคับตั้งแต่ ๑ ม.ค. ๒๕๒๐

หมายเหตุ เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร

พ.ร.บ. ธ.ก.ส. พ.ศ. ๒๕๐๘

ในการส่งเสริมพัฒนาการเกษตรของประเทศ จำเป็นต้องจัดให้ความช่วยเหลือทางการเงินอันเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งเพื่อเกษตรกรสามารถเพิ่มผลผลิตและรายได้การเกษตร การให้ความช่วยเหลือเช่นนั้น ควรจัดขยายออกไปอย่างกว้างขวางทั้งในด้านเกษตรกรโดยตรง และในด้านกลุ่มเกษตรกรกับสหกรณ์การเกษตร การดำเนินงานให้ความช่วยเหลือทางการเงินในด้านต่างๆ เหล่านี้ควรอยู่ภายใต้การควบคุมเป็นระบบเดียวกัน เพื่อให้ได้ผลมั่นคงและ สะดวกในการจัดหาเงินทุนเพิ่มเติม ฉะนั้นจึงสมควรจัดตั้งธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรขึ้นเป็นสถาบันในระดับชาติ เพื่อทำหน้าที่ดังกล่าวนี้

พ.ร.บ. ธ.ก.ส. (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๑๕

เนื่องจากพระราชบัญญัติธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร พ.ศ. ๒๕๐๘ ได้ใช้บังคับมาเป็นเวลาหลายปีแล้ว สถานการณ์เศรษฐกิจการเกษตรของประเทศได้เปลี่ยนแปลงตลอดมา สมควรปรับปรุงบทบัญญัติแห่งกฎหมายดังกล่าวให้เหมาะสมยิ่งขึ้น เพื่อสามารถให้ความร่วมมือกับทางราชการในการพัฒนาการเกษตรของประเทศได้โดยกว้างขวางทั้งในด้านการส่งเสริมอาชีพ การจัดหาที่ดินเพื่อการเกษตร การจำหน่ายผลิตผลและ อื่นๆ ในการนี้สมควรเพิ่มทุนของธนาคารขึ้น เพื่อให้สนองความต้องการของเกษตรกรในเรื่องสินเชื่อการเกษตรได้โดยสมบูรณ์ยิ่งขึ้น จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้ขึ้น

พ.ร.บ. ธ.ก.ส. (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๒๕

โดยที่ได้มีหน่วยงานของรัฐบางแห่งในขณะนี้ ประสงค์ให้ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรดำเนินงานเกี่ยวกับการเรียกเก็บเงินค่าที่ดิน ค่าชดเชยการลงทุน ค่าบริการ ค่าธรรมเนียม หรือเงินประเภทอื่นแทนหน่วยงานของรัฐอื่นๆ เพราะธนาคารมีสาขาขยายอยู่ทั่วไปในประเทศอยู่แล้ว และ โดยที่บทบัญญัติบางประการในกฎหมายปัจจุบันไม่เหมาะสม กล่าวคือ ธนาคารจะให้กู้เงินแก่ผู้ฝากเงินซึ่งมิใช่เกษตรกรไม่ได้เป็นเหตุให้มีผู้ฝากเงินกับธนาคารน้อยกว่าที่ควร ซึ่งไม่เป็นการสนับสนุนให้ธนาคารสามารถระดมทุนเพื่อเป็นสินเชื่อสำหรับเกษตรกรได้เต็มที่ บทบัญญัติเกี่ยวกับการมิไว้ซึ่งอสังหาริมทรัพย์ตามมาตรา ๑๑ (๔) ไม่สอดคล้องกับบทบัญญัติในมาตรา ๑๑ วรรคสอง จนทำให้เป็นที่สงสัยว่าธนาคารจะรับที่ดินของลูกหนี้ธนาคารมาประเมินราคาใช้หนี้เงินกู้ได้หรือไม่ และในขณะนี้ธนาคารมิได้รับยกเว้นค่าธรรมเนียมตามประมวล

กฎหมายที่ดิน ทำให้การดำเนินการธุรกิจต้องมีภาระสูงทำให้ไม่อาจให้ความช่วยเหลือแก่เกษตรกรเกี่ยวกับค่าธรรมเนียมในการทำนิติกรรมกับธนาคารได้แตกต่างกับการทำนิติกรรมกับสหกรณ์อื่นๆ ผู้ทำนิติกรรมจะได้ยกเว้นค่าธรรมเนียมในกรณีนี้ด้วย นอกจากนั้นกำหนดเวลาในการประชุมใหญ่ของผู้ถือหุ้น กำหนดเวลาเสนอขอบุคลากร และ กำหนดเวลารายงานกิจการประจำปีตามกฎหมายปัจจุบันก็กำหนดไว้น้อยเกินไปยังไม่เหมาะสมสมควรแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายให้เหมาะสมยิ่งขึ้น จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

พ.ร.บ. ธ.ก.ส. (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๓๕

เนื่องจากปัจจุบันพระราชบัญญัติธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรพ.ศ. ๒๕๐๘ กำหนดความหมายของคำว่า เกษตรกร และวัตถุประสงค์ของธนาคารไว้ค่อนข้างจะจำกัด โดยเกษตรกรนั้นหมายความว่าเฉพาะผู้ประกอบการเกษตรโดยตรงและ ให้เกษตรกรกู้เงินได้เฉพาะเพื่อการประกอบอาชีพการเกษตรเท่านั้น อีกทั้งเงินทุนของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรตามที่กำหนดไว้นั้นในขณะนี้มีจำนวนไม่เพียงพอ ทำให้ความช่วยเหลือในการประกอบอาชีพของเกษตรกรอยู่ในวงจำกัด สมควรที่จะขยายความหมายของคำว่าเกษตรกร ให้รวมถึงเกษตรกรตามกฎหมายว่าด้วยการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมและ ขยายวัตถุประสงค์ของธนาคารตามพระราชบัญญัติให้กว้างขึ้นให้เกษตรกรสามารถกู้เงินไปเพื่อการประกอบอาชีพอย่างอื่นที่เกี่ยวข้องในการเกษตร เพื่อเป็นการเพิ่มรายได้กับครอบครัวได้ด้วย และแก้ไขในเรื่องการเพิ่มทุนเรือนหุ้นของธนาคาร เพื่อให้ธนาคารสามารถให้ความช่วยเหลือในด้านการให้สินเชื่อแก่เกษตรกรได้มากขึ้น นอกจากนี้ เพื่อให้การปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมตามกฎหมายว่าด้วยการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น สมควรให้มีกองทุนที่ดินขึ้นในธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรโดยให้ผู้จัดการธนาคารเป็นผู้บริหารกองทุนที่ดินตามระเบียบข้อบังคับ หรือมติที่คณะกรรมการกองทุนที่ดินกำหนดและ แยกการดำเนินงานออกจากกิจการดำเนินงานตามปกติของธนาคาร จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

พ.ร.บ. ธ.ก.ส. (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๔๒

โดยที่ในปัจจุบันการให้ความช่วยเหลือแก่เกษตรกร กลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตร แต่เฉพาะในการประกอบอาชีพเกษตรกรรมหรืออาชีพอื่นที่เกี่ยวข้องในการเกษตรนั้นยังไม่เพียงพอที่จะทำให้เกษตรกรมีรายได้และ ความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น สมควรขยายขอบเขตแห่งวัตถุประสงค์ของธนาคารให้สามารถช่วยเหลือทางการเงินแก่เกษตรกร กลุ่มเกษตรกรและ สหกรณ์การเกษตร ในการประกอบอาชีพอื่น การพัฒนาความรู้และคุณภาพชีวิตของเกษตรกรและ

ครอบครัวของเกษตรกรและสำหรับการดำเนินการตามโครงการที่เป็นการส่งเสริมหรือสนับสนุนการประกอบอาชีพเกษตรกร ซึ่งเป็นการดำเนินการร่วมกับผู้ประกอบการ ซึ่งจะส่งผลทำให้ขบวนการเกษตรกรรมทั้งในด้านการผลิตและการตลาดดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพและทำให้เกิดการพัฒนาภาคเกษตรกรรมอย่างครบวงจรและ สมควรขยายอำนาจในการดำเนินงานให้สอดคล้องกับการขยายขอบเขตแห่งวัตถุประสงค์และ เพื่อให้ธนาคารสามารถรับฝากเงินเพื่อสงเคราะห์ชีวิตของเกษตรกรและครอบครัว ชดเชยความเสียหายจากภัยธรรมชาติในการประกอบอาชีพเกษตรกร เพื่อให้ความช่วยเหลือแก่เกษตรกรได้กว้างขวางขึ้น ตลอดจนสมควรเพิ่มจำนวนกรรมการเพื่อมาช่วยในการดำเนินงานหรือการประกอบธุรกิจของธนาคารเพิ่มอำนาจในการจัดหาเงินทุน โดยการออกสลากออมทรัพย์และกำหนดให้รัฐบาลสามารถค้ำประกันเงินกู้ของธนาคารได้สูงขึ้นเพื่อสนับสนุนให้สามารถหาเงินทุนมาใช้จ่ายในการดำเนินงานได้มากขึ้น จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

พ.ร.บ. ธ.ก.ส. (ฉบับที่ ๖) พ.ศ. ๒๕๔๘

โดยที่เป็นการสมควรปรับปรุงวัตถุประสงค์และอำนาจหน้าที่ รวมทั้งการดำเนินการอื่นที่เกี่ยวข้องของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร เพื่อให้การดำเนินกิจการของธนาคารมีความคล่องตัวและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และสามารถทำหน้าที่เป็นสถาบันการเงินเพื่อการพัฒนาชนบทไม่ว่าจะเป็น การสนับสนุนทางการเงิน หรือการบริหารจัดการให้แก่บุคคลหรือนิติบุคคลต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรและการพัฒนาชนบท นอกจากนั้น เพื่อให้มีการระดมเงินทุนในการดำเนินกิจการของธนาคาร สมควรเพิ่มสัดส่วนการถือหุ้นของสถาบันการเงินและบุคคลอื่นด้วย จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

ภาคผนวก ข
นโยบายของรัฐบาลที่เกี่ยวข้องกับการพักชำระหนี้

นโยบายของรัฐบาลที่เกี่ยวข้องกับการพักรงระเหิด

ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (2544: 33) จากคำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรี พันตำรวจโท ดร.ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรีได้แถลงต่อรัฐบาลในวันจันทร์ที่ 26 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2544 ได้กำหนดนโยบายบริหารราชการแผ่นดินไว้ 16 ข้อ ดังนี้

1. นโยบายเร่งด่วน
2. นโยบายเศรษฐกิจ
3. นโยบายการสร้างรายได้
4. นโยบายการพาณิชย์และเศรษฐกิจระหว่างประเทศ
5. นโยบายด้านการคมนาคม
6. นโยบายการพัฒนาแรงงาน
7. นโยบายวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
8. นโยบายด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
9. นโยบายการพลังงาน
10. นโยบายเสริมสร้างสังคมเข้มแข็ง
11. นโยบายการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
12. นโยบายความมั่นคงแห่งรัฐ
13. นโยบายด้านการต่างประเทศ
14. นโยบายความปลอดภัยของประชาชน
15. นโยบายการบริหารราชการแผ่นดิน
16. นโยบายพัฒนาภูมิภาคและกรุงเทพมหานคร

การกำหนดยุทธศาสตร์และนโยบายของคณะรัฐมนตรีตามที่กล่าวมา ได้วางอยู่บนพื้นฐานความเป็นจริงของประเทศทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และสถานการณ์ของโลกในปัจจุบัน และเพื่อให้รัฐบาลสามารถดำเนินนโยบายจนบรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดไว้ได้ รัฐบาลจะต้องปรับปรุงโครงสร้างหน่วยงานราชการ พัฒนาระบบการบริหารจัดการประเทศใหม่ และต้องเสนอร่างกฎหมายเพื่อให้การดำเนินนโยบายสำคัญเร่งด่วนสามารถบรรลุผลทางปฏิบัติและเกิดประโยชน์อย่างแท้จริง

สำหรับนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการพักชำระหนี้ 3 ปีของเกษตรกร มีอยู่ 3 นโยบาย คือ

1. นโยบายเร่งด่วน

- พักชำระหนี้ให้กับเกษตรกรรายย่อยเป็นเวลา 3 ปี เพื่อแก้ปัญหาหนี้สินของเกษตรกรอย่างเร่งด่วน โดยวางระบบการฟื้นฟูและให้ความช่วยเหลือปรับโครงสร้างการผลิตอย่างครบวงจร

- จัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งละ 1 ล้านบาท เพื่อเป็นแหล่งเงินหมุนเวียนในการลงทุน สร้างอาชีพเสริม และสร้างรายได้ให้แก่ประชาชนและ วิสาหกิจขนาดเล็ก ในครัวเรือนพร้อมทั้งรัฐบาลจะจัดให้มีโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ เพื่อให้แต่ละชุมชนได้ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาสินค้า โดยรัฐพร้อมที่จะเข้าช่วยเหลือในด้านความรู้ สมัยใหม่ และการบริหารจัดการ เพื่อเชื่อมโยงสินค้าจากชุมชนสู่ตลาดทั้งในประเทศด้วยระบบร้านค้า เครือข่ายและอินเทอร์เน็ต

- จัดตั้งธนาคารประชาชน เพื่อกระจายโอกาสการเข้าถึงแหล่งเงินให้กับประชาชนผู้มีรายได้น้อย เพื่อสร้างทางเลือกและลดการพึ่งพาแหล่งเงินกู้ยืมในระบบ ซึ่งจะทำให้ประชาชนมีโอกาสในการสร้างงาน สร้างรายได้ด้วยตนเอง

- จัดตั้งธนาคารวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดเล็ก เพื่อพัฒนาผู้ประกอบการเดิม และเพิ่มจำนวนผู้ประกอบการใหม่อย่างเป็นระบบ เพื่อสร้างและรักษากิจการการผลิต การจ้างงาน การสร้างรายได้ การส่งออก และเป็นแกนหลักในการสร้างความเติบโตและเสถียรภาพทางเศรษฐกิจในอนาคต

- จัดตั้งบรรษัทกลางในการบริหารสินทรัพย์ เพื่อดำเนินการให้หนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ออกจากระบบของธนาคารพาณิชย์โดยเร็ว และเป็นระบบเปิดเสรี เพื่อสร้างความมั่นใจให้แก่สถาบันการเงินในการปล่อยสินเชื่อให้กับภาคการผลิตและบริการ

- พัฒนารัฐวิสาหกิจ ให้องค์กรหลักในการกอบกู้เศรษฐกิจ และสร้างรายได้ให้กับประเทศ โดยรัฐบาลรัฐวิสาหกิจที่มีศักยภาพและมีความพร้อมเข้าด้วยกัน ภายใต้การบริหารขององค์การบริหารพร้อมทั้งเปิดโอกาสให้ประชาชนคนไทยมีโอกาสลงทุนในกิจกรรมของรัฐวิสาหกิจ และสนับสนุนให้รัฐวิสาหกิจที่มีความสัมพันธ์เชิงคณะเป็นในตลาดหลักทรัพย์ภายในระยะเวลาที่เหมาะสม

- สร้างหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า เพื่อลดรายจ่ายโดยรวมของประเทศและประชาชนในการดูแลสุขภาพโดยเสียค่าใช้จ่าย 30 บาทต่อครั้ง และสร้างโอกาสการเข้าถึงบริการสาธารณสุขที่ได้มาตรฐานอย่างทั่วถึงและเท่าเทียมกัน

- เร่งจัดตั้งสถาบันบำบัดผู้ติดเสพติด ควบคู่ไปกับการปราบปรามและป้องกัน

- ส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามคอร์รัปชัน

2. นโยบายเศรษฐกิจ

- นโยบายด้านการคลัง
- นโยบายการเงิน สถาบันการเงินและตลาดทุน

3. นโยบายการสร้างรายได้

การแก้ปัญหาหนี้สินของประเทศต้องแก้ด้วยการสร้างรายได้ ดังนั้นรัฐบาลจะสนับสนุนและผลักดันให้มีกระบวนการสร้างรายได้ให้กับประชาชนทุกระดับ โดยจะส่งเสริมแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงตามศักยภาพของชุมชนในระดับฐานรากของประเทศตั้งแต่การผลิต เพื่อการบริโภค นำผลผลิตที่เหลือออกจำหน่าย เพื่อสร้างรายได้ในระดับ ครอบครัว ส่งเสริม การรวมตัว เพื่อดำเนินเศรษฐกิจระดับชุมชนเร่งพัฒนาผู้ประกอบการขนาดกลาง และขนาดเล็ก รวมทั้งส่งเสริม การเชื่อมโยงอย่างเกื้อกูล และสนับสนุนซึ่งกันกับธุรกิจขนาดใหญ่ ผู้ตลาดทั้งภายในประเทศและ ต่างประเทศ เพื่อสร้างเสริมกระบวนการสร้างรายได้ให้กับประชาชนอย่างเป็นระบบ ทั้งนี้รัฐบาลจะ สนับสนุนให้เกิดการปรับเปลี่ยน โครงสร้างการผลิตทั้งภาคเกษตร อุตสาหกรรม และการบริการ เพื่อตอบสนองความต้องการของตลาดยุคใหม่ โดยคำนึงถึงทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ และศักยภาพ ของทักษะที่ประเทศมีความโดดเด่นเชี่ยวชาญ ทั้งนี้เพื่อสร้างฐานการจ้างงาน กระจายโอกาสและ กระจายความเสี่ยง สร้างฐานการผลิตของผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดเล็ก โดยมี แนวนโยบายครอบคลุม 3 ด้าน คือ เกษตร อุตสาหกรรม และการบริการ ดังต่อไปนี้

ด้านการเกษตรกรรม

ประกอบด้วย 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 พื้นฟูและเสริมสร้างความเข้มแข็งของเกษตรกร

1. ปรับปรุงโครงสร้างดินเชื่อ และเงินทุนภาคเกษตรให้สอดคล้องกับวงจรการผลิตเร่งรัด การแก้ไขหนี้สินของเกษตรกร และพักชำระหนี้และยกเว้นดอกเบี้ยเป็นเวลา 3 ปี แก่เกษตรกรราย ย่อย

2. ส่งเสริมการทำเกษตรผสมผสาน เกษตรทางเลือก และเกษตรอินทรีย์ รวมทั้ง ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้แก่เกษตรกร

3. ส่งเสริมให้เกษตรกรมีที่ดินทำกินอย่างพอเพียง โดยการวางแผนการใช้ที่ดินอย่างมี ประสิทธิภาพ และการจัดการใช้ที่ดินรกร้างว่างเปล่าให้เกิดประโยชน์สูงสุด รวมทั้งพัฒนา ประสิทธิภาพการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำในทุกระดับให้เหมาะสมต่อระบบการผลิต และ สอดคล้องกับสภาพพื้นที่ โดยเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างเต็มที่ในการฟื้นฟู อนุรักษ์

และพัฒนาพื้นที่ดินน้ำและฉุมน้ำ แหล่งกักเก็บน้ำ อุดลองส่งน้ำ คุณภาพน้ำ และชลประทานระบบท่อ รวมทั้งควบคุมดูแลการใช้น้ำผิวดิน และน้ำใต้ดินให้เกิดประสิทธิภาพ และเป็นระบบโดยเฉพาะอย่างยิ่งในโครงการพัฒนาแหล่งน้ำขนาดใหญ่

ส่วนที่ 2 การพัฒนาตลาดในประเทศและการปฏิรูปชนบท

1. มุ่งพัฒนาการผลิตภาคชนบทและสร้างความเข้มแข็งแก่เศรษฐกิจชุมชนโดยเชื่อมโยงการแปรรูปผลผลิตผลทางการเกษตรกับโครงกรหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ และจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านแห่งละ 1 ล้านบาท เพื่อเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนระยะยาวสำหรับการลงทุนและสร้างรายได้แก่ประชาชนในชนบท
2. พัฒนาระบบการตลาดสินค้าเกษตรสมัยใหม่ สนับสนุนการจัดตั้งขั้วฉางฉานฉาคของกลุ่ฉเกรกรในชุมชน รวมทั้งส่งเสริมระบบเทคโนโลยีสารสนเทศทางการเกษตรและความสามารถในการเข้าถึงสารสนเทศด้านการตลาดสินค้าเกษตร เพื่อให้สามารถวางแผนการผลิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ
3. ส่งเสริมการสหกรณ์ ธุรกิจชุมชน สถาบันเกษตรกรและองค์กรชุมชนให้เข้มแข็งและให้มีส่วนร่วมในการกำหนดและเสนอแนะนโยบายและมาตรการด้านเกษตร และการวิจัยพัฒนาด้านการเกษตร
4. เพิ่มประสิทธิภาพการผลิตด้วยการส่งเสริมการวิจัยและการเรียนรู้จากภูมิปัญญาไทย และวิทยาการสมัยใหม่
5. ส่งเสริมและสนับสนุนการทำการเกษตร รวมทั้งเกษตร อุดสาหกรรมให้เหมาะสมกับภูมิประเทศ ภูมิอากาศ และสอดคล้องความต้องการของตลาดและศักยภาพของประชาชนในพื้นที่

ส่วนที่ 3 การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของภาคเกษตรในตลาดโลก

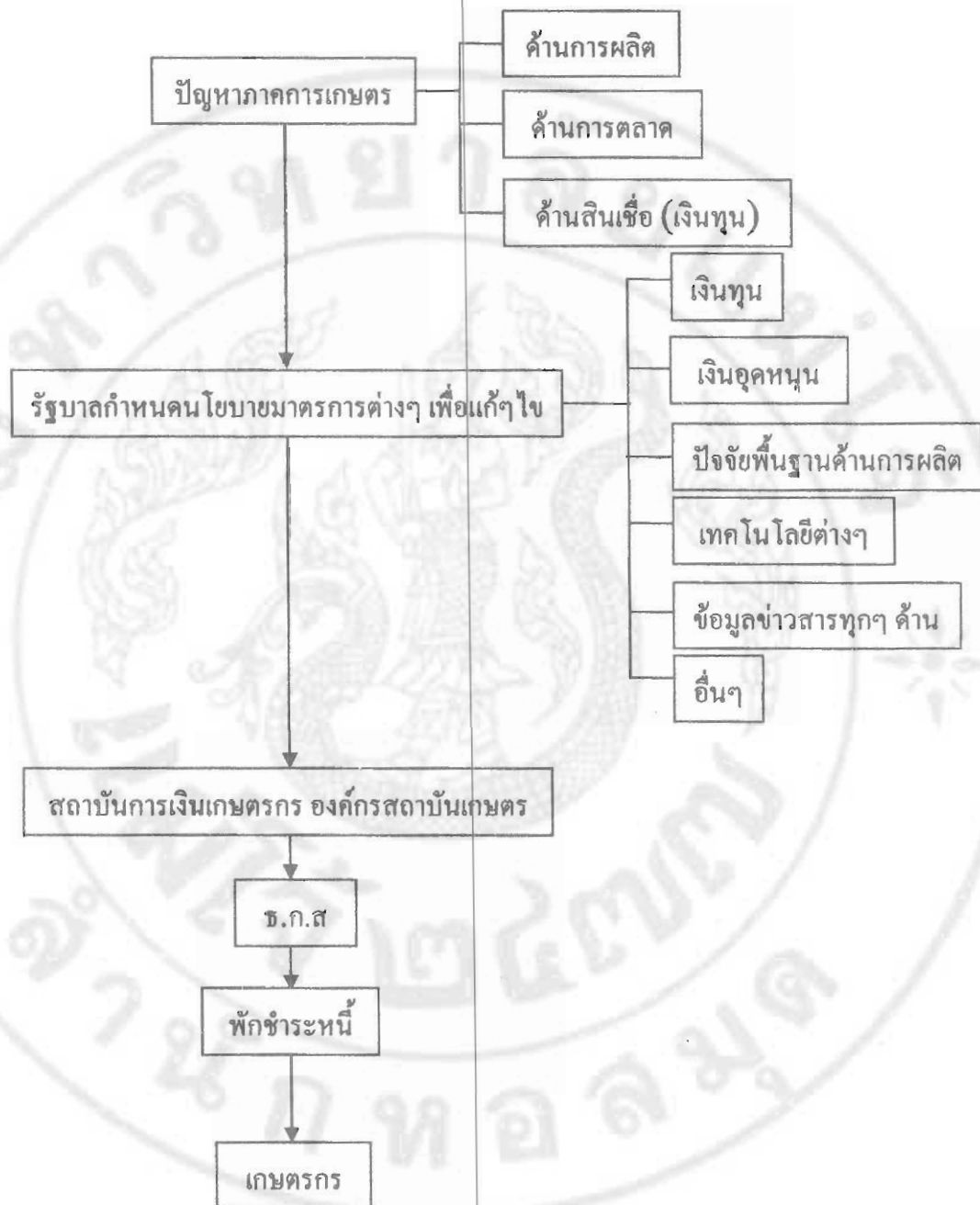
1. ส่งเสริมการสร้างมูลค่าเพิ่มด้วยการแปรรูปผลผลิตของเกษตร และพัฒนาคุณภาพมาตรฐาน รูปแบบ และบรรจุภัณฑ์ของสินค้าเกษตร และเกษตรอุตสาหกรรม
2. ผลักดันให้ประเทศเป็นศูนย์กลางการผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์ รวมทั้งส่งเสริมการจัดทะเบียนสิทธิบัตรที่เกี่ยวกับการผลิตทางการเกษตรในทุกด้าน เพื่อรองรับการเปิดเสรีสินค้าเกษตรในอนาคต

3. พัฒนาการตรวจสอบคุณภาพ มาตรฐาน และความปลอดภัยของสินค้าเกษตรทั้งการนำเข้าและส่งออก รวมทั้งสนับสนุนการพัฒนาเทคโนโลยีชีวภาพ เพื่อยกระดับผลผลิตทางการเกษตรให้มีคุณภาพ ได้มาตรฐาน และเป็นที่ยอมรับในตลาดต่างประเทศ

4. ส่งเสริมการประมงชายฝั่งและการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ รวมทั้งการทำประมงนอกน่านน้ำ ด้วยการสร้างความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้าน การพัฒนากองเรือประมงอุตสาหกรรม ห้องเย็น และการแปรรูปสินค้าประมง รวมทั้งส่งเสริมการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรและระบบนิเวศน์ทางทะเล

การเพิ่มขีดความสามารถยังมีอีกหลายด้านซึ่งจะไม่ขอกล่าว ณ ที่นี้

โดยนโยบายบริหารราชการแผ่นดินของรัฐบาลทั้ง 3 ข้อนี้อาจเป็นตัวกำหนดให้เกิดนโยบายการพักชำระหนี้ 3 ปี เพื่อช่วยเหลือเกษตรกรต่อไป

ภาพที่ 4 แนวทางแก้ไขปัญหาด้านสินเชื่อ (เงินทุน) เกษตรกร

ภาคผนวก ก

สรุปผลโครงการฟื้นฟูอาชีพเกษตรกรหลังการพักชำระหนี้
กรมส่งเสริมการเกษตร

สรุปผลโครงการฟื้นฟูอาชีพเกษตรกรหลังการพักชำระหนี้ กรมส่งเสริมการเกษตร

หลักการและเหตุผล

1. รัฐบาลกำหนดนโยบายฟื้นฟูและเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่เกษตรกร เร่งรัดการแก้ปัญหานี้สิน และพักชำระหนี้ให้สามารถฟื้นฟูและพัฒนาอาชีพ
2. คณะรัฐมนตรีมีมติ เมื่อวันที่ 20 มีนาคม 2544 และวันที่ 1 พฤษภาคม 2544 เห็นชอบ โครงการพักชำระหนี้ให้แก่เกษตรกรรายย่อยตามนโยบายของรัฐบาลผ่านระบบธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร โดยให้ความช่วยเหลือเกษตรกรรายย่อยที่ประสบปัญหานี้สินเนื่องจากเหตุสุดวิสัยและจำเป็นให้ลดภาระหนี้สิน 3 ปี เพื่อให้โอกาสฟื้นฟูตนเองในการประกอบอาชีพสร้างรายได้ และเกษตรกรจะต้องใช้โอกาสที่ได้รับนี้ในการปรับปรุงประสิทธิภาพการผลิตให้มีรายได้เพิ่มขึ้นและ สามารถจ่ายชำระหนี้ได้หลังสิ้นสุดโครงการ ซึ่งจะช่วยให้เศรษฐกิจของประเทศฟื้นตัวอย่างแท้จริง
3. เพื่อให้การปฏิบัติงานโครงการฟื้นฟูอาชีพเกษตรกรหลังการพักชำระหนี้ สอดคล้องกับนโยบาย และมีความชัดเจนในการปฏิบัติ

คณะรัฐมนตรีได้เห็นชอบกรอบแนวทางการดำเนินงานโดยสรุป

1. การรวบรวมรายชื่อเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ ธ.ก.ส. เป็นผู้จัดทำบัญชีรายชื่อเกษตรกรรายย่อยที่เป็นลูกค้า ธ.ก.ส. ตามคุณสมบัติที่กำหนดและประสงค์จะเข้าร่วมโครงการโดยแยกรายตำบล/อำเภอ/จังหวัด มอบหมายให้ ธ.ก.ส. จัดส่งบัญชีชื่อดังกล่าวให้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ โดยมีสำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัด เป็นหน่วยงานอำนวยความสะดวกและประสานงานโครงการระดับจังหวัด
2. จัดตั้งคณะกรรมการฟื้นฟูอาชีพเกษตรกรหลังการพักชำระหนี้ ระดับจังหวัด มีผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นประธาน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเป็นกรรมการ และเกษตรและสหกรณ์จังหวัดเป็นอนุกรรมการและเลขานุการ มีหน้าที่กำกับดูแลการดำเนินงาน กำหนดปฏิทินปฏิบัติงานโครงการ ติดตามและประเมินผลการช่วยเหลือเกษตรกรเป็นรายบุคคล
3. จัดตั้งศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลในพื้นที่เป้าหมาย เพื่อสนับสนุน ตรวจสอบและจำแนกกลุ่มเกษตรกรลูกค้าที่เข้าร่วมโครงการ จัดทำแผน

ฟื้นฟูและเสริมสร้างความเข้มแข็งเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการแต่ละราย พร้อมทั้งจัดทำแผนถ่ายทอดเทคโนโลยีเพื่อส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้แก่เกษตรกร

วัตถุประสงค์โครงการ

1. เพื่อสร้างรายได้ สร้างงาน ให้เกษตรกร
2. เพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจระดับท้องถิ่นด้วยการถ่ายทอดเทคโนโลยีและสนับสนุนปัจจัยการผลิตให้ครอบคลุมเกษตรกรเป้าหมายทั้งหมด โดยให้เป็นไปตามความต้องการของเกษตรกรรายย่อย ที่พักชำระหนี้กับธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร เพื่อฟื้นฟูอาชีพเกษตรกรภายใต้กรอบอาชีพที่ส่งเสริมและมีโอกาสทางการตลาดให้สามารถที่จะชำระหนี้และขยายผลต่อไปได้ หลังจากครบกำหนดพักชำระหนี้ตามนโยบายรัฐบาล

พื้นที่ดำเนินการ

จังหวัดที่มีเกษตรกรเข้าร่วมโครงการพักชำระหนี้ จำนวน 76 จังหวัด ที่จะขอสนับสนุน งบประมาณและค่าใช้จ่ายสำรองเพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจ เกษตรกร 758,626 คน (จากเป้าหมายเกษตรกร พักชำระหนี้ จำนวน 1,171,817 คน) ในจำนวนนี้อยู่ในความดูแลรับผิดชอบของกรมส่งเสริมการเกษตร 334,663 คน ส่วนราชการโดยเฉพาะส่วนราชการหลักในการฟื้นฟูอาชีพ ได้แก่ กรมส่งเสริมการเกษตร กรมปศุสัตว์ และกรมประมง พิจารณาดังนี้

1. กลุ่มอาชีพเดิมเน้นการถ่ายทอดเทคโนโลยีโดยการอบรมเพิ่มความรู้แก่เกษตรกร ให้มีรายได้เพิ่มขึ้น (อบรมรายละ 2,000 บาท)
2. กลุ่มอาชีพเสริม เน้นการถ่ายทอดเทคโนโลยีโดยการอบรมเพิ่มความรู้และสนับสนุนปัจจัย เพื่อการเรียนรู้แก่เกษตรกร รวมทั้งปัจจัยบางอย่างตามความต้องการของเกษตรกร (อบรม 2,000 บาท + ปัจจัย 3,000 บาท)
3. กลุ่มอาชีพใหม่ ซึ่งยังคงเป็นไปไม่ได้ในปี 2545 ทั้งนี้ ให้พิจารณาเตรียมการโดยเลือกสินค้าที่มีตลาดรองรับ อาทิ อาชีพด้านปศุสัตว์ (โคเนื้อ โคนม กระบือ) หรือการประมง

งบประมาณดำเนินการ

กระทรวงเกษตรฯ ได้พิจารณาคำขอรับการสนับสนุนการดำเนินงานของแต่ละหน่วยงาน และจัดสรรงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ 2545 และงบค่าใช้จ่ายสำรองเพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจ สำหรับเป็นค่าใช้จ่ายในการฟื้นฟูอาชีพเกษตรกร โดยในส่วนของกรมส่งเสริมการเกษตร ได้รับการ จัดสรรงบ รวมทั้งสิ้น 1,398,577,965 บาท ดังนี้

ตารางที่ 19 สรุปงบประมาณการดำเนินการ โครงการฟื้นฟูอาชีพเกษตรกรหลังการพักชำระหนี้

	งบปกติปี 2545	งบกระตุ้นเศรษฐกิจ	รวม (บาท)
ส่วนกลาง			
งบบริหารโครงการ	6,981,300	-	6,981,300
งบถ่ายทอดเทคโนโลยี	1,740,240	-	1,740,240
ส่วนจังหวัด	21,000,785	-	21,000,785
งบบริหารโครงการ	(13,907,040)	-	(13,907,040)
งบถ่ายทอดเทคโนโลยี	172,283,760	455,677,840	627,961,600
งบฟื้นฟู	189,018,000	537,969,000	726,987,000
รวมทั้งสิ้น	404,931,125	993,646,840	1,398,577,965

หมายเหตุ :

1. งบบริหารโครงการในส่วนจังหวัด จำนวน (13,907,040 บาท) สำนักงานบริหารโครงการของกระทรวงได้กันไว้ให้เกษตรกรและสหกรณ์จังหวัดเป็นผู้เบิกจ่ายในนามอนุกรรมการฯ ระดับจังหวัด
2. งบถ่ายทอดเทคโนโลยี ในส่วนจังหวัด เบิกจ่ายจากสำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัด โดยเกษตรอำเภอเป็นผู้รวบรวมและจัดทำคำขอการเบิกจ่ายงบประมาณ
3. ในการเบิกจ่ายงบประมาณ แต่ละส่วนราชการเป็นผู้เบิกจ่ายแทนกระทรวงเกษตรและ สหกรณ์ ทั้งในระดับส่วนกลางและในระดับจังหวัด โดยการขอเบิกจ่ายในระดับจังหวัดต้องผ่านมติของคณะอนุกรรมการ โครงการฯ ระดับจังหวัด

ขั้นตอนการทำงาน

ขั้นตอนการจัดทำแผนขอรับการสนับสนุน

1. ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล จัดทำแบบยื่นความจำนงขอรับการสนับสนุน เพื่อฟื้นฟูอาชีพของเกษตรกร เป็นรายงานตามแบบ G/I และรวบรวมเพื่อจัดทำเป็น คำขอรับการสนับสนุนเป็นรายตำบล (แผนถ่ายทอดความรู้และแผนฟื้นฟูอาชีพ) ตามแบบ G จัดส่งสำนักงานเกษตรอำเภอและรวบรวมเสนอคณะอนุกรรมการฟื้นฟูอาชีพเกษตรกรหลังการพักชำระหนี้ ระดับจังหวัด (ผู้ว่าฯ ประธาน/เกษตรจังหวัด เลขานุ)

2. คณะอนุกรรมการระดับจังหวัด พิจารณาให้ความเห็นชอบแผนทางเลือกอาชีพ ตามคำขอและเสนอให้แต่ละกรมที่รับผิดชอบแผนทางเลือกอาชีพ พิจารณาให้การสนับสนุน

3. กรมที่รับผิดชอบ พิจารณาให้การสนับสนุนและจัดทำเป้าหมายเกษตรกรที่ขอเข้าร่วมโครงการเป็นรายจังหวัด พร้อมทั้งจัดวงเงินงบประมาณที่จะให้การช่วยเหลือตามแผนเป็นรายจังหวัด

ขั้นตอนการขอรับการสนับสนุนงบประมาณ

1. ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลตรวจสอบเป้าหมายเกษตรกร และแผนขอรับการสนับสนุน และจัดทำเอกสารขอรับการสนับสนุนงบประมาณตามแบบฟอร์ม (พณ.1) เป็นรายตำบล จัดส่งมาที่สำนักงานเกษตรอำเภอ

2. คณะทำงานโครงการเพิ่มศักยภาพชุมชนด้านการเกษตรระดับอำเภอ (เกษตรอำเภอเป็นประธาน) พิจารณาตรวจสอบและสรุปคำขอตามแบบฟอร์ม (พณ.2 และพณ.3) แล้วให้เกษตรอำเภอ ประมงอำเภอ และปศุสัตว์อำเภอลงนามรับรอง เพื่อเสนอคณะอนุกรรมการระดับจังหวัดให้ความเห็นชอบ

3. เมื่อคณะอนุกรรมการระดับจังหวัด เห็นชอบแล้วจะดำเนินการเบิกจ่ายดังนี้
แผนการถ่ายทอดเทคโนโลยี

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ มอบหมายให้เกษตรและสหกรณ์จังหวัดเป็นหน่วยตั้งเบิกจ่ายงบประมาณ ดังนั้นหัวหน้าส่วนราชการ ได้แก่ เกษตรจังหวัด ประมงจังหวัด ปศุสัตว์จังหวัด จัดตั้งเรื่องขอเบิกจ่ายงบประมาณด้านถ่ายทอดเทคโนโลยี เพื่อขอเบิกจ่ายจากเกษตรและสหกรณ์จังหวัด มาดำเนินการฝึกอบรมและถ่ายทอดความรู้สู่เกษตรกรตามเป้าหมายที่ได้รับ

แผนฟื้นฟูอาชีพ

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ มอบหมายให้แต่ละส่วนราชการ ระดับจังหวัดเป็นผู้เบิกจ่ายงบประมาณ โดยกระทรวงจะโอนงบประมาณไปตั้งจ่ายแก่หน่วยงานระดับจังหวัด ได้แก่ เกษตร-จังหวัด ประมงจังหวัด และปศุสัตว์จังหวัดโดยตรง ทั้งนี้ ได้จัดงบประมาณเพื่อใช้ดำเนินการตามโครงการทั้งในระดับจังหวัดและในระดับภาค

การดำเนินการตามแผนการถ่ายทอดเทคโนโลยี และแผนฟื้นฟูอาชีพ

แผนการถ่ายทอดเทคโนโลยี

1. กำหนดหลักสูตรการฝึกอบรมเกษตรกร ประกอบด้วยเนื้อหาวิชา 1. การรวมกลุ่ม
2. บัญชีฟาร์ม 3. การปรับปรุงดิน 4. หลักสูตรเฉพาะอาชีพ 5. ฝึกปฏิบัติและศึกษาดูงาน

2. การดำเนินการอบรมถ่ายทอดความรู้ ให้ดำเนินการในลักษณะบูรณาการร่วมกันระหว่างหน่วยงาน เพื่อให้เกษตรกรได้รับประโยชน์สูงสุด โดยให้ดำเนินการดังนี้

อบรมหลักสูตรรวม จำนวน 1 วัน ได้แก่ การรวมกลุ่ม บัญชีฟาร์ม การปรับ-ปรุงดิน เกษตรกรผู้ร่วมโครงการครั้งละไม่เกิน 50 คน/รุ่น งบประมาณด้านการถ่ายทอดเทคโนโลยี 400 บาท/คน จากงบถ่ายทอดเทคโนโลยีของแต่ละกรม โดยมอบหมายให้กรมส่งเสริมการเกษตร เป็นผู้ดำเนินการจัดอบรม และกรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ส่งเกษตรกรผู้ร่วมโครงการเข้าอบรม

อบรมหลักสูตรเฉพาะอาชีพ ให้หน่วยงานที่รับผิดชอบแยกไปดำเนินการ ถ่ายทอดความรู้ ฝึกปฏิบัติและศึกษาดูงานตามความต้องการของเกษตรกร อาจจะอบรมต่อเนื่อง หรือเว้นช่วงดำเนินการจากการอบรมหลักสูตรรวมก็ได้ แล้วแต่หน่วยงาน โดยกำหนดจำนวนวัน ให้เหมาะสมกับหลักสูตร เช่น เกษตรกรเสนอความต้องการเลี้ยงไก่ ก็ให้ปศุสัตว์อำเภอดำเนินการ ตามงบประมาณที่เหลือคนละ 1,600 บาท หรือจะจัดทำจุลสารติดตัวก็ได้

แผนฟื้นฟูอาชีพเกษตรกร ให้เกษตรกรจัดซื้อปัจจัย จำนวน 3,000 บาท/คน และนำหลักฐานการจ่ายเงินมาส่งเรื่องเบิกจ่ายเงิน ให้เป็นไปตามระเบียบกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ว่า ด้วย การใช้จ่ายเงินอุดหนุนโครงการฟื้นฟูอาชีพเกษตรกรหลังการพิกษาระหนี้ พ.ศ. 2544 ทั้งนี้ให้จัดทำแผนรองรับด้านการผลิตและแผนการตลาดด้วย

ให้จังหวัดจัดให้มีการตรวจเยี่ยมศูนย์ฯ ทุกศูนย์ที่ดำเนินงานตามโครงการฟื้นฟูอาชีพ ในปี 2545 ตามแบบฟอร์ม เพื่อประเมินวัดผลการดำเนินงานของแต่ละศูนย์ฯ และหากมีปัญหาให้หาทางปรับปรุงแก้ไขต่อไปขั้นตอนการถ่ายทอดความรู้ (2,000 บาท/ราย) จำนวนไม่ต่ำกว่า 3 วัน สำนักงานเกษตรอำเภอรวบรวมเกษตรกรผู้พิกษาระหนี้ ตามงบประมาณ/ราย ที่ได้รับการอนุมัติ จัดทำแผนฝึกอบรม จัดแบ่งเป็นรุ่นๆ ละไม่เกิน 50 - 100 คนประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องตามหลักสูตร เพื่อจัดเตรียมวิทยากร การรวมกลุ่ม เจ้าหน้าที่ที่มีความรู้ด้านกลุ่ม การบัญชีฟาร์ม สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์จังหวัด การปรับปรุงดิน สำนักงานพัฒนาที่ดิน หมายเหตุ รวมการถ่ายทอดในวันแรกของหน่วยงานต่าง ๆ ใน 3 หลักสูตรนี้ หลังจากนั้นให้แยกออกไปอบรมแต่ละหน่วยงาน หลักสูตรเฉพาะอาชีพ (ของแต่ละหน่วยงานจัดอบรมเอง) ติดต่อประสานงานวิทยากร เช่น วิทยากรท้องถิ่น (เกษตรกรจุลสาริต, หมอดินอาสา ฯลฯ) เอกชน (มีอาชีพที่มีอาชีพด้านนั้น ๆ โดยตรง) เจ้าหน้าที่ (ผอ.ศูนย์, เกษกจ.เกษตรกร, นักวิชาการ ฯลฯ) สถาบันการศึกษาในท้องถิ่น ฝึกปฏิบัติและศึกษาดูงาน เตรียมวัสดุอุปกรณ์ฝึกปฏิบัติ และสถานที่ศึกษาดูงาน ตามความเหมาะสมกับงบประมาณ จัดเตรียมสถานที่ จัดฝึกอบรมตามแผน ติดตามประเมินผล รายงานผลการปฏิบัติงาน หมายเหตุ หลักสูตรการรวมกลุ่ม ให้วางระบบกลุ่มอาชีพ และกลุ่มเครือข่าย เพื่อประสานการทำงาน รับความรู้ และการตลาด

ขั้นตอนปัจจัยการผลิต (3,000 บาท/ราย)

1. เกษตรกรจัดซื้อปัจจัยการผลิตตามความต้องการที่ได้เสนอแผนความต้องการไว้กับตำบล
2. นำหลักฐานการจ่ายเงิน ส่งหลักฐานให้กับหน่วยงานที่รับผิดชอบรวบรวมเบิกจ่ายตามระเบียบกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ว่าด้วยการใช้จ่ายเงินอุดหนุนโครงการฟื้นฟูอาชีพเกษตรกรหลังการพักชำระหนี้ ปี 2544 ต่อไปงบประมาณทั้งสิ้นจำแนกตามปกติ ,งบกระตุ้นเศรษฐกิจครั้งที่1 และงบกระตุ้นเศรษฐกิจเพิ่มเติมโครงการฟื้นฟูอาชีพเกษตรกรหลังการพักชำระหนี้ ของกรมส่งเสริมการเกษตร ปี 2545

ตารางที่ 20 แสดงงบประมาณทั้งสิ้นจำนวนตามงบประมาณปี 2545
 ข้าระหนี่ ของกรมส่งเสริมการเกษตร ปี 2545

จังหวัด	ส่วนกลาง		งบฟื้นฟูฯ (กษจ.)		งบถ่ายทอดฯ (ตั้งจ่ายที่ กษ.)		งบบริหารฯ (กษจ.)		รวม
	งบบริหารฯ (บาท)	ถ่ายตค (บาท)	รวมส่วนกลาง (บาท)	จำนวน (ราย)	เงินอุดหนุน (บาท)	จำนวน (ราย)	หมวด คชว. (บาท)	หมวด คชว. (บาท)	รวม (บาท)
รวม 76 จังหวัด	6,981,300	1,740,240	8,721,540	63,006	189,018,000	87,012	172,283,760	21,000,785	391,024,085
ส่วนกลาง (กรม/ภาค)	5,585,000	1,740,240	7,325,240	-	-	-	-	-	7,325,240
ภาคเหนือ	542,200	-	542,200	23,691	71,073,000	34,951	69,202,980	8,133,540	148,951,720
ตะวันออกเฉียงเหนือ	554,000	-	6,139,000	25,209	75,627,000	34,218	67,751,640	8,310,720	157,828,360
ภาคกลาง	37,300	-	37,300	1,781	5,343,000	2,168	4,292,640	568,035	10,240,975
ภาคตะวันออก	65,000	-	65,000	3,381	10,143,000	3,389	6,710,220	983,440	17,901,660
ภาคตะวันตก	56,000	-	56,000	2,814	8,442,000	3,056	6,050,880	867,275	15,416,155
ภาคใต้	141,800	-	141,800	6,130	18,390,000	9,230	18,275,400	2,137,775	38,944,975

ตารางที่ 20 (ต่อ)

จังหวัด	ส่วนกลาง			งบฟื้นฟู ฯ (กษจ.)		งบถ่ายทอดฯ (ตั้งจ่ายที่ กษ.)		งบบริหารฯ (กษจ.)		รวม	
	งบบริหารฯ (บาท)	ถ่ายโอน (บาท)	รวมส่วนกลาง (บาท)	จำนวน (ราย)	เงินอุดหนุน (บาท)	จำนวน (ราย)	หมวด ศพว. (บาท)	หมวด ศพว. (บาท)	ส่วนภูมิภาค (บาท)	รวม (บาท)	รวม (บาท)
งบประมาณค่าใช้จ่ายสำรองเพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจ ปี 2545 (ครั้งที่ 1 ตัดยอด 30 กย. 44)											
รวม 76 จังหวัด	-	-	-	179,323	537,969,000	247,651	455,677,840	-	993,646,840	993,646,840	993,646,840
ภาคเหนือ	-	-	-	67,439	202,317,000	99,472	183,028,480	-	385,345,480	385,345,480	385,345,480
ตะวันออกเฉียงเหนือ	-	-	-	71,739	215,217,000	97,384	179,186,560	-	394,403,560	394,403,560	394,403,560
ภาคกลาง	-	-	-	5,072	15,216,000	6,172	11,356,480	-	26,572,480	26,572,480	26,572,480
ภาคตะวันออก	-	-	-	9,619	28,857,000	9,644	17,744,960	-	46,601,960	46,601,960	46,601,960
ภาคตะวันตก	-	-	-	8,007	24,021,000	8,697	16,002,480	-	40,023,480	40,023,480	40,023,480
ภาคใต้	-	-	-	17,447	52,341,000	26,282	48,358,880	-	100,699,880	100,699,880	100,699,880
งบประมาณประมาณค่าใช้จ่ายสำรองเพื่อการกระตุ้นเศรษฐกิจ เพิ่มเติม (ตัดยอด 30 พย. 44.) ไม่ได้รวมงบบริหารสำหรับ กษ. จำนวน 2448810 บาท ไว้ในนี้											
รวม 76 จังหวัด	1,224,405	-	1,224,405	48,599	145,797,000	49,542	91,737,570	3,673,215	241,207,785	242,432,190	242,432,190
ภาคเหนือ	-	-	-	14,691	44,073,000	14,974	27,727,370	1,110,315	72,910,685	72,910,685	72,910,685
ตะวันออกเฉียงเหนือ	-	-	-	20,864	62,592,000	21,267	39,380,220	1,576,890	103,549,110	103,549,110	103,549,110

ตารางที่ 20 (ต่อ)

จังหวัด	ส่วนกลาง		งบฟื้นฟูฯ (กษจ.)		งบถ่ายทอดฯ (ตั้งจ่ายที่ กษ.)		งบบริหารฯ (กษจ.)		รวม	
	งบบริหารฯ (บาท)	ถ่ายโอน (บาท)	รวมส่วนกลาง (บาท)	จำนวน (ราย)	เงินอุดหนุน (บาท)	จำนวน (ราย)	หมวด ตชว. (บาท)	หมวด ตชว. (บาท)	ส่วนภูมิภาค (บาท)	รวม (บาท)
ภาคกลาง	-	-	-	782	2,346,000	865	1,607,720	61,140	4,014,860	4,014,860
ภาคตะวันออก	-	-	-	1,722	5,166,000	1,722	3,185,700	129,150	8,480,850	8,480,850
ภาคตะวันตก	-	-	-	6,076	18,228,000	6,076	11,240,600	455,700	29,924,300	29,924,300
ภาคใต้	-	-	-	4,464	13,392,000	4,638	8,595,960	340,020	22,327,980	22,327,980
รวมงบทั้งสิ้น	8,205,705	1,740,240	9,945,945	290,928	872,784,000	384,205	719,699,170	24,674,000	1,375,949,385	1,627,103,11

ตารางที่ 21 เป้าหมายและการจัดสรรงบประมาณ จำนวนตามการจัดสรรให้หน่วยเบิกจ่าย งบประมาณปกติโครงการฟื้นฟูอาชีพเกษตรกรหลังการพักชำระหนี้
ของกรมส่งเสริมการเกษตร ปี 2545

จังหวัด	ส่วนกลาง		งบฟื้นฟูฯ (กษจ.)		งบถ่ายทอดฯ (ตั้งจ่ายที่ กษ.)		งบบริหารฯ (กษจ.)	
	งบบริหารฯ (บาท)	ถ่ายทอด (บาท)	รวม (บาท)	จำนวน (ราย)	เงินอุดหนุน (บาท)	จำนวน (ราย)	หมวดตว. (บาท)	รวม (บาท)
ส่วนกลาง	5,585,000	1,740,240	7,325,240	-	-	-	-	7,325,240
ภาคเหนือ	542,200	-	542,200	23,691	71,073,000	34,951	69,202,980	148,951,720
1.กำแพงเพชร	-	-	-	995	2,985,000	5,880	11,642,400	15,478,020
2.เชียงราย	-	-	-	7,138	21,414,000	7,138	14,133,240	37,606,290
3.เชียงใหม่	542,200	-	542,200	732	2,196,000	1,878	3,718,440	6,257,895
4.ตาก	-	-	-	972	2,916,000	972	1,924,560	5,120,910
5.นครสวรรค์	-	-	-	249	747,000	413	817,740	1,655,895
6.น่าน	-	-	-	1,292	3,876,000	1,401	2,773,980	7,035,195
7.พะเยา	-	-	-	506	1,518,000	4,310	8,533,800	10,636,620
8.พิจิตร	-	-	-	237	711,000	284	562,320	1,347,135

ตารางที่ 21 (ต่อ)

จังหวัด	ส่วนกลาง			งบฟื้นฟูฯ (กษจ.)		งบถ่ายทอดฯ (ตั้งจ่ายที่ กษ.)		งบบริหารฯ (กษจ.)		รวม (บาท)
	งบบริหารฯ (บาท)	ถ่ายทอด (บาท)	รวม (บาท)	จำนวน (ราย)	เงินอุดหนุน (บาท)	จำนวน (ราย)	หมวด ศว. (บาท)	หมวด ศว. (บาท)		
9.พิษณุโลก	-	-	-	1,205	3,615,000	1,205	2,385,900	347,475	6,348,375	
10.เพชรบูรณ์	-	-	-	1,950	5,850,000	1,950	3,861,000	562,500	10,273,500	
11.แพร่	-	-	-	550	1,650,000	714	1,413,720	177,615	3,241,335	
12.แม่ฮ่องสอน	-	-	-	1,582	4,746,000	1,582	3,132,360	456,300	8,334,660	
13.ลำปาง	-	-	-	3,204	9,612,000	3,204	6,343,920	924,300	16,880,220	
14.ลำพูน	-	-	-	433	1,299,000	773	1,530,540	164,205	2,993,745	
15.สุโขทัย	-	-	-	1,127	3,381,000	1,246	2,467,080	338,805	6,186,885	
16.อุตรดิตถ์	-	-	-	199	597,000	199	394,020	57,525	1,048,545	
17.อุทัยธานี	-	-	-	1,320	3,960,000	1,802	3,567,960	436,335	7,964,295	

ตารางที่ 21 (ต่อ)

จังหวัด	ส่วนกลาง		งบฟื้นฟูฯ (กษอ.)		งบถ่ายทอดฯ (ตั้งจ่ายที่ กษ.)		งบบริหารฯ (กษอ.)		รวม (บาท)
	งบบริหารฯ (บาท)	ถ่ายทอด (บาท)	รวม (บาท)	จำนวน (ราย)	เงินอุดหนุน (บาท)	จำนวน (ราย)	จำนวน (บาท)	หมวด ๓๖. (บาท)	
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	554,000	-	554,000	25,209	75,627,000	34,218	67,751,640	8,310,720	152,243,360
1.กาฬสินธุ์	-	-	-	359	1,077,000	359	710,820	103,500	1,891,320
2.ขอนแก่น	554,000	-	554,000	6,077	18,231,000	6,077	12,032,460	1,752,900	32,016,360
3.ชัยภูมิ	-	-	-	88	264,000	88	174,240	25,500	463,740
4.นครพนม	-	-	-	99	297,000	117	231,660	30,555	559,215
5.นครราชสีมา	-	-	-	1,392	4,176,000	1,556	3,080,880	420,435	7,677,315
6.บุรีรัมย์	-	-	-	2,656	7,968,000	2,704	5,353,920	771,660	14,093,580
7.มหาสารคาม	-	-	-	1,146	3,438,000	7,898	15,638,040	1,109,625	20,185,665
8.มุกดาหาร	-	-	-	359	1,077,000	408	807,840	109,275	1,994,115
9.ยโสธร	-	-	-	1,931	5,793,000	1,931	3,823,380	556,875	10,173,255
10.เดช	-	-	-	1,491	4,473,000	2,141	4,239,180	505,095	9,217,275

ตารางที่ 21 (ต่อ)

จังหวัด	ส่วนกลาง		งบฟื้นฟูฯ (กษจ.)		งบถ่ายทอดฯ (ตั้งจ่ายที่ กษ.)		งบบริหารฯ (กษจ.)		รวม (บาท)
	งบบริหารฯ (บาท)	ถ่ายทอด (บาท)	รวม (บาท)	จำนวน (ราย)	เงินอุดหนุน (บาท)	จำนวน (ราย)	หมวด ศว. (บาท)	หมวด ศว. (บาท)	
11.ร้อยเอ็ด	-	-	-	1,264	3,792,000	1,264	2,502,720	364,500	6,659,220
12.ศรีสะเกษ	-	-	-	1,148	3,444,000	1,154	2,284,920	331,815	6,060,735
13.สกลนคร	-	-	-	316	948,000	316	625,680	91,125	1,664,805
14.สุรินทร์	-	-	-	2,955	8,865,000	2,955	5,850,900	852,375	15,568,275
15.หนองคาย	-	-	-	2,245	6,735,000	3,561	7,050,780	799,380	14,585,160
16.หนองบัวลำภู	-	-	-	495	1,485,000	495	980,100	142,875	2,607,975
17.อุดรธานี	-	-	-	330	990,000	335	663,300	95,835	1,749,135
18.อุบลราชธานี	-	-	-	716	2,148,000	716	1,417,680	206,400	3,772,080
19.อำนาจเจริญ	-	-	-	142	426,000	143	283,140	40,995	750,135

ตารางที่ 21 (ต่อ)

จังหวัด	ส่วนกลาง		งบฟื้นฟูฯ (กษจ.)		งบถ่ายทอดฯ (ตั้งจ่ายที่ กษ.)		งบบริหารฯ (กษจ.)		รวม (บาท)
	งบบริหารฯ (บาท)	ถ่ายทอด (บาท)	รวม (บาท)	จำนวน (ราย)	เงินอุดหนุน (บาท)	จำนวน (ราย)	หมวด ตว. (บาท)	หมวด ตว. (บาท)	
ภาคกลาง	37,300	-	37,300	1,781	5,343,000	2,168	4,292,640	568,035	10,240,975
1.ชัยนาท	37,300	-	37,300	137	411,000	232	459,360	50,490	920,850
2.นนทบุรี	-	-	-	37	111,000	37	73,260	18,000	202,260
3.ปทุมธานี	-	-	-	177	531,000	202	399,960	53,955	984,915
4.พระนครศรีอยุธยา	-	-	-	424	1,272,000	510	1,009,800	132,270	2,414,070
5.ลพบุรี	-	-	-	271	813,000	271	536,580	78,300	1,427,880
6.สระบุรี	-	-	-	254	762,000	354	700,920	84,675	1,547,595
7.สิงห์บุรี	-	-	-	313	939,000	313	619,740	90,300	1,649,040
8.อ่างทอง	-	-	-	159	477,000	233	461,340	54,420	992,760
9.กรุงเทพฯ	-	-	-	9	27,000	16	31,680	5,625	64,305

ตารางที่ 21 (ต่อ)

จังหวัด	ส่วนกลาง		งบฟื้นฟู ฯ (กษจ.)		งบถ่ายทอดฯ (คั่งจ่ายที่ กษ.)		งบบริหารฯ (กษจ.)		รวม (บาท)
	งบบริหารฯ (บาท)	ถ่ายทอด (บาท)	รวม (บาท)	จำนวน (ราย)	เงินอุดหนุน (บาท)	จำนวน (ราย)	หมวด ศพ. (บาท)	หมวด ศพ. (บาท)	
ภาคตะวันออก	65,000	-	65,000	3,381	10,143,000	3,389	6,710,220	983,440	17,901,660
1. จันทบุรี	-	-	-	351	1,053,000	351	694,980	101,250	1,849,230
2. ฉะเชิงเทรา	-	-	-	800	2,400,000	800	1,584,000	230,700	4,214,700
3. ชลบุรี	-	-	-	384	1,152,000	384	760,320	110,850	2,023,170
4. ตราด	-	-	-	867	2,601,000	867	1,716,660	250,050	4,567,710
5. นครนายก	-	-	-	78	234,000	78	154,440	22,500	410,940
6. ปราจีนบุรี	-	-	-	89	267,000	89	176,220	25,650	468,870
7. ระยอง	65,000	-	65,000	499	1,497,000	499	988,020	143,850	2,628,870
8. สระแก้ว	-	-	-	274	822,000	282	558,360	79,965	1,460,325
9. สมุทรปราการ	-	-	-	39	117,000	39	77,220	18,625	212,845

ตารางที่ 21 (ต่อ)

จังหวัด	ส่วนกลาง		งบฟื้นฟูฯ (กษจ.)		งบถ่ายทอดฯ (ตั้งจ่ายที่ กษ.)		งบบริหารฯ (กษจ.)	
	งบบริหารฯ (บาท)	ถ่ายโอน (บาท)	รวม (บาท)	จำนวน (ราย)	เงินอุดหนุน (บาท)	จำนวน (ราย)	หมวด คชว. (บาท)	รวม (บาท)
ภาคตะวันตก	56,000	-	56,000	2,814	8,442,000	3,056	6,050,880	15,416,155
1.กาญจนบุรี	-	-	-	219	657,000	219	433,620	1,153,695
2.นครปฐม	-	-	-	929	2,787,000	929	1,839,420	4,894,470
3.ประจวบคีรีขันธ์	-	-	-	637	1,911,000	637	1,261,260	3,356,010
4.เพชรบุรี	-	-	-	68	204,000	68	134,640	371,140
5.ราชบุรี	56,000	-	56,000	473	1,419,000	623	1,233,540	2,806,290
6.สมุทรสงคราม	-	-	-	23	69,000	23	45,540	125,415
7.สมุทรสาคร	-	-	-	17	51,000	109	215,820	292,795
8.สุพรรณบุรี	-	-	-	448	1,344,000	448	887,040	2,360,340

ตารางที่ 21 (ต่อ)

จังหวัด	ส่วนกลาง			งบฟื้นฟูฯ (กษจ.)		งบถ่ายทอดฯ (ตั้งจ่ายที่ กษ.)		งบบริหารฯ (กษจ.)		รวม (บาท)
	งบบริหารฯ (บาท)	ถ่ายทอด (บาท)	รวม (บาท)	จำนวน (ราย)	เงินอุดหนุน (บาท)	จำนวน (ราย)	หมวด ศว. (บาท)	หมวด ศว. (บาท)		
ภาคใต้	141,800	-	141,800	6,130	18,390,000	9,230	18,275,400	2,137,775		38,944,975
1. กระบี่	-	-	-	406	1,218,000	428	847,440	119,685		2,185,125
2. ชุมพร	-	-	-	328	984,000	328	649,440	94,575		1,728,015
3. ตรัง	-	-	-	910	2,730,000	1,430	2,831,400	322,500		5,883,900
4. นครศรีธรรมราช	-	-	-	1,515	4,545,000	3,033	6,005,340	612,135		11,162,475
5. นราธิวาส	-	-	-	205	615,000	205	405,900	59,250		1,080,150
6. ปัตตานี	-	-	-	285	855,000	285	564,300	82,275		1,501,575
7. พังงา	-	-	-	-	-	23	45,540	4,500		50,040
8. พัทลุง	-	-	-	175	525,000	175	346,500	50,550		922,050
9. สงขลา	141,800	-	141,800	821	2,463,000	970	1,920,600	254,025		4,637,625
10. สตูล	-	-	-	517	1,551,000	517	1,023,660	149,175		2,723,835

ตารางที่ 21 (ต่อ)

จังหวัด	ส่วนกลาง		งบฟื้นฟูฯ (กษอ.)		งบถ่ายทอดฯ (คิงจ่ายที่ กษ.)		งบบริหารฯ (กษจ.)		รวม (บาท)
	งบบริหารฯ (บาท)	ถ่ายถอด (บาท)	รวม (บาท)	จำนวน (ราย)	เงินอุดหนุน (บาท)	จำนวน (ราย)	หมวด ตชว. (บาท)	หมวด ตชว. (บาท)	
11.สุราษฎร์ธานี	-	-	-	575	1,725,000	1,220	2,415,600	240,270	4,380,870
12.ระนอง	-	-	-	50	150,000	50	99,000	24,125	273,125
13.ยะลา	-	-	-	204	612,000	238	471,240	62,790	1,146,030
14.ภูเก็ต	-	-	-	139	417,000	328	649,440	61,920	1,128,360
รวมทั้ง 76 จังหวัด	6,981,300	1,740,240	8,721,540	63,006	189,018,000	87,012	172,283,760	12,867,245	391,024,085

ตารางที่ 22 สรุปการจัดสรรงบประมาณ จำแนกตามการจัดสรรให้หน่วยเบิกจ่าย งบประมาณปกติ โครงการฟื้นฟูอาชีพเกษตรกรหลังการพักชำระหนี้ ของกรมส่งเสริมการเกษตร ปี 2545

จังหวัด	ส่วนกลาง		งบฟื้นฟูฯ (กษจ.)		งบถ่ายทอดฯ (ตั้งจ่ายที่ กษ.)		งบบริหารฯ (กษจ.)		รวม	
	งบบริหารฯ		รวมส่วนกลาง		จำนวน		เงินอุดหนุน		จำนวน	
	(บาท)	ถ่ายทอด (บาท)	(บาท)	(บาท)	(ราย)	(บาท)	(บาท)	(บาท)	(บาท)	(บาท)
ส่วนกลาง(กรม/สนง.ภาค)	5,585,000	1,740,240	7,325,240	-	-	-	-	-	-	7,325,240
	542,200	-	542,200	23,691	71,073,000	34,951	69,202,980	8,133,540	148,409,520	148,951,720
ภาคเหนือ	554,000	-	554,000	25,209	75,627,000	34,218	67,751,640	8,310,720	151,689,360	152,243,360
ภาคกลาง	37,300	-	37,300	1,781	5,343,000	2,168	4,292,640	568,035	10,203,675	10,240,975
ภาคตะวันออก	65,000	-	65,000	3,381	10,143,000	3,389	6,710,220	983,440	17,836,660	17,901,660
ภาคตะวันตก	56,000	-	56,000	2,814	8,442,000	3,056	6,050,880	867,275	15,360,155	15,416,155
ภาคใต้	141,800	-	141,800	6,130	18,390,000	9,230	18,275,400	2,137,775	38,803,175	38,944,975
รวม	6,981,300	1,740,240	8,721,540	63,006	189,018,000	87,012	172,283,760	21,000,785	382,302,545	391,024,085

สรุปงบประมาณแบ่ง ตามประเภท (391,024,085 บาท)

1. งบบริหาร กรม + ภาคฯ+ สนง.กษจ. 558,5000 + 139,6300 + 21,000,785 = 27,982,085 บาท
 2. งบฟื้นฟู (เงินอุดหนุน) 189,018,000 บาท
 3. งบถ่ายทอด ฯ ดังจ่ายที่ กรม + กษ. 1,740,240 + 172,283,760 = 174,024,000 บาท
- เป้าหมายและการจัดสรรงบประมาณ จำแนกตามการจัดสรรให้หน่วยเบิกจ่าย กระตุ้นเศรษฐกิจ ดัชนี 30 กันยายน 2544 (ครั้งที่ 1)โครงการฟื้นฟูอาชีพเกษตรกรหลังการพักชำระหนี้ ของกรมส่งเสริมการเกษตร ปี 2545

ตารางที่ 23 เป้าหมายการจัดสรรงบประมาณจำแนกตามการจัดสรรหน่วยเบิกจ่าย ดัชนี 30 กันยายน 2544

ที่	จังหวัด	งบฟื้นฟู ฯ (กษจ.)		งบถ่ายทอด (คั่งจ่ายที่ กษ.)		รวมจำนวน (ราย)	รวมงบประมาณ (บาท)
		จำนวน (ราย)	เงินอุดหนุน (บาท)	จำนวน (ราย)	หมวด ตชว. (บาท)		
ภาคเหนือ							
1	กำแพงเพชร	67,439	202,317,000	99,472	183,028,480	99,472	385,345,480
		2,831	8,493,000	16,735	30792400	16,735	39,285,400
2	เชียงราย	20,316	60,948,000	20,316	37381440	20,316	98,329,440
3	เชียงใหม่	2,085	6,255,000	5,345	9834800	5,345	16,089,800
4	ตาก	2,766	8,298,000	2,766	5089440	2,766	13,387,440
5	นครสวรรค์	718	2,154,000	1,175	2162000	1,175	4,316,000

ตารางที่ 23 (ต่อ)

ที่	จังหวัด	งบฟื้นฟูฯ (กษจ.)		งบถ่ายทอด (ตั้งจ่ายที่ กษ.)		รวมจำนวน (ราย)	รวมงบประมาณ (บาท)
		จำนวน (ราย)	เงินอุดหนุน (บาท)	จำนวน (ราย)	หมวด ตว. (บาท)		
6	น่าน	3,677	11,031,000	3,986	7334240	3,986	18,365,240
7	พะเยา	1,440	4,320,000	12,265	22567600	12,265	26,887,600
8	พิจิตร	674	2,022,000	810	1490400	810	3,512,400
9	พิษณุโลก	3,428	10,284,000	3,428	6307520	3,428	16,591,520
10	เพชรบูรณ์	5,550	16,650,000	5,550	10212000	5,550	26,862,000
11	แพร่	1,565	4,695,000	2,034	3742560	2,034	8,437,560
12	แม่ฮ่องสอน	4,502	13,506,000	4,502	8283680	4,502	21,789,680
13	ลำปาง	9,120	27,360,000	9,120	16780800	9,120	44,140,800
14	ลำพูน	1,234	3,702,000	2,200	4048000	2,200	7,750,000
15	สุโขทัย	3,208	9,624,000	3,545	6522800	3,545	16,146,800
16	อุดรธานี	568	1,704,000	568	1045120	568	2,749,120
17	อุทัยธานี	3,757	11,271,000	5,127	9433680	5,127	20,704,680

ตารางที่ 23 (ต่อ)

ที่	จังหวัด	งบฟื้นฟูฯ (กษจ.)		งบถ่ายทอด (ตั้งจ่ายที่ กษ.)		รวมจำนวน (ราย)	รวมงบประมาณ (บาท)
		จำนวน (ราย)	เงินอุดหนุน (บาท)	จำนวน (ราย)	หมวด คชว. (บาท)		
ตะวันออกเฉียงเหนือ							
1	กาฬสินธุ์	71,739	215,217,000	97,384	179,186,560	97,384	394,403,560
2	ขอนแก่น	1,021	3,063,000	1,021	1,878,640	1,021	4,941,640
3	ชัยภูมิ	17,295	51,885,000	17,295	31,822,800	17,295	83,707,800
4	นครพนม	252	756,000	252	463,680	252	1,219,680
		280	840,000	333	612,720	333	1,452,720
5	นครราชสีมา	3,961	11,883,000	4,429	8,149,360	4,429	20,032,360
6	บุรีรัมย์	7,558	22,674,000	7,697	14,162,480	7,697	36,836,480
7	มหาสารคาม	3,261	9,783,000	22,479	41,361,360	22,479	51,144,360
8	มุกดาหาร	1,022	3,066,000	1,163	2,139,920	1,163	5,205,920
9	ยโสธร	5,494	16,482,000	5,494	10,108,960	5,494	26,590,960
10	เลย	4,244	12,732,000	6,093	11,211,120	6,093	23,943,120
11	ร้อยเอ็ด	3,596	10,788,000	3,596	6,616,640	3,596	17,404,640
12	ศรีสะเกษ	3,267	9,801,000	3,284	6,042,560	3,284	15,843,560

ตารางที่ 23 (ต่อ)

ที่	จังหวัด	งบฟื้นฟูฯ (กษจ.)		งบถ่ายทอด (ตั้งจ่ายที่ กษ.)		รวมจำนวน (ราย)	รวมงบประมาณ (บาท)
		จำนวน (ราย)	เงินอุดหนุน (บาท)	จำนวน (ราย)	หมวด คชว. (บาท)		
13	สกลนคร	899	2,697,000	899	1,654,160	899	4,351,160
14	สุรินทร์	8,410	25,230,000	8,410	15,474,400	8,410	40,704,400
15	หนองคาย	6,389	19,167,000	10,134	18,646,560	10,134	37,813,560
16	หนองบัวลำภู	1,410	4,230,000	1,410	2,594,400	1,410	6,824,400
17	อุดรธานี	941	2,823,000	953	1,753,520	953	4,576,520
18	อุบลราชธานี	2,036	6,108,000	2,036	3,746,240	2,036	9,854,240
19	อำนาจเจริญ	403	1,209,000	406	747,040	406	1,956,040
	ภาคกลาง	5,072	15,216,000	6,172	12,344,000	6,172	27,560,000
1	ชัยนาท	391	1,173,000	659	1,212,560	659	2,385,560
2	นนทบุรี	107	321,000	107	196,880	107	517,880
3	ปทุมธานี	504	1,512,000	575	1,058,000	575	2,570,000
4	อยุธยา	1,208	3,624,000	1,451	2,669,840	1,451	6,293,840
5	ลพบุรี	773	2,319,000	773	1,422,320	773	3,741,320

ตารางที่ 23 (ต่อ)

ที่	จังหวัด	งบฟื้นฟูฯ (กษจ.)		งบถ่ายทอค (ตั้งจ่ายที่ กษ)		รวมจำนวน (ราย)	รวมงบประมาณ (บาท)
		จำนวน (ราย)	เงินอุดหนุน (บาท)	จำนวน (ราย)	หมวด ตว. (บาท)		
6	สระบุรี	721	2,163,000	1,006	1,851,040	1,006	4,014,040
7	สิงห์บุรี	891	2,673,000	891	1,639,440	891	4,312,440
8	อ่างทอง	453	1,359,000	663	1,219,920	663	2,578,920
9	กรุงเทพมหานคร	24	72,000	47	86,480	47	158,480
ภาคตะวันออก		9,619	28,857,000	9,644	17,744,960	9,644	46,601,960
1	จันทบุรี	999	2,997,000	999	1,838,160	999	4,835,160
2	ฉะเชิงเทรา	2,276	6,828,000	2,276	4,187,840	2,276	11,015,840
3	ชลบุรี	1,094	3,282,000	1,094	2,012,960	1,094	5,294,960
4	ตราด	2,467	7,401,000	2,467	4,539,280	2,467	11,940,280
5	นครนายก	222	666,000	222	408,480	222	1,074,480
6	ปราจีนบุรี	253	759,000	253	465,520	253	1,224,520
7	ระยอง	1,419	4,257,000	1,419	2,610,960	1,419	6,867,960
8	สระแก้ว	779	2,337,000	804	1,479,360	804	3,816,360

ตารางที่ 23 (ต่อ)

ที่	จังหวัด	งบฟื้นฟูฯ (กษอ.)		งบถ่ายทอด (ค้ำจายที่ กษ.)		รวมจำนวน (ราย)	รวมงบประมาณ (บาท)
		จำนวน (ราย)	เงินอุดหนุน (บาท)	จำนวน (ราย)	หมวด คชว. (บาท)		
9	สมุทรปราการ	110	330,000	110	202,400	110	532,400
	ภาคตะวันตก	8,007	24,021,000	8,697	17,394,000	8,697	41,415,000
1	กาญจนบุรี	622	1,866,000	622	1,244,000	622	3,110,000
2	นครปฐม	2,645	7,935,000	2,645	5,290,000	2,645	13,225,000
3	ประจวบคีรีขันธ์	1,813	5,439,000	1,813	3,626,000	1,813	9,065,000
4	เพชรบุรี	192	576,000	192	384,000	192	960,000
5	ราชบุรี	1,345	4,035,000	1,775	3,550,000	1,775	7,585,000
6	สมุทรสาคร	50	150,000	310	620,000	310	770,000
7	สมุทรสงคราม	64	192,000	64	128,000	64	320,000
8	สุพรรณบุรี	1,276	3,828,000	1,276	2,552,000	1,276	6,380,000
	ภาคใต้	17,447	52,341,000	26,282	48,358,880	26,282	100,699,880
1	กระบี่	1,155	3,465,000	1,220	2,244,800	1,220	5,709,800
2	ชุมพร	933	2,799,000	933	1,716,720	933	4,515,720

ตารางที่ 23 (ต่อ)

ที่	จังหวัด	งบฟื้นฟู ฯ (กษจ.)		งบถ่ายทอด (คิงจ่ายที่ กษ.)		รวมจำนวน (ราย)	รวมงบประมาณ (บาท)
		จำนวน (ราย)	เงินอุดหนุน (บาท)	จำนวน (ราย)	หมวด คชว. (บาท)		
3	ศรี	2,590	7,770,000	4,070	7,488,800	4,070	15,258,800
4	นครศรีธรรมราช	4,312	12,936,000	8,631	15,881,040	8,631	28,817,040
5	นราธิวาส	585	1,755,000	585	1,076,400	585	2,831,400
6	ปัตตานี	812	2,436,000	812	1,494,080	812	3,930,080
7	พังงา	-	-	67	123,280	67	123,280
8	พัทลุง	499	1,497,000	499	918,160	499	2,415,160
9	สงขลา	2,336	7,008,000	2,762	5,082,080	2,762	12,090,080
10	สตูล	1,472	4,416,000	1,472	2,708,480	1,472	7,124,480
11	สุราษฎร์ธานี	1,635	4,905,000	3,474	6,392,160	3,474	11,297,160
12	ระนอง	143	429,000	143	263,120	143	692,120
13	ยะลา	580	1,740,000	679	1,249,360	679	2,989,360
14	ภูเก็ต	395	1,185,000	935	1,720,400	935	2,905,400

ตารางที่ 24 สรุปการจัดสรรงบประมาณ จำนวนตามการจัดสรรให้หน่วยเบิกจ่าย กระตุ้นเศรษฐกิจ (ครั้งที่ 1) โครงการฟื้นฟูอาชีพเกษตรกรหลังการพักชำระหนี้
ของกรมส่งเสริมการเกษตร ปี 2545

ที่	ภาค	งบฟื้นฟูฯ (กษอ.)				งบถ่ายทอด (ตั้งจ่ายที่ กษ.)		รวมจำนวน (ราย)	รวมงบประมาณ (บาท)
		จำนวน (ราย)	เงินอุดหนุน (บาท)	จำนวน (ราย)	จำนวน (บาท)	หมวด	หมวด		
						คชว.	คชว.		
						(บาท)	(บาท)		
	รวมทั้งสิ้น	179,323	537,969,000	247,651	455,677,840			247,651	993,646,840
1	ภาคเหนือ	67,439	202,317,000	99,472	183,028,480			99,472	385,345,480
2	ตะวันออกเฉียงเหนือ	71,739	215,217,000	97,384	179,186,560			97,384	394,403,560
3	ภาคกลาง	5,072	15,216,000	6,172	11,356,480			6,172	26,572,480
4	ภาคตะวันออก	9,619	28,857,000	9,644	17,744,960			9,644	46,601,960
5	ภาคตะวันตก	8,007	24,021,000	8,697	16,002,480			8,697	40,023,480
6	ภาคใต้	17,447	52,341,000	26,282	48,358,880			26,282	100,699,880

ภาคผนวก ข
สรุปผลการดำเนินการ
โครงการพักชำระหนี้เกษตรกรรายย่อย
ภาคเหนือ

สรุปผลการดำเนินการ โครงการพักชำระหนี้เกษตรกรรายย่อย

ภาคเหนือ

ผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ

1) ด้านรายได้ครัวเรือน จากการสำรวจข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมดพบว่า ก่อนเข้าร่วมโครงการนั้น ครัวเรือนมีรายได้เฉลี่ยปีละ 99,728 บาท แต่หลังจากเข้าร่วมโครงการแล้วมีรายได้โดยเฉลี่ยเพิ่มขึ้นเป็น 133,115 บาท หรือรายได้เพิ่มขึ้นร้อยละ 33.5

2) ด้านรายจ่ายครัวเรือน ในการสำรวจครัวเรือนจะมีการใช้จ่ายไปในหลายๆ ด้านด้วยกันคือ การใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภค การใช้จ่ายเพื่อการลงทุน การใช้จ่ายในการชำระคืนเงินกู้ จากผลการสำรวจพบว่า ก่อนเข้าร่วมโครงการฯ ผู้ตอบแบบสอบถามมีรายจ่ายโดยเฉลี่ยปีละ 87,934 บาท โดยมีรายจ่ายส่วนใหญ่ใช้ในการอุปโภคบริโภคทั้งในสินค้าจำเป็นและสินค้าคงทน รองลงมาคือ เพื่อการลงทุนและการชำระคืนเงินกู้ ตามลำดับ สำหรับหลังเข้าร่วมโครงการฯ มีรายจ่ายโดยเฉลี่ยต่อปีเพิ่มขึ้นจากเดิมเป็น 125,136 บาท โดยเฉลี่ยเพิ่มขึ้นร้อยละ 42.3 โดยรายจ่ายส่วนใหญ่ยังคงใช้ในการอุปโภคบริโภคทั้งในสินค้าจำเป็นและสินค้าคงทน รองลงมาคือ การใช้จ่ายเพื่อการลงทุน การใช้จ่ายในการชำระคืนเงินกู้ ตามลำดับ

3) ด้านการชำระเงินกู้ โครงการพักชำระหนี้เกษตรกร มีกลุ่มเป้าหมายหลักอยู่ที่เกษตรกรซึ่งมีอาชีพเพาะปลูก ทำนา ทำไร่ และทำการเกษตรอื่นๆ เพื่อหารายได้เข้าสู่ครอบครัว โดยจากการสำรวจ ผู้ตอบแบบสอบถามจะมีแหล่งกู้ยืมเงินหลายแหล่งด้วยกัน ทั้งกู้ยืมเงินจากสถาบันการเงินในระบบและนอกระบบ ซึ่งเกษตรกรส่วนใหญ่จะทำการกู้ยืมเงินจากสถาบันการเงินในระบบก่อนเป็นอันดับแรก เช่น ที่ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ทั้งนี้เพราะอัตราดอกเบี้ยที่เกษตรกรจะต้องชำระมีความเป็นธรรมที่สุด และถ้ายังต้องการเงินเพิ่มเติมอีกก็จะแสวงหาแหล่งกู้ยืมเงินนอกระบบ ซึ่งกรณีหลังนี้ เกษตรกรจะประสบความลำบากอย่างยิ่ง ทั้งนี้เพราะอัตราดอกเบี้ยสูง และอาจมีการตั้งเงื่อนไขอื่นๆ มาบังคับชำระหนี้ในหลายๆรูปแบบ เมื่อรัฐบาลเล็งเห็นปัญหานี้ จึงได้มีการนำโครงการพักชำระหนี้เกษตรกรออกมาใช้ โดยโครงการนี้ได้รับการตอบรับที่ดีจากเกษตรกร ซึ่งตอนเข้าร่วมโครงการเป็นครั้งแรกนั้น ได้มีการแสดงความจำนงในการขอพักชำระหนี้มากที่สุด นอกจากนั้นก็เป็นการขอลดภาระหนี้ และเมื่อโครงการนี้ดำเนินการไปไปได้ระยะหนึ่ง เกษตรกรส่วนใหญ่ก็ยังคงแสดงความจำนงในการพักชำระหนี้เป็นสัดส่วนมากที่สุด อย่างไรก็ตามก็ยังมีบางส่วนขอเปลี่ยนสถานภาพจากการพักชำระหนี้มาเป็นลดภาระหนี้

จากผลการสำรวจความสามารถในการชำระหนี้ทั้งก่อนและหลังเข้าร่วมโครงการ จะพบว่าก่อนเข้าร่วมโครงการฯ ครั้วเรือนมีความสามารถในการชำระหนี้เฉลี่ยครั้วเรือนละ 13,241 บาทต่อปี หลังเข้าร่วมโครงการฯ ครั้วเรือนมีความสามารถในการชำระหนี้สูงขึ้นเฉลี่ยปีละ 14,513 บาท ซึ่งเพิ่มขึ้นร้อยละ 9.6

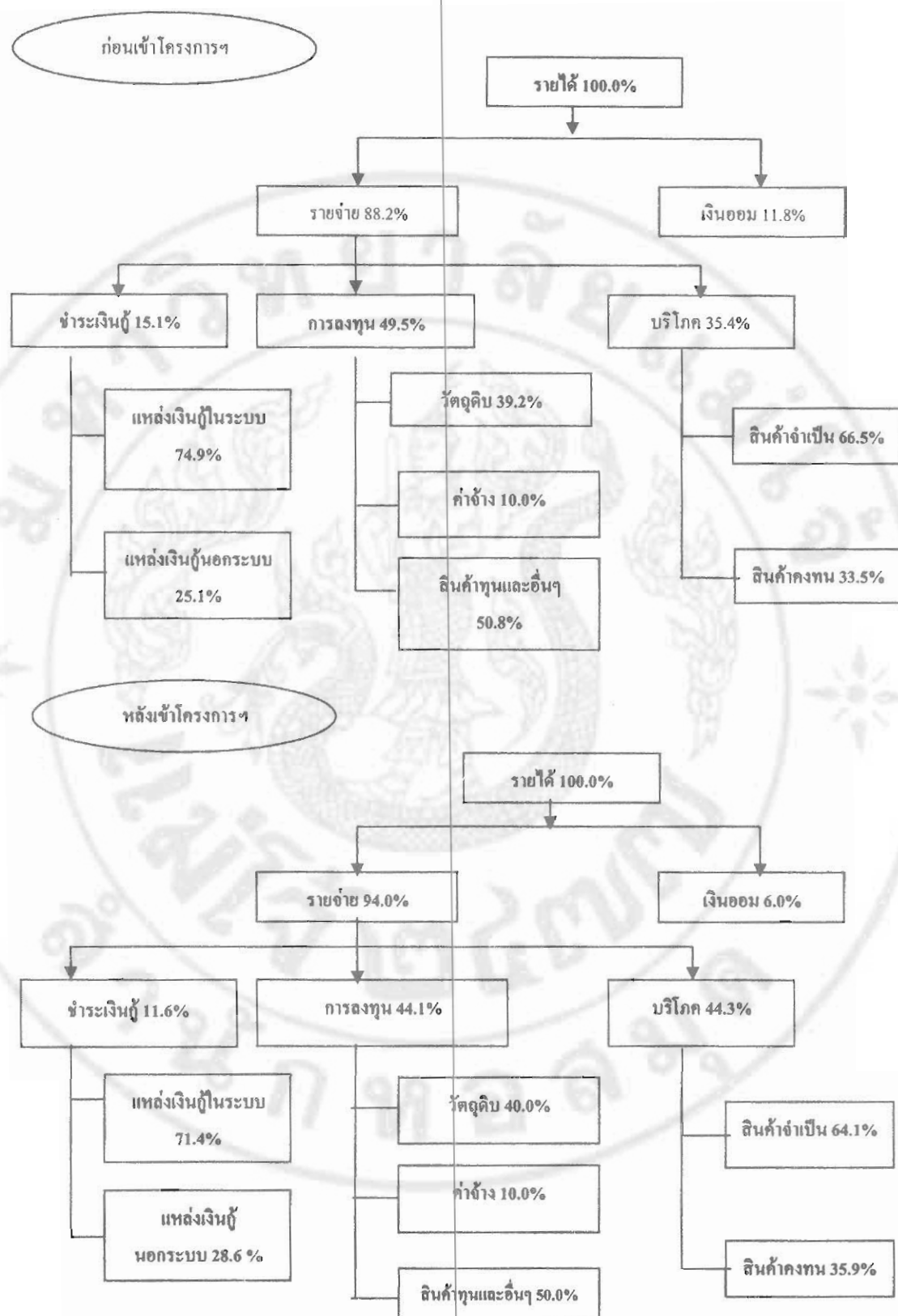
4) ด้านเงินออม เงินออมของครั้วเรือนของผู้ตอบแบบสอบถามได้จำแนกออกเป็น 2 แบบด้วยกัน คือ การฝากเงินไว้กับธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ธ.ก.ส. และเงินออมอื่นๆ โดยก่อนเข้าร่วมโครงการฯ ครั้วเรือนมีเงินออมโดยเฉลี่ยปีละ 11,794 บาท แต่หลังเข้าร่วมโครงการฯ ครั้วเรือนมีเงินออมเฉลี่ยลดลงเหลือ 7,979 บาท หรือลดลงร้อยละ 32.3

ตารางที่ 25 เปรียบเทียบโครงการพักชำระหนี้เกษตรกรรายย่อยของภาคเหนือ

หน่วย: บาท/ปี

รายการ	ก่อน	หลัง	มูลค่าเปลี่ยนแปลง	อัตราการเปลี่ยนแปลง
1.รายได้	99,728	133,115	33,387	33.5
2.เงินออม	11,794	7,979	-3,815	-32.3
3.รายจ่าย	87,934	125,136	37,202	42.3
3.1 บริโภค	31,154	55,391	24,237	77.8
สินค้าจำเป็น	20,717	35,506	14,788	71.4
สินค้าคงทน	10,437	19,885	9,449	90.5
3.2 การลงทุน	43,539	55,232	11,693	26.9
วัตถุดิบในการผลิต	17,067	22,093	5,025	29.4
ค่าจ้างแรงงาน	4,354	5,523	1,169	26.9
สินค้าทุนและอื่นๆ	22,118	27,616	5,498	24.9
3.3 ชำระเงินกู้	13,241	14,513	1,272	9.6

ที่มา: จากการสำรวจภาคสนาม

ภาพที่ 5 เปรียบเทียบโครงการพัทธาระหนี้เกษตรกรรายย่อยของภาคเหนือ

โครงการพักชำระหนี้เกษตรกรรายย่อย

ภาคเหนือ

ผลกระทบทางด้านสังคม

ผลทางสังคมของโครงการพักชำระหนี้ของเกษตรกรรายย่อยของภาคเหนือทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็งขึ้นถึงร้อยละ 90.9 มีความรู้ทักษะในการประกอบอาชีพเพิ่มขึ้นร้อยละ 81.5 มีสุขอนามัยที่ดีขึ้นร้อยละ 80.0 และลดปัญหาสุขภาพจิตลงถึงร้อยละ 85.2

ตารางที่ 26 ผลกระทบทางสังคมของโครงการพักชำระหนี้ของเกษตรกรรายย่อยของภาคเหนือ

หน่วย: ร้อยละ

รายการ	ดีขึ้น	แย่ลง	ไม่เปลี่ยนแปลง	รวม
1. ความเข้มแข็งของชุมชน	90.9	-	9.1	100.0
2. ปัญหาสุขภาพจิต	85.2	-	14.8	100.0
3. มีความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพ	81.5	-	18.5	100.0
4. สุขภาพอนามัย	80.0	1.8	18.2	100.0
รวม	337.6	1.8	60.6	400.0
เฉลี่ย	84.4	0.5	15.1	100.0

ที่มา: จากการสำรวจภาคสนาม

โครงการพักชำระหนี้เกษตรกรรายย่อย

ภาคเหนือ

ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ

ปัญหา	ข้อเสนอแนะ
● อาชีพทางการเกษตรขึ้นอยู่กับปัจจัยภายนอกที่ไม่สามารถควบคุมได้ เช่น ภัยธรรมชาติ ฝนแล้ง อุทกภัย เป็นต้น ทำให้ไม่สามารถคาดคะเนเหตุการณ์ในอนาคตได้ ● ราคาผลผลิตทางการเกษตรตกต่ำ และถูกกดขี่จากพ่อค้าคนกลาง ● มีปัญหาในการชำระหนี้เมื่อถึงกำหนดชำระ เพราะในบางครั้งการจำหน่ายสินค้าไม่เป็นตามที่กำหนดไว้ ● ขาดความรู้ ความเข้าใจในโครงการพักชำระหนี้ ทำให้เกษตรกรบางคนถึงเลที่จะเข้าร่วมโครงการ เพราะไม่รู้จะได้ประโยชน์จริงหรือไม่ ● ขั้นตอนการดำเนินการล่าช้า ทั้งในด้านเอกสาร และการพิจารณาอนุมัติ ● การบริการของพนักงานยังไม่ดีพอ และมักผลักภาระไปให้แก่ผู้อื่นในการให้คำแนะนำเกษตรกรในเรื่องการพักชำระหนี้และลดภาระหนี้	● ควรขยายเวลาในการชำระหนี้ พร้อมทั้งลดอัตราดอกเบี้ยให้ต่ำลงอีก ● ควรส่งเสริมเกษตรกร โดยให้พันธุ์พืช หรือพันธุ์สัตว์ ● ควรมีเจ้าหน้าที่มาส่งเสริมการประกอบอาชีพเสริม ● รัฐบาลควรให้การสนับสนุนด้านการตลาดสินค้าเกษตร ● เจ้าหน้าที่ธนาคารตลอดจนผู้ที่เกี่ยวข้อง ควรให้ความรู้ ความเข้าใจ ตลอดจนขั้นตอนการดำเนินการพักชำระหนี้และลดภาระหนี้ ● เกษตรกร รวมทั้งควรมีเจ้าหน้าที่อำนวยความสะดวกคอยให้ความช่วยเหลือและแนะนำทางด้านเอกสารแก่เกษตรกรด้วย

ที่มา: จากการสำรวจภาคสนาม

ภาคผนวก ง

โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองภาคเหนือ

โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองภาคเหนือ

ผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ

1) ด้านรายได้ครัวเรือน จากการสำรวจข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมดพบว่า ก่อนเข้าร่วมโครงการฯ รายได้ของครัวเรือนเฉลี่ยต่อปีเท่ากับ 350,232 บาท หลังเข้าร่วมโครงการฯ รายได้ครัวเรือนเฉลี่ยเพิ่มขึ้นเป็น 369,531 บาท หรือเพิ่มขึ้นคิดเป็นร้อยละ 5.5 โดยนํารายได้ที่เพิ่มขึ้นนี้ไปจัดสรรในหลายๆ ด้านด้วยกัน ซึ่งส่วนใหญ่จะนำเงินที่ได้ไปลงทุนเพิ่มในโครงการเดิม นำไปประกอบอาชีพเสริม ส่วนที่เหลือก็จะนำไปใช้จ่ายส่วนตัว นำไปบริจาค หรือเก็บออม เป็นต้น

2) ด้านรายจ่ายครัวเรือน ผลการสำรวจรายจ่ายของครัวเรือนสามารถสรุปได้ว่า ก่อนเข้าร่วมโครงการฯ ผู้ตอบแบบสอบถามมีรายจ่ายโดยเฉลี่ยปีละ 269,961 บาท โดยรายจ่ายส่วนหนึ่งใช้ไปเพื่ออุปโภคบริโภคทั้งในสินค้าจำเป็นและสินค้าคงทน รองลงมาคือใช้เพื่อการผลิต โดยเฉพาะการจ้างแรงงานและการซื้อวัตถุดิบในการผลิต ที่เหลือใช้จ่ายในการชำระคืนเงินกู้ ตามลำดับ สำหรับหลังเข้าร่วมโครงการมีรายจ่ายโดยเฉลี่ยต่อปีเพิ่มขึ้นจากเดิมเป็น 282,130 บาท โดยเฉลี่ยเพิ่มขึ้นร้อยละ 4.5

3) ด้านการชำระเงินกู้ วัตถุประสงค์ในการกู้ยืมเงินของผู้ตอบแบบสอบถามสำหรับโครงการกองทุนหมู่บ้านจะกู้ยืมเงินเพื่อลงทุนในกิจกรรมต่างๆ เช่น การประกอบอาชีพหลัก เช่น ผู้ประกอบอาชีพหลักทางการเกษตรก็จะกู้ยืมเงินไปเพื่อซื้ออุปกรณ์ทางการเกษตร หรือลงทุนในกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร หรือผู้ประกอบการค้าขายก็จะกู้ยืมเงินไปเพื่อขยายกิจการ หรือซื้อของเข้าร้าน เป็นต้น รองลงมาคือกู้ยืมเงินเพื่อประกอบอาชีพเสริม เพื่อหารายได้เสริมเข้าครัวเรือน โดยในการพิจารณาความสามารถในการชำระคืนเงินกู้ทั้งก่อนและหลังเข้าร่วมโครงการจะพบว่า ก่อนเข้าร่วมโครงการฯ ครัวเรือนมีการชำระคืนเงินกู้เฉลี่ยปีละ 42,799 บาท และเมื่อเข้าร่วมโครงการนี้แล้ว ครัวเรือนมีความสามารถในการชำระคืนเงินกู้ปีละ 25,597 บาท

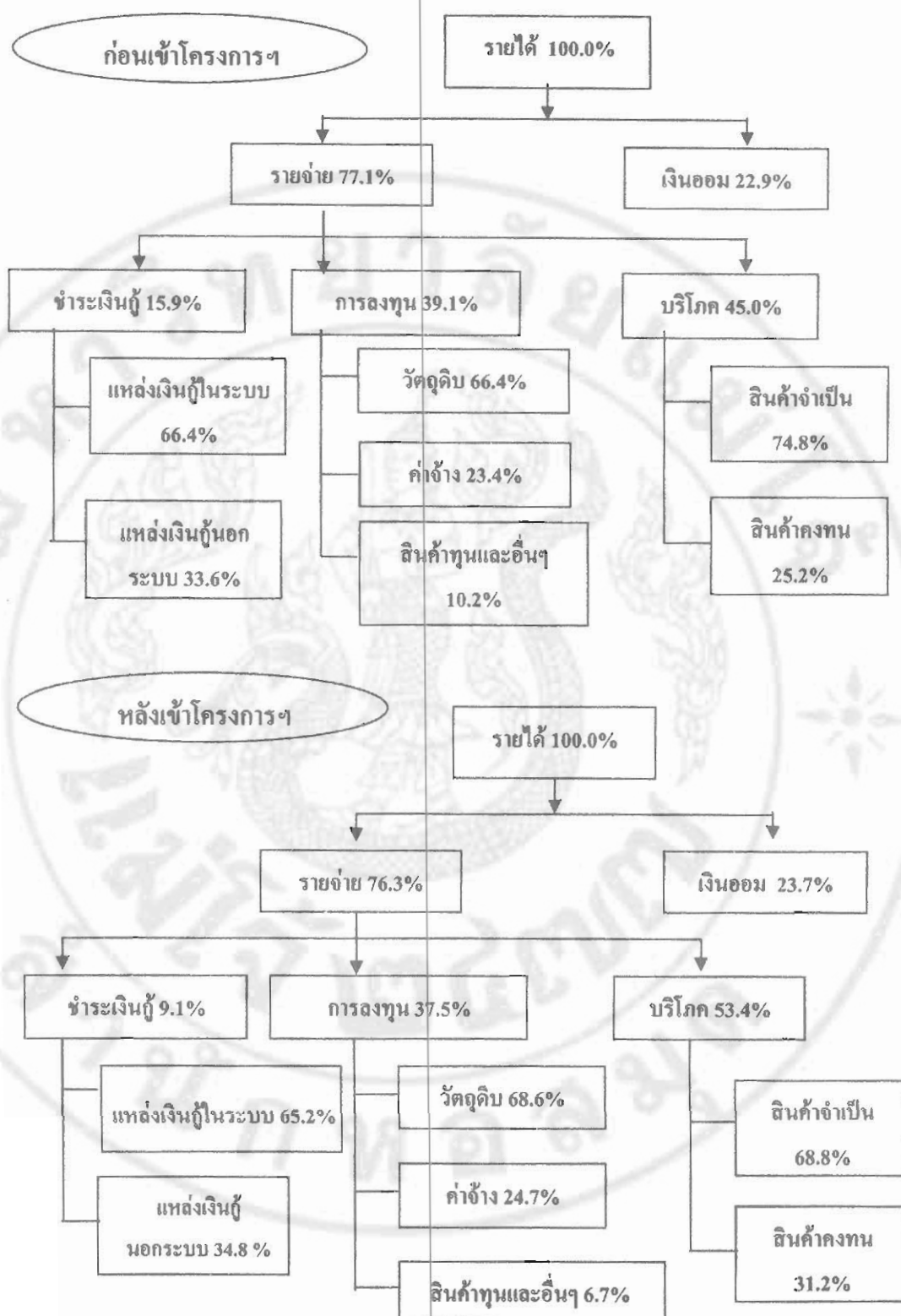
4) ด้านเงินออม เงินออมของครัวเรือนจากการสำรวจ พบว่าก่อนเข้าร่วมโครงการฯ ครัวเรือนมีเงินออมเฉลี่ยต่อปีเท่ากับ 80,271 บาท ส่วนหลังเข้าร่วมโครงการฯ พบว่าครัวเรือนมีเงินออมเฉลี่ยเพิ่มขึ้นเป็น 87,401 บาทต่อปี หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 8.9

ตารางที่ 27 เปรียบเทียบโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองของภาคเหนือ

หน่วย: บาท/ปี

รายการ	ก่อน	หลัง	มูลค่า เปลี่ยนแปลง	อัตราการ เปลี่ยนแปลง
1. รายได้	350,232	369,531	19,299	5.5
2. เงินออม	80,271	87,401	7,130	8.9
3. รายจ่าย	269,961	282,130	12,169	4.5
3.1 การบริโภค	121,501	150,656	29,155	24.0
• สินค้าจำเป็น	90,883	103,651	12,768	14.0
• สินค้าคงทน	30,618	47,005	16,386	53.5
3.2 การลงทุน	105,661	105,877	216	0.2
• วัตถุดิบในการผลิต	70,159	72,632	2,473	3.5
• ค่าจ้างแรงงาน	24,725	26,152	1,427	5.8
• สินค้าทุนและอื่นๆ	10,777	7,094	-3,684	-34.2
3.3 ชำระเงินกู้	42,799	25,597	-17,202	-40.2

ที่มา: จากการสำรวจภาคสนาม

ภาพที่ 6 ผังเปรียบเทียบโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองของภาคเหนือ

โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

ภาคเหนือ

ผลกระทบทางด้านสังคม

ผลทางสังคมของโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองของภาคเหนือพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามร้อยละ 85.6 มีความเห็นว่าโครงการกองทุนหมู่บ้านมีส่วนช่วยทำให้ชุมชนเข้มแข็ง มีความสามารถในการพึ่งตนเอง มีความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพ เพิ่มการมีส่วนร่วมของชุมชน ให้ชุมชนมีความเอื้ออาทรเกื้อกูลต่อผู้ด้อยโอกาส นอกจากนี้กองทุนหมู่บ้านยังมีประโยชน์ในการเพิ่มสุขอนามัยแก่คนในชุมชนถึงร้อยละ 65.0 และลดปัญหาเสพติดถึงร้อยละ 81.3

ตารางที่ 28 ผลกระทบทางสังคมของโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองของภาคเหนือ

หน่วย: ร้อยละ

รายการ	ดีขึ้น	แย่ลง	ไม่เปลี่ยนแปลง	รวม
1. ชุมชนเข้มแข็ง	95.3	-	4.7	100.0
2. ความสามารถในการพึ่งพาตนเอง	93.8	-	6.3	100.0
3. มีความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพ	85.9	-	14.1	100.0
4. การมีส่วนร่วมของชุมชน	89.1	-	10.9	100.0
5. มีความเอื้ออาทรเกื้อกูลต่อผู้ด้อยโอกาส	89.1	-	10.9	100.0
6. สุขภาพอนามัย	65.0	4.8	30.2	100.0
7. ปัญหาเสพติด	81.3	9.3	9.4	100.0
รวม	599.5	14.1	86.5	700.0
เฉลี่ย	85.6	2.0	12.4	100.0

ที่มา: จากการสำรวจภาคสนาม

โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

ภาคเหนือ

ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ

ปัญหา	ข้อเสนอแนะ
1. ปัญหาที่เกิดกับกิจกรรมการผลิต/การตลาด • หาแรงงานยากเนื่องจากคนมักเข้าไปทำงานในเมืองใหญ่ๆ • หาช่องทางการจัดจำหน่ายยาก • ผลผลิตขายไม่ได้ราคา เนื่องจากถูกกดขี่จากพ่อค้าคนกลาง	• ควรเพิ่มวงเงินกู้ • ควรลดอัตราดอกเบี้ยให้ต่ำลง • คณะกรรมการจัดสรรเงินทุนควรมีความโปร่งใส และมีความเป็นธรรมในการจัดสรรเงินทุน • รัฐบาลควรเข้ามาดูแลการจัดการและการบริหาร
2. ปัญหาข้อจำกัด/กฎระเบียบ/การบริหารจัดการของรัฐบาล • วงเงินกู้ไม่เพียงพอกับความต้องการ • อัตราดอกเบี้ยสูงเกินไป • กฎระเบียบมากเกินไป • ไม่มั่นใจในการจัดสรรเงินทุนประจำหมู่บ้านของคณะกรรมการ • ขั้นตอนในการกู้เงินยุ่งยากและมีความล่าช้าในการดำเนินงาน • การหาคนมาค้าประกันทำได้ลำบาก เพราะไม่สามารถหาคนค้าประกันได้ อีกทั้งถ้าจะให้ข้าราชการค้าประกันก็ไม่รู้จัก และยังได้รับการปฏิเสธอยู่เสมอๆ	• ไม่ควรเอาหลักทรัพย์และคนค้ำประกัน • รัฐบาลควรให้ความช่วยเหลือด้านราคาผลผลิต • รัฐบาลควรให้ความช่วยเหลือในการหาช่องทางการตลาดเพื่อความสะดวกในการจำหน่ายสินค้า • รัฐบาลควรส่งเสริมให้คนในหมู่บ้านหรือชุมชนกลับคืนสู่ท้องถิ่นเดิมเพื่อนำความรู้ที่ได้จากการเรียนมาพัฒนาชุมชนต่อไป • ควรส่งเสริมให้ชาวบ้านมีการประกอบอาชีพเสริม เพื่อหารายได้

ปัญหา	ข้อเสนอแนะ
	● เข้ามายังหมู่บ้านอีกทางหนึ่ง ควรสร้างความรู้ ความเข้าใจแก่ชาวบ้านเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งโครงการนี้ เนื่องจากยังมีชาวบ้านบางส่วนไม่ค่อยเข้าใจถึงประโยชน์ในการจัดตั้งกองทุนฯ และถ้ายังไม่มีแรงจูงใจอาจมีความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนต่อไปได้

ที่มา: จากการสำรวจภาคสนาม

ภาคผนวก จ
โครงการธนาคารประชาชน

โครงการธนาคารประชาชน

ภาคเหนือ

ผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ

1) ด้านรายได้ครัวเรือน ผลการสำรวจข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมดพบว่า ก่อนเข้าร่วมโครงการฯ ผู้ตอบแบบสอบถามมีรายได้เฉลี่ยต่อปีเท่ากับ 312,341 บาท หลังเข้าร่วมโครงการฯ มีรายได้เพิ่มขึ้นเป็น 315,214 บาท หรือเพิ่มขึ้นคิดเป็นร้อยละ 0.9 ซึ่งจำนวนเงินที่เพิ่มขึ้นนี้ ผู้ตอบแบบสอบถามได้นำไปจัดสรรในหลายวัตถุประสงค์ด้วยกัน อาทิเช่น นำไปลงทุนเพิ่มในโครงการเดิมที่เคยได้รับการกู้ยืมเงินจากธนาคารมาก่อนหน้านี้ และการนำไปใช้เป็นค่าใช้จ่ายในการครองชีพ

2) ด้านรายจ่ายครัวเรือน รายจ่ายของครัวเรือนจำแนกออกเป็น 3 ส่วนใหญ่ๆ ด้วยกัน คือ รายจ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภค รายจ่ายเพื่อการลงทุน และรายจ่ายในการชำระคืนเงินกู้ จากการสำรวจทั้งก่อนและหลังเข้าร่วมโครงการฯ สามารถสรุปได้ว่าก่อนเข้าร่วมโครงการฯ ผู้ตอบแบบสอบถามมีรายจ่ายโดยเฉลี่ยปีละ 291,981 บาท โดยรายจ่ายส่วนใหญ่ใช้ไปในการอุปโภคบริโภคทั้งในสินค้าจำเป็นและสินค้าคงทน โดยสินค้าจำเป็นมีสัดส่วนการใช้จ่ายมากที่สุด รองลงมาคือ การใช้จ่ายเพื่อการลงทุน โดยเฉพาะการซื้อวัตถุดิบในการผลิต และการใช้จ่ายในการชำระคืนเงินกู้ตามลำดับ สำหรับหลังเข้าร่วมโครงการฯ มีรายจ่ายโดยเฉลี่ยต่อปีเพิ่มขึ้นจากเดิมเป็น 298,024 บาท โดยเฉลี่ยเพิ่มขึ้นร้อยละ 2.1 โดยรายจ่ายส่วนใหญ่ยังคงใช้ไปในการอุปโภคบริโภคทั้งในสินค้าจำเป็นและสินค้าคงทน แต่การใช้จ่ายในสินค้าจำเป็นลดลงเพียงเล็กน้อย แต่อย่างไรก็ตาม สินค้าจำเป็นยังคงมีสัดส่วนการใช้จ่ายมากที่สุด รองลงมาคือการใช้จ่ายเพื่อการลงทุน โดยเฉพาะการซื้อวัตถุดิบในการผลิต และการใช้จ่ายในการชำระคืนเงินกู้ตามลำดับ

3) ด้านการชำระเงินกู้ จากการสำรวจความสามารถในการชำระคืนเงินกู้ พบว่า ก่อนเข้าร่วมโครงการฯ ครัวเรือนมีการชำระคืนเงินกู้เฉลี่ยปีละ 21,929 บาท และเมื่อเข้าร่วมโครงการนี้แล้ว ครัวเรือนมีความสามารถในการชำระคืนเงินกู้เพิ่มขึ้นเฉลี่ยปีละ 31,704 บาท เพิ่มขึ้นร้อยละ 44.6 และถ้าพิจารณาโดยละเอียดในการชำระคืนเงินกู้ของครัวเรือนทั้งในและนอกระบบ จะพบว่าครัวเรือนจะนำเงินที่ได้ไปใช้จ่ายในการชำระคืนเงินกู้นอกระบบเป็นสัดส่วนมากกว่าในระบบ โดยเฉพาะเมื่อเข้าร่วมโครงการแล้ว ครัวเรือนยังเพิ่มสัดส่วนการชำระคืนเงินกู้นอกระบบ

มากขึ้น เพราะการขี้นเงินนอกระบบจะมีอัตราดอกเบี้ยที่สูงกว่า และถ้าผิดชำระหนี้จะมีดอกเบี้ยสมทบอีกในอัตราที่สูงขึ้นไปอีก

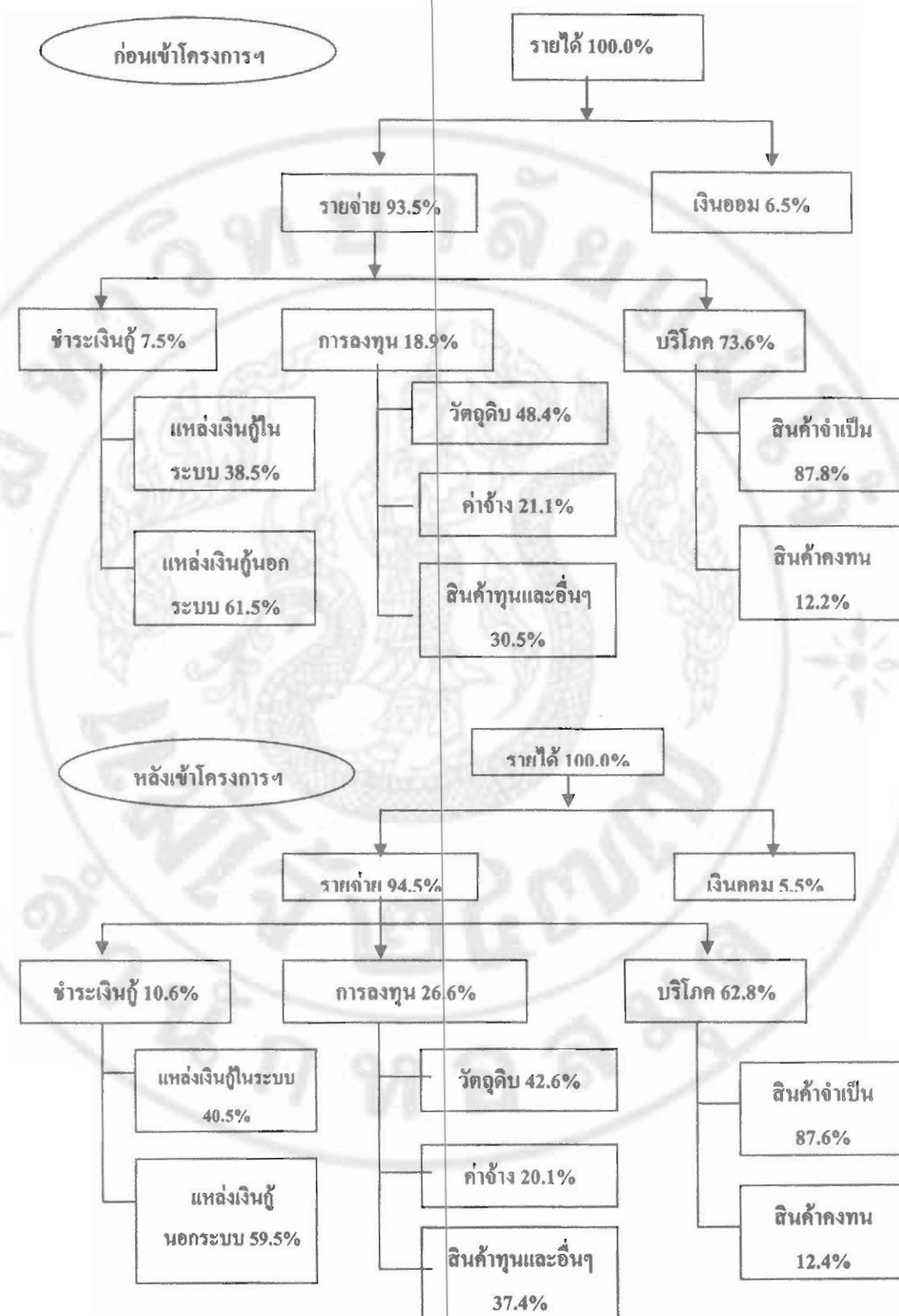
4) ด้านเงินออม ก่อนเข้าร่วมโครงการฯ ผู้ตอบแบบสอบถามมีเงินออมโดยเฉลี่ยปีละ 20,360 บาท หลังเข้าร่วมโครงการฯ มีเงินออมเฉลี่ยต่อปีลดลงจากเดิมเป็น 17,190 บาท ลดลงร้อยละ 15.6 โดยส่วนใหญ่จะฝากเงินไว้กับธนาคารออมสิน รองลงมาคือ เก็บไว้เอง

ตารางที่ 29 ตารางเปรียบเทียบโครงการธนาคารประชาชนของภาคเหนือ

หน่วย: บาท/ปี

รายการ	ก่อน	หลัง	มูลค่าเปลี่ยน	อัตราการเปลี่ยนแปลง
1. รายได้	312,341	315,214	2,873	0.9
2. เงินออม	20,360	17,190	-3,170	-15.6
3. รายจ่าย	291,981	298,024	6,043	2.1
3.1 การบริโภค	214,798	187,108	-27,690	-12.9
● สินค้าจำเป็น	188,651	163,847	-24,803	-13.1
● สินค้าคงทน	26,147	23,261	-2,886	-11.0
3.2 การลงทุน	55,254	79,212	23,958	43.4
● วัตถุดิบในการผลิต	26,744	33,707	6,963	26.0
● ค่าจ้างแรงงาน	11,667	15,911	4,244	36.4
● สินค้าทุนและอื่นๆ	16,844	29,594	12,750	75.7
3.3 ชำระเงินกู้	21,929	31,704	9,775	44.6
● ในระบบ	8,439	12,853	4,414	52.3
● นอกระบบ	13,490	18,850	5,361	39.7

ที่มา: จากการสำรวจภาคสนาม

ภาพที่ 7 ผังเปรียบเทียบโครงการธนาคารประชาชนของภาคเหนือ

โครงการธนาคารประชาชน

ภาคเหนือ

ผลกระทบทางด้านสังคม

จากผลการสำรวจผลทางสังคมของโครงการธนาคารประชาชนพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามเห็นว่าโครงการธนาคารประชาชนทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ดีขึ้นร้อยละ 90.7 ทำให้มีความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพเพิ่มขึ้นร้อยละ 63.0 และสุขภาพอนามัยดีขึ้น ร้อยละ 77.4 รวมทั้งปัญหาเสพติดดีขึ้นร้อยละ 42.6 แต่อย่างไรก็ตามปัญหาเสพติดก็ยังเป็นสิ่งที่รัฐบาลและคนในชุมชนต้องตระหนักและหาทางแก้ไขเพื่อให้ปัญหาเสพติดไม่เกิดขึ้นอีกต่อไป

ตารางที่ 30 ผลกระทบทางสังคมของโครงการธนาคารประชาชนของภาคเหนือ

หน่วย: ร้อยละ

รายการ	ดีขึ้น	แย่ลง	ไม่เปลี่ยนแปลง	รวม
1. ชีวิตความเป็นอยู่	90.7	1.9	7.4	100.0
2. มีความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพ	63.0	-	37.0	100.0
3. ปัญหาเสพติด	42.6	9.3	48.1	100.0
4. สุขภาพอนามัย	77.4	1.9	20.8	100.0
รวม	273.7	13.1	113.3	400.0
เฉลี่ย	68.4	3.3	28.3	100.0

ที่มา : จากการสำรวจภาคสนาม

โครงการธนาคารประชาชน

ภาคเหนือ

ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ

ปัญหา	ข้อเสนอแนะ
• ขั้นตอนการดำเนินการล่าช้า ทั้งในด้านการพิจารณาอนุมัติ ระบบค้ำประกันยุ่งยาก • อัตราดอกเบี้ยสูง วงเงินสินเชื่อน้อยไป • การบริการของพนักงานยังไม่ดีพอ และมักผลักภาระไปให้แก่ผู้อื่นในการให้คำแนะนำประชาชนในเรื่องการขอกู้ต่างๆ • การค้ำประกันโดยใช้นุคคลลามาก เนื่องจากปัจจุบันนี้ไม่ค่อยมีใครอยากเป็นผู้ค้ำประกัน เพราะเป็นการเสี่ยงในการต้องรับผิดชอบหนี้ที่ตนไม่ได้ก่อขึ้น • ระยะเวลาผ่อนชำระน้อยไป	• เจ้าหน้าที่ธนาคารตลอดจนผู้ที่เกี่ยวข้องควรให้ความรู้ ความเข้าใจ ตลอดจนขั้นตอนการดำเนินการขอกู้แก่ประชาชน รวมทั้งควรมีเจ้าหน้าที่อำนวยความสะดวกคอยให้ความช่วยเหลือและแนะนำทางด้านเอกสารแก่ผู้ขอกู้ • ให้เจ้าหน้าที่ธนาคารเพิ่มความสะดวกและรวดเร็ว • ควรคิดดอกเบี้ยในอัตราที่ต่ำหรือไม่ควรคิดดอกเบี้ยสำหรับคนจน • ควรขยายวงเงินมากกว่านี้ • ควรจะใช้วิธีค้ำประกันเงินกู้ด้วยวิธีอื่นบ้าง นอกเหนือจากการใช้นุคคล

ที่มา : จากการสำรวจภาคสนาม

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ-สกุล

นางสาวอัญชลี ธรรมชัย

เกิดที่จังหวัด

เชียงใหม่

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2538 มัธยมศึกษา โรงเรียนคาราวีทยาลัย จังหวัดเชียงใหม่

พ.ศ. 2543 วิทยาศาสตร์บัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์สหกรณ์

มหาวิทยาลัยแม่โจ้ จังหวัดเชียงใหม่

